Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଚୂଳନିଦ୍ଦେସପାଳି

ପାରାଯନୱଗ୍ଗୋ

ୱତ୍ଥୁଗାଥା

୧।

କୋସଲାନଂ ପୁରା ରମ୍ମା, ଅଗମା ଦକ୍ଖିଣାପଥଂ;

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପତ୍ଥଯାନୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମନ୍ତପାରଗୂ।

୨।

ସୋ ଅସ୍ସକସ୍ସ ୱିସଯେ, ମଳଅକସ୍ସ [ଅଳଅକସ୍ସ (ସ୍ୟା॰ ନି॰ ୯୮୩) ମୁଳଅକସ୍ସ (ସ୍ୟା॰), ମୂଳହକସ୍ସ (କ॰)] ସମାସନେ [ସମାସନ୍ନେ (କ॰)];

ୱସି ଗୋଧାୱରୀକୂଲେ, ଉଞ୍ଛେନ ଚ ଫଲେନ ଚ।

୩।

ତସ୍ସେୱ [ତଂଯେୱ (କ॰) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଉପନିସ୍ସାଯ, ଗାମୋ ଚ ୱିପୁଲୋ ଅହୁ;

ତତୋ ଜାତେନ ଆଯେନ, ମହାଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯି।

୪।

ମହାଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱାନ, ପୁନ ପାୱିସି ଅସ୍ସମଂ;

ତସ୍ମିଂ ପଟିପୱିଟ୍ଠମ୍ହି, ଅଞ୍ଞୋ ଆଗଞ୍ଛି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

୫।

ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦୋ ତସିତୋ [ତସ୍ସିତୋ (କ॰)], ପଙ୍କଦନ୍ତୋ ରଜସ୍ସିରୋ;

ସୋ ଚ ନଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ସତାନି ପଞ୍ଚ ଯାଚତି।

୬।

ତମେନଂ ବାୱରୀ ଦିସ୍ୱା, ଆସନେନ ନିମନ୍ତଯି;

ସୁଖଞ୍ଚ କୁସଲଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି [ୱଚନମବ୍ରୁୱି (ସୀ॰)]।

୭।

‘‘ଯଂ ଖୋ ମମ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ୱିସଜ୍ଜିତଂ ମଯା;

ଅନୁଜାନାହି ମେ ବ୍ରହ୍ମେ, ନତ୍ଥି ପଞ୍ଚସତାନି ମେ’’।

୮।

‘‘ସଚେ ମେ ଯାଚମାନସ୍ସ, ଭୱଂ ନାନୁପଦସ୍ସତି [ପଦେସ୍ସତି (କ।)];

ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତୁଯ୍ହଂ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା’’।

୯।

ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା କୁହକୋ, ଭେରୱଂ ସୋ ଅକିତ୍ତଯି;

ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ବାୱରୀ ଦୁକ୍ଖିତୋ ଅହୁ।

୧୦।

ଉସ୍ସୁସ୍ସତି ଅନାହାରୋ, ସୋକସଲ୍ଲସମପ୍ପିତୋ;

ଅଥୋପି ଏୱଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ, ଝାନେ ନ ରମତୀ ମନୋ।

୧୧।

ଉତ୍ରସ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ଦିସ୍ୱା, ଦେୱତା ଅତ୍ଥକାମିନୀ;

ବାୱରିଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

୧୨।

‘‘ନ ସୋ ମୁଦ୍ଧଂ ପଜାନାତି, କୁହକୋ ସୋ ଧନତ୍ଥିକୋ;

ମୁଦ୍ଧନି ମୁଦ୍ଧପାତେ [ମୁଦ୍ଧନିମ୍ହି ମୁଦ୍ଧପାତେ (କ।)] ୱା, ଞାଣଂ ତସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି’’।

୧୩।

‘‘ଭୋତୀ [ଭୋତି (କ।)] ଚରହି ଜାନାତି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତା;

ମୁଦ୍ଧଂ ମୁଦ୍ଧାଧିପାତଞ୍ଚ [ମୁଦ୍ଧାତିପାତଞ୍ଚ (କ।)], ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱ’’।

୧୪।

‘‘ଅହମ୍ପେତଂ ନ ଜାନାମି, ଞାଣଂ ମେତ୍ଥ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ମୁଦ୍ଧନି ମୁଦ୍ଧାଧିପାତେ ଚ, ଜିନାନଞ୍ଛେହ୍ଥ [ଜନାନଞ୍ଛେହ୍ଥ (କ।)] ଦସ୍ସନଂ’’।

୧୫।

‘‘ଅଥ କୋ ଚରହି [ଯୋ ଚରତି (କ।)] ଜାନାତି, ଅସ୍ମିଂ ପଥୱିମଣ୍ଡଲେ [ପୁଥୱିମଣ୍ଡଲେ (ସୀ।)];

ମୁଦ୍ଧଂ ମୁଦ୍ଧାଧିପାତଞ୍ଚ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ଦେୱତେ’’।

୧୬।

‘‘ପୁରା କପିଲୱତ୍ଥୁମ୍ହା, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଲୋକନାଯକୋ;

ଅପଚ୍ଚୋ ଓକ୍କାକରାଜସ୍ସ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ପଭଙ୍କରୋ।

୧୭।

‘‘ସୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ସବ୍ବାଭିଞ୍ଞାବଲପ୍ପତ୍ତୋ [ଫଲପ୍ପତ୍ତୋ (କ।)], ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁମା;

ସବ୍ବକମ୍ମକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ୱିମୁତ୍ତୋ ଉପଧିକ୍ଖଯେ।

୧୮।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ସୋ ଭଗୱା ଲୋକେ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଚକ୍ଖୁମା;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ, ସୋ ତେ ତଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି’’।

୧୯।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ୱଚୋ ସୁତ୍ୱା, ଉଦଗ୍ଗୋ ବାୱରୀ ଅହୁ;

ସୋକସ୍ସ ତନୁକୋ ଆସି, ପୀତିଞ୍ଚ ୱିପୁଲଂ ଲଭି।

୨୦।

ସୋ ବାୱରୀ ଅତ୍ତମନୋ ଉଦଗ୍ଗୋ, ତଂ ଦେୱତଂ ପୁଚ୍ଛତି ୱେଦଜାତୋ;

‘‘କତମମ୍ହି ଗାମେ ନିଗମମ୍ହି ୱା ପନ, କତମମ୍ହି ୱା ଜନପଦେ ଲୋକନାଥୋ;

ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପସ୍ସେମୁ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମଂ’’।

୨୧।

‘‘ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୋସଲମନ୍ଦିରେ ଜିନୋ, ପହୂତପଞ୍ଞୋ ୱରଭୂରିମେଧସୋ;

ସୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ୱିଧୁରୋ ଅନାସୱୋ, ମୁଦ୍ଧାଧିପାତସ୍ସ ୱିଦୂ ନରାସଭୋ’’।

୨୨।

ତତୋ ଆମନ୍ତଯୀ ସିସ୍ସେ, ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମନ୍ତପାରଗୂ [ପାରଗେ (ସ୍ଯା।)];

‘‘ଏଥ ମାଣୱା ଅକ୍ଖିସ୍ସଂ, ସୁଣାଥ ୱଚନଂ ମମ।

୨୩।

‘‘ଯସ୍ସେସୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକେ, ପାତୁଭାୱୋ ଅଭିଣ୍ହସୋ;

ସ୍ୱାଜ୍ଜ ଲୋକମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ଖିପ୍ପଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନ ସାୱତ୍ଥିଂ, ପସ୍ସୱ୍ହୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମଂ’’।

୨୪।

‘‘କଥଂ ଚରହି ଜାନେମୁ, ଦିସ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଅଜାନତଂ ନୋ ପବ୍ରୂହି, ଯଥା ଜାନେମୁ ତଂ ମଯଂ’’।

୨୫।

‘‘ଆଗତାନି ହି ମନ୍ତେସୁ, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣା;

ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାନି ଚ ବ୍ଯାକ୍ଖାତା, ସମତ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବସୋ।

୨୬।

‘‘ଯସ୍ସେତେ ହୋନ୍ତି ଗତ୍ତେସୁ, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣା;

ଦ୍ୱେଯେୱ ତସ୍ସ ଗତିଯୋ, ତତିଯା ହି ନ ୱିଜ୍ଜତି।

୨୭।

‘‘ସଚେ ଅଗାରଂ ଆୱସତି, ୱିଜେଯ୍ଯ ପଥୱିଂ ଇମଂ;

ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ, ଧମ୍ମେନ ଅନୁସାସତି।

୨୮।

‘‘ସଚେ ଚ ସୋ ପବ୍ବଜତି, ଅଗାରା ଅନଗାରିଯଂ;

ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ [ୱିୱତ୍ତଚ୍ଛଦ୍ଦୋ (ସୀ।)] ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅରହା ଭୱତି ଅନୁତ୍ତରୋ।

୨୯।

‘‘ଜାତିଂ ଗୋତ୍ତଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣଂ, ମନ୍ତେ ସିସ୍ସେ ପୁନାପରେ;

ମୁଦ୍ଧଂ ମୁଦ୍ଧାଧିପାତଞ୍ଚ, ମନସାୟେୱ ପୁଚ୍ଛଥ।

୩୦।

‘‘ଅନାୱରଣଦସ୍ସାୱୀ, ଯଦି ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି;

ମନସା ପୁଚ୍ଛିତେ ପଞ୍ହେ, ୱାଚାଯ ୱିସଜ୍ଜିସ୍ସତି’’ [ୱିସ୍ସଜିସ୍ସତି (କ।)]।

୩୧।

ବାୱରିସ୍ସ ୱଚୋ ସୁତ୍ୱା, ସିସ୍ସା ସୋଳସ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଜିତୋ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ ଅଥ ମେତ୍ତଗୂ।

୩୨।

ଧୋତକୋ ଉପସୀୱୋ ଚ, ନନ୍ଦୋ ଚ ଅଥ ହେମକୋ;

ତୋଦେଯ୍ୟ-କପ୍ପା ଦୁଭଯୋ, ଜତୁକଣ୍ଣୀ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ।

୩୩।

ଭଦ୍ରାୱୁଧୋ ଉଦଯୋ ଚ, ପୋସାଲୋ ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ମୋଘରାଜା ଚ ମେଧାୱୀ, ପିଙ୍ଗିଯୋ ଚ ମହାଇସି।

୩୪।

ପଚ୍ଚେକଗଣିନୋ ସବ୍ବେ, ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ୱିସ୍ସୁତା;

ଝାଯୀ ଝାନରତା ଧୀରା, ପୁବ୍ବୱାସନୱାସିତା।

୩୫।

ବାୱରିଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା, କତ୍ୱା ଚ ନଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ଜଟାଜିନଧରା ସବ୍ବେ, ପକ୍କାମୁଂ ଉତ୍ତରାମୁଖା।

୩୬।

ମଳଅକସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଂ, ପୁରମାହିସ୍ସତିଂ [ପୁରମାହିଯତି (କ।)] ତଦା [ସଦା (କ।)];

ଉଜ୍ଜେନିଞ୍ଚାପି ଗୋନଦ୍ଧଂ, ୱେଦିସଂ ୱନସୱ୍ହଯଂ।

୩୭।

କୋସମ୍ବିଞ୍ଚାପି ସାକେତଂ, ସାଓତ୍ଥିଞ୍ଚ ପୁରୁତ୍ତମଂ;

ସେତବ୍ୟଂ କପିଲଓତ୍ଥୁଂ, କୁସିନାରଞ୍ଚ ମନ୍ଦିରଂ।

୩୮।

ପାଓଞ୍ଚ ଭୋଗନଗରଂ, ୱେସାଲିଂ ମାଗଧଂ ପୁରଂ;

ପାସାଣକଂ ଚେତିଯଞ୍ଚ, ରମଣୀଯଂ ମନୋରମଂ।

୩୯।

ତସିତୋୱୁଦକଂ ସୀତଂ, ମହାଲାଭଂୱ ୱାଣିଜୋ;

ଛାଯଂ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋୱ ତୁରିତା ପବ୍ବତମାରୁହୁଂ।

୪୦।

ଭଗୱା ତମ୍ହି ସମଯେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତୋ;

ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସୀହୋୱ ନଦତୀ ୱନେ।

୪୧।

ଅଜିତୋ ଅଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଂ, ପୀତରଂସିଂୱ [ଜିତରଂସିଂ ସୀତରଂସିଂ (କ।), ୱୀତରଂସିଂ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଭାଣୁମଂ;

ଚନ୍ଦଂ ଯଥା ପନ୍ନରସେ, ପରିପୂରଂ [ପାରିପୂରିଂ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଉପାଗତଂ।

୪୨।

ଅଥସ୍ସ ଗତ୍ତେ ଦିସ୍ୱାନ, ପରିପୂରଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ;

ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ହଟ୍ଠୋ, ମନୋପଞ୍ହେ ଅପୁଚ୍ଛଥ।

୪୩।

‘‘ଆଦିସ୍ସ ଜମ୍ମନଂ ବ୍ରୂହି, ଗୋତ୍ତଂ ବ୍ରୂହି ସଲକ୍ଖଣଂ;

ମନ୍ତେସୁ ପାରମିଂ ବ୍ରୂହି, କତି ୱାଚେତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’।

୪୪।

‘‘ୱୀସଂ ୱସ୍ସସତଂ ଆଯୁ, ସୋ ଚ ଗୋତ୍ତେନ ବାଓରୀ;

ତୀଣିସ୍ସ ଲକ୍ଖଣା ଗତ୍ତେ, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନ ପାରଗୂ।

୪୫।

‘‘ଲକ୍ଖଣେ ଇତିହାସେ ଚ, ସନିଘଣ୍ଡୁସକେଟୁଭେ;

ପଞ୍ଚସତାନି ୱାଚେତି, ସଧମ୍ମେ ପାରମିଂ ଗତୋ’’।

୪୬।

‘‘ଲକ୍ଖଣାନଂ ପୱିଚଯଂ, ବାୱରିସ୍ସ ନରୁତ୍ତମ;

ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦ [କଙ୍ଖଚ୍ଛିଦ (କ।)] ପକାସେହି, ମା ନୋ କଙ୍ଖାଯିତଂ ଅହୁ’’।

୪୭।

‘‘ମୁଖଂ ଜିୱ୍ହାଯ ଛାଦେତି, ଉଣ୍ଣସ୍ସ ଭମୁକନ୍ତରେ;

କୋସୋହିତଂ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଂ, ଏୱଂ ଜାନାହି ମାଣୱ’’।

୪୮।

ପୁଚ୍ଛଞ୍ହି କିଞ୍ଚି ଅସୁଣନ୍ତୋ, ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ହେ ୱିଯାକତେ;

ୱିଚିନ୍ତେତି ଜନୋ ସବ୍ବୋ, ୱେଦଜାତୋ କତଞ୍ଜଲୀ।

୪୯।

‘‘କୋ ନୁ ଦେୱୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା, ଇନ୍ଦୋ ୱାପି ସୁଜମ୍ପତି;

ମନସା ପୁଚ୍ଛିତେ ପଞ୍ହେ, କମେତଂ ପଟିଭାସତି।

୫୦।

‘‘ମୁଦ୍ଧଂ ମୁଦ୍ଧାଧିପାତଞ୍ଚ, ବାୱରୀ ପରିପୁଚ୍ଛତି;

ତଂ ବ୍ୟାକରୋହି ଭଗୱା, କଙ୍ଖଂ ୱିନଯ ନୋ ଇସେ’’।

୫୧।

‘‘ଅୱିଜ୍ଜା ମୁଦ୍ଧାତି ଜାନାହି, ୱିଜ୍ଜା ମୁଦ୍ଧାଧିପାତିନୀ;

ସଦ୍ଧାସତିସମାଧୀହି, ଛନ୍ଦୱୀରିଯେନ ସଂଯୁତା’’।

୫୨।

ତତୋ ୱେଦେନ ମହତା, ସନ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱାନ ମାଣୱୋ;

ଏକଂସଂ ଅଜିନଂ କତ୍ୱା, ପାଦେସୁ ସିରସା ପତି।

୫୩।

''ବାୱରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୋତୋ, ସହ ସିସ୍ସେହି ମାରିସ;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସୁମନୋ, ପାଦେ ୱନ୍ଦତି ଚକ୍ଖୁମ''।

୫୪।

''ସୁଖିତୋ ବାୱରୀ ହୋତୁ, ସହ ସିସ୍ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ତ୍ୱଞ୍ଚାପି ସୁଖିତୋ ହୋହି, ଚିରଂ ଜୀୱାହି ମାଣୱ।

୫୫।

''ବାୱରିସ୍ସ ଚ ତୁୟ୍ହଂ ୱା, ସବ୍ବେସଂ ସବ୍ବସଂସଯଂ;

କତାୱକାସା ପୁଚ୍ଛୱ୍ହୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛଥ''।

୫୬।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କତୋକାସୋ, ନିସୀଦିତ୍ୱାନ ପଞ୍ଜଲୀ;

ଅଜିତୋ ପଠମଂ ପଞ୍ହଂ, ତତ୍ଥ ପୁଚ୍ଛି ତଥାଗତଂ।

ୱତ୍ଥୁଗାଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧। ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୫୭।

''କେନସ୍ସୁ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ]

କେନସ୍ସୁ ନପ୍ପକାସତି;

କିସ୍ସାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂସି, କିଂସୁ ତସ୍ସ ମହବ୍ଭଯଂ''।

୫୮।

''ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଅଜିତାତି ଭଗୱା]

ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତି;

ଜପ୍ପାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂମି, ଦୁକ୍ଖମସ୍ସ ମହବ୍ଭଯଂ''।

୫୯।

‘‘ସଓନ୍ତି ସଵ୍ଵଧି ସୋତା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ସୋତାନଂ କିଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂହି, କେନ ସୋତା ପିଧିୟ୍ୟରେ’’।

୬୦।

‘‘ୟାନି ସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ, [ଅଜିତାତି ଭଗୱା]

ସତି ତେସଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂମି, ପଞ୍ଞାୟେତେ ପିଧିୟ୍ୟରେ’’।

୬୧।

‘‘ପଞ୍ଞା ଚେୱ ସତି ଚାପି [ସତୀ ଚେୱ (ସୀ।)], [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ନାମରୂପଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଏତଂ ମେ ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି, କତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି’’।

୬୨।

‘‘ୟମେତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି, ଅଜିତ ତଂ ୱଦାମି ତେ;

ୟତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ, ଏତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି’’।

୬୩।

‘‘ୟେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେ, ୟେ ଚ ସେଖା [ସେକ୍ଖା (କ।)] ପୁଥୂ ଇଧ;

ତେସଂ ମେ ନିପକୋ ଇରିୟଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ’’।

୬୪।

‘‘କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟ, ମନସାନାୱିଲୋ ସିୟା;

କୁସଲୋ ସଵ୍ଵଧମ୍ମାନଂ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିଵ୍ଵଜେ’’ତି।

ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛା ପଠମା।

୨। ତିସ୍ସମେତ୍ତେୟ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୬୫।

‘‘କୋଧ ସନ୍ତୁସିତୋ ଲୋକେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ]

କସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା;

କୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି [ନ ପିମ୍ପତି (ବହୂସୁ)];

କଂ ବ୍ରୂସି ମହାପୁରିସୋତି, କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା’’ତି [ସିବ୍ବନିମଚ୍ଚଗା (ସୀ। ସ୍ୟା।)]।

୬୬।

‘‘କାମେସୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵା, [ମେତ୍ତେଯ୍ୟାତି ଭଗଵା]

ଵୀତତଣ୍ହୋ ସଦା ସତୋ;

ସଙ୍ଖାଯ ନିବ୍ବୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା।

୬୭।

‘‘ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି, ସୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା’’ତି।

ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟମାଣଵପୁଚ୍ଛା ଦୁତିଯା।

୩। ପୁଣ୍ଣକମାଣଵପୁଚ୍ଛା

୬୮।

‘‘ଅନେଜଂ ମୂଲଦସ୍ସାଵିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କିଂ ନିସ୍ସିତା ଇସଯୋ ମନୁଜା, ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେଵତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ’’।

୬୯।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗଵା]

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେଵତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ଆସୀସମାନା ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ;

ଜରଂ ସିତା ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ’’।

୭୦।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା;

ଅତାରୁଂ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ’’।

୭୧।

‘‘ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମଯନ୍ତି, ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜୁହନ୍ତି; [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

କାମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭଂ, ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା;

ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି’’।

୭୨।

‘‘ତେ ଚେ ନାତରିଂସୁ ଯାଜଯୋଗା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଯଞ୍ଞେହି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ’’।

୭୩।

‘‘ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି ପରୋପରାନି, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

ଯସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ପୁଣ୍ଣକମାଣୱପୁଚ୍ଛା ତତିଯା।

୪। ମେତ୍ତଗୂମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୭୪।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମେତ୍ତଗୂ]

ମଞ୍ଞାମି ତଂ ୱେଦଗୁଂ ଭାୱିତତ୍ତଂ;

କୁତୋ ନୁ ଦୁକ୍ଖା ସମୁଦାଗତା ଇମେ, ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା’’।

୭୫।

‘‘ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେ ମଂ ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ;

ଉପଧିନିଦାନା ପଭୱନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା, ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା।

୭୬।

‘‘ଯୋ ୱେ ଅୱିଦ୍ୱା ଉପଧିଂ କରୋତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି ମନ୍ଦୋ;

ତସ୍ମା ପଜାନଂ ଉପଧିଂ ନ କୟିରା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାତିପ୍ପଭୱାନୁପସ୍ସୀ’’।

୭୭।

‘‘ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତୟୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

‘କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ’;

ତଂ ମେ ମୁନି ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’।

୭୮।

‘‘କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ତେ ଧମ୍ମଂ, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ’’।

୭୯।

‘‘ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ’’।

୮୦।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ, ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେ।

୮୧।

‘‘ଏୱଂୱିହାରୀ ସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାୟିତାନି;

ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖଂ’’।

୮୨।

‘‘ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ଭଗୱା ପହାସି ଦୁକ୍ଖଂ, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ।

୮୩।

‘‘ତେ ଚାପି ନୂନପ୍ପଜହେୟ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ମୁନି ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମେଚ୍ଚ ନାଗ, ଅପ୍ପେୱ ମଂ ଭଗୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ’’।

୮୪।

‘‘ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱେଦଗୁମାଭିଜଞ୍ଞା, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭୱେ ଅସତ୍ତଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଓଘମିମଂ ଅତାରି, ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ ଅଖିଲୋ ଅକଙ୍ଖୋ।

୮୫।

‘‘ୱିଦ୍ୱା ଚ ଯୋ ୱେଦଗୂ ନରୋ ଇଧ, ଭୱାଭୱେ ସଙ୍ଗମିମଂ ୱିସଜ୍ଜ;

ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ମେତ୍ତଗୂମାଣୱପୁଚ୍ଛା ଚତୁତ୍ଥୀ।

୫। ଧୋତକମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୮୬।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଧୋତକୋ]

ୱାଚାଭିକଙ୍ଖାମି ମହେସି ତୁୟ୍ହଂ;

ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ’’।

୮୭।

‘‘ତେନହାତପ୍ପଂ କରୋହି, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଇଧେୱ ନିପକୋ ସତୋ;

ଇତୋ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ’’।

୮୮।

''ପସ୍ସାମହଂ ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅକିଞ୍ଚନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମିରିଯମାନଂ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହି''।

୮୯।

''ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ, କଥଂକଥିଂ ଧୋତକ କଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଅଭିଜାନମାନୋ [ଆଜାନମାନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ଏୱଂ ତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସି''।

୯୦।

''ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ କରୁଣାଯମାନୋ, ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଯଥାହଂ ଆକାସୋୱ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜମାନୋ, ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଅସିତୋ ଚରେଯ୍ୟଂ''।

୯୧।

''କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ତେ ସନ୍ତିଂ, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ''।

୯୨।

''ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ସନ୍ତିମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ''।

୯୩।

''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ, ଭୱାଭୱାଯ ମାକାସି ତଣ୍ହ''ନ୍ତି।

ଧୋତକମାଣୱପୁଚ୍ଛା ପଞ୍ଚମୀ।

୬। ଉପସୀୱମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୯୪।

‘‘ଏକୋ ଅହଂ ସକ୍କ ମହନ୍ତମୋଘଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଅନିସ୍ସିତୋ ନୋ ୱିସହାମି ତାରିତୁଂ;

ଆରମ୍ମଣଂ ବ୍ରୂହି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ୟଂ ନିସ୍ସିତୋ ଓଘମିମଂ ତରେୟ୍ୟଂ’’।

୯୫।

‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ସତିମା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ନତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସାୟ ତରସ୍ସୁ ଓଘଂ;

କାମେ ପହାୟ ୱିରତୋ କଥାହି, ତଣ୍ହକ୍ଖୟଂ ନତ୍ତମହାଭିପସ୍ସ’’।

୯୬।

‘‘ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ୟୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେ ୱିମୁତ୍ତୋ [ଧିମୁତ୍ତୋ (କ।)], ତିଟ୍ଠେ ନୁ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁୟାୟୀ’’ [ଅନାନୁୱାୟୀ (ସ୍ୟା। କ।)]।

୯୭।

‘‘ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ୟୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେ ୱିମୁତ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁୟାୟୀ’’।

୯୮।

‘‘ତିଟ୍ଠେ ଚେ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁୟାୟୀ, ପୂଗମ୍ପି ୱସ୍ସାନଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିସିୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଚୱେଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାୱିଧସ୍ସ’’।

୯୯।

‘‘ଅଚ୍ଚି ୟଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ’’।

୧୦୦।

‘‘ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ସୋ ଉଦ ୱା ସୋ ନତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ୱେ ସସ୍ସତିୟା ଅରୋଗୋ;

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’।

୧୦୧।

‘‘ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ନ ପମାଣମତ୍ଥି, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି;

ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମୂହତେସୁ, ସମୂହତା ୱାଦପଥାପି ସବ୍ବେ’’ତି।

ଉପସୀୱମାଣୱପୁଚ୍ଛା ଛଟ୍ଠୀ।

୭। ନନ୍ଦମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୦୨।

‘‘ସନ୍ତି ଲୋକେ ମୁନଯୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଜନା ୱଦନ୍ତି ତଯିଦଂ କଥଂସୁ;

ଞାଣୂପପନ୍ନଂ ମୁନି ନୋ ୱଦନ୍ତି, ଉଦାହୁ ୱେ ଜୀୱିତେନୂପପନ୍ନଂ’’।

୧୦୩।

‘‘ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ, ମୁନୀଧ ନନ୍ଦ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି;

ୱିସେନିକତ୍ୱା ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମି’’।

୧୦୪।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ,

ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତା,

ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ’’।

୧୦୫।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

କିଞ୍ଚାପି ତେ ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତି, ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି’’।

୧୦୬।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ତେ ଚେ ମୁନି ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେ, ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ’’।

୧୦୭।

‘‘ନାହଂ ସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଜାତିଜରାୟ ନିୱୁତାତି ବ୍ରୂମି;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାୟ ସବ୍ବଂ;

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାୟ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାୟ ଅନାସୱାସେ;

ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମି’’।

୧୦୮।

‘‘ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାୟ ସବ୍ବଂ;

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାୟ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାୟ ଅନାସୱାସେ;

ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ନନ୍ଦମାଣୱପୁଚ୍ଛା ସତ୍ତମା।

୮। ହେମକମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୦୯।

‘‘ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ୱିୟାକଂସୁ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ହେମକୋ]

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା;

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ;

ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ, ନାହଂ ତତ୍ଥ ଅଭିରମିଂ।

୧୧୦।

‘‘ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ଧମ୍ମମକ୍ଖାହି, ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ମୁନି;

ୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ’’।

୧୧୧।

‘‘ଇଧ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତେସୁ, ପିୟରୂପେସୁ ହେମକ;

ଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନଂ, ନିବ୍ବାନପଦମଚ୍ଚୁତଂ।

୧୧୨।

‘‘ଏତଦଞ୍ଞାୟ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ଉପସନ୍ତା ଚ ତେ ସଦା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

ହେମକମାଣୱପୁଚ୍ଛା ଅଟ୍ଠମା।

୯। ତୋଦେୟ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୧୩।

‘‘ୟସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ତୋଦେୟ୍ୟୋ]

ତଣ୍ହା ୟସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋ’’।

୧୧୪।

‘‘ୟସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା]

ତଣ୍ହା ୟସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ନାପରୋ’’।

୧୧୫।

‘‘ନିରାସସୋ ସୋ ଉଦ ଆସସାନୋ [ଆସଯାନୋ (କ।)], ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ଵିଜଞ୍ଞଂ, ତଂ ମେ ଵିଯାଚିକ୍ଖ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ’’।

୧୧୬।

‘‘ନିରାସସୋ ସୋ ନ ଚ ଆସସାନୋ, ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ଏଵମ୍ପି ତୋଦେଯ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନ, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ତୋଦେଯ୍ୟମାଣଵପୁଚ୍ଛା ନଵମା।

୧୦। କପ୍ପମାଣଵପୁଚ୍ଛା

୧୧୭।

‘‘ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା କପ୍ପୋ]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭଯେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ;

ତ୍ଵଞ୍ଚ ମେ ଦୀପମକ୍ଖାହି, ଯଥାଯିଦଂ ନାପରଂ ସିଯା’’।

୧୧୮।

‘‘ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [କପ୍ପାତି ଭଗଵା]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭଯେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂମି କପ୍ପ ତେ।

୧୧୯।

‘‘ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ଏତଂ ଦୀପଂ ଅନାପରଂ;

ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ନଂ ବ୍ରୂମି, ଜରାମଚ୍ଚୁପରିକ୍ଖଯଂ।

୧୨୦।

‘‘ଏତଦଞ୍ଞାଯ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ନ ତେ ମାରଵସାନୁଗା, ନ ତେ ମାରସ୍ସ ପଟ୍ଠଗୂ’’ତି [ପଦ୍ଧଗୂ (ସୀ।)]।

କପ୍ପମାଣଵପୁଚ୍ଛା ଦସମା।

୧୧। ଜତୁକଣ୍ଣିମାଣଵପୁଚ୍ଛା

୧୨୧।

‘‘ସୁତ୍ୱାନହଂ ଵୀରମକାମକାମିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଜତୁକଣ୍ଣି]

ଓଘାତିଗଂ ପୁଟ୍ଠୁମକାମମାଗମଂ;

ସନ୍ତିପଦଂ ବ୍ରୂହି ସହଜନେତ୍ତ, ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

୧୨୨।

‘‘ଭଗଵା ହି କାମେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତି, ଆଦିଚ୍ଚୋଵ ପଥଵିଂ ତେଜୀ ତେଜସା;

ପରିତ୍ତପଞ୍ଞସ୍ସ ମେ ଭୂରିପଞ୍ଞ, ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ଵିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ଵିପ୍ପହାନଂ’’।

୧୨୩।

‘‘କାମେସୁ ଵିନଯ ଗେଧଂ, [ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ଭଗଵା]

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ;

ଉଗ୍ଗହିତଂ ନିରତ୍ତଂ ଵା, ମା ତେ ଵିଜ୍ଜିତ୍ଥ କିଞ୍ଚନଂ।

୧୨୪।

‘‘ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ଵିସୋସେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି।

୧୨୫।

‘‘ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ଵୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଆସଵାସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେହି ମଚ୍ଚୁଵସଂ ଵଜେ’’ତି।

ଜତୁକଣ୍ଣିମାଣଵପୁଚ୍ଛା ଏକାଦସମା।

୧୨। ଭଦ୍ରାଵୁଧମାଣଵପୁଚ୍ଛା

୧୨୬।

‘‘ଓକଞ୍ଜହଂ ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ ଅନେଜଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଭଦ୍ରାଵୁଧୋ]

ନନ୍ଦିଞ୍ଚହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ ୱିମୁତ୍ତଂ;

କପ୍ପଞ୍ଜହଂ ଅଭିଯାଚେ ସୁମେଧଂ, ସୁତ୍ୱାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ଇତୋ।

୧୨୭।

‘‘ନାନାଜନା ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତା,

ତୱ ୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନା;

ତେସଂ ତୁୱଂ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’।

୧୨୮।

‘‘ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନଯେଥ ସବ୍ବଂ, [ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଯଂ ଯଞ୍ହି ଲୋକସ୍ମିମୁପାଦିଯନ୍ତି, ତେନେୱ ମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଜନ୍ତୁଂ।

୧୨୯।

‘‘ତସ୍ମା ପଜାନଂ ନ ଉପାଦିଯେଥ, ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ କିଞ୍ଚନଂ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଆଦାନସତ୍ତେ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋ, ପଜଂ ଇମଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ୱିସତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ଭଦ୍ରାୱୁଧମାଣୱପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱାଦସମା।

୧୩। ଉଦଯମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୩୦।

‘‘ଝାଯିଂ ୱିରଜମାସୀନଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉଦଯୋ]

କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱଂ;

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହି, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ’’।

୧୩୧।

‘‘ପହାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ, [ଉଦଯାତି ଭଗୱା]

ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯଂ;

ଥିନସ୍ସ ଚ ପନୂଦନଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣଂ।

୧୩୨।

‘‘ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧଂ , ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜଵଂ;

ଅଞ୍ଞାଵିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମି, ଅଵିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ’’।

୧୩୩।

‘‘କିଂସୁ ସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

କିସ୍ସସ୍ସ ଵିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ଵୁଚ୍ଚତି’’।

୧୩୪।

‘‘ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, ଵିତକ୍କସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

ତଣ୍ହାଯ ଵିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ଵୁଚ୍ଚତି’’।

୧୩୫।

‘‘କଥଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଭଗଵନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, ତଂ ସୁଣୋମ ଵଚୋ ତଵ’’।

୧୩୬।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ଵେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୋ;

ଏଵଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଉଦଯମାଣଵପୁଚ୍ଛା ତେରସମା।

୧୪। ପୋସାଲମାଣଵପୁଚ୍ଛା

୧୩୭।

‘‘ଯୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୋସାଲୋ]

ଅନେଜୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋ;

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

୧୩୮।

‘‘ଵିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସ, ସବ୍ବକାଯପ୍ପହାଯିନୋ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତୋ;

ଞାଣଂ ସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମି, କଥଂ ନେଯ୍ୟୋ ତଥାୱିଧୋ’’।

୧୩୯।

‘‘ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ସବ୍ବା, [ପୋସାଲାତି ଭଗୱା]

ଅଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ;

ତିଟ୍ଠନ୍ତମେନଂ ଜାନାତି, ୱିମୁତ୍ତଂ ତପ୍ପରାଯଣଂ।

୧୪୦।

‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞସମ୍ଭୱଂ ଞତ୍ୱା, ନନ୍ଦୀ ସଂଯୋଜନଂ ଇତି;

ଏୱମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ତତୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତି;

ଏତଂ [ଏୱଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଞାଣଂ ତଥଂ ତସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ’’ତି।

ପୋସାଲମାଣୱପୁଚ୍ଛା ଚୁଦ୍ଦସମା।

୧୫। ମୋଘରାଜମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୪୧।

‘‘ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ମୋଘରାଜା]

ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ଚକ୍ଖୁମା;

ଯାୱତତିଯଞ୍ଚ ଦେୱୀସି, ବ୍ୟାକରୋତୀତି ମେ ସୁତଂ।

୧୪୨।

‘‘ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋ;

ଦିଟ୍ଠିଂ ତେ ନାଭିଜାନାତି, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୧୪୩।

‘‘ଏୱଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି’’।

୧୪୪।

‘‘ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ, ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋ;

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ, ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯା;

ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀ’’ତି।

ମୋଘରାଜମାଣୱପୁଚ୍ଛା ପନ୍ନରସମା।

୧୬। ପିଙ୍ଗିଯମାଣୱପୁଚ୍ଛା

୧୪୫।

‘‘ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମି ଅବଲୋ ୱୀତୱଣ୍ଣୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ]

ନେତ୍ତା ନ ସୁଦ୍ଧା ସୱନଂ ନ ଫାସୁ;

ମାହଂ ନସ୍ସଂ ମୋମୁହୋ ଅନ୍ତରାୱ, ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ’’।

୧୪୬।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ରୂପେସୁ ୱିହଞ୍ଞମାନେ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ ଜନା ପମତ୍ତା;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ’’।

୧୪୭।

‘‘ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାଯୋ;

ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସୁତଂ ଅମୁତଂ [ଅସୁତଂ ଅମୁତଂ ୱା (ସୀ।), ଅସୁତାମୁତଂ ୱା (ସ୍ୟା।), ଅସୁତଂ’ମୁତଂ ୱା (ପୀ।)], ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚନମତ୍ଥି [କଞ୍ଚି ମତ୍ଥି (ସ୍ୟା।), କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି (ପୀ।), କିଞ୍ଚିନମତ୍ଥି (କ।)] ଲୋକେ;

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ, ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ’’।

୧୪୮।

‘‘ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ ମନୁଜେ ପେକ୍ଖମାନୋ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ସନ୍ତାପଜାତେ ଜରସା ପରେତେ;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯା’’ତି।

ପିଙ୍ଗିଯମାଣୱପୁଚ୍ଛା ସୋଳସମା।

୧୭। ପାରାଯନତ୍ଥୁତିଗାଥା

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ ପାସାଣକେ ଚେତିଯେ, ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ [ପରିଚାରକସୋଳସନ୍ନଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ [ପଞ୍ହେ (ସୀ। ପୀ।)] ବ୍ୟାକାସି। ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ। ''ପାରଙ୍ଗମନୀଯା ଇମେ ଧମ୍ମା''ତି – ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିଯାଯସ୍ସ ପାରାଯନନ୍ତେୱ [ପାରାଯଣଂତ୍ୱେୱ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ଅଧିୱଚନଂ।

୧୪୯।

ଅଜିତୋ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ ଅଥ ମେତ୍ତଗୂ;

ଧୋତକୋ ଉପସୀୱୋ ଚ, ନନ୍ଦୋ ଚ ଅଥ ହେମକୋ।

୧୫୦।

ତୋଦେଯ୍ୟକପ୍ପା ଦୁଭଯୋ, ଜତୁକଣ୍ଣୀ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଭଦ୍ରାୱୁଧୋ ଉଦଯୋ ଚ, ପୋସାଲୋ ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ମୋଘରାଜା ଚ ମେଧାୱୀ, ପିଙ୍ଗିଯୋ ଚ ମହାଇସି।

୧୫୧।

ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁଂ, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂ ଇସିଂ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୁଂ।

୧୫୨।

ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପବ୍ୟାକାସି, ପଞ୍ହେ ପୁଟ୍ଠୋ ଯଥାତଥଂ;

ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ, ତୋସେସି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁନି।

୧୫୩।

ତେ ତୋସିତା ଚକ୍ଖୁମତା, ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୁ, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୧୫୪।

ଏକମେକସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ;

ତଥା ଯୋ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋ।

୧୫୫।

ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଭାୱେନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମଂ;

ମଗ୍ଗୋ ସୋ ପାରଂ ଗମନାଯ, ତସ୍ମା ପାରାଯନଂ ଇତି।

୧୮। ପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥା

୧୫୬।

‘‘ପାରାଯନମନୁଗାଯିସ୍ସଂ , [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ]

ଯଥାଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥାକ୍ଖାସି, ୱିମଲୋ ଭୂରିମେଧସୋ;

ନିକ୍କାମୋ ନିବ୍ବନୋ [ନିକ୍କୁଟୋ (ସ୍ୟା।)] ନାଗୋ, କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେ।

୧୫୭।

‘‘ପହୀନମଲମୋହସ୍ସ, ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାଯିନୋ;

ହନ୍ଦାହଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି, ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଞ୍ହିତଂ।

୧୫୮।

‘‘ତମୋନୁଦୋ ବୁଦ୍ଧୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଲୋକନ୍ତଗୂ ସବ୍ବଭୱାତିୱତ୍ତୋ;

ଅନାସୱୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋ, ସଚ୍ଚୱ୍ହଯୋ ବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେ।

୧୫୯।

‘‘ଦିଜୋ ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯ, ବହୁପ୍ଫଲଂ କାନନମାୱସେଯ୍ଯ;

ଏୱମ୍ପହଂ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯ, ମହୋଦଧିଂ ହଂସୋରିୱ ଅଜ୍ଝପତ୍ତୋ।

୧୬୦।

‘‘ଯେମେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯାକଂସୁ, ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା;

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସତି;

ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ।

୧୬୧।

‘‘ଏକୋ ତମନୁଦାସିନୋ, ଜୁତିମା ସୋ ପଭଙ୍କରୋ;

ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ, ଗୋତମୋ ଭୂରିମେଧସୋ।

୧୬୨।

‘‘ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି’’।

୧୬୩।

‘‘କିଂ ନୁ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସସି, ମୁହୁତ୍ତମପି ପିଙ୍ଗିଯ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା।

୧୬୪।

‘‘ଯୋ ତେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି’’।

୧୬୫।

‘‘ନାହଂ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମି, ମୁହୁତ୍ତମପି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା।

୧୬୬।

‘‘ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି।

୧୬୭।

‘‘ପସ୍ସାମି ନଂ ମନସା ଚକ୍ଖୁନାୱ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ନମସ୍ସମାନୋ ୱିୱସେମି ରତ୍ତିଂ, ତେନେୱ ମଞ୍ଞାମି ଅୱିପ୍ପୱାସଂ।

୧୬୮।

‘‘ସଦ୍ଧା ଚ ପୀତି ଚ ମନୋ ସତି ଚ,

ନାପେନ୍ତିମେ ଗୋତମସାସନମ୍ହା;

ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ୱଜତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ସ ତେନ ତେନେୱ ନତୋହମସ୍ମି।

୧୬୯।

‘‘ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ମେ ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସ, ତେନେୱ କାଯୋ ନ ପଲେତି ତତ୍ଥ;

ସଙ୍କପ୍ପଯନ୍ତାଯ [ସଂକପ୍ପଯତ୍ତାଯ (ସୀ।)] ୱଜାମି ନିଚ୍ଚଂ, ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋ।

୧୭୦।

‘‘ପଙ୍କେ ସଯାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋ, ଦୀପା ଦୀପଂ ଉପଲ୍ଲଵିଂ;

ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଓଘତିଣ୍ଣମନାସଵଂ।

୧୭୧।

‘‘ଯଥା ଅହୂ ଵକ୍କଲି ମୁତ୍ତସଦ୍ଧୋ, ଭଦ୍ରାଵୁଧୋ ଆଳଵିଗୋତମୋ ଚ;

ଏଵମେଵ ତ୍ଵମ୍ପି ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସଦ୍ଧଂ, ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଵଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟସ୍ସ ପାରଂ’’ [ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟପାରଂ (ସୀ।)]।

୧୭୨।

‘‘ଏସ ଭିଯ୍ୟୋ ପସୀଦାମି, ସୁତ୍ଵାନ ମୁନିନୋ ଵଚୋ;

ଵିଵଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନଵା।

୧୭୩।

‘‘ଅଧିଦେଵେ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ସବ୍ବଂ ଵେଦି ପରୋପରଂ;

ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା, କଙ୍ଖୀନଂ ପଟିଜାନତଂ।

୧୭୪।

‘‘ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ଵଚି;

ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖା, ଏଵଂ ମଂ ଧାରେହି ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି [ଅଜିତମାଣଵପୁଚ୍ଛାଯ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥାପରିଯୋସାନା ସ୍ଵା। … ପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି]।

ପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପାରାଯନୱଗ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ

୧। ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୧।

କେନସ୍ସୁନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ]

କେନସ୍ସୁ ନପ୍ପକାସତି;

କିସ୍ସାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂସି[ବ୍ରୂହି (ସ୍ୟା।)], କିଂସୁ ତସ୍ସ ମହବ୍ଭଯଂ।

କେନସ୍ସୁ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋତି। ଲୋକୋତି ନିରଯଲୋକୋ ତିରଚ୍ଛାନଲୋକୋ ପେତ୍ତିୱିସଯଲୋକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଦେୱଲୋକୋ ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆଯତନଲୋକୋ ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଦେୱଲୋକୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲୋକୋ। ଅଯଂ ଲୋକୋ କେନ ଆୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ଓୱୁତୋ [ଓଫୁତୋ (ସ୍ୟା।)] ପିହିତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋତି – କେନସ୍ସୁ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ?

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ [ପଦାନୁପୁବ୍ବତାମେତଂ (ବହୂସୁ)] ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ଆଯସ୍ମାତି। ଅଜିତୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେଯ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ।

କେନସ୍ସୁ ନପ୍ପକାସତୀତି କେନ ଲୋକୋ ନପ୍ପକାସତି ନ ଭାସତି ନ ତପତି ନ ୱିରୋଚତି ନ ଞାଯତି ନ ପଞ୍ଞାଯତୀତି – କେନସ୍ସୁ ନପ୍ପକାସତି ।

କିସ୍ସାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂସୀତି କିଂ ଲୋକସ୍ସ ଲେପନଂ ଲଗ୍ଗନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ। କେନ ଲୋକୋ ଲିତ୍ତୋ ସଂଲିତ୍ତୋ ଉପଲିତ୍ତୋ କିଲିଟ୍ଠୋ ସଂକିଲିଟ୍ଠୋ ମକ୍ଖିତୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ, ବ୍ରୂସି ଆଚିକ୍ଖସି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି [ପଞ୍ଞାପେସି (କ।)] ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରସି ୱିଭଜସି ଉତ୍ତାନୀକରୋସି [ଉତ୍ତାନିଂ କରୋସି (କ।)] ପକାସେସୀତି – କିସ୍ସାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂସି।

କିଂସୁତସ୍ସ ମହବ୍ଭଯନ୍ତି କିଂ ଲୋକସ୍ସ ଭଯଂ ମହବ୍ଭଯଂ ପୀଳନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଉପସଗ୍ଗୋତି – କିଂସୁ ତସ୍ସ ମହବ୍ଭଯଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘କେନସ୍ସୁ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ]

କେନସ୍ସୁ ନପ୍ପକାସତି;

କିସ୍ସାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂସି, କିଂସୁ ତସ୍ସ ମହବ୍ଭଯ’’ନ୍ତି।

୨।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଅଜିତାତି ଭଗୱା]

ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତି;

ଜପ୍ପାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂମି, ଦୁକ୍ଖମସ୍ସ ମହବ୍ଭଯଂ।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋତି। ଅୱିଜ୍ଜାତି ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ

ଅଞ୍ଞାଣଂ, ପୁବ୍ବନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ୟଂ ଏୱରୂପଂ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଅନଭିସମୟୋ ଅନନୁବୋଧୋ ଅସମ୍ବୋଧୋ ଅପ୍ପଟିୱେଧୋ ଅସଂଗାହନା ଅପରିୟୋଗାହନା ଅସମପେକ୍ଖନା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା [ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନା (ସ୍ୟା।)] ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣକମ୍ମଂ ଦୁମ୍ମେଜ୍ଝଂ ବାଲ୍ୟଂ ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ମୋହୋ ପମୋହୋ ସମ୍ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ଅୱିଜ୍ଜାୟୋଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସୟୋ ଅୱିଜ୍ଜାପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ଅୱିଜ୍ଜା।

ଲୋକୋତି ନିରୟଲୋକୋ ତିରଚ୍ଛାନଲୋକୋ ପେତ୍ତିୱିସୟଲୋକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଦେୱଲୋକୋ ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆୟତନଲୋକୋ ଅୟଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଦେୱଲୋକୋ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲୋକୋ। ଅୟଂ ଲୋକୋ ଇମାୟ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଆୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ଓୱୁତୋ ପିହିତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋତି – ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ।

ଅଜିତାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ଅପି ଚ, ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗକଣ୍ଟକୋତି ଭଗୱା; ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗୱା; ଭଜି ୱିଭଜି ପୱିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗୱା; ଭୱାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗୱା; ଭାୱିତକାୟୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ [ଭାୱିତକାୟୋତି ଭଗୱା, ଭାୱିତସୀଲୋତି ଭାୱିତଚିତ୍ତୋତି (ସ୍ୟା।)] ଭାୱିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗୱା; ଭଜି ୱା ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେୟ୍ୟକାନି (ସ୍ୟା।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାୟାତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାୟତନାନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାୱନାନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟାତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା; ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ ନ ଭାତରା କତଂ ନ ଭଗିନିୟା କତଂ ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ ନ ଦେୱତାହି କତଂ। ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ୟଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଅଜିତାତି ଭଗୱା।

ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତୀତି। ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିୟଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିୟଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିୟଂ , ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିୟଂ। ୟଂ ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛେରଂ ମଚ୍ଛରାୟନା ମଚ୍ଛରାୟିତତ୍ତଂ ୱେୱିଚ୍ଛଂ କଦରିୟଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ଅପି ଚ ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଧାତୁମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଆୟତନମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଗାହୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ପମାଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସଗ୍ଗୋ [ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ (ବହୂସୁ)] ୱୋସଗ୍ଗାନୁପ୍ପଦାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାୟ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିୟତା ଅସାତଚ୍ଚକିରିୟତା ଅନଟ୍ଠିତକିରିୟତା [ଅନିଟ୍ଠିତକିରିୟତା (କ।) ୱିଭ। ୮୪୬] ଓଲୀନୱୁତ୍ତିତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଅନାସେୱନା ଅଭାୱନା ଅବହୁଲୀକମ୍ମଂ ଅନଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁୟୋଗୋ ପମାଦୋ। ୟୋ ଏୱରୂପୋ ପମାଦୋ ପମଜ୍ଜନା ପମଜ୍ଜିତତ୍ତଂ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଦୋ। ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତୀତି ଇମିନା ଚ ମଚ୍ଛରିୟେନ ଇମିନା ଚ ପମାଦେନ ଲୋକୋ ନପ୍ପକାସତି ନ ଭାସତି ନ ତପତି ନ ୱିରୋଚତି ନ ଞାୟତି ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି – ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତି।

ଜପ୍ପାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂମୀତି ଜପ୍ପା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ୟୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନୟୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦୀ [ନନ୍ଦି (ସ୍ୟା।)] ନନ୍ଦିରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ ଇଚ୍ଛା ମୁଚ୍ଛା ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗେଧୋ ପଲିଗେଧୋ ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ ଏଜା ମାୟା ଜନିକା ସଞ୍ଜନନୀ ସିବ୍ବିନୀ ଜାଲିନୀ ସରିତା ୱିସତ୍ତିକା ସୁତ୍ତଂ ୱିସଟା [ସୋତ୍ତଂ ୱିସତା (ସ୍ୟା।)] ଆୟୂହନୀ ଦୁତିୟା ପଣିଧି ଭୱନେତ୍ତି ୱନଂ ୱନଥୋ ସନ୍ଥୱୋ [ସନ୍ଧୱୋ (କ।) ୱିଭ। ୯୦୯] ସିନେହୋ ଅପେକ୍ଖା ପଟିବନ୍ଧୁ ଆସା ଆସୀସନା [ଆସିଂସନା (ସ୍ୟା।)] ଆସୀସିତତ୍ତଂ ରୂପାସା ସଦ୍ଦାସା ଗନ୍ଧାସା ରସାସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାସା ଲାଭାସା ଧନାସା ପୁତ୍ତାସା ଜୀୱିତାସା ଜପ୍ପା ପଜପ୍ପା ଅଭିଜପ୍ପା ଜପ୍ପନା ଜପ୍ପିତତ୍ତଂ ଲୋଲୁପ୍ପଂ ଲୋଲୁପ୍ପାୟନା ଲୋଲୁପ୍ପାୟିତତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛଞ୍ଜିକତା ସାଧୁକମ୍ୟତା ଅଧମ୍ମରାଗୋ ୱିସମଲୋଭୋ ନିକନ୍ତି ନିକାମନା ପତ୍ଥନା ପିହନା ସମ୍ପତ୍ଥନା କାମତଣ୍ହା ଭୱତଣ୍ହା ୱିଭୱତଣ୍ହା ରୂପତଣ୍ହା ଅରୂପତଣ୍ହା ନିରୋଧତଣ୍ହା ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା ଓଘୋ ୟୋଗୋ ଗନ୍ଥୋ ଉପାଦାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ଛଦନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ ଅନୁସୟୋ ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ଲତା ୱେୱିଚ୍ଛଂ ଦୁକ୍ଖମୂଲଂ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଭୱୋ ମାରପାସୋ ମାରବଳିସଂ ମାରାମିସଂ ମାରୱିସୟୋ ମାରନିୱାସୋ ମାରଗୋଚରୋ ମାରବନ୍ଧନଂ

ତଣ୍ହାନଦୀ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ତଣ୍ହାଗଦ୍ଦୁଲଂ ତଣ୍ହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜପ୍ପା। ଲୋକସ୍ସ ଲେପନଂ ଲଗ୍ଗନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ ଇମାୟ ଜପ୍ପାୟ ଲୋକୋ ଲିତ୍ତୋ ସଂଲିତ୍ତୋ ଉପଲିତ୍ତୋ କିଲିଟ୍ଠୋ ସଂକିଲିଟ୍ଠୋ ମକ୍ଖିତୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଜପ୍ପାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂମି।

ଦୁକ୍ଖମସ୍ସମହବ୍ଭୟନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖଂ ନେରୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପେତ୍ତିୱିସୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ମାନୁସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଗବ୍ଭଟ୍ଠିତିମୂଲକଂ [ଗବ୍ଭେ ଠିତିମୂଲକଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଦୁକ୍ଖଂ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଜାତସ୍ସ ପରାଧେୟ୍ୟକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତୂପକ୍କମଦୁକ୍ଖଂ ପରୂପକ୍କମଦୁକ୍ଖଂ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାୟରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ [ଡହୋ (ସ୍ୟା।)] ଜରୋ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା [ରକ୍ଖସା (କ।)] ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ [ଲୋହିତଂ ପିତ୍ତଂ (ବହୂସୁ)] ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳକା ଭଗନ୍ଦଲା ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ମାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପିତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଭାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଭଗିନିମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପୁତ୍ତମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଧୀତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଞାତିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ରୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଭୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସୀଲବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦିତୋ ସମୁଦାଗମନଂ ପଞ୍ଞାୟତି। ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ନିରୋଧୋ ପଞ୍ଞାୟତି। କମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ୱିପାକୋ। ୱିପାକସନ୍ନିସ୍ସିତଂ କମ୍ମଂ, ନାମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ରୂପଂ ରୂପସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ନାମଂ, ଜାତିୟା ଅନୁଗତଂ ଜରାୟ ଅନୁସଟଂ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତଂ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଅତାଣଂ ଅଲେଣଂ ଅସରଣଂ ଅସରଣୀଭୂତଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ସ ଭୟଂ ମହାଭୟଂ ପୀଳନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଉପସଗ୍ଗୋତି – ଦୁକ୍ଖମସ୍ସ ମହବ୍ଭୟଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନିୱୁତୋ ଲୋକୋ, [ଅଜିତାତି ଭଗୱା]

ୱେୱିଚ୍ଛା ପମାଦା ନପ୍ପକାସତି;

ଜପ୍ପାଭିଲେପନଂ ବ୍ରୂମି, ଦୁକ୍ଖମସ୍ସ ମହବ୍ଭୟ''ନ୍ତି।

୩।

ସୱନ୍ତିସବ୍ବଧି ସୋତା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ସୋତାନଂ କିଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂହି, କେନ ସୋତା ପିଧିୟ୍ୟରେ[ପିଥିୟ୍ୟରେ (ସ୍ୟା।), ପିଥୀୟରେ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)]।

ସୱନ୍ତି ସବ୍ବଧି ସୋତାତି। ସୋତାତି ତଣ୍ହାସୋତୋ ଦିଟ୍ଠିସୋତୋ କିଲେସସୋତୋ ଦୁଚ୍ଚରିତସୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୋତୋ। ସବ୍ବଧୀତି ସବ୍ବେସୁ ଆୟତନେସୁ। ସୱନ୍ତୀତି ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁତୋ ରୂପେ ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୋତତୋ ସଦ୍ଦେ ସୱନ୍ତି…ପେ… ଘାନତୋ ଗନ୍ଧେ ସୱନ୍ତି… ଜିୱ୍ହାତୋ ରସେ ସୱନ୍ତି… କାୟତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ସୱନ୍ତି… ମନତୋ ଧମ୍ମେ ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁତୋ ରୂପତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୋତତୋ ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଘାନତୋ ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି… ଜିୱ୍ହାତୋ ରସତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି… କାୟତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି… ମନତୋ ଧମ୍ମତଣ୍ହା ସୱନ୍ତି ଆସୱନ୍ତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ସୱନ୍ତି ସବ୍ବଧି ସୋତା।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ ଇଚ୍ଚାତି…ପେ… ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋ।

ସୋତାନଂ କିଂ ନିୱାରଣନ୍ତି ସୋତାନଂ କିଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ସଂୱରଣଂ ରକ୍ଖନଂ ଗୋପନନ୍ତି – ସୋତାନଂ କିଂ ନିୱାରଣଂ।

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂହୀତି ସୋତାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ସଂୱରଣଂ ରକ୍ଖନଂ ଗୋପନଂ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି

ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂହି।

କେନସୋତା ପିଧିୟ୍ୟରେତି କେନ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି – କେନ ସୋତା ପିଧିୟ୍ୟରେ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ସୱନ୍ତି ସବ୍ବଧି ସୋତା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ସୋତାନଂ କିଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂହି, କେନ ସୋତା ପିଧିୟ୍ୟରେ''।

୪।

ୟାନିସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ, [ଅଜିତାତି ଭଗୱା]

ସତି ତେସଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂମି, ପଞ୍ଞାୟେତେପିଧିୟ୍ୟରେ।

ୟାନି ସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ୟାନି ଏତାନି ସୋତାନି ମୟା କିତ୍ତିତାନି ପକିତ୍ତିତାନି ଆଚିକ୍ଖିତାନି ଦେସିତାନି ପଞ୍ଞପିତାନି ପଟ୍ଠପିତାନି ୱିୱରିତାନି ୱିଭଜିତାନି [ୱିଭତ୍ତାନି (କ।)] ଉତ୍ତାନୀକତାନି ପକାସିତାନି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ [ସେୟ୍ୟଥୀଦଂ (ସ୍ୟା।)] – ତଣ୍ହାସୋତୋ ଦିଟ୍ଠିସୋତୋ କିଲେସସୋତୋ ଦୁଚ୍ଚରିତସୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୋତୋ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆୟତନଲୋକେତି – ୟାନି ସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ। ଅଜିତାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି।

ସତି ତେସଂ ନିୱାରଣନ୍ତି। ସତୀତି ୟା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି ସତି ସରଣତା ଧାରଣତା ଅପିଲାପନତା ଅସମ୍ମୁସ୍ସନତା ସତି ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସତିବଲଂ ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାୟନମଗ୍ଗୋ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ନିୱାରଣନ୍ତି ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ସଂୱରଣଂ ରକ୍ଖନଂ ଗୋପନନ୍ତି – ସତି ତେସଂ ନିୱାରଣଂ।

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂମୀତି ସୋତାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ସଂୱରଣଂ ରକ୍ଖନଂ ଗୋପନଂ ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି…ପେ… ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂମି।

ପଞ୍ଞାୟେତେ ପିଧିୟ୍ୟରେତି। ପଞ୍ଞାତି ୟା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚୟୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ପଞ୍ଞାୟେତେ ପିଧିୟ୍ୟରେତି – ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନତ୍ତା''ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା''ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚୟା ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି…ପେ… ''ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ନାମରୂପ''ନ୍ତି… ''ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ସଳାୟତନ''ନ୍ତି… ''ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟା ଫସ୍ସୋ''ତି… ''ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ୱେଦନା''ତି… ''ୱେଦନାପଚ୍ଚୟା ତଣ୍ହା''ତି… ''ତଣ୍ହାପଚ୍ଚୟା ଉପାଦାନ''ନ୍ତି… ''ଉପାଦାନପଚ୍ଚୟା ଭୱୋ''ତି… ''ଭୱପଚ୍ଚୟା ଜାତୀ''ତି… ''ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣ''ନ୍ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାୟେତେ ସୋତା ପିଧୀୟନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସୱନ୍ତି ନ ଆସୱନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ''ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ''ତି… ''ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ''ତି… ''ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋ''ତି… ''ନାମରୂପନିରୋଧା ସଳାୟତନନିରୋଧୋ''ତି… ''ସଳାୟତନନିରୋଧା ଫସ୍ସନିରୋଧୋ''ତି… ''ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋ''ତି… ''ୱେଦନାନିରୋଧା ତଣ୍ହାନିରୋଧୋ''ତି… ''ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଉପାଦାନନିରୋଧୋ''ତି… ''ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭୱନିରୋଧୋ''ତି… ''ଭୱନିରୋଧା

ଜାତିନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ’’ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତି। ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତି। ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଆସଵା’’ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଆସଵସମୁଦଯୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଆସଵନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତି। ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି…ପେ… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା’’ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତି। ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ… ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ… ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଞ୍ଞାଯେତେ ସୋତା ପିଧୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ସଵନ୍ତି ନ ଆସଵନ୍ତି ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ନପ୍ପଵତ୍ତନ୍ତୀତି – ପଞ୍ଞାଯେତେ ପିଧିଯ୍ୟରେ। ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଯାନି ସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ, [ଅଜିତାତି ଭଗଵା]

ସତି ତେସଂ ନିଵାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂଵରଂ ବ୍ରୂମି, ପଞ୍ଞାଯେତେ ପିଧିଯ୍ୟରେ’’ତି।

୫।

ପଞ୍ଞା ଚେଵ ସତି ଚାପି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ନାମରୂପଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଏତଂ ମେ ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି, କତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି।

ପଞ୍ଞା ଚେଵ ସତି ଚାପୀତି। ପଞ୍ଞାତି ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଵିଚଯୋ ପଵିଚଯୋ ଧମ୍ମଵିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ଵେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରୀ [ଭୂରି (କ।)] ମେଧା ପରିଣାଯିକା ଵିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଵିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସତୀତି ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି…ପେ… ସମ୍ମାସତୀତି – ପଞ୍ଞା ଚେଵ ସତିଚାପି, ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ।

ନାମରୂପଞ୍ଚ ମାରିସାତି। ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯରୂପଂ । ମାରିସାତି ପିଯଵଚନଂ ଗରୁଵଚନଂ ସଗାରଵସପ୍ପତିସ୍ସାଧିଵଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ନାମରୂପଞ୍ଚ ମାରିସ।

ଏତଂ ମେ ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହୀତି। ଏତଂ ମେତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି ଯଂ ଯାଚାମି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ଯଂ ପସାଦେମି। ପୁଟ୍ଠୋତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ। ପବ୍ରୂହୀତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ଵିଵରାହି ଵିଭଜାହି [ଵିଵରେହି ଵିଭଜେହି (କ।)] ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଏତଂ ମେ ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି।

କତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀତି କତ୍ଥେତଂ ନିରୁଜ୍ଝତି ଵୂପସମ୍ମତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି। କତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ପଞ୍ଞା ଚେଵ ସତି ଚାପି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଅଜିତୋ]

ନାମରୂପଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଏୱଂ ମେ ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି, କଣ୍ହେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୬।

ଯମେତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି, ଅଜିତ ତଂ ୱଦାମି ତେ;

ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ, ଏତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି।

ଯମେତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛୀତି। ଯମେତନ୍ତି ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ସତିଞ୍ଚ ନାମରୂପଞ୍ଚ। ଅପୁଚ୍ଛୀତି ଅପୁଚ୍ଛସି ଯାଚସି ଅଜ୍ଝେସସି [ଅଜ୍ଝେସି (କ।)] ପସାଦେସୀତି – ଯମେତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି।

ଅଜିତତଂ ୱଦାମି ତେତି। ଅଜିତାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ତନ୍ତି ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ସତିଞ୍ଚ ନାମରୂପଞ୍ଚ। ୱଦାମୀତି ୱଦାମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି। ଅଜିତ ତଂ ୱଦାମି ତେ।

ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀତି ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯରୂପଂ। ଅସେସନ୍ତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ [ପରିଯାଦାଯୱଚନମେତଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅସେସନ୍ତି। ଉପରୁଜ୍ଝତୀତି ନିରୁଜ୍ଝତି ୱୂପସମ୍ମତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି। ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି।

ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ, ଏତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ସତ୍ତ ଭୱେ ଠପେତ୍ୱା ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ଦ୍ୱେ ଭୱେ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ଭୱେସୁ ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ଏକଂ ଭୱଂ ଠପେତ୍ୱା ରୂପଧାତୁଯା ୱା ଅରୂପଧାତୁଯା ୱା ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି । ଅରହତୋ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତସ୍ସ ଚରିମୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ପଞ୍ଞା ଚ ସତି ଚ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି – ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ଏତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯମେତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି, ଅଜିତ ତଂ ୱଦାମି ତେ;

ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ, ଏତ୍ଥେତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୭।

ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେ, ଯେ ଚ ସେଖା[ସେକ୍ଖା (ସ୍ୟା। କ।)]ପୁଥୂ ଇଧ;

ତେସଂ ମେ ନିପକୋ ଇରିଯଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ।

ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। କିଂକାରଣା ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା? ତେ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା…ପେ… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା… ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା

ସଙ୍ଖାରା’’ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ଅଥ ୱା ତେସଂ ଖନ୍ଧା ସଙ୍ଖାତା ଧାତୁଯୋ ସଙ୍ଖାତା ଆଯତନାନି ସଙ୍ଖାତା ଗତିଯୋ ସଙ୍ଖାତା ଉପପତ୍ତିଯୋ ସଙ୍ଖାତା ପଟିସନ୍ଧି ସଙ୍ଖାତା ଭୱା ସଙ୍ଖାତା ସଂସାରା ସଙ୍ଖାତା ୱଟ୍ଟା ସଙ୍ଖାତା। ଅଥ ୱା ତେ ଖନ୍ଧପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଧାତୁପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଆଯତନପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଗତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଉପପତ୍ତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ପଟିସନ୍ଧିପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଭୱପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ସଂସାରପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ୱଟ୍ଟପରିଯନ୍ତେ ଠିତା ଅନ୍ତିମେ ଭୱେ ଠିତା ଅନ୍ତିମେ ସମୁସ୍ସଯେ ଠିତା ଅନ୍ତିମଦେହଧରା ଅରହନ୍ତୋ।

ତେସଂ ଚାଯଂ [ଯାଯଂ (କ।)] ପଚ୍ଛିମକୋ, ଚରିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ;

ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ନେସଂ ପୁନବ୍ଭୱୋତି।

ତଂକାରଣା ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱାତି। ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେ, ଯେ ଚ ସେଖା ପୁଥୂ ଇଧାତି। ସେଖାତି କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସେଖା? ସିକ୍ଖନ୍ତୀତି ସେଖା। କିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖନ୍ତି? ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖନ୍ତି, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖନ୍ତି, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖନ୍ତି। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଖୁଦ୍ଦକୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ମହନ୍ତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୁଖଂ ପମୁଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା – ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ସୋ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’’ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ‘‘ଇମେ ଆସୱା’’ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ‘‘ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା’’… ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ୱୀରିଯଂ [ୱିରିଯଂ (ସ୍ୟା।)] ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତା ସିକ୍ଖନ୍ତି ଆଚରନ୍ତି ସମାଚରନ୍ତି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି – ସେଖା। ପୁଥୂତି ବହୁକା। ଏତେ ସେଖା ସୋତାପନ୍ନା ଚ ପଟିପନ୍ନା ଚ ସକଦାଗାମିନୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା ଚ ଅନାଗାମିନୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା ଚ। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିଯା ଇମିସ୍ସା ରୁଚିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ପାୱଚନେ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ଯେ ଚ ସେଖା ପୁଥୂ ଇଧ।

ତେସଂମେ ନିପକୋ ଇରିଯଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସାତି ତ୍ୱମ୍ପି ନିପକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ମେଧାୱୀ। ତେସଂ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ସେକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଇରିଯଂ ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତି ପୱତ୍ତି ଆଚରଂ ଗୋଚରଂ ୱିହାରଂ ପଟିପଦଂ। ପୁଟ୍ଠୋତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ। ପବ୍ରୂହୀତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ତେସଂ ମେ ନିପକୋ ଇରିଯଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେ, ଯେ ଚ ସେଖା ପୁଥୂ ଇଧ;

ତେସଂ ମେ ନିପକୋ ଇରିଯଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସା’’ତି।

୮।

କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ମନସାନାୱିଲୋ ସିଯା;

କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ।

କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ। କତମେ ୱତ୍ଥୁକାମା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା [ପାପୁରଣା (ସ୍ୟା।)] ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ [ରାଜଠାନିୟୋ (କ।)] ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ – ଯଂ କିଞ୍ଚି ରଜନୀଯୱତ୍ଥୁ ୱତ୍ଥୁକାମା।

ଅପି ଚ ଅତୀତା କାମା ଅନାଗତା କାମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା କାମା ଅଜ୍ଝତ୍ତା କାମା ବହିଦ୍ଧା କାମା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା କାମା, ହୀନା କାମା ମଜ୍ଝିମା କାମା ପଣୀତା କାମା, ଆପାଯିକା କାମା ମାନୁସିକା କାମା ଦିବ୍ବା କାମା, ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା କାମା, ନିମ୍ମିତା କାମା ପରନିମ୍ମିତା କାମା, ପରିଗ୍ଗହିତା କାମା ଅପରିଗ୍ଗହିତା କାମା, ମମାଯିତା କାମା ଅମମାଯିତା କାମା, ସବ୍ବେପି କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ତଣ୍ହାୱତ୍ଥୁକା ତଣ୍ହାରମ୍ମଣା, କାମନୀଯଟ୍ଠେନ ରଜନୀଯଟ୍ଠେନ ମଦନୀଯଟ୍ଠେନ ରମଣୀଯଟ୍ଠେନ [ନତ୍ଥି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ ମହାନି। ୧] କାମା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା।

କତମେ କିଲେସକାମା? ଛନ୍ଦୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋ ସଙ୍କପ୍ପୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ କାମୋ, ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସିନେହୋ କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ କାମଗେଧୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ –

ଅଦ୍ଦସଂ କାମ ତେ ମୂଲଂ, ସଙ୍କପ୍ପା କାମ ଜାଯସି;

ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଯିସ୍ସାମି, ଏୱଂ କାମ ନ ହେହିସୀତି।

ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା, ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି କିଲେସକାମେନ ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟ ନ ପଲିବୁନ୍ଧେୟ୍ୟ [ପଲିବୁଜ୍ଝେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା।)] ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ [ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ (ସ୍ୟା।)] ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ ୱନ୍ତଗେଧୋ ମୁତ୍ତଗେଧୋ ପହୀନଗେଧୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧୋ ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟ।

ମନସାନାୱିଲୋ ସିଯାତି। ମନୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ଚିତ୍ତଂ ଆୱିଲଂ ହୋତି ଲୁଳିତଂ ଏରିତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ଚଲିତଂ ଭନ୍ତଂ ଅୱୂପସନ୍ତଂ। ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ…ପେ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ… ରାଗେନ… ଦୋସେନ… ମୋହେନ… କୋଧେନ… ଉପନାହେନ… ମକ୍ଖେନ… ପଳାସେନ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯେନ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟେନ… ଥମ୍ଭେନ… ସାରମ୍ଭେନ… ମାନେନ… ଅତିମାନେନ… ମଦେନ… ପମାଦେନ… ସବ୍ବକିଲେସେହି… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି… ସବ୍ବଡାହେହି… ସବ୍ବପରିଳାହେହି… ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ଆୱିଲଂ ହୋତି ଲୁଳିତଂ ଏରିତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ଚଲିତଂ ଭନ୍ତଂ ଅୱୂପସନ୍ତଂ। ମନସାନାୱିଲୋ ସିଯାତି ଚିତ୍ତେନ ଅନାୱିଲୋ ସିଯା – ଅଲୁଳିତୋ ଅନେରିତୋ ଅଘଟ୍ଟିତୋ ଅଚଲିତୋ ଅଭନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ଆୱିଲକରେ କିଲେସେ ଜହେୟ୍ୟ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୀକରେୟ୍ୟ [ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ (କ।)] ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ଆୱିଲକରେହି କିଲେସେହି ଚ ଆରତୋ [ଆରତୋ ଅସ୍ସ (କ।) ମହାନି। ୧୮ ପସ୍ସ] ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ମନସାନାୱିଲୋ ସିଯା।

କୁସଲୋସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ''ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା''ତି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ। ଏୱମ୍ପି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ଅଥ ୱା, ଅନିଚ୍ଚତୋ କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଦୁକ୍ଖତୋ…ପେ… ରୋଗତୋ… ଗଣ୍ଡତୋ… ସଲ୍ଲତୋ… ଅଘତୋ… ଆବାଧତୋ… ପରତୋ… ପଲୋକତୋ… ଈତିତୋ… ଉପଦ୍ଦୱତୋ… ଭଯତୋ… ଉପସଗ୍ଗତୋ… ଚଲତୋ… ପଭଙ୍ଗୁତୋ… ଅଦ୍ଧୁୱତୋ [ଅଧୁୱତୋ (କ।) ମହାନି। ୧୩] … ଅତାଣତୋ… ଅଲେଣତୋ… ଅସରଣତୋ… ଅସରଣୀଭୂତତୋ… ରିତ୍ତତୋ… ତୁଚ୍ଛତୋ… ସୁଞ୍ଞତୋ… ଅନତ୍ତତୋ…

ଆଦୀନୱତୋ... ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ... ଅସାରକତୋ... ଅଘମୂଲତୋ... ୱଧକତୋ... ୱିଭୱତୋ... ସାସୱତୋ... ସଙ୍ଖତତୋ... ମାରାମିସତୋ... ଜାତିଧମ୍ମତୋ... ଜରାଧମ୍ମତୋ... ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ... ମରଣଧମ୍ମତୋ... ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମତୋ ... ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋ... ସମୁଦଯତୋ... ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ... ଅସ୍ସାଦତୋ... ଆଦୀନୱତୋ... ନିସ୍ସରଣତୋ କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ। ଏୱମ୍ପି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ଅଥ ୱା, ଖନ୍ଧକୁସଲୋ ଧାତୁକୁସଲୋ ଆଯତନକୁସଲୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲୋ ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲୋ ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲୋ ବଲକୁସଲୋ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲୋ ମଗ୍ଗକୁସଲୋ ଫଲକୁସଲୋ ନିବ୍ବାନକୁସଲୋ। ଏୱମ୍ପି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ଅଥ ୱା, ସବ୍ବଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି – ଚକ୍ଖୁ ଚେୱ [ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ (କ।)] ରୂପା ଚ, ସୋତଞ୍ଚ ସଦ୍ଦା ଚ, ଘାନଞ୍ଚ ଗନ୍ଧା ଚ, ଜିୱ୍ହା ଚ ରସା ଚ, କାଯୋ ଚ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ, ମନୋ ଚ ଧମ୍ମା ଚ। ଯତୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆଯତନେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ [ଅନଭାୱଙ୍ଗତୋ (ସ୍ୟା।)] ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ, ଏତ୍ତାୱତାପି କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି – କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେତି। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ଅସତିପରିୱଜ୍ଜନାଯ ସତୋ, ସତିକରଣୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ କତତ୍ତା ସତୋ, ସତିପରିବନ୍ଧାନଂ [ସତିପଟିପକ୍ଖାନଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୩] ଧମ୍ମାନଂ ହତତ୍ତା ସତୋ, ସତିନିମିତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠତ୍ତା [ଅପ୍ପମୁଟ୍ଠତ୍ତା (ସ୍ୟା।)] ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ୱସିତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ପାଗୁଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ଅପଚ୍ଚୋରୋହଣତାଯ ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସମିତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସୀଲାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଚାଗାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ , ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ସତୋ, ମରଣସ୍ସତିଯା ସତୋ, କାଯଗତାସତିଯା ସତୋ, ଉପସମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ। ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି...ପେ... ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ [ସମ୍ପନ୍ନୋ (କ।)] ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଭିକ୍ଖୂତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ – ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଭିନ୍ନା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଭିନ୍ନା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ରାଗୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମୋହୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମାନୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ଭିନ୍ନା ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା [ପୋନୋବ୍ଭୱିକା (ସ୍ୟା। କ।)] ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ପଜ୍ଜେନ କତେନ [ପଜ୍ଜୋତକତେନ (କ।) ସୁ। ନି। ୫୧୯] ଅତ୍ତନା, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ପରିନିବ୍ବାନଗତୋ ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ;

ୱିଭୱଞ୍ଚ ଭୱଞ୍ଚ ୱିପ୍ପହାଯ, ୱୁସିତୱା ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱୋ ସ ଭିକ୍ଖୂତି।

ସତୋଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେତି ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ, ସତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ସତୋ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ସତୋ ନିସୀଦେଯ୍ୟ, ସତୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ, ସତୋ ଅଭିକ୍କମେଯ୍ୟ, ସତୋ ପଟିକ୍କମେଯ୍ୟ, ସତୋ ଆଲୋକେଯ୍ୟ, ସତୋ ୱିଲୋକେଯ୍ୟ, ସତୋ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ସତୋ ପସାରେଯ୍ୟ, ସତୋ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଂ ଧାରେଯ୍ୟ, ସତୋ ଚରେଯ୍ୟ ୱିହରେଯ୍ୟ ଇରିଯେଯ୍ୟ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ ପାଲେଯ୍ୟ ଯପେଯ୍ୟ ଯାପେଯ୍ୟାତି – ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''କାମେସୁ ନାଭିଗିଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ମନସାନାୱିଲୋ ସିଯା;

କୁସଲୋ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ଏକପଯୋଗା ଏକାଧିପ୍ପାଯା ଏକୱାସନୱାସିତା, ତେସଂ ଅନେକପାଣସହସ୍ସାନଂ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି। ସହ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତା ଅଜିନଜଟାୱାକଚୀରତିଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଲୁକେସା ଚ ମସ୍ସୂ ଚ ଅନ୍ତରହିତା, ଭଣ୍ଡୁକାସାଯୱତ୍ଥୱସନୋ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧରୋ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଜଲିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି – ‘‘ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ପଠମୋ।

୨। ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୯।

କୋଧସନ୍ତୁସିତୋ ଲୋକେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ]

କସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା;

କୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

କଂ ବ୍ରୂସି ମହାପୁରିସୋତି, କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା।

କୋଧ ସନ୍ତୁସିତୋ ଲୋକେତି କୋ ଲୋକେ ତୁଟ୍ଠୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତମନୋ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋତି – କୋଧ ସନ୍ତୁସିତୋ ଲୋକେ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମାତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ – ଆଯସ୍ମାତି। ତିସ୍ସୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେଯ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋ। ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ।

କସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତାତି ତଣ୍ହିଞ୍ଜିତଂ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଜିତଂ ମାନିଞ୍ଜିତଂ କିଲେସିଞ୍ଜିତଂ କାମିଞ୍ଜିତଂ। କସ୍ସିମେ ଇଞ୍ଜିତା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – କସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା।

କୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯାତି କୋ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – କୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ।

ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତୀତି ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତାଯ ନ ଲିପ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି।

କଂ ବ୍ରୂସି ମହାପୁରିସୋତି ମହାପୁରିସୋ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ସେଟ୍ଠପୁରିସୋ ୱିସେଟ୍ଠପୁରିସୋ ପାମୋକ୍ଖପୁରିସୋ ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ପଧାନପୁରିସୋ ପୱରପୁରିସୋତି। କଂ ବ୍ରୂସି କଂ କଥେସି କଂ ମଞ୍ଞସି କଂ ଭଣସି କଂ ପସ୍ସସି କଂ ୱୋହରସୀତି – କଂ ବ୍ରୂସି ମହାପୁରିସୋତି।

କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗାତି କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିଂ ତଣ୍ହଂ ଅଚ୍ଚଗା ଉପଚ୍ଚଗା ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି – କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘କୋଧ ସନ୍ତୁସିତୋ ଲୋକେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ]

କସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା;

କୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

କଂ ବ୍ରୂସି ମହାପୁରିସୋତି, କୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା’’ତି।

୧୦।

କାମେସୁବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵା, [ମେତ୍ତେଯ୍ଯାତି ଭଗଵା]

ଵୀତତଣ୍ହୋ ସଦା ସତୋ;

ସଙ୍ଖାଯ ନିବ୍ବୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା।

କାମେସୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ଵେ କାମା – ଵତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମସମାପତ୍ତିଯା ଆରତି ଵିରତି ପଟିଵିରତି ଵେରମଣୀ ଅକିରିଯା ଅକରଣଂ ଅନଜ୍ଝାପତ୍ତି ଵେଲାଅନତିକ୍କମୋ। ଅପି ଚ, ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାଵାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀଵୋ, ସମ୍ମାଵାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି। ଯୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵା। ଯଥା ଚ ଧନେନ ଧନଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଭୋଗେନ ଭୋଗଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଯସେନ ଯସଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ସିପ୍ପେନ ସିପ୍ପଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ସୀଲେନ ସୀଲଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଵୀରିଯେନ ଵୀରିଯଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଞଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଵିଜ୍ଜାଯ ଵିଜ୍ଜଵାତି ଵୁଚ୍ଚତି – ଏଵମେଵ ଯୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାତି – କାମେସୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵା।

ମେତ୍ତେଯ୍ଯାତି ଭଗଵା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – ମେତ୍ତେଯ୍ଯାତି ଭଗଵା।

ଵୀତତଣ୍ହୋସଦା ସତୋତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଯସ୍ସେସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵୀତତଣ୍ହୋ ଚତ୍ତତଣ୍ହୋ ଵନ୍ତତଣ୍ହୋ ମୁତ୍ତତଣ୍ହୋ ପହୀନତଣ୍ହୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତଣ୍ହୋ ଵୀତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ଵନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ଵିହରତି। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବଦା ସବ୍ବକାଲଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁଵକାଲଂ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ [ପୋଖାନୁପୋଖଂ (ସ୍ୟା।)] ଉଦକୂମିକଜାତଂ ଅଵୀଚିସନ୍ତତିସହିତଂ [ଅଵୀଚି ସମଙ୍ଗିସହିତଂ (ସ୍ୟା।)] ଫସ୍ସିତଂ [ଫୁସିତଂ (ସ୍ୟା।)] ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପୁରିମଯାମଂ ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ପଚ୍ଛିମଯାମଂ କାଳେ ଜୁଣ୍ହେ ଵସ୍ସେ ହେମନ୍ତେ ଗିମ୍ହେ ପୁରିମେ ଵଯୋଖନ୍ଧେ ମଜ୍ଝିମେ ଵଯୋଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମେ ଵଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସତୋ, ଵେଦନାସୁ ଵେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସତୋ, ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସତୋ, ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ଵୀତତଣ୍ହୋ ସଦା ସତୋ।

ସଙ୍ଖାଯ ନିବ୍ବୁତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସଙ୍ଖା ଵୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଵିଚଯୋ ପଵିଚଯୋ…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଵିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସଙ୍ଖାଯାତି ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ଵା ତୁଲଯିତ୍ଵା ତୀରଯିତ୍ଵା ଵିଭାଵଯିତ୍ଵା ଵିଭୂତଂ କତ୍ଵା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ଵା ତୁଲଯିତ୍ଵା ତୀରଯିତ୍ଵା ଵିଭାଵଯିତ୍ଵା ଵିଭୂତଂ କତ୍ଵା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି… ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତି… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ଵା ତୁଲଯିତ୍ଵା ତୀରଯିତ୍ଵା ଵିଭାଵଯିତ୍ଵା ଵିଭୂତଂ କତ୍ଵା।

ଅଥ ଵା, ଅନିଚ୍ଚତୋ ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ଵା…ପେ… ଦୁକ୍ଖତୋ… ରୋଗତୋ… ଗଣ୍ଡତୋ… ସଲ୍ଲତୋ…ପେ… ନିସ୍ସରଣତୋ ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ଵା ତୁଲଯିତ୍ଵା ତୀରଯିତ୍ଵା ଵିଭାଵଯିତ୍ଵା ଵିଭୂତଂ କତ୍ଵା। ନିବ୍ବୁତୋତି ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ, ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ, ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ, କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ଯସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ…

ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ … ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ। ଭିକ୍ଖୂତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ୱୁସିତୱା ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱୋ ସ ଭିକ୍ଖୂତି – ସଙ୍ଖାଯ ନିବ୍ବୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ।

ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତାତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଇଞ୍ଜିତାତି ତଣ୍ହିଞ୍ଜିତଂ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଜିତଂ ମାନିଞ୍ଜିତଂ କିଲେସିଞ୍ଜିତଂ କାମିଞ୍ଜିତଂ। ତସ୍ସିମେ ଇଞ୍ଜିତା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା। ତେନାହ ଭଗୱା –

''କାମେସୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱା, [ମେତ୍ତେଯ୍ୟାତି ଭଗୱା]

ୱୀତତଣ୍ହୋ ସଦା ସତୋ;

ସଙ୍ଖାଯ ନିବ୍ବୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା''ତି।

୧୧।

ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି, ସୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା।

ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତୀତି। ଅନ୍ତାତି ଫସ୍ସୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଫସ୍ସନିରୋଧୋ ମଜ୍ଝେ; ଅତୀତଂ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଅନାଗତଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ମଜ୍ଝେ; ସୁଖା ୱେଦନା ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ମଜ୍ଝେ; ନାମଂ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ରୂପଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ; ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ; ସକ୍କାଯୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯନିରୋଧୋ ମଜ୍ଝେ। ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି।

ଲେପାତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ। କତମୋ ତଣ୍ହାଲେପୋ ? ଯାୱତା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ ସୀମକତଂ ଓଧିକତଂ [ମରିଯାଦିକତଂ ଓଧିକତଂ (ସ୍ୟା।)] ପରିଯନ୍ତକତଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ମମାଯିତଂ – ''ଇଦଂ ମମ, ଏତଂ ମମ, ଏତ୍ତକଂ ମମ, ଏତ୍ତାୱତା ମମ ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ''। କେୱଲମ୍ପି ମହାପଥୱିଂ ତଣ୍ହାୱସେନ ମମାଯତି। ଯାୱତା ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ – ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ।

କତମୋ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି, ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ [ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ (ବହୂସୁ)] ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ଯାଥାୱକନ୍ତି ଗାହୋ, ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ।

ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତୀତି ସୋ ଉଭୋ ଚ ଅନ୍ତେ ମଜ୍ଝଞ୍ଚ ମନ୍ତାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ନ ଲିପ୍ପତି ନ ପଲିପ୍ପତି ନ ଉପଲିପ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତୋ ଅସଂଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି।

ତଂବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି ମହାପୁରିସୋ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ସେଟ୍ଠପୁରିସୋ ୱିସେଟ୍ଠପୁରିସୋ ପାମୋକ୍ଖପୁରିସୋ ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ପୱରପୁରିସୋ, ତଂ ବ୍ରୂମି ତଂ କଥେମି ତଂ ଭଣାମି ତଂ ଦୀପେମି ତଂ ୱୋହରାମି।

ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ [ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୫।୩୭୭] ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ମହାପୁରିସୋ ମହାପୁରିସୋ’ତି, ଭନ୍ତେ, ଵୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାଵତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମହାପୁରିସୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତତ୍ତା ଖ୍ଵାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମହାପୁରିସୋତି ଵଦାମି, ଅଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତତ୍ତା ନୋ ମହାପୁରିସୋତି ଵଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ତସ୍ସ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସିନୋ ଵିହରତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିରଜ୍ଜତି ଵିମୁଚ୍ଚତି ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି। ଵେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସିନୋ ଵିହରତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିରଜ୍ଜତି ଵିମୁଚ୍ଚତି ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି। ଏଵଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି। ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତତ୍ତା ଖ୍ଵାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମହାପୁରିସୋତି ଵଦାମି, ଅଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତତ୍ତା ନୋ ମହାପୁରିସୋତି ଵଦାମୀ’’ତି – ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି।

ସୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗାତି ସିବ୍ବିନୀ ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଯସ୍ସେସା ସିବ୍ବିନୀ ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା। ସୋ ସିବ୍ବିନିଂ ତଣ୍ହଂ ଅଚ୍ଚଗା ଉପଚ୍ଚଗା ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଵୀତିଵତ୍ତୋତି – ସୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା। ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ସୋ ଉଭନ୍ତମଭିଞ୍ଞାଯ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି, ସୋ ଇଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା’’ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ଏକପଯୋଗା ଏକାଧିପ୍ପାଯା ଏକଵାସନଵାସିତା, ତେସଂ ଅନେକପାଣସହସ୍ସାନଂ ଵିରଜଂ ଵୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚି। ସହ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତା ଅଜିନଜଟାଵାକଚୀରତିଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଲୁକେସା ଚ ମସ୍ସୂ ଚ ଅନ୍ତରହିତା। ଭଣ୍ଡୁକାସାଯଵତ୍ଥଵସନୋ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀଵରଧରୋ ଅନ୍ଵତ୍ଥପଟିପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଜଲିକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି – ‘‘ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗଵା, ସାଵକୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

ତିସ୍ସମେତ୍ତେୟ୍ୟମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ପୁଣ୍ଣକମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୧୨।

ଅନେଜଂମୂଲଦସ୍ସାଵିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କିଂନିସ୍ସିତା ଇସଯୋ ମନୁଜା, ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେଵତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଅନେଜଂ ମୂଲଦସ୍ସାଵିନ୍ତି ଏଜା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ ସା ଏଜା ତଣ୍ହା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ। ଭଗଵା ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ପସଂସାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି ନ ଚଲତି ନ ଵେଧତି ନପ୍ପଵେଧତୀତି – ଅନେଜଂ। ମୂଲଦସ୍ସାଵିନ୍ତି ଭଗଵା ମୂଲଦସ୍ସାଵୀ ହେତୁଦସ୍ସାଵୀ ନିଦାନଦସ୍ସାଵୀ ସମ୍ଭଵଦସ୍ସାଵୀ ପଭଵଦସ୍ସାଵୀ ସମୁଟ୍ଠାନଦସ୍ସାଵୀ ଆହାରଦସ୍ସାଵୀ ଆରମ୍ମଣଦସ୍ସାଵୀ ପଚ୍ଚଯଦସ୍ସାଵୀ ସମୁଦଯଦସ୍ସାଵୀ।

ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି – ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଦୋସୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – [ପସ୍ସ ଅ। ନି। ୩।୧୧୨] ‘‘ତୀଣିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିଦାନାନି କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। କତମାନି ତୀଣି? ଲୋଭୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ଦୋସୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ମୋହୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ଦେୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ସୁଗତିଯୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ନିରଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପଞ୍ଞାଯତି, ପେତ୍ତିୱିସଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ଦୁଗ୍ଗତିଯୋ ନିରଯେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା’’। ଇମାନି ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନୀତି ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀ। ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି – ଅଲୋଭୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅଦୋସୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅମୋହୋ କୁସଲମୂଲଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ତୀଣିମାନି…ପେ… ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଅଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ଅମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ନିରଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପଞ୍ଞାଯତି, ପେତ୍ତିୱିସଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ଦୁଗ୍ଗତିଯୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଅଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ଅମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ଦେୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ସୁଗତିଯୋ ଦେୱେ ଚ ମନୁସ୍ସେ ଚ ଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା’’। ଇମାନି ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନୀତି ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଅକୁସଲଭାଗିଯା ଅକୁସଲପକ୍ଖିକା ସବ୍ବେ ତେ ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକା ଅୱିଜ୍ଜାସମୋସରଣା ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଗ୍ଘାତା’’। ସବ୍ବେ ତେ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା କୁସଲା କୁସଲଭାଗିଯା କୁସଲପକ୍ଖିକା, ସବ୍ବେ ତେ ଅପ୍ପମାଦମୂଲକା ଅପ୍ପମାଦସମୋସରଣା। ଅପ୍ପମାଦୋ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ’’ତି ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀ।

ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ‘‘ଅୱିଜ୍ଜା ମୂଲଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ, ସଙ୍ଖାରା ମୂଲଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ , ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମୂଲଂ ନାମରୂପସ୍ସ, ନାମରୂପଂ ମୂଲଂ ସଳାଯତନସ୍ସ, ସଳାଯତନଂ ମୂଲଂ ଫସ୍ସସ୍ସ, ଫସ୍ସୋ ମୂଲଂ ୱେଦନାଯ, ୱେଦନା ମୂଲଂ ତଣ୍ହାଯ, ତଣ୍ହା ମୂଲଂ ଉପାଦାନସ୍ସ, ଉପାଦାନଂ ମୂଲଂ ଭୱସ୍ସ, ଭୱୋ ମୂଲଂ ଜାତିଯା, ଜାତି ମୂଲଂ ଜରାମରଣସ୍ସା’’ତି – ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀ।

ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ‘‘ଚକ୍ଖୁ ମୂଲଂ ଚକ୍ଖୁରୋଗାନଂ, ସୋତଂ ମୂଲଂ ସୋତରୋଗାନଂ, ଘାନଂ ମୂଲଂ ଘାନରୋଗାନଂ, ଜିୱ୍ହା ମୂଲଂ ଜିୱ୍ହାରୋଗାନଂ, କାଯୋ ମୂଲଂ କାଯରୋଗାନଂ, ମନୋ ମୂଲଂ ଚେତସିକାନଂ ଦୁକ୍ଖାନ’’ନ୍ତି – ଭଗୱା ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ ହେତୁଦସ୍ସାୱୀ ନିଦାନଦସ୍ସାୱୀ ସମ୍ଭୱଦସ୍ସାୱୀ ପଭୱଦସ୍ସାୱୀ ସମୁଟ୍ଠାନଦସ୍ସାୱୀ ଆହାରଦସ୍ସାୱୀ ଆରମ୍ମଣଦସ୍ସାୱୀ ପଚ୍ଚଯଦସ୍ସାୱୀ ସମୁଦଯଦସ୍ସାୱୀତି – ଅନେଜଂ ମୂଲଦସ୍ସାୱୀ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋତି ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ ।

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମନ୍ତି ପଞ୍ହେନ ଅତ୍ଥିକୋ ଆଗତୋମ୍ହି, [ପଞ୍ହତ୍ଥିକାମ୍ହ ଆଗତା (ବହୂସୁ) ପସ୍ସ ମହାନି। ୧୯୨] ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହି, ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହୀତି – ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ଅଥ ୱା, ପଞ୍ହତ୍ଥିକାନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମାନଂ ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମାନଂ ଆଗମନଂ ଅଭିକ୍କମନଂ ଉପସଙ୍କମନଂ ପଯିରୁପାସନଂ ଅତ୍ଥୀତି – ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ଅଥ ୱା, ପଞ୍ହାଗମୋ ତୁଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱମ୍ପି ପହୁ ତ୍ୱମସି ଅଲମତ୍ତୋ। ମଯା ପୁଚ୍ଛିତଂ କଥେତୁଂ ୱିସଜ୍ଜେତୁଂ ୱହସ୍ସେତଂ ଭାରନ୍ତି [ୱିସଜ୍ଜେତୁଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ଭଣିତୁନ୍ତି (ସ୍ୟା।) ୱହସ୍ସୁ + ଏତଂ] – ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

କିଂନିସ୍ସିତା ଇସଯୋ ମନୁଜାତି କିଂ ନିସ୍ସିତା ଆସିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା। ଇସଯୋତି ଇସିନାମକା ଯେ କେଚି ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତା ଆଜୀୱକା ନିଗଣ୍ଠା ଜଟିଲା ତାପସା। ମନୁଜାତି ମନୁସ୍ସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି – କିଂ ନିସ୍ସିତା ଇସଯୋ ମନୁଜା।

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନନ୍ତି। ଖତ୍ତିଯାତି ଯେ କେଚି ଖତ୍ତିଯଜାତିକା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକା। ଦେୱତାନନ୍ତି ଆଜୀୱକସାୱକାନଂ ଆଜୀୱକା ଦେୱତା, ନିଗଣ୍ଠସାୱକାନଂ ନିଗଣ୍ଠା ଦେୱତା, ଜଟିଲସାୱକାନଂ ଜଟିଲା ଦେୱତା, ପରିବ୍ବାଜକସାୱକାନଂ ପରିବ୍ବାଜକା ଦେୱତା, ଅୱିରୁଦ୍ଧକସାୱକାନଂ ଅୱିରୁଦ୍ଧକା [ଅୱରୁଦ୍ଧକସାୱକାନଂ ଅୱରୁଦ୍ଧକା (ସ୍ୟା।)] ଦେୱତା, ହତ୍ଥିୱତିକାନଂ ହତ୍ଥୀ ଦେୱତା, ଅସ୍ସୱତିକାନଂ ଅସ୍ସା ଦେୱତା,

ଗୋୱତିକାନଂ ଗାୱୋ ଦେୱତା, କୁକ୍କୁରୱତିକାନଂ କୁକ୍କୁରା ଦେୱତା, କାକୱତିକାନଂ କାକା ଦେୱତା, ୱାସୁଦେୱୱତିକାନଂ ୱାସୁଦେୱୋ ଦେୱତା, ବଲଦେୱୱତିକାନଂ ବଲଦେୱୋ ଦେୱତା, ପୁଣ୍ଣଭଦ୍ଦୱତିକାନଂ ପୁଣ୍ଣଭଦ୍ଦୋ ଦେୱତା, ମଣିଭଦ୍ଦୱତିକାନଂ ମଣିଭଦ୍ଦୋ ଦେୱତା, ଅଗ୍ଗିୱତିକାନଂ ଅଗ୍ଗି ଦେୱତା, ନାଗୱତିକାନଂ ନାଗା ଦେୱତା, ସୁପଣ୍ଣୱତିକାନଂ ସୁପଣ୍ଣା ଦେୱତା, ଯକ୍ଖୱତିକାନଂ ଯକ୍ଖା ଦେୱତା, ଅସୁରୱତିକାନଂ ଅସୁରା ଦେୱତା, ଗନ୍ଧବ୍ବୱତିକାନଂ ଗନ୍ଧବ୍ବା ଦେୱତା, ମହାରାଜୱତିକାନଂ ମହାରାଜାନୋ ଦେୱତା, ଚନ୍ଦୱତିକାନଂ ଚନ୍ଦୋ ଦେୱତା, ସୂରିଯୱତିକାନଂ ସୂରିଯୋ ଦେୱତା, ଇନ୍ଦୱତିକାନଂ ଇନ୍ଦୋ ଦେୱତା, ବ୍ରହ୍ମୱତିକାନଂ ବ୍ରହ୍ମା ଦେୱତା, ଦେୱୱତିକାନଂ ଦେୱୋ ଦେୱତା, ଦିସାୱତିକାନଂ ଦିସା ଦେୱତା, ଯେ ଯେସଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ତେ ତେସଂ ଦେୱତାତି – ଖତ୍ତିଯବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ।

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେତି ଯଞ୍ଞଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ [ମାଲାଗନ୍ଧଂ ୱିଲେପନଂ (ସ୍ୟା।) ଇତିୱୁ। ୭୫] ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୂତି ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଏସନ୍ତି ଗୱେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ, ତେପି ଯଞ୍ଞଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ, ତେପି ଯଞ୍ଞଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତି ଯଜନ୍ତି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ , ତେପି ଯଞ୍ଞଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ପୁଥୂତି ଯଞ୍ଞା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ, ଯଞ୍ଞଯାଜକା [ଯଞ୍ଞଯଜକା (ସ୍ୟା।)] ୱା ଏତେ ପୁଥୂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ। କଥଂ ଯଞ୍ଞା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ? ବହୁକାନଂ ଏତେ ଯଞ୍ଞା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲଂ ଗନ୍ଧଂ ୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ – ଏୱଂ ଯଞ୍ଞା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ।

କଥଂ ଯଞ୍ଞଯାଜକା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ? ବହୁକା ଏତେ ଯଞ୍ଞଯାଜକା ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ – ଏୱଂ ଯଞ୍ଞଯାଜକା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ।

କଥଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ? ବହୁକା ଏତେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା କପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକା [… ୱଣିବ୍ବକସାୱକା (ସ୍ୟା।) ଇତିୱୁ। ୭୫] – ଏୱଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ। ଇଧ ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ – ପୁଥୂଧ ଲୋକେ।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାତି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା, ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା, ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। କତମା ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିଯା ଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞାତଂ ହୋତି ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅତୁଲିତଂ ଅତୀରିତଂ ଅୱିଭୂତଂ ଅୱିଭାୱିତଂ, ତସ୍ସ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ତୁଲନାଯ ତୀରଣାଯ ୱିଭୂତତ୍ଥାଯ ୱିଭାୱନତ୍ଥାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅଯଂ ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା।

କତମା ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିଯା ଲକ୍ଖଣଂ ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ତୁଲିତଂ ତୀରିତଂ ୱିଭୂତଂ ୱିଭାୱିତଂ। ଅଞ୍ଞେହି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା।

କତମା ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିଯା ସଂସଯପକ୍ଖନ୍ଦୋ [ସଂସଯପକ୍ଖନ୍ନୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି ୱିମତିପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋ – ''ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି! ସୋ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅଯଂ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। କତମା ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସକା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସିକାଯୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ୱେସ୍ସା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁଦ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗହଟ୍ଠା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅଯଂ ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା।

କତମା ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ଅମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ନାଗା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁପଣ୍ଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଯକ୍ଖା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅସୁରା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗନ୍ଧବ୍ବା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ମହାରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଇନ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଦେୱତାଯୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅଯଂ ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା।

କତମା ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା? ଯଂ ଭଗୱା ରୂପଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସୋ ନିମ୍ମିତୋ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି; ଭଗୱା ୱିସଜ୍ଜେତି [ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି (କ।)] – ଅଯଂ ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତ୍ତତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ପରତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ଉଭଯତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ପରମତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅନଵଜ୍ଜତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ନିକ୍କିଲେସତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ୱୋଦାନତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତୀତପୁଚ୍ଛା, ଅନାଗତପୁଚ୍ଛା, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଜ୍ଝତ୍ତପୁଚ୍ଛା, ବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା , ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – କୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅକୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅବ୍ୟାକତପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଖନ୍ଧପୁଚ୍ଛା, ଧାତୁପୁଚ୍ଛା, ଆଯତନପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ସତିପଟ୍ଠାନପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ମପ୍ପଧାନପୁଚ୍ଛା, ଇଦ୍ଧିପାଦପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଇନ୍ଦ୍ରିଯପୁଚ୍ଛା, ବଲପୁଚ୍ଛା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମଗ୍ଗପୁଚ୍ଛା, ଫଲପୁଚ୍ଛା, ନିବ୍ବାନପୁଚ୍ଛା।

ପୁଚ୍ଛାମିତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ ‘‘କଥଯସ୍ସୁ ମେ’’ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି – ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଅନେଜଂ ମୂଲଦସ୍ସାୱିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କିଂ ନିସ୍ସିତା ଇସଯୋ ମନୁଜା, ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୧୩।

ଯେକେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ଆସୀସମାନା ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ[ଇତ୍ଥତଂ (ସ୍ୟା।), ଇତ୍ଥଭାୱଂ (କ।)];

ଜରଂ ସିତା ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ।

ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜାତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ଇସଯୋତି ଇସିନାମକା ଯେ କେଚି ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତା ଆଜୀୱକା ନିଗଣ୍ଠା ଜଟିଲା ତାପସା। ମନୁଜାତି ମନୁସ୍ସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି – ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା।

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନନ୍ତି। ଖତ୍ତିଯାତି ଯେ କେଚି ଖତ୍ତିଯଜାତିକା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକା। ଦେୱତାନନ୍ତି ଆଜୀୱକସାୱକାନଂ ଆଜୀୱକା ଦେୱତା…ପେ… ଦିସାୱତିକାନଂ ଦିସା ଦେୱତା। ଯେ ଯେସଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା, ତେ ତେସଂ ଦେୱତାତି – ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ।

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁପୁଥୂଧ ଲୋକେତି। ଯଞ୍ଞଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ… ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୂତି ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଏସନ୍ତି ଗୱେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ, ତେପି ଯଞ୍ଞଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ପୁଥୂତି ଯଞ୍ଞା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ, ଯଞ୍ଞଯାଜକା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ…ପେ… ଏୱଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ୱା ଏତେ ପୁଥୂ। ଇଧ ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ – ପୁଥୂଧ ଲୋକେ।

ଆସୀସମାନା ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି। ଆସୀସମାନାତି ରୂପପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ସଦ୍ଦପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଗନ୍ଧପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ରସପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ପୁତ୍ତପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଦାରପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଧନପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଯସପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଇସ୍ସରିଯପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ଚାତୁମହାରାଜିକେସୁ

[ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକେସୁ (ସ୍ୟା।)] ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା, ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ ଯାମେସୁ ଦେୱେସୁ ତୁସିତେସୁ ଦେୱେସୁ ନିମ୍ମାନରତୀସୁ ଦେୱେସୁ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀସୁ ଦେୱେସୁ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସମାନା ଇଚ୍ଛମାନା ସାଦିଯମାନା ପତ୍ଥଯମାନା ପିହଯମାନା ଅଭିଜପ୍ପମାନାତି ଆସୀସମାନା।

ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଆସୀସମାନା ଏତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଆସୀସମାନା…ପେ… ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଆସୀସମାନା ଇଚ୍ଛମାନା ସାଦିଯମାନା ପତ୍ଥଯମାନା ପିହଯମାନା ଅଭିଜପ୍ପମାନାତି ଆସୀସମାନା – ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ।

ଜରଂ ସିତା ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୂତି ଜରାନିସ୍ସିତା ବ୍ଯାଧିନିସ୍ସିତା ମରଣନିସ୍ସିତା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ଜାତିନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ଜରାନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ଜରାନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ବ୍ଯାଧିନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ବ୍ଯାଧିନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ମରଣନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ମରଣନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ଗତିନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ଗତିନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ଉପପତ୍ତିନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ଉପପତ୍ତିନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ପଟିସନ୍ଧିନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ପଟିସନ୍ଧିନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ଭୱନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ଭୱନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ସଂସାରନିସ୍ସିତା। ଯଦେୱ ତେ ସଂସାରନିସ୍ସିତା ତଦେୱ ତେ ୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ଜରଂ ସିତା ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, ଆସୀସମାନା ପୁଣ୍ଣକ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ;

ଜରଂ ସିତା ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୂ''ତି।

୧୪।

ଯେକେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଖତ୍ତିଯାବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା;

ଅତାରୁଂ[ଅତାରୁଂ (ସ୍ୟା। କ।)]ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜାତି। ଯେ କେଚୀତି…ପେ…।

କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତାତି। କଚ୍ଚିସୂତି ସଂସଯପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା – ''ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି – କଚ୍ଚିସୁ। ତେତି ଯଞ୍ଞଯାଜକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା। ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତାତି ଯଞ୍ଞୋଯେୱ ୱୁଚ୍ଚତି ଯଞ୍ଞପଥୋ। ଯଥା ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଅରିଯପଥୋ ଦେୱମଗ୍ଗୋ ଦେୱପଥୋ ବ୍ରହ୍ମମଗ୍ଗୋ ବ୍ରହ୍ମପଥୋ, ଏୱମେୱ ଯଞ୍ଞୋଯେୱ ୱୁଚ୍ଚତି ଯଞ୍ଞପଥୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତାତି ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ସକ୍କଚ୍ଚକାରିନୋ ସାତଚ୍ଚକାରିନୋ ଅଟ୍ଠିତକାରିନୋ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିନୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେଯ୍ୟାତି – ତେପି ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା। ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଏସନ୍ତି ଗୱେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ ସକ୍କଚ୍ଚକାରିନୋ…ପେ… ତଦଧିପତେଯ୍ୟା, ତେପି ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା। ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ ସକ୍କଚ୍ଚକାରିନୋ…ପେ… ତଦଧିପତେଯ୍ୟା, ତେପି ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା। ଯେପି ଯଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତି ଯଜନ୍ତି

ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟଂ ସଦ୍ଧଚ୍ଚକାରିନୋ … ପେ… ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତାତି – କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା।

ଅତାରୁଂ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସାତି ଜରାମରଣଂ ଅତରିଂସୁ ଉତ୍ତରିଂସୁ ପତରିଂସୁ ସମତିକ୍କମିଂସୁ ୱୀତିୱତ୍ତିଂସୁ। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ।

ପୁଚ୍ଛାମିତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ କଥଯସ୍ସୁ ମେତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି – ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଯେ କେଚିମେ ଇସଯୋ ମନୁଜା, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱତାନଂ;

ଯଞ୍ଞମକପ୍ପଯିଂସୁ ପୁଥୂଧ ଲୋକେ, କଚ୍ଚିସୁ ତେ ଭଗୱା ଯଞ୍ଞପଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା;

ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୧୫।

ଆସୀସନ୍ତି[ଆସିଂସନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]ଥୋମଯନ୍ତି, ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜୁହନ୍ତି; [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

କାମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭଂ, ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା;

ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମଯନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜୁହନ୍ତୀତି। ଆସୀସନ୍ତୀତି ରୂପପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ସଦ୍ଦପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଗନ୍ଧପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ରସପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ପୁତ୍ତପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଦାରପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଧନପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଯସପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଇସ୍ସରିଯପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ… ପେ… ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି, ଚାତୁମହାରାଜିକେସୁ ଦେୱେସୁ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଆସୀସନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସାଦିଯନ୍ତି ପତ୍ଥଯନ୍ତି ପିହଯନ୍ତୀତି – ଆସୀସନ୍ତି।

ଥୋମଯନ୍ତୀତି ଯଞ୍ଞଂ ୱା ଥୋମେନ୍ତି ଫଲଂ ୱା ଥୋମେନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ ୱା ଥୋମେନ୍ତି। କଥଂ ଯଞ୍ଞଂ ଥୋମେନ୍ତି? ସୁଚିଂ ଦିନ୍ନଂ [ୱିଯଂ ଦିନ୍ନଂ (ସ୍ୟା।)], ମନାପଂ ଦିନ୍ନଂ, ପଣୀତଂ ଦିନ୍ନଂ, କାଲେନ ଦିନ୍ନଂ, କପ୍ପିଯଂ ଦିନ୍ନଂ, ୱିଚେୟ୍ୟ ଦିନ୍ନଂ, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଦିନ୍ନଂ, ଅଭିଣ୍ହଂ ଦିନ୍ନଂ ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦିତନ୍ତି – ଥୋମେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି ପସଂସନ୍ତି। ଏୱଂ ଯଞ୍ଞଂ ଥୋମେନ୍ତି।

କଥଂ ଫଲଂ ଥୋମେନ୍ତି? ଇତୋ ନିଦାନଂ ରୂପପଟିଲାଭୋ ଭୱିସ୍ସତି…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଥୋମେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି ପସଂସନ୍ତି। ଏୱଂ ଫଲଂ ଥୋମେନ୍ତି।

କଥଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ ଥୋମେନ୍ତି? ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ଜାତିସମ୍ପନ୍ନା ଗୋତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ଅଜ୍ଝାଯକା ମନ୍ତଧରା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ ପଦକା ୱେୟ୍ୟାକରଣା ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱଯାତି, ୱୀତରାଗା ୱା ରାଗୱିନଯାଯ ୱା ପଟିପନ୍ନା, ୱୀତଦୋସା ୱା ଦୋସୱିନଯାଯ ୱା ପଟିପନ୍ନା, ୱୀତମୋହା ୱା ମୋହୱିନଯାଯ ୱା ପଟିପନ୍ନା, ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନା ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନାତି – ଥୋମେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି ପସଂସନ୍ତି। ଏୱଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ ଥୋମେନ୍ତୀତି – ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମଯନ୍ତି।

ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୀତି ରୂପପଟିଲାଭଂ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ସଦ୍ଦପଟିଲାଭଂ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ଗନ୍ଧପଟିଲାଭଂ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ରସପଟିଲାଭଂ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାୟିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୀତି – ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମୟନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି। ଜୁହନ୍ତୀତି ଜୁହନ୍ତି ଦେନ୍ତି ଯଜନ୍ତି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟନ୍ତି – ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମୟନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜୁହନ୍ତି ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା।

କାମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭନ୍ତି ରୂପପଟିଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ସଦ୍ଦପଟିଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାୟିକେସୁ ଦେୱେସୁ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଜପ୍ପନ୍ତୀତି – କାମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭଂ।

ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି ତେତି ୟଞ୍ଞଯାଜକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଯାଜଯୋଗାତି ଯାଜଯୋଗେସୁ ଯୁତ୍ତା ପୟୁତ୍ତା ଆୟୁତ୍ତା ସମାୟୁତ୍ତା ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟାତି – ତେ ଯାଜଯୋଗା, ଭୱରାଗରତ୍ତାତି ଭୱରାଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଭୱରାଗୋ ଭୱନନ୍ଦୀ ଭୱତଣ୍ହା ଭୱସିନେହୋ ଭୱପରିଳାହୋ ଭୱମୁଚ୍ଛା ଭୱଜ୍ଝୋସାନଂ। ଭୱରାଗେନ ଭୱେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି – ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା।

ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା ଜାତିଜରାମରଣଂ ନାତରିଂସୁ ନ ଉତ୍ତରିଂସୁ ନ ପତରିଂସୁ ନ ସମତିକ୍କମିଂସୁ ନ ୱୀତିୱତ୍ତିଂସୁ, ଜାତିଜରାମରଣା ଅନିକ୍ଖନ୍ତା ଅନିସ୍ସଟା ଅନତିକ୍କନ୍ତା ଅସମତିକ୍କନ୍ତା ଅୱୀତିୱତ୍ତା ଅନ୍ତୋଜାତିଜରାମରଣେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି ଅନ୍ତୋସଂସାରପଥେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ଜାତିଯା ଅନୁଗତା ଜରାୟ ଅନୁସଟା ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତା ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତା ଅତାଣା ଅଲେଣା ଅସରଣା ଅସରଣୀଭୂତାତି; ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆସୀସନ୍ତି ଥୋମୟନ୍ତି, ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜୁହନ୍ତି; [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

କାମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭଂ, ତେ ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା;

ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

୧୬।

ତେ ଚେ ନାତରିଂସୁ ଯାଜଯୋଗା, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ୟଞ୍ଞେହି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ତେ ଚେ ନାତରିଂସୁ ଯାଜଯୋଗାତି ତେ ୟଞ୍ଞଯାଜକା ଯାଜଯୋଗା ଭୱରାଗରତ୍ତା ଜାତିଜରାମରଣଂ ନାତରିଂସୁ ନ ଉତ୍ତରିଂସୁ ନ ପତରିଂସୁ ନ ସମତିକ୍କମିଂସୁ ନ ୱୀତିୱତ୍ତିଂସୁ, ଜାତିଜରାମରଣା ଅନିକ୍ଖନ୍ତା ଅନିସ୍ସଟା ଅନତିକ୍କନ୍ତା ଅସମତିକ୍କନ୍ତା ଅୱୀତିୱତ୍ତା ଅନ୍ତୋଜାତିଜରାମରଣେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି ଅନ୍ତୋସଂସାରପଥେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ଜାତିଯା ଅନୁଗତା ଜରାୟ ଅନୁସଟା ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତା ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତା ଅତାଣା ଅଲେଣା ଅସରଣା ଅସରଣୀଭୂତାତି – ତେ ଚେ ନାତରିଂସୁ ଯାଜଯୋଗା।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମାପୁଣ୍ଣକୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆୟସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ।

ୟଞ୍ଞେହିଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସାତି। ୟଞ୍ଞେହୀତି ୟଞ୍ଞେହି ପହୂତେହି ୟଞ୍ଞେହି ୱିୱିଧେହି ୟଞ୍ଞେହି ପୁଥୂହି। ମାରିସାତି ପିୟୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ

ସଗାରଓ୍ୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିଓ୍ୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ଯଞ୍ଞେହି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ।

ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସାତି ଅଥ କୋ ଏସୋ ସଦେଓ୍ୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସାଯ ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ଓ୍ୱୀତିଓ୍ୱତ୍ତଯି [ଓ୍ୱୀତିଓ୍ୱତ୍ତି (କ।)]। ମାରିସାତି ପିଯଓ୍ୱଚନଂ ଗରୁଓ୍ୱଚନଂ ସଗାରଓ୍ୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିଓ୍ୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଓ୍ୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ କଥଯସ୍ସୁ ମେତନ୍ତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗଓ୍ୱାତି ଗାରଓ୍ୱାଧିଓ୍ୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି – ଯଦିଦଂ ଭଗଓ୍ୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ଓ୍ୱିଓ୍ୱରାହି ଓ୍ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଓ୍ୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ତେ ଚେ ନାତରିଂସୁ ଯାଜଯୋଗା, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣକୋ]

ଯଞ୍ଞେହି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଓ୍ୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୧୭।

ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି[ଲୋକସ୍ମିଂ (ସ୍ୟା। କ।)]ପରୋପରାନି, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗଓ୍ୱା]

ଯସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ସନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି ପରୋପରାନୀତି ସଙ୍ଖା ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଓ୍ୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ପରୋପରାନୀତି ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ସକତ୍ତଭାଓ୍ୱୋ, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ପରତ୍ତଭାଓ୍ୱୋ ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ସକରୂପଓ୍ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ପରରୂପଓ୍ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ ; ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି। ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଦେଓ୍ୱଲୋକୋ; ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି କାମଧାତୁ, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ରୂପଧାତୁ ଅରୂପଧାତୁ; ଓରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି କାମଧାତୁ ରୂପଧାତୁ, ପରଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଅରୂପଧାତୁ। ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି ପରୋପରାନୀତି ପରୋପରାନି ଅନିଚ୍ଚତୋ ସଙ୍ଖାଯ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ…ପେ… ନିସ୍ସରଣତୋ ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱଯିତ୍ୱା ଓ୍ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି ପରୋପରାନି। ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗଓ୍ୱାତି। ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗଓ୍ୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି । ଭଗଓ୍ୱାତି ଗାରଓ୍ୱାଧିଓ୍ୱଚନମେତଂ…ପେ… ଯଦିଦଂ ଭଗଓ୍ୱାତି – ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗଓ୍ୱା।

ଯସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେତି। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସଓ୍ୱସ୍ସ। ଇଞ୍ଜିତନ୍ତି ତଣ୍ହିଞ୍ଜିତଂ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଜିତଂ ମାନିଞ୍ଜିତଂ କିଲେସିଞ୍ଜିତଂ କାମିଞ୍ଜିତଂ। ଯସ୍ସିମେ ଇଞ୍ଜିତା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂଓ୍ୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଓ୍ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିସ୍ମିଞ୍ଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଓ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ଓ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ଓ୍ୱା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେତି – ଯସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ସନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଓ୍ୱୂପସମିତତ୍ତା ଓ୍ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା [ନିଜ୍ଝାତତ୍ତା (କ।) ମହାନି। ୧୮] ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ଓ୍ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ଓ୍ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି ସନ୍ତୋ; ଓ୍ୱିଧୂମୋତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଓ୍ୱିଧୂମିତଂ ଓ୍ୱିଧମିତଂ ସୋସିତଂ ଓ୍ୱିସୋସିତଂ ବ୍ୟନ୍ତୀକତଂ [ବ୍ୟନ୍ତିକତଂ (କ।)], ଓ୍ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ…ପେ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଓ୍ୱିଧୂମିତଂ ଓ୍ୱିଧମିତଂ ସୋସିତଂ ଓ୍ୱିସୋସିତଂ ବ୍ୟନ୍ତୀକତଂ, ରାଗୋ… ଦୋସୋ… ମୋହୋ ଓ୍ୱିଧୂମିତୋ ଓ୍ୱିଧମିତୋ ସୋସିତୋ ଓ୍ୱିସୋସିତୋ ବ୍ୟନ୍ତୀକତୋ, କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ

କିଲେସା ସଙ୍କେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସଙ୍କେ ଦରଥା ସଙ୍କେ ପରିଡାହା ସଙ୍କେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ୱିଧୂମିତା ୱିଧମିତା ସୋସିତା ୱିସୋସିତା ବ୍ୟନ୍ତୀକତା। ଅଥ ୱା, କୋଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଧୂମୋ –

ମାନୋ ହି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାରିଭାରୋ, କୋଧୋ ଧୂମୋ ଭସ୍ମନି [ଗମ୍ଭନି (ସ୍ୟା।)] ମୋସୱଜ୍ଜଂ;

ଜିୱ୍ହା ସୁଜା ହଦଯଂ [ତପ୍ପରସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ଜୋତିଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ତା ସୁଦନ୍ତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଜୋତି।

ଅପି ଚ, ଦସହାକାରେହି କୋଧୋ ଜାଯତି – ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ପିଯସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରି, ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅପ୍ପିଯସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି, ଅତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅଟ୍ଠାନେ ୱା ପନ କୋଧୋ ଜାଯତି। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ୟାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ ବ୍ୟାପତ୍ତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜନା ବ୍ୟାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ୱିରୋଧୋ ପଟିୱିରୋଧୋ ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ [ଅସ୍ସୁରୋପୋ (ସ୍ୟା।)] ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୋଧୋ।

ଅପି ଚ, କୋଧସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତପରିତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।) ମହାନି। ୮୫] କାଲଂ କୋଧୋ ଚିତ୍ତାୱିଲକରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ମୁଖକୁଲାନୱିକୁଲାନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ମୁଖକୁଲାନୱିକୁଲାନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ହନୁସଞ୍ଚୋପନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ହନୁସଞ୍ଚୋପନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଫରୁସୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରଣୋ [ଫରୁସୱାଚନିଚ୍ଛାରଣୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଫରୁସୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦିସାୱିଦିସାନୁୱିଲୋକନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦିସାୱିଦିସାନୁୱିଲୋକନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥପରାମସନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥପରାମସନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅବ୍ଭୁକ୍କିରଣୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅବ୍ଭୁକ୍କିରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅଭିନିପାତନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅଭିନିପାତନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଛିନ୍ନୱିଛିନ୍ନକରଣୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଛିନ୍ନୱିଛିନ୍ନକରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ସମ୍ଭଞ୍ଜନପଲିଭଞ୍ଜନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ସମ୍ଭଞ୍ଜନପଲିଭଞ୍ଜନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗଅପକଡ୍ଢନୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗଅପକଡ୍ଢନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଜୀୱିତାୱୋରୋପନୋ [ଜୀୱିତପନାସନୋ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୮୫] ହୋତି। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଜୀୱିତାୱୋରୋପନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ସବ୍ବଚାଗପରିଚ୍ଚାଗାଯ ସଣ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଯତୋ କୋଧୋ ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଘାତେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଘାତେତି, ଏତ୍ତାୱତା କୋଧୋ ପରମୁସ୍ସଦଗତୋ ପରମୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତୋ ହୋତି। ଯସ୍ସ ସୋ ହୋତି କୋଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି – ୱିଧୂମୋ।

କୋଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ୱିଧୂମୋ, କୋଧୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱିଧୂମୋ, କୋଧହେତୁସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱିଧୂମୋ, କୋଧହେତୁସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱିଧୂମୋ। ଅନୀଘୋତି ରାଗୋ ନୀଘୋ, ଦୋସୋ ନୀଘୋ, ମୋହୋ ନୀଘୋ, କୋଧୋ ନୀଘୋ, ଉପନାହୋ ନୀଘୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ନୀଘା। ଯସ୍ସେତେ ନୀଘା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୀଘୋ।

ନିରାସୋତି ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଆସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ନିରାସୋ। ଜାତୀତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାଯେ ଜାତି ସଞ୍ଜାତି ଓକ୍କନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଖନ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଆଯତନାନଂ ପଟିଲାଭୋ। ଜରାତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାଯେ ଜରା ଜୀରଣତା ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପାଲିଚ୍ଚଂ ୱଲିତ୍ତଚତା ଆଯୁନୋ ସଂହାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକୋ। ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି ଯୋ ସନ୍ତୋ ଚ ୱିଧୂମୋ ଚ ଅନୀଘୋ ଚ ନିରାସୋ ଚ, ସୋ ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତଯୀତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସଙ୍ଖାଯ ଲୋକସ୍ମି ପରୋପରାନି, [ପୁଣ୍ଣକାତି ଭଗୱା]

ଯସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ସହଗାଥାପରିୟୋସାନା…ପେ… ପଞ୍ଜଲିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି – ‘‘ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

ପୁଣ୍ଣକମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ତତିୟୋ।

୪। ମେତ୍ତଗୂମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮।

ପୁଚ୍ଛାମିତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମେତ୍ତଗୂ]

ମଞ୍ଞାମି ତଂ ୱେଦଗୂ ଭାୱିତତ୍ତଂ;

କୁତୋ ନୁ ଦୁକ୍ଖା ସମୁଦାଗତା ଇମେ, ୟେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା।

ପୁଚ୍ଛାମିତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମୀତି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା, ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା, ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। କତମା ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞାତଂ ହୋତି ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅତୁଲିତଂ ଅତୀରିତଂ ଅୱିଭୂତଂ ଅୱିଭାୱିତଂ। ତସ୍ସ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ତୁଲନାୟ ତୀରଣାୟ ୱିଭୂତତ୍ଥାୟ ୱିଭାୱନତ୍ଥାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା।

କତମା ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ଲକ୍ଖଣଂ ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ତୁଲିତଂ ତୀରିତଂ ୱିଭୂତଂ ୱିଭାୱିତଂ। ଅଞ୍ଞେହି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା।

କତମା ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ସଂସୟପକ୍ଖନ୍ଦୋ ହୋତି ୱିମତିପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋ – ‘‘ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ’’ତି? ସୋ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। କତମା ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସକା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସିକାୟୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ୱେସ୍ସା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁଦ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗହଟ୍ଠା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅୟଂ ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା।

କତମା ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ଅମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ନାଗା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁପଣ୍ଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ୟକ୍ଖା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅସୁରା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗନ୍ଧବ୍ବା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ମହାରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଇନ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଦେୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅୟଂ ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା।

କତମା ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା? ଭଗୱା ରୂପଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ମନୋମୟଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ନିମ୍ମିତୋ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଭଗୱା ୱିସଜ୍ଜେତି। ଅୟଂ ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତ୍ତତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ପରତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ଉଭୟତ୍ଥପୁଚ୍ଛା…ପେ… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ପରାୟିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା , ପରମତ୍ଥପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅନୱଜ୍ଜତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ନିକ୍କିଲେସତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ୱୋଦାନତ୍ଥପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତୀତପୁଚ୍ଛା, ଅନାଗତପୁଚ୍ଛା, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଜ୍ଝତ୍ତପୁଚ୍ଛା, ବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା, ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – କୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅକୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅବ୍ୟାକତପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଖନ୍ଧପୁଚ୍ଛା, ଧାତୁପୁଚ୍ଛା ଆୟତନପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ସତିପଟ୍ଠାନପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ମପ୍ପଧାନପୁଚ୍ଛା, ଇଦ୍ଧିପାଦପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଇନ୍ଦ୍ରିୟପୁଚ୍ଛା, ବଲପୁଚ୍ଛା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁଚ୍ଛା… ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମଗ୍ଗପୁଚ୍ଛା, ଫଲପୁଚ୍ଛା, ନିବ୍ବାନପୁଚ୍ଛା…।

ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ୟାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ ‘‘କଥୟସ୍ସୁ ମେ’’ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ…

ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି – ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମେତ୍ତଗୂତି ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମେତ୍ତଗୂ।

ମଞ୍ଞାମି ତଂ ୱେଦଗୂ ଭାୱିତତ୍ତନ୍ତି। ୱେଦଗୂତି ତଂ ମଞ୍ଞାମି, ଭାୱିତତ୍ତୋତି ତଂ ମଞ୍ଞାମି, ଏୱଂ ଜାନାମି, ଏୱଂ ଆଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝାମି। ୱେଦଗୂ ଭାୱିତତ୍ତୋତି କଥଞ୍ଚ ଭଗୱା ୱେଦଗୂ? ୱେଦା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ…ପେ… ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗୱା ତେହି ୱେଦେହି ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ପରିୟନ୍ତଗତୋ ପରିୟନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭୟଗତୋ ଅଭୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ୱେଦାନଂ ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ; ୱେଦେହି ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ; ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ୱିଦିତତ୍ତା ୱେଦଗୂ; ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି ୱିଦିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଦିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ ମାନୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ୱିଦିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା।

ୱେଦାନି ୱିଚେୟ୍ୟ କେୱଲାନି, [ସଭିୟାତି ଭଗୱା]

ସମଣାନଂ ୟାନୀଧତ୍ଥି [ୟାନି ପତ୍ଥି (ସ୍ୟା।), ୟାନି ଅତ୍ଥି (କ।) ସୁ। ନି। ୫୩୪] ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ସବ୍ବୱେଦନାସୁ ୱୀତରାଗୋ;

ସବ୍ବଂ ୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ୱେଦଗୂ।

କଥଂ ଭଗୱା ଭାୱିତତ୍ତୋ? ଭଗୱା ଭାୱିତକାୟୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ ଭାୱିତପଞ୍ଞୋ ଭାୱିତସତିପଟ୍ଠାନୋ ଭାୱିତସମ୍ମପ୍ପଧାନୋ ଭାୱିତିଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ଭାୱିତବଲୋ ଭାୱିତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଭାୱିତମଗ୍ଗୋ, ପହୀନକିଲେସୋ ପଟିୱିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧୋ। ଦୁକ୍ଖଂ ତସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ସମୁଦୟୋ ପହୀନୋ, ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ, ନିରୋଧୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱିତଂ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ, ଅପରିତ୍ତୋ ମହନ୍ତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ ଦୁପ୍ପରିୟୋଗାଳ୍ହୋ ବହୁରତନୋ ସାଗରୂପମୋ [ସାଗରସମୋ (କ।)] ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା, ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା, ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା, କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା, ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ମନାପଂ ରୂପଂ ନାଭିଗିଜ୍ଝତି ନାଭିହଂସତି [ନାଭିପିହୟତି (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୯୦] ନ ରାଗଂ ଜନେତି। ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାୟୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ଚକ୍ଖୁନା ଖୋ ପନେୱ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଅମନାପଂ ନ ମଙ୍କୁ ହୋତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ [ଅପ୍ପତିଟ୍ଠୀନଚିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଲୀନମନସୋ [ଆଦିନମନସୋ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୯୦] ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚେତସୋ। ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାୟୋ ହୋତି ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା… କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ମନାପଂ ନାଭିଗିଜ୍ଝତି ନାଭିହଂସତି ନ ରାଗଂ ଜନେତି। ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାୟୋ ହୋତି ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ମନସାୟେୱ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ଅମନାପଂ ନ ମଙ୍କୁ ହୋତି। ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ଅଲୀନମନସୋ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚେତସୋ ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାୟୋ ହୋତି ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ମନାପାମନାପେସୁ ରୂପେସୁ ଠିତୋୱ କାୟୋ ହୋତି ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ…

ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ମନାପାମନାପେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ରଜନୀଯେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ [ଦୋସନୀଯେ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୯୦] ନ ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ନ ମୁଯ୍ହତି, କୋପନୀଯେ ନ କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ନ ମଜ୍ଜତି, କିଲେସନୀଯେ ନ କିଲିସ୍ସତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ରଜନୀଯେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ ନ ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ନ ମୁଯ୍ହତି, କୋପନୀଯେ ନ କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ନ ମଜ୍ଜତି, କିଲେସନୀଯେ ନ କିଲିସ୍ସତି।

ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତୋ, ସୁତେ ସୁତମତ୍ତୋ, ମୁତେ ମୁତମତ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତମତ୍ତୋ। ଦିଟ୍ଠେ ନ ଲିମ୍ପତି, ସୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ମୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ନ ଲିମ୍ପତି। ଦିଟ୍ଠେ ଅନୂପଯୋ [ଅନୁପଯୋ (ସ୍ୟା।), ଅନୁସଯୋ (କ।) ମହାନି। ୯୦] ଅନପାଯୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି। ସୁତେ…ପେ… ମୁତେ … ୱିଞ୍ଞାତେ ଅନୂପଯୋ [ଅନୁପଯୋ (ସ୍ୟା।), ଅନୁସଯୋ (କ।) ମହାନି। ୯୦] ଅନପାଯୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି।

ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ ଚକ୍ଖୁ, ପସ୍ସତି ଭଗୱା ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ ସୋତଂ, ସୁଣାତି ଭଗୱା ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ ଘାନଂ, ଘାଯତି ଭଗୱା ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ ଜିୱ୍ହା, ସାଯତି ଭଗୱା ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ କାଯୋ, ଫୁସତି ଭଗୱା କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଭଗୱତୋ ମନୋ, ୱିଜାନାତି ଭଗୱା ମନସା ଧମ୍ମଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା।

ଚକ୍ଖୁ ରୂପାରାମଂ ରୂପରତଂ ରୂପସମ୍ମୁଦିତଂ, ତଂ ଭଗୱତୋ [ଭଗୱତା (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୯୦] ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ସଂୱୁତଂ; ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ସୋତଂ ସଦ୍ଦାରାମଂ ସଦ୍ଦରତଂ…ପେ… ଘାନଂ ଗନ୍ଧାରାମଂ ଗନ୍ଧରତଂ… ଜିୱ୍ହା ରସାରାମା ରସରତା ରସସମ୍ମୁଦିତା, ସା ଭଗୱତୋ ଦନ୍ତା ଗୁତ୍ତା ରକ୍ଖିତା ସଂୱୁତା; ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। କାଯୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରାମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସମ୍ମୁଦିତୋ… ମନୋ ଧମ୍ମାରାମୋ ଧମ୍ମରତୋ ଧମ୍ମସମ୍ମୁଦିତୋ, ସୋ ଭଗୱତୋ ଦନ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋ; ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି –

‘‘ଦନ୍ତଂ ନଯନ୍ତି ସମିତିଂ, ଦନ୍ତଂ ରାଜାଭିରୂହତି;

ଦନ୍ତୋ ସେଟ୍ଠୋ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋତିୱାକ୍ୟଂ ତିତିକ୍ଖତି।

‘‘ୱରମସ୍ସତରା ଦନ୍ତା, ଆଜାନୀଯା ଚ [ଆଜାନିଯାୱ (ସ୍ୟା।) ଧ। ପ। ୩୨୨] ସିନ୍ଧୱା;

କୁଞ୍ଜରା ଚ [କୁଞ୍ଜରାୱ (ସ୍ୟା।)] ମହାନାଗା, ଅତ୍ତଦନ୍ତୋ ତତୋ ୱରଂ।

‘‘ନ ହି ଏତେହି ଯାନେହି, ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅଗତଂ ଦିସଂ;

ଯଥାତ୍ତନା ସୁଦନ୍ତେନ, ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତେନ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ୱିଧାସୁ ନ ୱିକମ୍ପନ୍ତି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ପୁନବ୍ଭୱା;

ଦନ୍ତଭୂମିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, ତେ ଲୋକେ ୱିଜିତାୱିନୋ।

‘‘ଯସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି, ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବଲୋକେ;

ନିବ୍ବିଜ୍ଝ ଇମଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ, କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭାୱିତୋ ସ ଦନ୍ତୋ’’ତି [ସୁଦନ୍ତୋତି (ସ୍ୟା।) ସୁ। ନି। ୫୨୧; ମହାନି। ୯୦]।

ଏୱଂ ଭଗୱା ଭାୱିତତ୍ତୋତି।

ମଞ୍ଞାମି ତଂ ୱେଦଗୂ ଭାୱିତତ୍ତଂ, କୁତୋ ନୁ ଦୁକ୍ଖା ସମୁଦାଗତା ଇମେତି। କୁତୋ ନୂତି ସଂସଯପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା –

''ଏଓଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି – କୁତୋ ନୁ। ଦୁକ୍ଖାତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ, ଜରାଦୁକ୍ଖଂ, ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ, ମରଣଦୁକ୍ଖଂ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖଂ, ବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ନେରୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପେତ୍ତିୱିସୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ମାନୁସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଗବ୍ଭଟ୍ଠିତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଜାତସ୍ସ ପରାଧେୟ୍ୟକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅତ୍ତୂପକ୍କମଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପରୂପକ୍କମଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ, ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ, ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ , ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାୟରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ ଜରୋ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଠଅକା ଭଗନ୍ଦଲା ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ମାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ , ପିତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଭାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଭଗିନିମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପୁତ୍ତମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଧୀତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଞାତିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ରୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଭୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସୀଲବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ; ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦିତୋ ସମୁଦାଗମନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ନିରୋଧୋ ପଞ୍ଞାୟତି, କମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ୱିପାକୋ, ୱିପାକସନ୍ନିସ୍ସିତଂ କମ୍ମଂ, ନାମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ରୂପଂ, ରୂପସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ନାମଂ, ଜାତିୟା ଅନୁଗତଂ, ଜରାୟ ଅନୁସଟଂ, ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତଂ, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ, ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ଅତାଣଂ ଅଲେଣଂ ଅସରଣଂ ଅସରଣୀଭୂତଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା। ଇମେ ଦୁକ୍ଖା କୁତୋ ସମୁଦାଗତା କୁତୋ ଜାତା କୁତୋ ସଞ୍ଜାତା କୁତୋ ନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋ ପାତୁଭୂତା କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦୟା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି, ଇମେସଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି ନିଦାନଂ ପୁଚ୍ଛତି ସମ୍ଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି ପଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି ସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛତି ଆହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି ଆରମ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛତି ପଚ୍ଚୟଂ ପୁଚ୍ଛତି ସମୁଦୟଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – କୁତୋ ନୁ ଦୁକ୍ଖା ସମୁଦାଗତା ଇମେ।

ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପାତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିୟାଦିୟନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆୟତନଲୋକେ। ଅନେକରୂପାତି ଅନେକୱିଧା ନାନାପ୍ପକାରା ଦୁକ୍ଖାତି – ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମେତ୍ତଗୂ]

ମଞ୍ଞାମି ତଂ ୱେଦଗୂ ଭାୱିତତ୍ତଂ;

କୁତୋ ନୁ ଦୁକ୍ଖା ସମୁଦାଗତା ଇମେ, ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା''ତି।

୧୯।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେ ମଂ ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ;

ଉପଧିନିଦାନା ପଭୱନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା, ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେ ମଂ ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସୀତି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ଜାତିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜରାଦୁକ୍ଖସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମରଣଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖସ୍ସ। ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସୀତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛସି ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛସି ନିଦାନଂ ପୁଚ୍ଛସି ସମ୍ଭୱଂ ପୁଚ୍ଛସି ପଭୱଂ ପୁଚ୍ଛସି ସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛସି ଆହାରଂ ପୁଚ୍ଛସି ଆରମ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛସି ପଚ୍ଚୟଂ ପୁଚ୍ଛସି ସମୁଦୟଂ ପୁଚ୍ଛସି ଯାଚସି ଅଜ୍ଝେସସି ପସାଦେସୀତି – ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେ ମଂ ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସି। ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା।

ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନନ୍ତି। ତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଂ ପୱକ୍ଖାମି ହେତୁଂ ପୱକ୍ଖାମି ନିଦାନଂ ପୱକ୍ଖାମି ସମ୍ଭୱଂ ପୱକ୍ଖାମି ପଭୱଂ ପୱକ୍ଖାମି ସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୱକ୍ଖାମି ଆହାରଂ ପୱକ୍ଖାମି ଆରମ୍ମଣଂ ପୱକ୍ଖାମି ପଚ୍ଚୟଂ ପୱକ୍ଖାମି ସମୁଦୟଂ ପୱକ୍ଖାମି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଟ୍ଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସେସ୍ସାମୀତି – ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି। ଯଥା ପଜାନନ୍ତି ଯଥା ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ

ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ। ନ ଇତିହୀତିହଂ ନ ଇତିକିରାଯ ନ ପରମ୍ପରାଯ ନ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ [ନ ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ (କ।) ମହାନି। ୧୫୬] ନ ତକ୍କହେତୁ ନ ନଯହେତୁ ନ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମଂ ତଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି – ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ।

ଉପଧିନିଦାନା ପଭୱନ୍ତି ଦୁକ୍ଖାତି। ଉପଧୀତି ଦସ ଉପଧୀ – ତଣ୍ହୂପଧି, ଦିଟ୍ଠୂପଧି, କିଲେସୂପଧି, କମ୍ମୂପଧି, ଦୁଚ୍ଚରିତୂପଧି, ଆହାରୂପଧି, ପଟିଘୂପଧି, ଚତସ୍ସୋ ଉପାଦିନ୍ନଧାତୁଯୋ ଉପଧୀ, ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଉପଧୀ, ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାଯା ଉପଧୀ, ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖମନଟ୍ଠେନ [ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ (ସ୍ୟା।)] ଉପଧି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦସ ଉପଧୀ। ଦୁକ୍ଖାତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଦୁକ୍ଖଂ ନେରଯିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦିତୋ ସମୁଦାଗମନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ନିରୋଧୋ ପଞ୍ଞାଯତି, କମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ୱିପାକୋ, ୱିପାକସନ୍ନିସ୍ସିତଂ କମ୍ମଂ, ନାମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ରୂପଂ, ରୂପସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ନାମଂ, ଜାତିଯା ଅନୁଗତଂ, ଜରାଯ ଅନୁସଟଂ, ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତଂ, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ, ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ଅତାଣଂ ଅଲେଣଂ ଅସରଣଂ ଅସରଣୀଭୂତଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା। ଇମେ ଦୁକ୍ଖା ଉପଧିନିଦାନା ଉପଧିହେତୁକା ଉପଧିପଚ୍ଚଯା ଉପଧିକାରଣା ହୋନ୍ତି ପଭୱନ୍ତି ସମ୍ଭୱନ୍ତି ଜାଯନ୍ତି ସଞ୍ଜାଯନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି – ଉପଧିନିଦାନା ପଭୱନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା।

ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପାତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ଅନେକରୂପାତି ଅନେକୱିଧା ନାନପ୍ପକାରା ଦୁକ୍ଖାତି – ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେ ମଂ ପଭୱଂ ଅପୁଚ୍ଛସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ;

ଉପଧିନିଦାନା ପଭୱନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା, ଯେ କେଚି ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା''ତି।

୨୦।

ଯୋ ୱେ ଅୱିଦ୍ୱା ଉପଧିଂ କରୋତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି ମନ୍ଦୋ;

ତସ୍ମା ପଜାନଂ ଉପଧିଂ ନ କଯିରା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାତିପ୍ପଭୱାନୁପସ୍ସୀ।

ଯୋୱେ ଅୱିଦ୍ୱା ଉପଧିଂ କରୋତୀତି। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ ଯଥାଯୁତ୍ତୋ ଯଥାୱିହିତୋ ଯଥାପକାରୋ ଯଂଠାନପ୍ପତ୍ତୋ ଯଂଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମନୁସ୍ସୋ ୱା। ଅୱିଦ୍ୱାତି ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅୱିଭାୱୀ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ଉପଧିଂ କରୋତୀତି ତଣ୍ହୂପଧିଂ କରୋତି, ଦିଟ୍ଠୂପଧିଂ କରୋତି, କିଲେସୂପଧିଂ କରୋତି, କମ୍ମୂପଧିଂ କରୋତି, ଦୁଚ୍ଚରିତୂପଧିଂ କରୋତି, ଆହାରୂପଧିଂ କରୋତି, ପଟିଘୂପଧିଂ କରୋତି, ଚତସ୍ସୋ ଉପାଦିନ୍ନଧାତୁଯୋ ଉପଧୀ କରୋତି, ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଉପଧୀ କରୋତି, ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାଯେ ଉପଧୀ କରୋତି ଜନେତି ସଞ୍ଜନେତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ଅୱିଦ୍ୱା ଉପଧିଂ କରୋତି।

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି ମନ୍ଦୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଦୁକ୍ଖଂ ଏତି ସମୁପେତି ଉପଗଚ୍ଛତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିୱିସତୀତି – ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି। ମନ୍ଦୋତି ମନ୍ଦୋ ମୋମୁହୋ ଅୱିଦ୍ୱା ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅୱିଭାୱୀ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋତି – ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି ମନ୍ଦୋ।

ତସ୍ମା ପଜାନଂ ଉପଧିଂ ନ କଯିରାତି। ତସ୍ମାତି ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଉପଧୀସୂତି ତସ୍ମା। ପଜାନନ୍ତି ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ , ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ। ଉପଧିଂ ନ କଯିରାତି ତଣ୍ହୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଦିଟ୍ଠୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, କିଲେସୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଦୁଚ୍ଚରିତୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଆହାରୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ପଟିଘୂପଧିଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଚତସ୍ସୋ ଉପାଦିନ୍ନଧାତୁଯୋ

ଉପଧୀ ନ କରେୟ୍ୟ, ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆୟତନାନି ଉପଧୀ ନ କରେୟ୍ୟ, ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାୟେ ଉପଧୀ ନ କରେୟ୍ୟ, ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ତସ୍ମା ପଜାନଂ ଉପଧିଂ ନ କୟିରା।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ଜାତିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜରାଦୁକ୍ଖସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମରଣଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖସ୍ସ। ପଭୱାନୁପସ୍ସୀତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲାନୁପସ୍ସୀ ହେତାନୁପସ୍ସୀ ନିଦାନାନୁପସ୍ସୀ ସମ୍ଭୱାନୁପସ୍ସୀ ପଭୱାନୁପସ୍ସୀ ସମୁଟ୍ଠାନାନୁପସ୍ସୀ ଆହାରାନୁପସ୍ସୀ ଆରମ୍ମଣାନୁପସ୍ସୀ ପଚ୍ଚୟାନୁପସ୍ସୀ ସମୁଦୟାନୁପସ୍ସୀ। ଅନୁପସ୍ସନା ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ୟା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚୟୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଇମାୟ ଅନୁପସ୍ସନାୟ ପଞ୍ଞାୟ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୁପସ୍ସୀତି – ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାତିପ୍ପଭୱାନୁପସ୍ସୀ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ୟୋ ୱେ ଅୱିଦ୍ୱା ଉପଧିଂ କରୋତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦୁକ୍ଖମୁପେତି ମନ୍ଦୋ;

ତସ୍ମା ପଜାନଂ ଉପଧିଂ ନ କୟିରା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାତିପ୍ପଭୱାନୁପସ୍ସୀ''ତି।

୨୧।

ୟଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତୟୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ;

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ।

ୟଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତୟୀ ନୋତି ୟଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅୟାଚିମ୍ହ ଅଜ୍ଝେସିମ୍ହ ପସାଦୟିମ୍ହ। ଅକିତ୍ତୟୀ ନୋତି କିତ୍ତିତଂ [ଅକିତ୍ତି ତଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ପଦେସୁ ଅତୀତୱିଭତ୍ତିୱସେନ ମହାନି। ୧୧୦] ପକିତ୍ତିତଂ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞପିତଂ [ପଞ୍ଞାପିତଂ (କ।)] ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱରିତଂ ୱିଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତନ୍ତି – ୟଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତୟୀ ନୋ।

ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀତି ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ୟାଚାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପସାଦେମ, ଉତ୍ତରି ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ। ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀତି ଇଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି।

କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚାତି। କଥଂ ନୁତି ସଂସୟପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା – ''ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି – କଥଂ ନୁ। ଧୀରାତି ଧୀରା ପଣ୍ଡିତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଞାଣିନୋ ୱିଭାୱିନୋ ମେଧାୱିନୋ । ଓଘନ୍ତି କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ। ଜାତୀତି ୟା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାୟେ ଜାତି ସଞ୍ଜାତି ଓକ୍କନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଖନ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଆୟତନାନଂ ପଟିଲାଭୋ। ଜରାତି ୟା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାୟେ ଜରା ଜୀରଣତା ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପାଲିଚ୍ଚଂ ୱଲିତ୍ତଚତା ଆୟୁନୋ ସଂହାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପରିପାକୋ। ସୋକୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୋକୋ ସୋଚନା ସୋଚିତତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋ ଅନ୍ତୋଡାହୋ ଅନ୍ତୋପରିଡାହୋ ଚେତସୋ ପରିଜ୍ଝାୟନା ଦୋମନସ୍ସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ। ପରିଦେୱୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଆଦେୱୋ ପରିଦେୱୋ ଆଦେୱନା ପରିଦେୱନା ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ ୱାଚା ପଲାପୋ [ଲାପୋ ପଲାପୋ (ସ୍ୟା।) ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିୟେ] ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପନା ଲାଲପ୍ପିତତ୍ତଂ [ଲାଲପ୍ପାୟନା ଲାଲପ୍ପାୟିତତ୍ତଂ (ବହୂସୁ) ଜରାସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା]।

କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚାତି ଧୀରା କଥଂ ଓଘଞ୍ଚ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ସୋକଞ୍ଚ ପରିଦେୱଞ୍ଚ ତରନ୍ତି ଉତ୍ତରନ୍ତି ପତରନ୍ତି

ସମତିକ୍କମନ୍ତି ୱୀତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ।

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହୀତି। ତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି ଯଂ ଯାଚାମି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ଯଂ ପସାଦେମି। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ । ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗୱା ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁନି ମୋନପ୍ପତ୍ତୋ। ତୀଣି ମୋନେଯ୍ୟାନି – କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧାନଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। ତିୱିଧଂ କାଯସୁଚରିତଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। କାଯାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। କାଯପରିଞ୍ଞା କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। କାଯେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। କାଯସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ। ଇଦଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ? ଚତୁବ୍ବିଧାନଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ୱାଚାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ୱାଚାପରିଞ୍ଞା ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ୱାଚାଯ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ୱଚୀସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ। ଇଦଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧାନଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ତିୱିଧଂ ମନୋସୁଚରିତଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ଚିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ଚିତ୍ତପରିଞ୍ଞା ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ଚିତ୍ତେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। ଇଦଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ ।

କାଯମୁନିଂ ୱଚୀମୁନିଂ [ୱାଚାମୁନିଂ (ବହୂସୁ) ଇତିୱୁ। ୬୭], ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ସବ୍ବପ୍ପହାଯିନଂ।

କାଯମୁନିଂ ୱଚୀମୁନିଂ, ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ନିନ୍ହାତପାପକନ୍ତି।

ଇମେହି ତୀହି ମୋନେଯ୍ୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା। ଛ ମୁନିନୋ [ମୁନଯୋ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୪] – ଅଗାରମୁନିନୋ, ଅନଗାରମୁନିନୋ, ସେଖମୁନିନୋ [ସେକ୍ଖମୁନିନୋ (ସ୍ୟା। କା।)], ଅସେଖମୁନିନୋ, ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ ମୁନିମୁନିନୋତି। କତମେ ଅଗାରମୁନିନୋ? ଯେ ତେ ଅଗାରିକା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅଗାରମୁନିନୋ। କତମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ? ଯେ ତେ ପବ୍ବଜିତା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ। ସତ୍ତ ସେଖା ସେଖମୁନିନୋ। ଅରହନ୍ତୋ ଅସେଖମୁନିନୋ। ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ। ତଥାଗତା ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ମୁନିମୁନିନୋ।

ନ ମୋନେନ ମୁନୀ [ମୁନି (ସ୍ୟା। କା।) ଧ। ପ। ୨୬୮] ହୋତି, ମୂଳ୍ହରୂପୋ ଅୱିଦ୍ଦସୁ;

ଯୋ ଚ ତୁଲଂୱ ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ୱରମାଦାଯ ପଣ୍ଡିତୋ।

ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସ ମୁନୀ ତେନ ସୋ ମୁନି;

ଯୋ ମୁନାତି ଉଭୋ ଲୋକେ, ମୁନି ତେନ ପୱୁଚ୍ଚତି।

ଅସତଞ୍ଚ ସତଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ପୂଜନୀଯୋ [ପୂଜିତୋ (ସ୍ୟା। କା।) ମହାନି। ୧୪], ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ [ସଙ୍ଗ ଜାଲମତିଚ୍ଚ, ସୁ। ନି। ୫୩୨] ସୋ ମୁନୀତି।

ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହୀତି ତଂ ସାଧୁ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ତଂ ମେ ମୁନୀ

ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି। ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସଧମ୍ମୋତି ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ତୁଲିତୋ ତୀରିତୋ ୱିଭୂତୋ ୱିଭାୱିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି – ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

କଥଂ ନୁ ଧୀରା ୱିତରନ୍ତି ଓଘଂ, ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ;

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ''ତି।

୨୨।

କିତ୍ତଯିସ୍ସାମିତେ ଧମ୍ମଂ, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ତେ ଧମ୍ମନ୍ତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ଯାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ଯାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ଯାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ , ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ, ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଟ୍ଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସିସ୍ସାମୀତି – କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ତେ ଧମ୍ମଂ। ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି।

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେତି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମେ ତୁଲିତେ ଧମ୍ମେ ତୀରିତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭୂତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭାୱିତେ ଧମ୍ମେ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚାତି…ପେ… ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମେ ତୁଲିତେ ଧମ୍ମେ ତୀରିତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭୂତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭାୱିତେ ଧମ୍ମେତି – ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ କଥଯିସ୍ସାମି। ଅଥ ୱା, ଦୁକ୍ଖେ ଦିଟ୍ଠେ ଦୁକ୍ଖଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ସମୁଦଯେ ଦିଟ୍ଠେ ସମୁଦଯଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ମଗ୍ଗେ ଦିଟ୍ଠେ ମଗ୍ଗଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ନିରୋଧେ ଦିଟ୍ଠେ ନିରୋଧଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି – ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ କଥଯିସ୍ସାମି। ଅଥ ୱା, ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅକାଲିକଂ ଏହିପସ୍ସିକଂ ଓପନେଯ୍ଯିକଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି – ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ କଥଯିସ୍ସାମୀତି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ। ଅନୀତିହନ୍ତି ନ ଇତିହୀତିହଂ ନ ଇତିକିରାଯ ନ ପରମ୍ପରାଯ ନ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ନ ତକ୍କହେତୁ ନ ନଯହେତୁ ନ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା, ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମଂ, ତଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି – ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ।

ଯଂୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରନ୍ତି ଯଂ ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିଯନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋତି – ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ।

ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା? ୱିସତାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସାଲାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସଟାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସମାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସକ୍କତୀତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସଂହରତୀତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସଂୱାଦିକାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସମୂଲାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସଫଲାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସପରିଭୋଗାତି ୱିସତ୍ତିକା, ୱିସାଲା ୱା ପନ ସା ତଣ୍ହା ରୂପେ ସଦ୍ଦେ ଗନ୍ଧେ ରସେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ କୁଲେ ଗଣେ ଆୱାସେ ଲାଭେ ଯସେ ପସଂସାଯ ସୁଖେ ଚୀୱରେ ପିଣ୍ଡପାତେ ସେନାସନେ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ କାମଧାତୁଯା ରୂପଧାତୁଯା ଅରୂପଧାତୁଯା କାମଭୱେ ରୂପଭୱେ ଅରୂପଭୱେ ସଞ୍ଞାଭୱେ ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ ଏକୱୋକାରଭୱେ ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ଅତୀତେ ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି

ଲୋକେ ୱେସା ୱିସତ୍ତିକା [ଯା ସା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକା (ସ୍ୟା।) କାମସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା], ଲୋକେ ୱେତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରେୟ୍ୟ ପତରେୟ୍ୟ ସମତିକ୍କମେୟ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ତେ ଧମ୍ମଂ, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି।

୨୩।

ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମୀତି। ତନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ [ବ୍ୟପଥଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ [ଦେସନଂ ଅନୁସନ୍ଧି (ସ୍ୟା।)]। ନନ୍ଦାମୀତି ଅଭିନନ୍ଦାମି ମୋଦାମି ଅନୁମୋଦାମି ଇଚ୍ଛାମି ସାଦିୟାମି ଯାଚାମି ପତ୍ଥୟାମି ପିହୟାମି ଅଭିଜପ୍ପାମୀତି – ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି।

ମହେସିଧମ୍ମମୁତ୍ତମନ୍ତି। ମହେସୀତି କିଂ ମହେସି ଭଗୱା, ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ [ଏସି ଗୱେସି (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୫୦] ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହନ୍ତଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ...ପେ... ମହନ୍ତଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ... ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ... ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ତମୋକାୟସ୍ସ ପଦାଲନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ପଭେଦନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ତଣ୍ହାସଲ୍ଲସ୍ସ ଅବ୍ବହନଂ [ଅବୂହନଂ (ବହୂସୁ), ଅବୂହଂ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟସ୍ସ ୱିନିୱେଠନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ମାନଧଜସ୍ସ ପପାତନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରସ୍ସ ୱୂପସମଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ଭାରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ସନ୍ତାପସ୍ସ ନିବ୍ବାପନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ପରିଳାହସ୍ସ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହତୋ ଧମ୍ମଧଜସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ...ପେ... ମହନ୍ତେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ... ମହନ୍ତେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ... ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି... ମହନ୍ତାନି ବଲାନି... ମହନ୍ତେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ... ମହନ୍ତଂ ଅରିୟଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ... ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହେସକ୍ଖେହି ସତ୍ତେହି ଏସିତୋ ଗୱେସିତୋ ପରିୟେସିତୋ – ''କହଂ ବୁଦ୍ଧୋ, କହଂ ଭଗୱା, କହଂ ଦେୱଦେୱୋ, କହଂ ନରାସଭୋ''ତି ମହେସି। ଧମ୍ମମୁତ୍ତମନ୍ତି ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଉତ୍ତମନ୍ତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସେଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ଧମ୍ମନ୍ତି – ମହେସି ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ।

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରନ୍ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି... ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି...ପେ... ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ...ପେ... ଚିତ୍ତେ... ଧମ୍ମେସୁ... ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ... ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିୟନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ୟପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋତି – ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ।

ତରେଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ...ପେ... ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା...ପେ... ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ...ପେ... ଆୟତନଲୋକେ। ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ଲୋକେ ୱେସା ୱିସତ୍ତିକା, ଲୋକେ ୱେତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରେୟ୍ୟ ପତରେୟ୍ୟ ସମତିକ୍କମେୟ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

୨୪।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ, ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେ।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସୀତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ପଜାନାସି ଆଜାନାସି ୱିଜାନାସି ପଟିୱିଜାନାସି ପଟିୱିଜ୍ଝସୀତି – ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି। ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା।

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅନାଗତଂ [ଉଦ୍ଧଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତଂ (ସ୍ୟା। କ।)]; ଅଧୋତି ଅତୀତଂ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଦେୱଲୋକୋ; ଅଧୋତି ନିରୟଲୋକୋ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ। ଅଥ ୱା, ଉଦ୍ଧନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା; ଅଧୋତି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅରୂପଧାତୁ; ଅଧୋତି କାମଧାତୁ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ରୂପଧାତୁ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ସୁଖା ୱେଦନା; ଅଧୋତି ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା; ଅଧୋତି ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ୱେମଜ୍ଝେତି – ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ।

ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ, ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେତି ଏତେସୂତି ଆଚିକ୍ଖିତେସୁ ଦେସିତେସୁ ପଞ୍ଞପିତେସୁ ପଟ୍ଠପିତେସୁ ୱିୱରିତେସୁ ୱିଭଜିତେସୁ ଉତ୍ତାନୀକତେସୁ ପକାସିତେସୁ। ନନ୍ଦୀ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ନିୱେସନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ନିୱେସନା – ତଣ୍ହାନିୱେସନା ଚ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନା ଚ। କତମା ତଣ୍ହା ନିୱେସନା? ଯାୱତା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ …ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାନିୱେସନା। କତମା ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନା? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି …ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନା।

ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନୁଜ୍ଜ ପନୁଜ୍ଜ ନୁଦ ପନୁଦ ଜହ ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ।

ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେତି। ଭୱାତି ଦ୍ୱେ ଭୱା – କମ୍ମଭୱୋ ଚ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଚ ପୁନବ୍ଭୱୋ। କତମୋ କମ୍ମଭୱୋ? ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ – ଅୟଂ କମ୍ମଭୱୋ। କତମୋ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭୱୋ? ପଟିସନ୍ଧିକା ରୂପଂ ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ – ଅୟଂ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭୱୋ। ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେତି ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଭୱଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିକଞ୍ଚ ପୁନବ୍ଭୱଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱିନୋଦେନ୍ତୋ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋନ୍ତୋ ଅନଭାୱଂ ଗମେନ୍ତୋ କମ୍ମଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ପଟିସନ୍ଧିକେ ପୁନବ୍ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାତି – ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ମେତ୍ତଗୂତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତେସୁ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ, ପନୁଜ୍ଜ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱେ ନ ତିଟ୍ଠେ’’ତି।

୨୫।

ଏୱଂୱିହାରୀ ସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ,

ଭିକ୍ଖୁଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାୟିତାନି;

ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖଂ।

ଏୱଂୱିହାରୀସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି। ଏୱଂୱିହାରୀତି ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ନିୱେସନଞ୍ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରସହଗତୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଭୱଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିକଞ୍ଚ ପୁନବ୍ଭୱଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱିନୋଦେନ୍ତୋ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋନ୍ତୋ ଅନଭାୱଂ ଗମେନ୍ତୋତି – ଏୱଂୱିହାରୀ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ସାତଚ୍ଚକାରୀ ଅଟ୍ଠିତକାରୀ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତୀ [ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ (କ।) ମହାନି। ୧୪] ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ – ''କଥାହଂ [କଦାହଂ (ସ୍ୟା।)] ଅପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେୟ୍ୟଂ, ପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାୟ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାୟାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ [ଅପ୍ପଟିୱାନି (କ।) ମହାନି। ୧୪] ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ''କଥାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେୟ୍ୟଂ ପରିପୂରଂ ୱା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାୟ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାୟାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ''କଥାହଂ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନେୟ୍ୟଂ, ଅପ୍ପହୀନେ ୱା କିଲେସେ ପଜହେୟ୍ୟଂ , ଅଭାୱିତଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେୟ୍ୟଂ, ଅସଚ୍ଛିକତଂ ୱା ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାୟାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ଏୱଂୱିହାରୀ ସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ଭିକ୍ଖୁ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାୟିତାନୀତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ [କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନୋ (ସ୍ୟା।), ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ୱା ଭିକ୍ଖୁ ସେକ୍ଖୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିୟନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋ। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ… ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ… ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମତ୍ତେ ଜହିତ୍ୱା ଚଜିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଭିକ୍ଖୁ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାୟିତାନି।

ଜାତିଂଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ଜାତୀତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ…ପେ… ଜରନ୍ତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ…ପେ… ସୋକୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ…ପେ… ପରିଦେୱୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ…ପେ… ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିୟା… ପେ… ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ। ୱିଦ୍ୱାତି ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ…ପେ… ଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖଂ। ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ ଇଧେୱ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୀକରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟାତି – ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଏୱଂୱିହାରୀ ସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାୟିତାନି;

ଜାତିଂ ଜରଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ, ଇଧେୱ ୱିଦ୍ୱା ପଜହେୟ୍ୟ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି।

୨୬।

ଏତାଭିନନ୍ଦାମିୱଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ଭଗୱା ପହାସି ଦୁକ୍ଖଂ, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ।

ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋତି। ଏତନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦାମି ଅଭିନନ୍ଦାମି ମୋଦାମି ଅନୁମୋଦାମି ଇଚ୍ଛାମି ସାଦିୟାମି ପତ୍ଥୟାମି ପିହୟାମି ଅଭିଜପ୍ପାମି। ମହେସିନୋତି କିଂ ମହେସି ଭଗୱା? ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି…ପେ… କହଂ ନରାସଭୋତି ମହେସୀତି – ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋ।

ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକନ୍ତି। ସୁକିତ୍ତିତନ୍ତି ସୁକିତ୍ତିତଂ ସୁଆଚିକ୍ଖିତଂ ସୁଦେସିତଂ ସୁପଞ୍ଞପିତଂ ସୁପଟ୍ଠପିତଂ ସୁୱିୱରିତଂ ସୁୱିଭଜିତଂ ସୁଉତ୍ତାନୀକତଂ ସୁପକାସିତନ୍ତି – ସୁକିତ୍ତିତଂ। ଗୋତମନୂପଧୀକନ୍ତି ଉପଧୀ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଉପଧିପ୍ପହାନଂ ଉପଧିୱୂପସମଂ ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଉପଧିପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ।

ଅଦ୍ଧାହି ଭଗୱା ପହାସି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ ନିସ୍ସଂସୟୱଚନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖାୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଳ୍ହକୱଚନଂ ନିୟୋଗୱଚନଂ ଅପ୍ପଣକୱଚନଂ ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ପହାସିଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖଂ ପହାସି ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସୀତି – ଅଦ୍ଧା ହି ଭଗୱା ପହାସି ଦୁକ୍ଖଂ।

ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ତୁଲିତୋ ତୀରିତୋ ୱିଭୂତୋ ୱିଭାୱିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି – ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ଭଗୱା ପହାସି ଦୁକ୍ଖଂ, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

୨୭।

ତେ ଚାପି ନୂନପ୍ପଜହେୟ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ମୁନୀ ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମେଚ୍ଚ ନାଗ, ଅପ୍ପେୱ ମଂ ଭଗୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ।

ତେଚାପି ନୂନପ୍ପଜହେୟ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ତେ ଚାପୀତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ପଜହେୟ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଦୁକ୍ଖଂ ପଜହେୟ୍ୟୁଂ ୱିନୋଦେୟ୍ୟୁଂ ବ୍ୟନ୍ତୀକରେୟ୍ୟୁଂ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟୁନ୍ତି – ତେ ଚାପି ନୂନପ୍ପଜହେୟ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖଂ।

ଯେତ୍ୱଂ ମୁନୀ ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟାତି। ଯେତି ଖତ୍ତିୟେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚ ୱେସ୍ସେ ଚ ସୁଦ୍ଦେ ଚ ଗହଟ୍ଠେ ଚ ପବ୍ବଜିତେ ଚ ଦେୱେ ଚ ମନୁସ୍ସେ ଚ। ତ୍ୱନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଭଣତି। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟାତି ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ ଅଭିଣ୍ହଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ ଅନୁସାସେୟ୍ୟାତି – ଯେ ତ୍ୱଂ ମୁନୀ ଅଟ୍ଠିତଂ ଓୱଦେୟ୍ୟ।

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମେଚ୍ଚ ନାଗାତି। ତନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଭଣତି। ନମସ୍ସାମୀତି କାୟେନ ୱା ନମସ୍ସାମି, ୱାଚାୟ ୱା ନମସ୍ସାମି, ଚିତ୍ତେନ ୱା ନମସ୍ସାମି, ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସାମି, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସାମି, ସକ୍କରୋମି ଗରୁଂ କରୋମି [ଗରୁକରୋମି (ସ୍ୟା।)] ମାନେମି ପୂଜେମି। ସମେଚ୍ଚାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭିସମାଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖା ତଂ ନମସ୍ସାମି। ନାଗାତି ନାଗୋ ଚ ଭଗୱା ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ, ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ, ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ। କଥଂ ଭଗୱା ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ? ଆଗୁ ୱୁଚ୍ଚତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା।

ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କିଞ୍ଚି ଲୋକେ, [ସଭିୟାତି ଭଗୱା]

ସବ୍ବସଂୟୋଗେ [ସବ୍ବୟୋଗେ (କ।), ସୁ। ନି। ୫୨୭] ୱିସଜ୍ଜ ବନ୍ଧନାନି;

ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ସଜ୍ଜତୀ ୱିମୁତ୍ତୋ, ନାଗୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତାତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ।

କଥଂ ଭଗଓ୍ୱା ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ। ଭଗଓ୍ୱା ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁସଯଓ୍ୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାଯତି ନୀଯତି [ନିଯ୍ୟତି (ସ୍ୟା। କ।)] ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତି। ଏଓ୍ୱଂ ଭଗଓ୍ୱା ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ।

କଥଂ ଭଗଓ୍ୱା ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଏଓ୍ୱଂ ଭଗଓ୍ୱା ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋତି – ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମେଚ୍ଚ ନାଗ।

ଅପ୍ପେଓ୍ୱ ମଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟାତି ଅପ୍ପେଓ୍ୱ ମଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ ଅଭିଣ୍ହଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ ଅନୁସାସେଯ୍ୟାତି – ଅପ୍ପେଓ୍ୱ ମଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ତେ ଚାପି ନୂନପ୍ପଜହେଯ୍ୟୁ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ମୁନୀ ଅଟ୍ଠିତଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମେଚ୍ଚ ନାଗ, ଅପ୍ପେଓ୍ୱ ମଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠିତଂ ଓଓ୍ୱଦେଯ୍ୟା''ତି।

୨୮।

ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱେଦଗୁମାଭିଜଞ୍ଞା, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଓ୍ୱେ ଅସତ୍ତଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଓଘମିମଂ ଅତାରି, ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ ଅଖିଲୋ ଅକଙ୍ଖୋ।

ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱେଦଗୁମାଭିଜଞ୍ଞାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ବାହିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ରାଗୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମୋହୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମାନୋ ବାହିତୋ ହୋତି। ବାହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭଓ୍ୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ବାହିତ୍ୱା ସବ୍ବପାପକାନି, [ସଭିଯାତି ଭଗଓ୍ୱା]

ୱିମଲୋ ସାଧୁସମାହିତୋ ଠିତତ୍ତୋ;

ସଂସାରମତିଚ୍ଚ କେୱଲୀ ସୋ, ଅସିତୋ [ଅନିସ୍ସିତୋ (ସ୍ୟା।) ସୁ। ନି। ୫୨୪] ତାଦି ପଓ୍ୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା।

ୱେଦଗୂତି ୱେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ସବ୍ବଂ ୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି। ଅଭିଜଞ୍ଞାତି ଅଭିଜାନେଯ୍ୟ ଆଜାନେଯ୍ୟ ୱିଜାନେଯ୍ୟ ପଟିୱିଜାନେଯ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟାତି – ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱେଦଗୁମାଭିଜଞ୍ଞା।

ଅକିଞ୍ଚନଂକାମଭଓ୍ୱେ ଅସତ୍ତନ୍ତି। ଅକିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ, ଯସ୍ସେତେ କିଞ୍ଚନା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକିଞ୍ଚନୋ। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଭଓ୍ୱାତି ଦ୍ୱେ ଭଓ୍ୱା – କମ୍ମଭଓ୍ୱୋ ଚ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଚ ପୁନବ୍ଭଓ୍ୱୋ …ପେ… ଅଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭଓ୍ୱୋ। ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଓ୍ୱେ ଅସତ୍ତନ୍ତି ଅକିଞ୍ଚନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କାମଭଓ୍ୱେ ଚ ଅସତ୍ତଂ ଅଲଗ୍ଗଂ ଅଲଗ୍ଗିତଂ ଅପଲିବୁଦ୍ଧଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ନିସ୍ସଟଂ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରନ୍ତନ୍ତି – ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଓ୍ୱେ ଅସତ୍ତଂ।

ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଓଘମିମଂ ଅତାରୀତି। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ…ପେ… ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ଓଘନ୍ତି କାମୋଘଂ ଭଓ୍ୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ। ଅତାରୀତି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତଯୀତି – ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଓଘମିମଂ ଅତାରି।

ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ ଅଖିଲୋ ଅକଙ୍ଖୋତି। ତିଣ୍ଣୋତି କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଭଵୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଅଵିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ [ନିତ୍ତିଣ୍ଣୋ (ସ୍ୟା।)] ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଵୀତିଵତ୍ତୋ। ସୋ ଵୁତ୍ଥଵାସୋ [ଵୁଟ୍ଠଵାସୋ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୬] ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ ଗତଦ୍ଧୋ ଗତଦିସୋ ଗତକୋଟିକୋ ପାଲିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ ଉତ୍ତମଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ଭାଵିତମଗ୍ଗୋ, ପହୀନକିଲେସୋ ପଟିଵିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧୋ । ଦୁକ୍ଖଂ ତସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ସମୁଦୟୋ ପହୀନୋ, ମଗ୍ଗୋ ଭାଵିତୋ, ନିରୋଧୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ, ଭାଵେତବ୍ବଂ ଭାଵିତଂ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ। ସୋ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ସଂକିଣ୍ଣପରିକ୍ଖୋ ଅବ୍ବୁଳ୍ହେସିକୋ ନିରଗ୍ଗଳୋ ଅରିୟୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗଵିପ୍ପହୀନୋ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଏକାରକ୍ଖୋ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ [ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ (କ।)] ସମଵୟସଟ୍ଠେସନୋ ଅନାଵିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ସୁଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୁଵିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ କେଵଲୀ ଵୁସିତଵା ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ପରମପୁରିସୋ ପରମପତ୍ତିପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ନେଵ ଆଚିନାତି ନ ଅପଚିନାତି, ଅପଚିନିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେଵ ପଜହତି ନ ଉପାଦିୟତି, ପଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେଵ ଵିସିନେତି ନ ଉସ୍ସିନେତି, ଵିସିନେତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେଵ ଵିଧୂପେତି ନ ସନ୍ଧୂପେତି, ଵିଧୂପେତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ। ଅସେକ୍ଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ…ପେ… ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଵିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ। ସଚ୍ଚଂ ସମ୍ପଟିପାଦୟିତ୍ୱା [ପଟିପାଦୟିତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ଠିତୋ। ଏଜଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋ। କିଲେସଗ୍ଗିଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅପରିଗମନତାୟ ଠିତୋ। କଥଂ [କଟଂ (ସ୍ୟା।) କାମସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ସମାଦାୟ ଠିତୋ? ଵିମୁତ୍ତିପଟିସେଵନତାୟ ଠିତୋ । ମେତ୍ତାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ। କରୁଣାୟ …ପେ… ମୁଦିତାୟ… ଉପେକ୍ଖାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ। ଅତମ୍ମୟତାୟ [ଅକମ୍ମଞ୍ଞତାୟ (ସ୍ୟା।)] ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ। ଵିମୁତ୍ତତ୍ତା ଠିତୋ। ସନ୍ତୁସ୍ସିତତ୍ତା ଠିତୋ। ଖନ୍ଧପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଧାତୁପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଆୟତନପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଗତିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଉପପତ୍ତିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ପଟିସନ୍ଧିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଭଵପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ସଂସାରପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଵଟ୍ଟପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ। ଅନ୍ତିମଭଵେ ଠିତୋ। ଅନ୍ତିମେ ସମୁସ୍ସୟେ ଠିତୋ। ଅନ୍ତିମଦେହଧରୋ ଅରହା।

ତସ୍ସାୟଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ଭଵୋ, ଚରିମୋୟଂ ସମୁସ୍ସୟୋ;

ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି।

ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରନ୍ତି ପାରଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସୋ ପାରଗତୋ ପାରପ୍ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ପରିୟନ୍ତଗତୋ ପରିୟନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ଵୋସାନଗତୋ ଵୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭୟଗତୋ ଅଭୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ଵୁତ୍ଥଵାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ।

ଅଖିଲୋତି ରାଗୋ ଖିଲୋ, ଦୋସୋ ଖିଲୋ, ମୋହୋ ଖିଲୋ, କୋଧୋ ଖିଲୋ, ଉପନାହୋ ଖିଲୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଖିଲା। ୟସ୍ସେତେ ଖିଲା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅଖିଲୋ। ଅକଙ୍ଖୋତି ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିୟା ପଟିପଦାୟ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଅପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖା, ୟା ଏଵରୂପା କଙ୍ଖା କଙ୍ଖାୟନା କଙ୍ଖାୟିତତ୍ତଂ ଵିମତି ଵିଚିକିଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ଦ୍ୱେଧାପଥୋ ସଂସୟୋ ଅନେକଂସଗ୍ଗାହୋ ଆସପ୍ପନା ପରିସପ୍ପନା ଅପରିୟୋଗାହନା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋଵିଲେଖୋ। ୟସ୍ସେତେ କଙ୍ଖା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅକଙ୍ଖୋତି – ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ ଅଖିଲୋ ଅକଙ୍ଖୋ। ତେନାହ ଭଗଵା –

''ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଵେଦଗୁମାଭିଜଞ୍ଞା, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତଂ;

ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଓଘମିମଂ ଅତାରି, ତିଣ୍ଣୋ ଚ ପାରଂ ଅଖିଲୋ ଅକଙ୍ଖୋ''ତି।

୨୯।

ଵିଦ୍ୱା ଚ ୟୋ ଵେଦଗୂ ନରୋ ଇଧ,ଭଵାଭଵେ ସଙ୍ଗମିମଂ ଵିସଜ୍ଜ;

ସୋ ଵୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

ୱିଦ୍ୱା ଚ ଯୋ ୱେଦଗୂ ନରୋ ଇଧାତି। ୱିଦ୍ୱାତି ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ…ପେ… ମନୁସ୍ସୋ ୱା। ୱେଦଗୂତି ୱେଦା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି [ଞାଣଂ…ପେ… ସବ୍ବୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି। (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୮ ୧]। ତେହି ୱେଦେହି ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ପରିଯନ୍ତଗତୋ ପରିଯନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯଗତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ୱେଦାନଂ ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ୱେଦେହି ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ୱିଦିତତ୍ତା ୱେଦଗୂ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଦିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା…ପେ… ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ… ରାଗୋ… ଦୋସୋ… ମୋହୋ… ମାନୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ୱିଦିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ୱେଦାନି ୱିଚେଯ୍ୟ କେୱଲାନି, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ସମଣାନଂ ଯାନୀଧତ୍ଥି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ସବ୍ବୱେଦନାସୁ ୱୀତରାଗୋ, ସବ୍ବଂ ୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋ।

ନରୋତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀୱୋ ଜାଗୁ [ଜାତୁ (ସ୍ୟା।)] ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ [ଇନ୍ଦଗୂ (ସ୍ୟା।)] ମନୁଜୋ। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା…ପେ… ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ୱିଦ୍ୱା ଚ ଯୋ ୱେଦଗୂ ନରୋ ଇଧ।

ଭୱାଭୱେ ସଙ୍ଗମିମଂ ୱିସଜ୍ଜାତି। ଭୱାଭୱେତି ଭୱାଭୱେ କମ୍ମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ କାମଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ କାମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ଅରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ଅରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନଭୱେ, ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନୌପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ସଙ୍ଗାତି ସତ୍ତ ସଙ୍ଗା – ରାଗସଙ୍ଗୋ, ଦୋସସଙ୍ଗୋ, ମୋହସଙ୍ଗୋ, ମାନସଙ୍ଗୋ, ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଗୋ, କିଲେସସଙ୍ଗୋ, ଦୁଚ୍ଚରିତସଙ୍ଗୋ। ୱିସଜ୍ଜାତି ସଙ୍ଗେ ୱୋସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱା ୱିସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା, ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ଫୋଟଯିତ୍ୱା [ମୋଚଯିତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ୱା ୱିସଜ୍ଜ। ଯଥା ଯାନଂ ୱା ୱଯ୍ହଂ ୱା ରଥଂ ୱା ସକଟଂ ୱା ସନ୍ଦମାନିକଂ ୱା ସଜ୍ଜଂ ୱିସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି ୱିକୋପେନ୍ତି – ଏୱମେୱ ତେ ସଙ୍ଗେ ୱୋସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱା ୱିସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା, ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ଫୋଟଯିତ୍ୱା ୱା ୱିସଜ୍ଜାତି – ଭୱାଭୱେ ସଙ୍ଗମିମଂ ୱିସଜ୍ଜ।

ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା… ଯସ୍ସେସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀତତଣ୍ହୋ ୱିଗତତଣ୍ହୋ ଚତ୍ତତଣ୍ହୋ ୱନ୍ତତଣ୍ହୋ ମୁତ୍ତତଣ୍ହୋ ପହୀନତଣ୍ହୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତଣ୍ହୋ ୱୀତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ। ଅନୀଘୋତି ରାଗୋ ନୀଘୋ, ଦୋସୋ ନୀଘୋ, ମୋହୋ ନୀଘୋ, କୋଧୋ ନୀଘୋ, ଉପନାହୋ ନୀଘୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ନୀଘା। ଯସ୍ସେତେ ନୀଘା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୀଘୋ। ନିରାସୋତି ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଆସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ନିରାସୋ। ଜାତୀତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ… ପେ… ଆଯତନାନଂ ପଟିଲାଭୋ। ଜରାତି ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ …ପେ… ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକୋ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜରା। ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି ଯୋ ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ଚ ନିରାସୋ ଚ, ସୋ ଖୋ ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତଯୀତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱିଦ୍ୱା ଚ ଯୋ ୱେଦଗୂ ନରୋ ଇଧ, ଭୱାଭୱେ ସଙ୍ଗମିମଂ ୱିସଜ୍ଜ;

ସୋ ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ, ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗଵା, ସାଵକୋହମସ୍ମୀତି।

ମେତ୍ତଗୂମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଧୋତକମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୩୦।

ପୁଚ୍ଛାମିତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଧୋତକୋ]

ଵାଚାଭିକଙ୍ଖାମି ମହେସି ତୁୟ୍ହଂ;

ତଵ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମୀତି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା, ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା, ଵିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା…ପେ… ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା…ପେ… ନିବ୍ବାନପୁଚ୍ଛା। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ, କଥୟସ୍ସୁ ମେତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ଵିଵରାହି ଵିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଧୋତକୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆୟସ୍ମାତି ପିୟଵଚନଂ ଗରୁଵଚନଂ ସଗାରଵସପ୍ପତିସ୍ସାଧିଵଚନମେତଂ ଆୟସ୍ମାତି। ଧୋତକୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଵୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଧୋତକୋ।

ଵାଚାଭିକଙ୍ଖାମି ମହେସି ତୁୟ୍ହନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ଵଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ କଙ୍ଖାମି ଅଭିକଙ୍ଖାମି ଇଚ୍ଛାମି ସାଦିୟାମି ପତ୍ଥୟାମି ପିହୟାମି ଅଭିଜପ୍ପାମି। ମହେସୀତି କିଂ ମହେସି ଭଗଵା? ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗଵେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି…ପେ… କହଂ ନରାସଭୋତି ମହେସୀତି – ଵାଚାଭିକଙ୍ଖାମି ମହେସି ତୁୟ୍ହଂ।

ତଵ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ଵଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରୟିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖୟିତ୍ୱାତି – ତଵ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ।

ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି। ସିକ୍ଖାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା…ପେ… ଅୟଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାୟ, ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାୟ, ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାୟ, କୋଧସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାୟ , ଉପନାହସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାୟ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସମାୟ ଉପସମାୟ ଵୂପସମାୟ ନିବ୍ବାପନାୟ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାୟୋ ଆଵଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ପଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଵୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଞାୟ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଭାଵେତବ୍ବଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଆଚରେୟ୍ୟ ସମାଚରେୟ୍ୟ ସମାଦାୟ ଵତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗଵା ବ୍ରୂହି ମେତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଧୋତକୋ]

ଵାଚାଭିକଙ୍ଖାମି ମହେସି ତୁୟ୍ହଂ;

ତଵ ସୁତ୍ୱାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ’’ତି।

୩୧.

ତେନହାତପ୍ପଂକରୋହି, [ଧୋତକାତି ଭଗଵା]

ଇଧେଵ ନିପକୋ ସତୋ;

ଇତୋ ସୁତ୍ଵାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ.

ତେନହାତପ୍ପଂ କରୋହୀତି ଆତପ୍ପଂ କରୋହି, ଉସ୍ସାହଂ କରୋହି, ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଂ କରୋହି, ଥାମଂ କରୋହି, ଧିତିଂ କରୋହି, ଵୀରିଯଂ କରୋହି, ଛନ୍ଦଂ ଜନେହି ସଞ୍ଜନେହି ଉପଟ୍ଠପେହି ସମୁଟ୍ଠପେହି ନିବ୍ବତ୍ତେହି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେହୀତି – ତେନହାତପ୍ପଂ କରୋହି.

ଧୋତକାତି ଭଗଵା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି. ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – ଧୋତକାତି ଭଗଵା.

ଇଧେଵ ନିପକୋ ସତୋତି. ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିଯା ଇମିସ୍ସା ରୁଚିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ଵିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ପାଵଚନେ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଵେ ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ. ନିପକୋତି ନିପକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞଵା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ଵିଭାଵୀ ମେଧାଵୀ. ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ଇଧେଵ ନିପକୋ ସତୋ.

ଇତୋସୁତ୍ଵାନ ନିଗ୍ଘୋସନ୍ତି ଇତୋ ମୟ୍ହଂ ଵଚନଂ ବ୍ଯପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁତ୍ଵା ସୁଣିତ୍ଵା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଉପଧାରଯିତ୍ଵା ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ଵାତି – ଇତୋ ସୁତ୍ଵାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ.

ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି. ସିକ୍ଖାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା. ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ, ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ, ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ, କୋଧସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ, ଉପନାହସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସମାଯ ଉପସମାଯ ଵୂପସମାଯ ନିବ୍ବାପନାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ. ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆଵଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଆଚରେଯ୍ଯ ସମାଚରେଯ୍ଯ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତେଯ୍ଯାତି – ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ. ତେନାହ ଭଗଵା –

''ତେନହାତପ୍ପଂ କରୋହି, [ଧୋତକାତି ଭଗଵା]

ଇଧେଵ ନିପକୋ ସତୋ;

ଇତୋ ସୁତ୍ଵାନ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ''ତି.

୩୨.

ପସ୍ସାମହଂ ଦେଵମନୁସ୍ସଲୋକେ,ଅକିଞ୍ଚନଂବ୍ରାହ୍ମଣମିରିଯମାନଂ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହି.

ପସ୍ସାମହଂ ଦେଵମନୁସ୍ସଲୋକେତି. ଦେଵାତି ତଯୋ ଦେଵା – ସମ୍ମୁତିଦେଵା, ଉପପତ୍ତିଦେଵା, ଵିସୁଦ୍ଧିଦେଵା. କତମେ ସମ୍ମୁତିଦେଵା? ସମ୍ମୁତିଦେଵା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ରାଜାନୋ ଚ ରାଜକୁମାରା ଚ ଦେଵିଯୋ ଚ. ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ସମ୍ମୁତିଦେଵା. କତମେ ଉପପତ୍ତିଦେଵା? ଉପପତ୍ତିଦେଵା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେଵା ତାଵତିଂସା ଦେଵା ଯାମା ଦେଵା ତୁସିତା ଦେଵା ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେଵା ପରନିମ୍ମିତଵସଵତ୍ତୀ ଦେଵା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ଦେଵା ଯେ ଚ ଦେଵା ତଦୁତ୍ତରି [ତତୁପରି (ସ୍ୟା.)]. ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଉପପତ୍ତିଦେଵା. କତମେ ଵିସୁଦ୍ଧିଦେଵା? ଵିସୁଦ୍ଧିଦେଵା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଥାଗତସାଵକା ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସଵା ଯେ ଚ

ପଙ୍କେକବୁଦ୍ଧା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା। ଭଗୱା ସମ୍ମୁତିଦେୱାନଞ୍ଚ ଉପପତ୍ତିଦେୱାନଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଞ୍ଚ ଦେୱୋ ଚ ଅତିଦେୱୋ ଚ ଦେୱାତିଦେୱୋ ଚ ସୀହସୀହୋ ନାଗନାଗୋ ଗଣିଗଣୀ ମୁନିମୁନୀ ରାଜରାଜା। ପସ୍ସାମହଂ ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଂ ପସ୍ସାମି ଅତିଦେୱଂ ପସ୍ସାମି ଦେୱାତିଦେୱଂ ପସ୍ସାମି ଦକ୍ଖାମି ଓଲୋକେମି ନିଜ୍ଝାୟାମି ଉପପରିକ୍ଖାମୀତି – ପସ୍ସାମହଂ ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ।

ଆକିଞ୍ଚନଂବ୍ରାହ୍ମଣମିରିୟମାନନ୍ତି। ଅକିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ, ତେ କିଞ୍ଚନା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅକିଞ୍ଚନୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଭଗୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ବାହିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ରାଗୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମୋହୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମାନୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ବାହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା।

ବାହିତ୍ୱା ସବ୍ବପାପକାନି, [ସଭିୟାତି ଭଗୱା]

ୱିମଲୋ ସାଧୁସମାହିତୋ ଠିତତ୍ତୋ;

ସଂସାରମତିଚ୍ଚ କେୱଲୀ ସୋ, ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମାତି।

ଇରିୟମାନନ୍ତି ଚରନ୍ତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଇରିୟନ୍ତଂ ୱତ୍ତେନ୍ତଂ ପାଲେନ୍ତଂ ୟପେନ୍ତଂ ୟାପେନ୍ତନ୍ତି – ଅକିଞ୍ଚନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମିରିୟମାନଂ।

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି। ତନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଭଣତି। ନମସ୍ସାମୀତି କାୟେନ ୱା ନମସ୍ସାମି, ୱାଚାୟ ୱା ନମସ୍ସାମି, ଚିତ୍ତେନ ୱା ନମସ୍ସାମି, ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସାମି, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସାମି ସକ୍କରୋମି ଗରୁଂ କରୋମି ମାନେମି ପୂଜେମି। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ।

''ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି [ଅଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୧୫୬] କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ୟଦତ୍ଥି ନେୟ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି।

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହୀତି। ସକ୍କାତି ସକ୍କୋ ଭଗୱା ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ଅଡ୍ଢୋ [ଅଦ୍ଧୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ତସ୍ସିମାନି ଧନାନି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ ସୁତଧନଂ ଚାଗଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଧନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଧନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଧନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଧନଂ ବଲଧନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଧନଂ ମଗ୍ଗଧନଂ ଫଲଧନଂ ନିବ୍ବାନଧନଂ। ଇମେହି ଅନେକୱିଧେହି ଧନରତନେହି ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ସକ୍କୋ ପହୁ ୱିସୱୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସୂରୋ ୱୀରୋ ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ ପହୀନଭୟଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ସକ୍କୋ । କଥଂକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିୟା ପଟିପଦାୟ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଅପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖା। ୟା ଏୱରୂପା କଙ୍ଖା କଙ୍ଖାୟନା କଙ୍ଖାୟିତତ୍ତଂ ୱିମତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ଦ୍ୱେଧାପଥୋ ସଂସୟୋ ଅନେକଂସଗ୍ଗାହୋ ଆସପ୍ପନା ପରିସପ୍ପନା ଅପରିୟୋଗାହନା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋୱିଲେଖୋ। ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହୀତି ମୁଞ୍ଚ ମଂ ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ମୋଚେହି ମଂ ପମୋଚେହି ମଂ ଉଦ୍ଧର ମଂ ସମୁଦ୍ଧର ମଂ ୱୁଟ୍ଠାପେହି ମଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲତୋତି – ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହି। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ପସ୍ସାମହଂ ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅକିଞ୍ଚନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମିରିୟମାନଂ;

ତଂ ତଂ ନମସ୍ସାମି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ପମୁଞ୍ଚ ମଂ ସକ୍କ କଥଂକଥାହୀ''ତି।

୩୩।

ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ, କଥଂକଥିଂ ଧୋତକ କଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଆଜାନମାନୋ, ଏୱଂ ତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସି।

ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି[ସମୀହାମି (କ।)]ପମୋଚନାଯାତି ନାହଂ ତଂ ସକ୍କୋମି ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ପମୁଞ୍ଚିତୁଂ ମୋଚେତୁଂ ପମୋଚେତୁଂ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ସମୁଦ୍ଧରିତୁଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୁଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲତୋତି। ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ। ଅଥ ୱା, ନ ଈହାମି ନ ସମୀହାମି ନ ଉସ୍ସହାମି ନ ୱାଯମାମି ନ ଉସ୍ସାହଂ କରୋମି ନ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଂ କରୋମି ନ ଥାମଂ କରୋମି ନ ଧିତିଂ କରୋମି ନ ୱୀରିଯଂ କରୋମି ନ ଛନ୍ଦଂ ଜନେମି ନ ସଞ୍ଜନେମି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେମି ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେମି ଅସ୍ସଦ୍ଧେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକେ କୁସୀତେ ହୀନୱୀରିଯେ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଧମ୍ମଦେସନାଯାତି। ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ। ଅଥ ୱା, ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ମୋଚେତା। ତେ ଯଦି ମୋଚେଯ୍ୟୁଂ ସକେନ ଥାମେନ ସକେନ ବଲେନ ସକେନ ୱୀରିଯେନ ସକେନ ପରକ୍କମେନ ସକେନ ପୁରିସଥାମେନ ସକେନ ପୁରିସବଲେନ ସକେନ ପୁରିସୱୀରିଯେନ ସକେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ଅତ୍ତନା ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ମୋଚେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସୋ ୱତ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତ୍ତନା ପଲିପପଲିପନ୍ନୋ ପରଂ ପଲିପପଲିପନ୍ନଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସୋ ୱତ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତ୍ତନା ଅଦନ୍ତୋ ଅୱିନୀତୋ ଅପରିନିବ୍ବୁତୋ ପରଂ ଦମେସ୍ସତି ୱିନେସ୍ସତି ପରିନିବ୍ବାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ଅତ୍ତନା ହି [ଅତ୍ତନାୱ (ବହୂସୁ) ଧ। ପ। ୧୬୫] କତଂ ପାପଂ, ଅତ୍ତନା ସଂକିଲିସ୍ସତି;

ଅତ୍ତନା ଅକତଂ ପାପଂ, ଅତ୍ତନାୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି;

ସୁଦ୍ଧି ଅସୁଦ୍ଧି ପଚ୍ଚତ୍ତଂ, ନାଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱିସୋଧଯେ''ତି।

ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତିଟ୍ଠତେୱ ନିବ୍ବାନଂ ତିଟ୍ଠତି ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠାମହଂ ସମାଦପେତା, ଅଥ ଚ ପନ ମମ ସାୱକା ମଯା ଏୱଂ ଓୱଦିଯମାନା ଏୱଂ ଅନୁସାସିଯମାନା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରାଧେନ୍ତି ଏକଚ୍ଚେ ନାରାଧେନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥ କ୍ୟାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ କରୋମି? ମଗ୍ଗକ୍ଖାଯୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତୋ। ମଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଆଚିକ୍ଖତି। ଅତ୍ତନା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟୁନ୍ତି [ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟୁନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]। ଏୱମ୍ପି ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ''।

କଥଂକଥିଂଧୋତକ କଞ୍ଚି ଲୋକେତି କଥଂକଥିଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସକଙ୍ଖଂ ସୱିଲେଖଂ ସଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ସୱିଚିକିଚ୍ଛଂ। କଞ୍ଚୀତି କଞ୍ଚି ଖତ୍ତିଯଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ୱେସ୍ସଂ ୱା ସୁଦ୍ଦଂ ୱା ଗହଟ୍ଠଂ ୱା ପବ୍ବଜିତଂ ୱା ଦେୱଂ ୱା ମନୁସ୍ସଂ ୱା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ...ପେ... ଆଯତନଲୋକେତି – କଥଂକଥିଂ ଧୋତକ କଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଆଜାନମାନୋତି ଧମ୍ମଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସେଟ୍ଠନ୍ତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସେଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ଧମ୍ମଂ ଆଜାନମାନୋ ୱିଜାନମାନୋ ପଟିୱିଜାନମାନୋ ପଟିୱିଜ୍ଝମାନୋତି – ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଆଜାନମାନୋ।

ଏୱଂତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସୀତି ଏୱଂ କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରେଯ୍ୟାସି ଉତ୍ତରେଯ୍ୟାସି ପତରେଯ୍ୟାସି ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟାସି ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟାସୀତି – ଏୱଂ ତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାୟ, କଥଂକଥିଂ ଧୋତକ କଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଆଜାନମାନୋ, ଏୱଂ ତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସୀ’’ତି।

୩୪।

ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ କରୁଣାୟମାନୋ, ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଯଥାହଂଆକାସୋୱ[ଆକାସୋ ଚ (ସ୍ୟା)]ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ[ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝମାନୋ (ସ୍ୟା)], ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଅସିତୋ ଚରେୟ୍ୟଂ।

ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ କରୁଣାୟମାନୋତି ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହ ବ୍ରହ୍ମେ ଅନୁକମ୍ପ ବ୍ରହ୍ମେତି – ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ। କରୁଣାୟମାନୋତି କରୁଣାୟମାନୋ ଅନୁଦୟମାନୋ [ଅନୁଦ୍ଦୟମାନୋ (ବହୂସୁ)] ଅନୁରକ୍ଖମାନୋ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହମାନୋ ଅନୁକମ୍ପମାନୋତି – ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ କରୁଣାୟମାନୋ।

ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି ଯମହଂ ଜାନେୟ୍ୟଂ ଆଜାନେୟ୍ୟଂ ୱିଜାନେୟ୍ୟଂ ପଟିୱିଜାନେୟ୍ୟଂ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ ଫସ୍ସେୟ୍ୟଂ ସଚ୍ଛିକରେୟ୍ୟନ୍ତି – ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ।

ଯଥାହଂ ଆକାସୋୱ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋତି ଯଥା ଆକାସୋ ନ ପଜ୍ଜତି ନ ଗଣ୍ହତି [ନଞ୍ଛି… ସ୍ୟା। … ପୋତ୍ଥକେ] ନ ବଜ୍ଝତି ନ ପଲିବଜ୍ଝତି, ଏୱଂ ଅପଜ୍ଜମାନୋ ଅଗଣ୍ହମାନୋ ଅବଜ୍ଝମାନୋ ଅପଲିବଜ୍ଝମାନୋତି – ଏୱମ୍ପି ଆକାସୋୱ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ। ଯଥା ଆକାସୋ ନ ରଜ୍ଜତି ଲାଖାୟ ୱା ହଲିଦ୍ଦିୟା [ହଲିଦ୍ଦେନ (ସ୍ୟା)] ୱା ନୀଲିୟା [ନୀଲେନ (ସ୍ୟା)] ୱା ମଞ୍ଜେଟ୍ଠାୟ ୱା ଏୱଂ ଅରଜ୍ଜମାନୋ ଅଦୁସ୍ସମାନୋ ଅମୁୟ୍ହମାନୋ ଅକିଲିସ୍ସମାନୋତି [ଅକିଲିୟମାନୋ (ସ୍ୟା)] – ଏୱମ୍ପି ଆକାସୋୱ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ। ଯଥା ଆକାସୋ ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଲୀୟତି [ପତିଟ୍ଠିୟତି (କ)] ନ ପଟିହଞ୍ଞତି, ଏୱଂ ଅକୁପ୍ପମାନୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପତିଲୀୟମାନୋ ଅପ୍ପଟିହଞ୍ଞମାନୋ ଅପ୍ପଟିହତମାନୋତି – ଏୱମ୍ପି ଆକାସୋୱ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ।

ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଅସିତୋ ଚରେୟ୍ୟନ୍ତି। ଇଧେୱ ସନ୍ତୋତି ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଇଧେୱ ସମାନୋ ଇଧେୱ ନିସିନ୍ନୋ ସମାନୋ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋ ସମାନୋ ଇମିସ୍ସାୟେୱ ପରିସାୟ ନିସିନ୍ନୋ ସମାନୋତି, ଏୱମ୍ପି – ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ। ଅଥ ୱା, ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋତି, ଏୱମ୍ପି – ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ। ଅସିତୋତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସୟା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ… ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ… ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ସୋତଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ଘାନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ଜିୱ୍ହଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, କାୟଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ମନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ … ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… ଧମ୍ମେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ୟସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ… ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ… ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ [ଦିଟ୍ଠଂ, ସୁତଂ, ମୁତଂ, ୱିଞ୍ଞାତଂ, ସବ୍ବେ। ମହାନି। ୪୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଧମ୍ମେ ଅସିତୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ [ନିସ୍ସଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା)] ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଂୟୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା। ଚରେୟ୍ୟନ୍ତି ଚରେୟ୍ୟଂ ୱିହରେୟ୍ୟଂ ଇରିୟେୟ୍ୟଂ ୱତ୍ତେୟ୍ୟଂ ୟପେୟ୍ୟଂ ୟାପେୟ୍ୟନ୍ତି – ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଅସିତୋ ଚରେୟ୍ୟଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଅନୁସାସ ବ୍ରହ୍ମେ କରୁଣାୟମାନୋ, ୱିୱେକଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଯଥାହଂ ଆକାସୋୱ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜମାନୋ, ଇଧେୱ ସନ୍ତୋ ଅସିତୋ ଚରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୩୫।

କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ତେ ସନ୍ତିଂ, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

କିତ୍ତଯିସ୍ସାମିତେ ସନ୍ତିନ୍ତି ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, ଦୋସସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, ମୋହସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, କୋଧସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, ଉପନାହସ୍ସ…ପେ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ… ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତିଂ ଉପସନ୍ତିଂ ୱୂପସନ୍ତିଂ ନିବ୍ବୁତିଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ପକିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଟ୍ଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସିସ୍ସାମୀତି – କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ତେ ସନ୍ତିଂ।

ଧୋତକାତି ଭଗୱାତି। ଧୋତକାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଧୋତକାତି ଭଗୱା।

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେତି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମେ ତୁଲିତେ ଧମ୍ମେ ତୀରିତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭୂତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭାୱିତେ ଧମ୍ମେ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚାତି…ପେ… ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମେ ତୁଲିତେ ଧମ୍ମେ ତୀରିତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭାୱିତେ ଧମ୍ମେ ୱିଭୂତେ ଧମ୍ମେତି, ଏୱମ୍ପି – ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ…ପେ…। ଅଥ ୱା, ଦୁକ୍ଖେ ଦିଟ୍ଠେ ଦୁକ୍ଖଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ସମୁଦଯେ ଦିଟ୍ଠେ ସମୁଦଯଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ମଗ୍ଗେ ଦିଟ୍ଠେ ମଗ୍ଗଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ନିରୋଧେ ଦିଟ୍ଠେ ନିରୋଧଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି, ଏୱମ୍ପି – ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ…ପେ…। ଅଥ ୱା, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅକାଲିକଂ ଏହିପସ୍ସିକଂ ଓପନେଯ୍ୟିକଂ [ଓପନଯିକଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି, ଏୱମ୍ପି – ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ। ଅନୀତିହନ୍ତି ନ ଇତିହୀତିହଂ ନ ଇତିକିରାଯ ନ ପରମ୍ପରାଯ ନ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ନ ତକ୍କହେତୁ ନ ନଯହେତୁ ନ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମଂ, ତଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି – ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ।

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରନ୍ତି ଯଂ ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା; ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା; ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା । ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିଯନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋତି – ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ ।

ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା…ପେ… ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେ। ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ଲୋକେ ୱେସା ୱିସତ୍ତିକା, ଲୋକେ ୱେତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରେଯ୍ୟ ଉତ୍ତରେଯ୍ୟ ପତରେଯ୍ୟ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି ତେ ସନ୍ତିଂ, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଅନୀତିହଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି।

୩୬।

ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ସନ୍ତିମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମୀତି। ତନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦାମି ଅଭିନନ୍ଦାମି ମୋଦାମି ଅନୁମୋଦାମି ଇଚ୍ଛାମି ସାଦିୟାମି ପତ୍ଥୟାମି ପିହୟାମି ଅଭିଜପ୍ପାମୀତି – ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି।

ମହେସିସନ୍ତିମୁତ୍ତମନ୍ତି। ମହେସୀତି କିଂ ମହେସି ଭଗୱା? ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ମହେସି, ମହନ୍ତଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… କହଂ ନରାସଭୋତି ମହେସି। ସନ୍ତିମୁତ୍ତମନ୍ତି ସନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଉତ୍ତମନ୍ତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସେଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରନ୍ତି – ମହେସି ସନ୍ତିମୁତ୍ତମଂ।

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରନ୍ତି ଯଂ ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା…ପେ… ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା; ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ…ପେ… ଯାପେନ୍ତୋତି – ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ।

ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି। ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା…ପେ… ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେ। ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ଲୋକେ ୱେସା ୱିସତ୍ତିକା, ଲୋକେ ୱେତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରେୟ୍ୟଂ ଉତ୍ତରେୟ୍ୟଂ…ପେ… ୱୀତିୱତ୍ତେୟ୍ୟନ୍ତି – ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିନନ୍ଦାମି, ମହେସି ସନ୍ତିମୁତ୍ତମଂ;

ଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି।

୩୭।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ, ଭୱାଭୱାୟ ମାକାସି ତଣ୍ହଂ।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସୀତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି ଆଜାନାସି ପଟିୱିଜାନାସି ପଟିୱିଜ୍ଝସୀତି – ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି। ଧୋତକାତି ଭଗୱାତି। ଧୋତକାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଧୋତକାତି ଭଗୱା।

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅନାଗତଂ; ଅଧୋତି ଅତୀତଂ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଦେୱଲୋକୋ; ଅଧୋତି ଅପାୟଲୋକୋ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ। ଅଥ ୱା, ଉଦ୍ଧନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା; ଅଧୋତି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅରୂପଧାତୁ; ଅଧୋତି କାମଧାତୁ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ରୂପଧାତୁ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ସୁଖା ୱେଦନା; ଅଧୋତି ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା; ଅଧୋତି ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ୱେମଜ୍ଝେତି – ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ।

ଏତଂୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେତି ସଙ୍ଗୋ ଏସୋ ଲଗ୍ଗନଂ ଏତଂ ବନ୍ଧନଂ ଏତଂ ପଲିବୋଧୋ ଏସୋତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ।

ଭୱାଭୱାୟ ମାକାସି ତଣ୍ହନ୍ତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଭୱାଭୱାଯାତି ଭୱାଭୱାୟ କମ୍ମଭୱାୟ ପୁନବ୍ଭୱାୟ କାମଭୱାୟ, କମ୍ମଭୱାୟ କାମଭୱାୟ ପୁନବ୍ଭୱାୟ ରୂପଭୱାୟ, କମ୍ମଭୱାୟ ରୂପଭୱାୟ ପୁନବ୍ଭୱାୟ ଅରୂପଭୱାୟ, କମ୍ମଭୱାୟ ଅରୂପଭୱାୟ ପୁନବ୍ଭୱାୟ ପୁନପ୍ପୁନବ୍ଭୱାୟ, ପୁନପ୍ପୁନଗତିୟା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିୟା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିୟା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିୟା ତଣ୍ହଂ ମାକାସି ମା ଜନେସି ମା ସଞ୍ଜନେସି

ମା ନିବ୍ବେସି ମାଭିନିବ୍ବେସି, ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ଭୱାଭୱାଯ ମାକାସି ତଣ୍ହନ୍ତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମ୍ପଜାନାସି, [ଧୋତକାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ଏତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ, ଭୱାଭୱାଯ ମାକାସି ତଣ୍ହ’’ନ୍ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ଧୋତକମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଉପସୀୱମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୩୮।

ଏକୋଅହଂ ସକ୍କ ମହନ୍ତମୋଘଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଅନିସ୍ସିତୋ ନୋ ୱିସହାମି ତାରିତୁଂ;

ଆରମ୍ମଣଂ[ଆରମଣଂ (କ।)]ବ୍ରୂହି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ଓଘମିମଂ ତରେଯ୍ୟଂ।

ଏକୋଅହଂ ସକ୍କ ମହନ୍ତମୋଘନ୍ତି। ଏକୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ମେ ଦୁତିଯୋ ନତ୍ଥି, ଧମ୍ମୋ ୱା ମେ ଦୁତିଯୋ ନତ୍ଥି, ଯଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତଂ କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରେଯ୍ୟଂ ଉତ୍ତରେଯ୍ୟଂ ପତରେଯ୍ୟଂ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟଂ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି। ସକ୍କାତି ସକ୍କୋ। ଭଗୱା ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ତସ୍ସିମାନି ଧନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ ସୁତଧନଂ ଚାଗଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଧନଂ…ପେ… ନିବ୍ବାନଧନଂ। ଇମେହି ଅନେକେହି ଧନରତନେହି ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ସକ୍କୋ ପହୁ ୱିସୱୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସୂରୋ ୱୀରୋ ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ସକ୍କୋତି – ଏକୋ ଅହଂ ସକ୍କ ମହନ୍ତମୋଘଂ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ…। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ…ପେ…। ଉପସୀୱୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ।

ଅନିସ୍ସିତୋନୋ ୱିସହାମି ତାରିତୁନ୍ତି। ଅନିସ୍ସିତୋତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱା ଅନିସ୍ସିତୋ ଧମ୍ମଂ ୱା ଅନିସ୍ସିତୋ ନୋ ୱିସହାମି ନ ଉସ୍ସହାମି ନ ସକ୍କୋମି ନ ପଟିବଲୋ ମହନ୍ତଂ କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରିତୁଂ ଉତ୍ତରିତୁଂ ପତରିତୁଂ ସମତିକ୍କମିତୁଂ ୱୀତିୱତ୍ତିତୁନ୍ତି – ଅନିସ୍ସିତୋ ନୋ ୱିସହାମି ତାରିତୁଂ।

ଆରମ୍ମଣଂ ବ୍ରୂହି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି ଆରମ୍ମଣଂ ଆଲମ୍ବଣଂ ନିସ୍ସଯଂ ଉପନିସ୍ସଯଂ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ଭଗୱା ତେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ନ ତସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି।

ଆରମ୍ମଣଂ ବ୍ରୂହି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ଯଂନିସ୍ସିତୋ ଓଘମିମଂ ତରେଯ୍ୟନ୍ତି। ଯଂ ନିସ୍ସିତୋତି ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱା ନିସ୍ସିତୋ ଧମ୍ମଂ ୱା ନିସ୍ସିତୋ ମହନ୍ତଂ କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରେଯ୍ୟଂ ଉତ୍ତରେଯ୍ୟଂ ପତରେଯ୍ୟଂ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟଂ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି – ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ଓଘମିମଂ ତରେଯ୍ୟଂ । ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଏକୋ ଅହଂ ସକ୍କ ମହନ୍ତମୋଘଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଅନିସ୍ସିତୋ ନୋ ୱିସହାମି ତାରିତୁଂ;

ଆରମ୍ମଣଂ ବ୍ରୂହି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ଓଘମିମଂ ତରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୩୯।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ସତିମା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ନତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସାଯ ତରସ୍ସୁ ଓଘଂ;

କାମେ ପହାଯ ୱିରତୋ କଥାହି, ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ନତ୍ତମହାଭିପସ୍ସ[ରତ୍ତମହାଭିପସ୍ସ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ଅଭିଧାନଗନ୍ଥେ ଅବ୍ୟଯୱଗ୍ଗେ]।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ସତିମାତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପକତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଲାଭୀଯେୱ ନିସ୍ସଯଂ ନ ଜାନାତି – ‘‘ଅଯଂ ମେ ନିସ୍ସଯୋ’’ତି। ତସ୍ସ ଭଗୱା ନିସ୍ସଯଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖତି ଉତ୍ତରିଞ୍ଚ ନିଯ୍ୟାନପଥଂ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ସତୋ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଜାତେ ଚିତ୍ତଚେତସିକେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଦୁକ୍ଖତୋ…ପେ… ରୋଗତୋ… ଗଣ୍ଡତୋ… ସଲ୍ଲତୋ… ଅଘତୋ… ଆବାଧତୋ… ପରତୋ… ପଲୋକତୋ… ଈତିତୋ… ଉପଦ୍ଦୱତୋ… ଭଯତୋ… ଉପସଗ୍ଗତୋ… ଚଲତୋ… ପଭଙ୍ଗୁତୋ… ଅଦ୍ଧୁୱତୋ… ଅତାଣତୋ… ଅଲେଣତୋ… ଅସରଣତୋ… ଅସରଣୀଭୂତତୋ… ରିତ୍ତତୋ… ତୁଚ୍ଛତୋ… ସୁଞ୍ଞତୋ… ଅନତ୍ତତୋ… ଆଦୀନୱତୋ… ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ… ଅସାରକତୋ… ଅଘମୂଲତୋ… ଭୱତୋ… ୱିଭୱତୋ… ସାସୱତୋ… ସଙ୍ଖତତୋ… ମାରାମିସତୋ… ଜାତିଧମ୍ମତୋ… ଜରାଧମ୍ମତୋ… ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ… ମରଣଧମ୍ମତୋ… ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମତୋ … ସମୁଦଯଧମ୍ମତୋ… ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ… ଅସ୍ସାଦତୋ… ଆଦୀନୱତୋ… ନିସ୍ସରଣତୋ ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋ।

ସତିମାତି ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି…ପେ… ସମ୍ମାସତି – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ହୋତି…ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତିମାତି – ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ସତିମା।

ଉପସୀୱାତି ଭଗୱାତି। ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା।

ନତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସାଯ ତରସ୍ସୁ ଓଘନ୍ତି ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି। କିଂକାରଣା ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି? ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ସତୋ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଞ୍ଞେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭାୱେତି, ୱିଭାୱେତି, ଅନ୍ତରଧାପେତି, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତି। ତଂକାରଣା ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପନିସ୍ସାଯ ଆଲମ୍ବଣଂ କରିତ୍ୱା କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରସ୍ସୁ ଉତ୍ତରସ୍ସୁ ପତରସ୍ସୁ ସମତିକ୍କମସ୍ସୁ ୱୀତିୱତ୍ତସ୍ସୂତି – ନତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସାଯ ତରସ୍ସୁ ଓଘଂ।

କାମେ ପହାଯ ୱିରତୋ କଥାହୀତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା …ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। କାମେ ପହାଯାତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – କାମେ ପହାଯ। ୱିରତୋ କଥାହୀତି କଥଂକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା…ପେ… ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋୱିଲେଖୋ କଥଂକଥାଯ ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଏୱମ୍ପି ୱିରତୋ କଥାହି…ପେ… ଅଥ ୱା, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ତିରଚ୍ଛାନକଥାଯ ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି ଏୱମ୍ପି ୱିରତୋ କଥାହୀତି – କାମେ ପହାଯ ୱିରତୋ କଥାହି।

ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ନଊମହାଭିପସ୍ସାତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ନଊଂ ୱୁଚ୍ଚତି ରତ୍ତି। ଅହୋତି ଦିୱସୋ। ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ରାଗକ୍ଖଯଂ ଦୋସକ୍ଖଯଂ ମୋହକ୍ଖଯଂ ଗତିକ୍ଖଯଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଯଂ ଭୱକ୍ଖଯଂ ସଂସାରକ୍ଖଯଂ ୱଟ୍ଟକ୍ଖଯଂ ପସ୍ସ ଅଭିପସ୍ସ ଦକ୍ଖ ଓଲୋକଯ ନିଜ୍ଝାଯ ଉପପରିକ୍ଖାତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ନଊମହାଭିପସ୍ସ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ସତିମା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ନତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସାଯ ତରସ୍ସୁ ଓଘଂ;

କାମେ ପହାଯ ୱିରତୋ କଥାହି, ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ନଊମହାଭିପସ୍ସା’’ତି।

୪୦।

ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠେ ନୁ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାଯୀ।

ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋତି। ସବ୍ବେସୂତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ ସବ୍ବେସୂତି। କାମେସୂତି କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋତି। ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋତି – ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ…। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ…ପେ…। ଉପସୀୱୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞନ୍ତି। ହେଟ୍ଠିମା ଛ ସମାପତ୍ତିଯୋ ହିତ୍ୱା ଚଜିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋତି – ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ।

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋତି ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ। ତାସଂ ସଞ୍ଞାସମାପତ୍ତୀନଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱିମୋକ୍ଖୋ [ୱିମୋକ୍ଖା (କ।) ଏୱମଞ୍ଞେସୁ ପଦେସୁ ବହୁୱଚନେନ] ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ୱିସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ, ପରମେ ଅଗ୍ଗେ ସେଟ୍ଠେ ୱିସେଟ୍ଠେ ପାମୋକ୍ଖେ ଉତ୍ତମେ ପୱରେ ଅଧିମୁତ୍ତିୱିମୋକ୍ଖେନ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ତତ୍ରାଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ।

ତିଟ୍ଠେ ନୁ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାଯୀତି। ତିଟ୍ଠେ ନୁତି ସଂସଯପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା , ‘‘ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ’’ତି – ତିଟ୍ଠେ ନୁ। ତତ୍ଥାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ। ଅନାନୁଯାଯୀତି ଅନାନୁଯାଯୀ ଅୱିଚ୍ଚମାନୋ [ଅୱେଧମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ଅୱିଗଚ୍ଛମାନୋ ଅନନ୍ତରଧାଯମାନୋ ଅପରିହାଯମାନୋ…ପେ…। ଅଥ ୱା, ଅରଜ୍ଜମାନୋ ଅଦୁସ୍ସମାନୋ ଅମୁଯ୍ହମାନୋ ଅକିଲିସ୍ସମାନୋତି – ତିଟ୍ଠେ ନୁ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାଯୀ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉପସୀୱୋ]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠେ ନୁ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ’’ତି।

୪୧।

ସବ୍ବେସୁକାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ।

ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋତି। ସବ୍ବେସୂତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ ସବ୍ବେସୂତି। କାମେସୂତି କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋତି ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋତି – ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ।

ଉପସୀୱାତି ଭଗୱାତି। ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞନ୍ତି। ହେଟ୍ଠିମା ଛ ସମାପତ୍ତିଯୋ ହିତ୍ୱା ଚଜିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋତି – ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ।

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋତି ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ। ତାସଂ ସଞ୍ଞାସମାପତ୍ତୀନଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ୱିସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ, ପରମେ ଅଗ୍ଗେ ସେଟ୍ଠେ ୱିସେଟ୍ଠେ ପାମୋକ୍ଖେ ଉତ୍ତମେ ପୱରେ ଅଧିମୁତ୍ତିୱିମୋକ୍ଖେନ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ତତ୍ରାଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ…ପେ… ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ।

ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀତି। ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାତି ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସଟ୍ଠିକପ୍ପସହସ୍ସାନି। ତତ୍ଥାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ। ଅନାନୁଯାୟୀତି ଅନାନୁଯାୟୀ ଅୱିଚ୍ଚମାନୋ ଅୱିଗଚ୍ଛମାନୋ ଅନନ୍ତରଧାଯମାନୋ ଅପରିହାଯମାନୋ। ଅଥ ୱା, ଅରଜ୍ଜମାନୋ ଅଦୁସ୍ସମାନୋ ଅମୁଯ୍ହମାନୋ ଅକିଲିସ୍ସମାନୋତି – ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସବ୍ବେସୁ କାମେସୁ ଯୋ ୱୀତରାଗୋ, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସିତୋ ହିତ୍ୱା ମଞ୍ଞଂ;

ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖେ ପରମେଧିମୁତ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ’’ତି।

୪୨।

ତିଟ୍ଠେ ଚେ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ, ପୂଗମ୍ପି ୱସ୍ସାନି[ୱସ୍ସାନଂ (ସ୍ୟା। କ।)]ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିସିଯା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଚୱେଥୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାୱିଧସ୍ସ।

ତିଟ୍ଠେ ଚେ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀତି ସଚେ ସୋ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ସଟ୍ଠିକପ୍ପସହସ୍ସାନି। ତତ୍ଥାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ। ଅନାନୁଯାୟୀତି ଅନାନୁଯାୟୀ ଅୱିଚ୍ଚମାନୋ ଅୱିଗଚ୍ଛମାନୋ ଅନନ୍ତରଧାଯମାନୋ ଅପରିହାଯମାନୋ। ଅଥ ୱା, ଅରଜ୍ଜମାନୋ ଅଦୁସ୍ସମାନୋ ଅମୁଯ୍ହମାନୋ ଅକିଲିସ୍ସମାନୋତି – ତିଟ୍ଠେ ଚେ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁଯାୟୀ।

ପୂରମ୍ପି ଓଘ୍ୱାନି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି। ପୂରମ୍ପି ଓଘ୍ୱାନୀତି ପୂରମ୍ପି ଓଘ୍ୱାନି ବହୂନି ଓଘ୍ୱାନି [ବହୁନ୍ନଂ ଓଘ୍ୱାନଂ (ସ୍ୟା।)] ବହୂନି ଓଘ୍ୱସତାନି ବହୂନି ଓଘ୍ୱସହସ୍ସାନି ବହୂନି ଓଘ୍ୱସତସହସ୍ସାନି ବହୂନି କପ୍ପାନି ବହୂନି କପ୍ପସତାନି ବହୂନି କପ୍ପସହସ୍ସାନି ବହୂନି କପ୍ପସତସହସ୍ସାନି। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି – ପୂରମ୍ପି ଓଘ୍ୱାନି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିସିୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଚୱେଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାୱିଧସ୍ସାତି ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିଭାୱମନୁପ୍ପତ୍ତୋ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ। ଅଥ ୱା, ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚୱେୟ୍ୟ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ ନସ୍ସେୟ୍ୟ ୱିନସ୍ସେୟ୍ୟ ନ ଭୱେୟ୍ୟାତି ପୁନବ୍ଭୱପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ କାମଧାତୁୟା ୱା ରୂପଧାତୁୟା ୱା ଅରୂପଧାତୁୟା ୱାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସସ୍ସତଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛତି। ଉଦାହୁ ତତ୍ଥେୱ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟେୟ୍ୟ । ଅଥ ୱା, ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚୱେୟ୍ୟ ପୁନ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ କାମଧାତୁୟା ୱା ରୂପଧାତୁୟା ୱା ଅରୂପଧାତୁୟା ୱାତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପପନ୍ନସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛତି। ତଥାୱିଧସ୍ସାତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତାଦିସସ୍ସ ତସ୍ସଣ୍ଠିତସ୍ସ ତପ୍ପକାରସ୍ସ ତପ୍ପଟିଭାଗସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପପନ୍ନସ୍ସାତି – ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିସିୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଚୱେଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାୱିଧସ୍ସ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ତିଟ୍ଠେ ଚେ ସୋ ତତ୍ଥ ଅନାନୁୟାୟୀ, ପୂରମ୍ପି ଓଘ୍ୱାନି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ତତ୍ଥେୱ ସୋ ସୀତିସିୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଚୱେଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାୱିଧସ୍ସା’’ତି।

୪୩।

ଅଚ୍ଚି ଯଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ।

ଅଚ୍ଚି ଯଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତାତି ଅଚ୍ଚି ୱୁଚ୍ଚତି ଜାଲସିଖା। ୱାତାତି ପୁରତ୍ଥିମା ୱାତା ପଚ୍ଛିମା ୱାତା ଉତ୍ତରା ୱାତା ଦକ୍ଖିଣା ୱାତା ସରଜା ୱାତା ଅରଜା ୱାତା ସୀତା ୱାତା ଉଣ୍ହା ୱାତା ପରିତ୍ତା ୱାତା ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା [କାଳଅୱାତା (କ।)] ୱେରମ୍ଭୱାତା ପକ୍ଖୱାତା ସୁପଣ୍ଣୱାତା ତାଲପଣ୍ଣୱାତା ୱିଧୂପନୱାତା। ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତାତି ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା [ଖିତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱମଞ୍ଞେସୁ ପଦେସୁ ନିଗ୍ଗହୀତନ୍ତୱସେନ] ଉକ୍ଖିତ୍ତା ନୁନ୍ନା ପଣୁନ୍ନା ଖମ୍ଭିତା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାତି – ଅଚ୍ଚି ଯଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା। ଉପସୀୱାତି ଭଗୱାତି। ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା।

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖନ୍ତି। ଅତ୍ଥଂ ପଲେତୀତି ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି, ଅତ୍ଥଂ ଗମେତି, ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ନିରୁଜ୍ଝତି ୱୂପସମତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ [ଅମୁକଂ ନାମ ଦିସଂ ଗତୋତି ସଙ୍ଖଂ (ସ୍ୟା।)] ନ ଉପେତି, ଉଦ୍ଦେସଂ ନ ଉପେତି, ଗଣନଂ ନ ଉପେତି, ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ନ ଉପେତି, ‘‘ପୁରତ୍ଥିମଂ ୱା ଦିସଂ ଗତା, ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ଦିସଂ ଗତା, ଉତ୍ତରଂ ୱା ଦିସଂ ଗତା, ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା ଦିସଂ ଗତା ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଗତା, ଅଧୋ ୱା ଗତା, ତିରିୟଂ ୱା ଗତା, ୱିଦିସଂ ୱା ଗତା’’ତି, ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଚୟୋ ନତ୍ଥି, କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଯେନ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି – ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ।

ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋତି। ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ …ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ନାମକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋତି ସୋ ମୁନି ପକତିୟା ପୁବ୍ବେୱ ରୂପକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋ। ତଦଙ୍ଗଂ ସମତିକ୍କମା [ତଦଙ୍ଗଂ ସମତିକ୍କନ୍ତ (କ।)] ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନେନ ପହୀନୋ। ତସ୍ସ ମୁନିନୋ ଭୱନ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିୟମଗ୍ଗାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ନାମକାୟୋ ଚ ରୂପକାୟୋ ଚ ପରିଞ୍ଞାତା ହୋନ୍ତି। ନାମକାୟସ୍ସ ଚ ରୂପକାୟସ୍ସ ଚ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ନାମକାୟା ଚ ରୂପକାୟା ଚ ମୁତ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖେନାତି – ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାୟା ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖନ୍ତି। ଅତ୍ଥଂ ପଲେତୀତି ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟତି। ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖନ୍ତି ଅନୁପାଦିସେସାୟ

ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସଙ୍ଖଂ ନ ଉପେତି, ଉଦ୍ଦେସଂ ନ ଉପେତି, ଗଣନଂ ନ ଉପେତି, ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ନ ଉପେତି – ଖତ୍ତିଯୋତି ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ୱା ୱେସ୍ସୋତି ୱା ସୁଦ୍ଦୋତି ୱା ଗହଟ୍ଠୋତି ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି – ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅଚ୍ଚି ଯଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାଯା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖ’’ନ୍ତି।

୪୪।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ସୋ ଉଦ ୱା ସୋ ନତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ୱେ ସସ୍ସତିଯା ଅରୋଗୋ;

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ସୋ ଉଦ ୱା ସୋ ନତ୍ଥୀତି ସୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ଉଦାହୁ ନତ୍ଥି ସୋ ନିରୁଦ୍ଧୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱିନଟ୍ଠୋତି – ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ସୋ ଉଦ ୱା ସୋ ନତ୍ଥି।

ଉଦାହୁ ୱେ ସସ୍ସତିଯା ଅରୋଗୋତି ଉଦାହୁ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯାତି – ଉଦାହୁ ୱେ ସସ୍ସତିଯା ଅରୋଗୋ।

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହୀତି। ତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି ଯଂ ଯାଚାମି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ଯଂ ପସାଦେମି। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହୀତି ସାଧୁ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି।

ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ତୁଲିତୋ ତୀରିତୋ ୱିଭୂତୋ ୱିଭାୱିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି – ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ସୋ ଉଦ ୱା ସୋ ନତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ୱେ ସସ୍ସତିଯା ଅରୋଗୋ;

ତଂ ମେ ମୁନୀ ସାଧୁ ୱିଯାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

୪୫।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ନ ପମାଣମତ୍ଥି, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁ ତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି;

ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମୂହତେସୁ, ସମୂହତା ୱାଦପଥାପି ସବ୍ବେ।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ନ ପମାଣମତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ରୂପପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ୱେଦନାପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ସଞ୍ଞାପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ସଙ୍ଖାରପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ୱିଞ୍ଞାଣପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ନ ଅତ୍ଥି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ନ ପମାଣମତ୍ଥି। ଉପସୀୱାତି ଭଗୱାତି ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା।

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ଯେନ ତଂ ରାଗେନ [ଯେନ ରାଗେନ (ସ୍ୟା. କ.) ମହାନି. ୯୪] ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯେନ ଦୋସେନ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯେନ ମୋହେନ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯେନ ମାନେନ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଯେହି ଅନୁସଯେହି ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି [ଅନିଟ୍ଠାଗତୋତି (କ.)] ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା, ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା. ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା ଯେନ ତଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ନେରଯିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା, ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ କଥେୟ୍ୟୁଂ ଭଣେୟ୍ୟୁଂ ଦୀପେୟ୍ୟୁଂ ୱୋହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି – ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି.

ସବ୍ବେସୁଧମ୍ମେସୁ ସମୂହତେସୂତି ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଆଯତନେସୁ ସବ୍ବାସୁ ଧାତୂସୁ ସବ୍ବାସୁ ଗତୀସୁ ସବ୍ବାସୁ ଉପପତ୍ତୀସୁ ସବ୍ବାସୁ ପଟିସନ୍ଧୀସୁ ସବ୍ବେସୁ ଭୱେସୁ ସବ୍ବେସୁ ସଂସାରେସୁ ସବ୍ବେସୁ ୱଟ୍ଟେସୁ ଊହତେସୁ ସମୂହତେସୁ ଉଦ୍ଧତେସୁ ସମୁଦ୍ଧତେସୁ ଉପ୍ପାଟିତେସୁ ସମୁପ୍ପାଟିତେସୁ ପହୀନେସୁ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନେସୁ ୱୂପସନ୍ତେସୁ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧେସୁ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକେସୁ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢେସୂତି – ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମୂହତେସୁ.

ସମୂହତାୱାଦପଥାପି ସବ୍ବେତି ୱାଦପଥା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ. ତସ୍ସ ୱାଦା ଚ ୱାଦପଥା ଚ ଅଧିୱଚନାନି ଚ ଅଧିୱଚନପଥା ଚ ନିରୁତ୍ତି ଚ ନିରୁତ୍ତିପଥା ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତିପଥା ଚ ଊହତା ସମୂହତା ଉଦ୍ଧତା ସମୁଦ୍ଧତା ଉପ୍ପାଟିତା ସମୁପ୍ପାଟିତା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ସମୂହତା ୱାଦପଥାପି ସବ୍ବେ. ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସ୍ସ ନ ପମାଣମତ୍ଥି, [ଉପସୀୱାତି ଭଗୱା]

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି;

ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମୂହତେସୁ, ସମୂହତା ୱାଦପଥାପି ସବ୍ବେ''ତି.

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ…ପେ… ପଞ୍ଜଲିକୋ ନମସ୍ସମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି – ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି.

ଉପସୀୱମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଛଟ୍ଠୋ.

୭. ନନ୍ଦମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୪୬.

ସନ୍ତିଲୋକେ ମୁନଯୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଜନା ୱଦନ୍ତି ତଯିଦଂ କଥଂସୁ;

ଞାଣୂପପନ୍ନଂ ମୁନି ନୋ ୱଦନ୍ତି, ଉଦାହୁ ୱେ ଜୀୱିତେନୂପପନ୍ନଂ[ଜୀୱିକେନୂପପନ୍ନଂ (ସ୍ୟା.)].

ସନ୍ତି ଲୋକେ ମୁନଯୋତି. ସନ୍ତୀତି ସନ୍ତି ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି. ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେ. ମୁନଯୋତି ମୁନିନାମକା ଆଜୀୱକା ନିଗଣ୍ଠା ଜଟିଲା ତାପସା . (ଦେୱା ଲୋକେ ମୁନଯୋତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି, ନ ଚ ତେ ମୁନଯୋ) [( ) ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପାଠୋ ନତ୍ଥି ସ୍ୟା. ପୋତ୍ଥକେ] ତି. ସନ୍ତି ଲୋକେ ମୁନଯୋ. ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋତି. ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ…. ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ…ପେ…. ନନ୍ଦୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ.

ଜନାୱଦନ୍ତି ତଯିଦଂ କଥଂସୂତି. ଜନାତି ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ. ୱଦନ୍ତୀତି କଥେନ୍ତି

ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ତଯିଦଂ କଥଂସୂତି ସଂସଯପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା ''ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି – ଜନା ୱଦନ୍ତି ତଯିଦଂ କଥଂସୁ।

ଞାଣୂପପନ୍ନଂ ମୁନି ନୋ ୱଦନ୍ତୀତି । ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ଉପେତଂ ସମୁପେତଂ ଉପାଗତଂ ସମୁପାଗତଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମୁପପନ୍ନଂ ସମନ୍ନାଗତଂ ମୁନିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଞାଣୂପପନ୍ନଂ ମୁନି ନୋ ୱଦନ୍ତି।

ଉଦାହୁ ୱେ ଜୀୱିତେନୂପପନ୍ନନ୍ତି ଉଦାହୁ ଅନେକୱିୱିଧଅତିପରମଦୁକ୍କରକାରିକଲୂଖଜୀୱିତାନୁଯୋଗେନ ଉପେତଂ ସମୁପେତଂ ଉପାଗତଂ ସମୁପାଗତଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମୁପପନ୍ନଂ ସମନ୍ନାଗତଂ ମୁନିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଉଦାହୁ ୱେ ଜୀୱିତେନୂପପନ୍ନଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ସନ୍ତି ଲୋକେ ମୁନଯୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଜନା ୱଦନ୍ତି ତଯିଦଂ କଥଂସୁ;

ଞାଣୂପପନ୍ନଂ ମୁନି ନୋ ୱଦନ୍ତି, ଉଦାହୁ ୱେ ଜୀୱିତେନୂପପନ୍ନ''ନ୍ତି।

୪୭।

ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ,

ମୁନୀଧ ନନ୍ଦ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି;

ୱିସେନିକତ୍ୱା[ୱିସେନିଂକତ୍ୱା (କ।) ମହାନି। ୬୮]ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମି।

ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନାତି। ନ ଦିଟ୍ଠିଯାତି ନ ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯା। ନ ସୁତିଯାତି ନ ସୁତସୁଦ୍ଧିଯା। ନ ଞାଣେନାତି ନପି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ନପି ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ନପି ମିଚ୍ଛାଞାଣେନାତି – ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ।

ମୁନୀଧ ନନ୍ଦ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆଯତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ମିଚ୍ଛାଞାଣେନ ୱା ଦିଟ୍ଠେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ଉପେତଂ ସମୁପେତଂ ଉପାଗତଂ ସମୁପାଗତଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମୁପପନ୍ନଂ ସମନ୍ନାଗତଂ ମୁନିଂ ନ ୱଦନ୍ତି ନ କଥେନ୍ତି ନ ଭଣନ୍ତି ନ ଦୀପଯନ୍ତି ନ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ମୁନୀଧ ନନ୍ଦ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ୱିସେନିକତ୍ୱା ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମୀତି ସେନା ୱୁଚ୍ଚତି ମାରସେନା, କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ରାଗୋ ମାରସେନା, ଦୋସୋ ମାରସେନା, ମୋହୋ ମାରସେନା, କୋଧୋ…ପେ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସବ୍ବେ ଦରଥା ସବ୍ବେ ପରିଳାହା ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ମାରସେନା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''କାମା ତେ ପଠମା ସେନା, ଦୁତିଯା ଅରତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ତତିଯା ଖୁପ୍ପିପାସା ତେ, ଚତୁତ୍ଥୀ ତଣ୍ହା ପୱୁଚ୍ଚତି।

''ପଞ୍ଚମଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ତେ, ଛଟ୍ଠା ଭୀରୂ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ସତ୍ତମୀ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ତେ, ମକ୍ଖୋ ଥମ୍ଭୋ ତେ ଅଟ୍ଠମୋ;

ଲାଭୋ ସିଲୋକୋ ସକ୍କାରୋ, ମିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧୋ ଚ ଯୋ ଯସୋ।

''ଯୋ ଚତ୍ତାନଂ ସମୁକ୍କଂସେ, ପରେ ଚ ଅୱଜାନାତି;

ଏସା ନମୁଚି ତେ ସେନା [ଏସା ତେ ନମୁଚି ସେନା (ସ୍ୟା। କା) ସୁ। ନି। ୪୪୧], କଣ୍ହସ୍ସାଭିପ୍ପହାରିନୀ;

ନ ନଂ ଅସୂରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱା ଚ ଲଭତେ ସୁଖ''ନ୍ତି।

ଯତୋ ଚତୂହି ଅରିୟମଗ୍ଗେହି ସବ୍ବା ଚ ମାରସେନା ସବ୍ବେ ଚ ପଟିସେନିକରା [ୱିସେନିଂକତ୍ୱା (କ।) ମହାନି। ୬୮] କିଲେସା ଜିତା ଚ ପରାଜିତା ଚ ଭଗ୍ଗା ୱିପ୍ପଲୁଗ୍ଗା [ୱିପ୍ପଲୁଗ୍ଗତା (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୨୮] ପରମ୍ମୁଖା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିସେନିକତ୍ୱା। ଅନୀଘାତି ରାଗୋ ନୀଘୋ, ଦୋସୋ ନୀଘୋ, ମୋହୋ ନୀଘୋ, କୋଧୋ ନୀଘୋ, ଉପନାହୋ ନୀଘୋ...ପେ... ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ନୀଘା। ଯେସଂ ଏତେ ନୀଘା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅନୀଘା। ନିରାସାତି ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ...ପେ... ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯେସଂ ଏସା ଆସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ନିରାସା ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ୱିସେନିକତ୍ୱା ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମୀତି ଯେ ତେ ୱିସେନିକତ୍ୱାୱ ଅନୀଘା ଚ ନିରାସା ଚ ଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିୟନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି, ତେ ଲୋକେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ୱିସେନିକତ୍ୱା ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନ ଦିଟ୍ଠିୟା ନ ସୁତିୟା ନ ଞାଣେନ, ମୁନୀଧ ନନ୍ଦ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି;

ୱିସେନିକତ୍ୱା ଅନୀଘା ନିରାସା, ଚରନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁନଯୋତି ବ୍ରୂମୀ''ତି।

୪୮।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତା, ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିୟାଦିୟନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ସମଣାତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପବ୍ବଜୂପଗତା ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକାତି – ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ। ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି...ପେ...। ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନଂ...ପେ...। ନନ୍ଦୋତି। ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ...ପେ... ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ।

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଦିଟ୍ଠେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି ; ସୁତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି; ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୀଲେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି;

ଓତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି; ସୀଲବ୍ବତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅନେକୱିଧକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ [ଅନେକୱିଧୱତ୍ତ କୁତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ (ସ୍ଯା।)] ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତାତି। କଚ୍ଚିସ୍ସୂତି ସଂସଯପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା, ‘‘ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ’’ତି – କଚ୍ଚିସ୍ସୁ। ତେତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା। ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତାତି। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା। ଯତାତି ଯତ୍ତା ପଟିଯତ୍ତା [ଯତା ପଟିଯତା (ସ୍ଯା।)] ଗୁତ୍ତା ଗୋପିତା ରକ୍ଖିତା ସଂୱୁତା। ଚରନ୍ତାତି ଚରନ୍ତା ୱିହରନ୍ତା ଇରିଯନ୍ତା ୱତ୍ତେନ୍ତା ପାଲେନ୍ତା ଯପେନ୍ତା ଯାପେନ୍ତାତି – କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତା।

ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସାତି ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅତରିଂସୁ ଉତ୍ତରିଂସୁ ପତରିଂସୁ ସମତିକ୍କମିଂସୁ ୱୀତିୱତ୍ତିଂସୁ। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ – ମାରିସାତି – ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ, କଥଯସ୍ସୁ ମେତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଭଗୱାତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

‘‘କଚ୍ଚିସ୍ସୁ ତେ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତା,

ଅତାରୁ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୪୯।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପିୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

କିଞ୍ଚାପି ତେ ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତି, ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ସମଣାତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗତା ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକାତି – ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ। ନନ୍ଦାତି ଭଗୱାତି। ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା।

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଦିଟ୍ଠେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି; ସୁତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୀଲେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି ; ୱତେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ୱୋହରନ୍ତି; ସୀଲବ୍ବତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅନେକୱିଧକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

କିଞ୍ଚାପି ତେ ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତୀତି। କିଞ୍ଚାପୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – କିଞ୍ଚାପୀତି। ତେତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା। ଯତାତି ଯତ୍ତା ପଟିଯତ୍ତା ଗୁତ୍ତା ଗୋପିତା ରକ୍ଖିତା ସଂୱୁତା। ଚରନ୍ତୀତି ଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତୀତି – କିଞ୍ଚାପି ତେ ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତି।

ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି ଜାତିଜରାମରଣଂ ନ ତରିଂସୁ ନ ଉତ୍ତରିଂସୁ ନ ପତରିଂସୁ ନ ସମତିକ୍କମିଂସୁ ନ ୱୀତିୱତ୍ତିଂସୁ, ଜାତିଜରାମରଣା ଅନିକ୍ଖନ୍ତା ଅନିସ୍ସଟା ଅନତିକ୍କନ୍ତା ଅସମତିକ୍କନ୍ତା ଅୱୀତିୱତ୍ତା, ଅନ୍ତୋଜାତିଜରାମରଣେ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି, ଅନ୍ତୋସଂସାରପଥେ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି, ଜାତିଯା ଅନୁଗତା, ଜରାଯ ଅନୁସଟା, ବ୍ଯାଧିନା ଅଭିଭୂତା, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତା ଅତାଣା ଅଲେଣା ଅସରଣା ଅସରଣୀଭୂତାତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

କିଞ୍ଚାପି ତେ ତତ୍ଥ ଯତା ଚରନ୍ତି, ନାତରିଂସୁ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ''ତି।

୫୦।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ତେଚେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେ, ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ସମଣାତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗତା ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକାତି – ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ। ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମାନନ୍ଦୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ।

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଦିଟ୍ଠେନପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି; ସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୀଲେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି; ୱତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ୱୋହରନ୍ତି; ସୀଲବ୍ବତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅନେକୱିଧକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ତେ ଚେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେତି। ତେ ଚେତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକେ। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି । ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେତି କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ଅତିଣ୍ଣେ ଅନତିକ୍କନ୍ତେ ଅସମତିକ୍କନ୍ତେ ଅୱୀତିୱତ୍ତେ ଅନ୍ତୋଜାତିଜରାମରଣେ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତେ ଅନ୍ତୋସଂସାରପଥେ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତେ ଜାତିଯା ଅନୁଗତେ ଜରାଯ ଅନୁସଟେ ବ୍ଯାଧିନା ଅଭିଭୂତେ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତେ ଅତାଣେ ଅଲେଣେ ଅସରଣେ ଅସରଣୀଭୂତେ। ବ୍ରୂସୀତି ବ୍ରୂସି ଆଚିକ୍ଖସି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରସି ୱିଭଜସି ଉତ୍ତାନୀକରୋସି ପକାସେସୀତି – ତେ ଚେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେ।

ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସାତି ଅଥ କୋ ଏସୋ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତଯି। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଯେ କେଚିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ]

ଦିଟ୍ଠସ୍ସୁତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ, ଅନେକରୂପେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ତେ ଚେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୋଘତିଣ୍ଣେ, ଅଥ କୋ ଚରହି ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଅତାରି ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୪୧।

ନାହଂ ସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଜାତିଜରାଯ ନିୱୁତାତି ବ୍ରୂମି;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ[ଅନାସୱା ଯେ (ସ୍ୟା। କ।)];

ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମି।

ନାହଂସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, ନନ୍ଦାତି ଭଗଵା ଜାତିଜରାଯ ନିଵୁତାତି ବ୍ରୂମୀତି ନାହଂ, ନନ୍ଦ, ସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାତିଜରାଯ ଆଵୁତା ନିଵୁତା ଓଵୁତା ପିହିତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ପଟିକୁଜ୍ଜିତାତି ୱଦାମି। ଅତ୍ଥି ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେସଂ ଜାତି ଚ ଜରାମରଣଞ୍ଚ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ନାହଂ ସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ ନନ୍ଦାତି ଭଗଵା ଜାତିଜରାଯ ନିଵୁତାତି ବ୍ରୂମି।

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବନ୍ତି ଯେ ସବ୍ବା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା। ଯେ ସବ୍ବା ସୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ…ପେ… ଯେ ସବ୍ବା ମୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ, ଯେ ସବ୍ବା ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ଯେ ସବ୍ବା ସୀଲସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ, ଯେ ସବ୍ବା ୱତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ, ଯେ ସବ୍ବା ସୀଲବ୍ବତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବନ୍ତି ଅନେକୱିଧକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ତଣ୍ହଂପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱା ସେ, ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ତଣ୍ହଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା – ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ, ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ। କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା? ତଣ୍ହଂ ଜାନାତି [ପଜାନାତି (ସ୍ୟା।) ପରିଜାନାତି (କ।) ମହାନି। ୧୩] ''ଅଯଂ ରୂପତଣ୍ହା, ଅଯଂ ସଦ୍ଦତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଗନ୍ଧତଣ୍ହା, ଅଯଂ ରସତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଧମ୍ମତଣ୍ହା''ତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି – ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା।

କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ତୀରେତି ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ…ପେ… ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି – ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା।

କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହାଯ ଛନ୍ଦରାଗୋ ତଂ ପଜହଥ। ଏୱଂ ସା ତଣ୍ହା ପହୀନା ଭୱିସ୍ସତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା''। ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା। ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ତଣ୍ହଂ ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ଅନାସୱାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା – କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। ଯେସଂ ଇମେ ଆସୱା ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅନାସୱା ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା – ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱା।

ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀତି ଯେ ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱା, ତେ କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ସବ୍ବସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣା ଉତ୍ତିଣ୍ଣା ନିତ୍ତିଣ୍ଣା ଅତିକ୍କନ୍ତା ସମତିକ୍କନ୍ତା ୱୀତିୱତ୍ତାତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନାହଂ ସବ୍ବେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାସେ, [ନନ୍ଦାତି ଭଗୱା]

ଜାତିଜରାଯ ନିଵୁତାତି ବ୍ରୂମି;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ;

ତେ ୱେ ନରା ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀ''ତି।

୫୨।

ଏତାଭିନନ୍ଦାମିୱଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ;

ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମି।

ଏତାଭିନନ୍ଦାମିୱଚୋ ମହେସିନୋତି। ଏତନ୍ତି ତୁଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦାମି ଅଭିନନ୍ଦାମି ମୋଦାମି ଅନୁମୋଦାମି ଇଚ୍ଛାମି ସାଦିଯାମି ପତ୍ଥଯାମି ପିହଯାମି ଅଭିଜପ୍ପାମି। ମହେସିନୋତି କିଂ ମହେସି ଭଗୱା? ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି…ପେ… କହଂ ନରାସଭୋତି ମହେସୀତି – ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ୱଚୋ ମହେସିନୋ।

ସୁକିତ୍ତିତଂଗୋତମନୂପଧୀକନ୍ତି। ସୁକିତ୍ତିତନ୍ତି ସୁକିତ୍ତିତଂ ସୁଆଚିକ୍ଖିତଂ [ସ୍ୱାଚିକ୍ଖିତଂ (କ।)] ସୁଦେସିତଂ ସୁପଞ୍ଞପିତଂ ସୁପଟ୍ଠପିତଂ ସୁୱିୱଟଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ ସୁଉତ୍ତାନୀକତଂ ସୁପକାସିତଂ। ଗୋତମନୂପଧୀକନ୍ତି ଉପଧୀ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଉପଧିପ୍ପହାନଂ ଉପଧିୱୂପସମଂ ଉପଧିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଉପଧିପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ।

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବନ୍ତି ଯେ ସବ୍ବା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା। ଯେ ସବ୍ବା ସୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ…ପେ… ଯେ ସବ୍ବା ମୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ… ଯେ ସବ୍ବା ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତସୁଦ୍ଧିଯୋ… ଯେ ସବ୍ବା ସୀଲସୁଦ୍ଧିଯୋ… ଯେ ସବ୍ବା ୱତସୁଦ୍ଧିଯୋ… ଯେ ସବ୍ବା ସୀଲବ୍ବତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବନ୍ତି ଅନେକୱିଧକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ, ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ତଣ୍ହଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା – ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ [ତିରଣପରିଞ୍ଞାଯ (ସ୍ୟା।)], ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ। କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା ? ତଣ୍ହଂ ଜାନାତି – ଅଯଂ ରୂପତଣ୍ହା, ଅଯଂ ସଦ୍ଦତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଗନ୍ଧତଣ୍ହା, ଅଯଂ ରସତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଧମ୍ମତଣ୍ହାତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି – ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା।

କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ତୀରେତି [ତିରେତି (ସ୍ୟା।)] ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ଈତିତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଭଯତୋ ଉପସଗ୍ଗତୋ ଚଲତୋ ପଭଙ୍ଗୁତୋ ଅଦ୍ଧୁୱତୋ ଅତାଣତୋ ଅଲେଣତୋ ଅସରଣତୋ ଅସରଣୀଭୂତତୋ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଆଦୀନୱତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ ଅସାରକତୋ ଅଘମୂଲତୋ ୱଧକତୋ ୱିଭୱତୋ ସାସୱତୋ ସଙ୍ଖତତୋ ମାରାମିସତୋ ଜାତିଧମ୍ମତୋ ଜରାଧମ୍ମତୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ ମରଣଧମ୍ମତୋ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମତୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମତୋ ସମୁଦଯତୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି – ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା।

କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି – ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା।

ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ତଣ୍ହଂ ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ଅନାସୱାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା – କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। ଯେସଂ ଇମେ ଆସୱା ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅନାସୱା ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱାସେ, ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି। ବ୍ରୂମୀତି ଯେ ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସୱା, ଅହମ୍ପି ତେ କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣା ସବ୍ବସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣା ଉତ୍ତିଣ୍ଣା ନିତ୍ତିଣ୍ଣା ଅତିକ୍କନ୍ତା ସମତିକ୍କନ୍ତା ୱୀତିୱତ୍ତାତି ବ୍ରୂମି ୱଦାମିତି – ତଣ୍ହଂ

ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସଵାସେ, ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମି। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଏତାଭିନନ୍ଦାମି ଵଚୋ ମହେସିନୋ, ସୁକିତ୍ତିତଂ ଗୋତମନୂପଧୀକଂ;

ଯେ ସୀଧ ଦିଟ୍ଠଂ ଵ ସୁତଂ ମୁତଂ ଵା, ସୀଲବ୍ବତଂ ଵାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

ଅନେକରୂପମ୍ପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ, ତଣ୍ହଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାସଵାସେ;

ଅହମ୍ପି ତେ ଓଘତିଣ୍ଣାତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ନନ୍ଦମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ହେମକମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୫୩।

ଯେମେ ପୁବ୍ବେ ଵିଯାକଂସୁ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ହେମକୋ]

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା;

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭଵିସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ;

ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ, ନାହଂ ତତ୍ଥ ଅଭିରମିଂ।

ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ଵିଯାକଂସୂତି ଯୋ ଚ ବାଵରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେ ଚଞ୍ଞେ ତସ୍ସ ଆଚରିଯା, ତେ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ଖନ୍ତିଂ ସକଂ ରୁଚିଂ ସକଂ ଲଦ୍ଧିଂ ସକଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ସକଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ବ୍ଯାକଂସୁ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ ଦେସଯିଂସୁ ପଞ୍ଞପିଂସୁ ପଟ୍ଠପିଂସୁ ଵିଵରିଂସୁ ଵିଭଜିଂସୁ ଉତ୍ତାନୀଅକଂସୁ ପକାସେସୁନ୍ତି – ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ଵିଯାକଂସୁ। ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ହେମକୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯଵଚନଂ…ପେ…। ହେମକୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ହେମକୋ।

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନାତି ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା ପରଂ ଗୋତମସାସନା ପୁରେ ଗୋତମସାସନା ପଠମତରଂ ଗୋତମସାସନା ବୁଦ୍ଧସାସନା ଜିନସାସନା ତଥାଗତସାସନା [ତଥାଗତସାସନା ଦେଵସାସନା (କ।)] ଅରହନ୍ତସାସନାତି – ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା।

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭଵିସ୍ସତୀତି ଏଵଂ କିର ଆସି, ଏଵଂ କିର ଭଵିସ୍ସତୀତି – ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭଵିସ୍ସତି।

ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ ଇତିକିରାଯ ପରଂପରାଯ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ତକ୍କହେତୁ ନଯହେତୁ ଆକାରପରିଵିତକ୍କେନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ନ ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ନ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମଂ କଥଯିଂସୂତି – ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ।

ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କଵଡ୍ଢନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ସଙ୍କପ୍ପଵଡ୍ଢନଂ କାମଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ବ୍ଯାପାଦଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଵିହିଂସାଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଞାତିଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଜନପଦଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଅମରାଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ପରାନୁଦଯତାପଟିସଂଯୁତ୍ତଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପଟିସଂଯୁତ୍ତଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିପଟିସଂଯୁତ୍ତଵିତକ୍କଵଡ୍ଢନନ୍ତି – ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କଵଡ୍ଢନଂ।

ନାହଂତତ୍ଥ ଅଭିରମିନ୍ତି ନାହଂ ତତ୍ଥ ଅଭିରମିଂ ନ ଵିନ୍ଦିଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିଂ ନ ପଟିଲଭିନ୍ତି – ନାହଂ ତତ୍ଥ ଅଭିରମିଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ଵିଯାକଂସୁ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ହେମକୋ]

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା;

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭଓିସ୍ସତି, ସଙ୍କଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ;

ସଙ୍କଂ ତଂ ତକ୍କଓଡ୍ଢନଂ, ନାହଂ ତତ୍ଥ ଅଭିରମି’’ନ୍ତି।

୫୪।

ଓ୍ଞ୍ଚ ମେ ଧମ୍ମମକ୍ଖାହି, ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ମୁନି;

ଯଂଓିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ଓିସତ୍ତିକଂ।

ଓ୍ଞ୍ଚ ମେ ଧମ୍ମମକ୍ଖାହୀତି। ଓ୍ନ୍ତି ଭଗଓନ୍ତଂ ଭଣତି। ଧମ୍ମମକ୍ଖାହୀତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେଓଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଅକ୍ଖାହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ଓିଓରାହି ଓିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଓ୍ଞ୍ଚ ମେ ଧମ୍ମମକ୍ଖାହି।

ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ମୁନୀତି। ତଣ୍ହାତି – ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ତଣ୍ହାପହାନଂ ତଣ୍ହାଓ୍ୟୂପସମଂ ତଣ୍ହାପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ତଣ୍ହାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ମୁନୀତି ମୋନଂ ଓ୍ୟୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀତି – ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ମୁନି।

ଯଂ ଓିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରନ୍ତି ଯଂ ଓିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ଓିଭାଓଯିତ୍ୱା ଓିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଓିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ଓିଭାଓଯିତ୍ୱା ଓିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଓିଦିତଂ କତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ଓିଭାଓଯିତ୍ୱା ଓିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାଓେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ଓ୍ୟୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ଓିହରନ୍ତୋ ଇରିଯନ୍ତୋ ଓତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋତି – ଯଂ ଓିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ।

ତରେଲୋକେ ଓିସତ୍ତିକନ୍ତି ଓିସତ୍ତିକା ଓ୍ୟୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଓିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ଓିସତ୍ତିକା…ପେ… ଓିସଟା ଓିତ୍ଥତାତି ଓିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେଓଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ତରେ ଲୋକେ ଓିସତ୍ତିକନ୍ତି ଲୋକେ ଓେସା ଓିସତ୍ତିକା ଲୋକେ ଓେତଂ ଓିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରେଯ୍ୟଂ ଉତ୍ତରେଯ୍ୟଂ ପତରେଯ୍ୟଂ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟଂ ଓୀତିଓତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି – ତରେ ଲୋକେ ଓିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଓ୍ଞ୍ଚ ମେ ଧମ୍ମମକ୍ଖାହି, ତଣ୍ହାନିଗ୍ଘାତନଂ ମୁନି;

ଯଂ ଓିଦିତ୍ୱା ସତୋ ଚରଂ, ତରେ ଲୋକେ ଓିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

୫୫।

ଇଧ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଓିଞ୍ଞାତେସୁ, ପିଯରୂପେସୁ ହେମକ;

ଛନ୍ଦରାଗଓିନୋଦନଂ, ନିବ୍ବାନପଦମଚ୍ଚୁତଂ।

ଇଧ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଓିଞ୍ଞାତେସୂତି। ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠଂ; ସୁତନ୍ତି ସୋତେନ ସୁତଂ; ମୁତନ୍ତି ଘାନେନ ଘାଯିତଂ ଜିଓ୍ହାଯ ସାଯିତଂ କାଯେନ ଫୁଟ୍ଠଂ; ଓିଞ୍ଞାତନ୍ତି ମନସା ଓିଞ୍ଞାତନ୍ତି – ଇଧ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଓିଞ୍ଞାତେସୁ।

ପିଯରୂପେସୁହେମକାତି କିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ? ଚକ୍ଖୁ [ଚକ୍ଖୁଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ସୋତଂ ଲୋକେ…ପେ… ଘାନଂ ଲୋକେ… ଜିଓ୍ହା ଲୋକେ… କାଯୋ ଲୋକେ… ମନୋ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ରୂପା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ସଦ୍ଦା

ଲୋକେ… ଗନ୍ଧା ଲୋକେ… ରସା ଲୋକେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଲୋକେ… ଧମ୍ମା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ… କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା… କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ରୂପସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ରସସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ଧମ୍ମସଞ୍ଞା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ରୂପସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ରସସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ରୂପତଣ୍ହା ଲୋକେ… ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଲୋକେ… ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ଲୋକେ… ରସତଣ୍ହା ଲୋକେ … ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଲୋକେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ରୂପୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ସଦ୍ଦୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ଗନ୍ଧୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ରସୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ଧମ୍ମୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ; ରୂପୱିଚାରୋ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ସଦ୍ଦୱିଚାରୋ ଲୋକେ… ଗନ୍ଧୱିଚାରୋ ଲୋକେ… ରସୱିଚାରୋ ଲୋକେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିଚାରୋ ଲୋକେ… ଧମ୍ମୱିଚାରୋ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପନ୍ତି – ପିଯରୂପେସୁ ହେମକ।

ଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନନ୍ତି। ଛନ୍ଦରାଗୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସିନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନନ୍ତି ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ ଛନ୍ଦରାଗୱୂପସମଂ ଛନ୍ଦରାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଛନ୍ଦରାଗପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନଂ।

ନିବ୍ବାନପଦମଚ୍ଚୁତନ୍ତି ନିବ୍ବାନପଦଂ ତାଣପଦଂ ଲେଣପଦଂ ସରଣପଦଂ ଅଭଯପଦଂ। ଅଚ୍ଚୁତନ୍ତି ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତଂ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମନ୍ତି – ନିବ୍ବାନପଦମଚ୍ଚୁତଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଇଧ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତେସୁ, ପିଯରୂପେସୁ ହେମକ;

ଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନଂ, ନିବ୍ବାନପଦମଚ୍ଚୁତ''ନ୍ତି।

୫୬।

ଏତଦଞ୍ଞାଯ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ଉପସନ୍ତା ଚ ତେ ସଦା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

ଏତଦଞ୍ଞାଯ ଯେ ସତାତି। ଏତନ୍ତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଞ୍ଞାଯାତି ଅଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଅଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଯେତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ସତାତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତା – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱିତତ୍ତା ସତା…ପେ… ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତାତି – ଏତଦଞ୍ଞାଯ ଯେ ସତା।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତାତି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମା…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ଅଭିନିବ୍ବୁତାତି ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତା, ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତା, ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତା, କୋଧସ୍ସ…ପେ… ଉପନାହସ୍ସ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ନିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପ୍ପସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତା ଉପସନ୍ତା ୱୂପସନ୍ତା ନିବ୍ବୁତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା।

ଉପସନ୍ତା ଚ ତେ ସଦାତି। ଉପସନ୍ତାତି ରାଗସ୍ସ ଉପସମିତତ୍ତା ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ଉପସନ୍ତା…ପେ… ଦୋସସ୍ସ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ…

ଉପନାହସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ନିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପ୍ପସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତା ଉପସନ୍ତା ୱୂପସନ୍ତା ନିବ୍ବୁତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାତି ଉପସନ୍ତା। ତେତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବକାଲଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁୱକାଲଂ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବୋକିଣ୍ଣଂ ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଉଦକୂମିକଜାତଂ ଅୱୀଚିସନ୍ତତିସହିତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପୁରିମଯାମଂ ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ପଚ୍ଛିମଯାମଂ କାଳେ ଜୁଣ୍ହେ ୱସ୍ସେ ହେମନ୍ତେ ଗିମ୍ହେ ପୁରିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ମଜ୍ଝିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେତି – ଉପସନ୍ତା ଚ ତେ ସଦା।

ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା…ପେ… ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେ। ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ଲୋକେ ୱେସା ୱିସତ୍ତିକା ଲୋକେ ୱେତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ତିଣ୍ଣା ଉତ୍ତିଣ୍ଣା ନିତ୍ଥିଣ୍ଣା ଅତିକ୍କନ୍ତା ସମତିକ୍କନ୍ତା ୱୀତିୱତ୍ତାତି – ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଏତଦଞ୍ଞାଯ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ଉପସନ୍ତା ଚ ତେ ସଦା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ହେମକମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ତୋଦେଯ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୫୭।

ଯସ୍ମିଂକାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତୋଦେଯ୍ୟୋ]

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋ।

ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତୀତି ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି ନ ସଂୱସନ୍ତି ନ ଆୱସନ୍ତି ନ ପରିୱସନ୍ତୀତି – ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି। ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତୋଦେଯ୍ୟୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ…ପେ…। ତୋଦେଯ୍ୟୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତୋଦେଯ୍ୟୋ।

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋତି କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି – କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ।

ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋତି ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋ କିଂସଣ୍ଠିତୋ କିଂପକାରୋ କିଂପଟିଭାଗୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ୱିମୋକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତୋଦେଯ୍ୟୋ]

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କୀଦିସୋ''ତି।

୫୮।

ଯସ୍ମିଂକାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା]

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ନାପରୋ।

ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତୀତି। ଯସ୍ମିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅରହନ୍ତେ ଖୀଣାସୱେ। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ… ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତୀତି ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି ନ ସଂୱସନ୍ତି ନ ଆୱସନ୍ତି ନ ପରିୱସନ୍ତୀତି – ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି।

ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱାତି। ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା।

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋତି କଥଂକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା…ପେ… ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋୱିଲେଖୋ। ଯୋତି ଯୋ ସୋ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ। କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋତି କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି – କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ।

ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ନାପରୋତି ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଅପରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ ୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ। କତଂ ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖେନ କରଣୀଯନ୍ତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ନାପରୋ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯସ୍ମିଂ କାମା ନ ୱସନ୍ତି, [ତୋଦେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା]

ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂକଥା ଚ ଯୋ ତିଣ୍ଣୋ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ନାପରୋ’’ତି।

୫୯।

ନିରାସସୋସୋ ଉଦ ଆସସାନୋ, ପଞ୍ଞାଣୱା ସୋ ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ୱିଜଞ୍ଞଂ, ତଂ ମେ ୱିୟାଚିକ୍ଖ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ନିରାସସୋ ସୋ ଉଦ ଆସସାନୋତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ସୋ, ଉଦାହୁ ସତଣ୍ହୋ ରୂପେ ଆସୀସତି [ଆସିଂସତି (ସ୍ୟା।)], ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ … ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ… ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଆସୀସତି ସାଦିଯତି ପତ୍ଥେତି ପିହେତି ଅଭିଜପ୍ପତୀତି – ନିରାସସୋ ସୋ ଉଦ ଆସସାନୋ।

ପଞ୍ଞାଣୱା ସୋ ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀତି। ପଞ୍ଞାଣୱା ସୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀତି ଉଦାହୁ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ମିଚ୍ଛାଞାଣେନ ୱା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ୱା କପ୍ପେତି ଜନେତି ସଞ୍ଜନେତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି

ଅଭିନିଵ୍ବତ୍ତେତୀତି – ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ।

ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ଵିଜଞ୍ଞନ୍ତି। ସକ୍କାତି ସକ୍କୋ ଭଗଵା। ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ଵା, ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନଵାତିପି ସକ୍କୋ। ତସ୍ସିମାନି ଧନାନି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ ସୁତଧନଂ ଚାଗଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଧନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଧନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଧନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଧନଂ ବଲଧନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଧନଂ ମଗ୍ଗଧନଂ ଫଲଧନଂ ନିବ୍ବାନଧନନ୍ତି। ତେହି ଅନେକଵିଧେହି ଧନରତନେହି ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନଵାତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ଵା, ପହୁ ଵିସଵୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସୂରୋ ଵୀରୋ ଵିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ ପହୀନଭୟଭେରଵୋ ଵିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ସକ୍କୋ। ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ଵିଜଞ୍ଞନ୍ତି ସକ୍କ ଯଥାହଂ ମୁନିଂ ଜାନେୟ୍ୟଂ ଆଜାନେୟ୍ୟଂ ଵିଜାନେୟ୍ୟଂ ପଟିଵିଜାନେୟ୍ୟଂ ପଟିଵିଜ୍ଝେୟ୍ୟନ୍ତି – ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ଵିଜଞ୍ଞଂ।

ତଂମେ ଵିଯାଚିକ୍ଖ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି। ତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି ଯଂ ଯାଚାମି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ଯଂ ପସାଦେମି। ଵିଯାଚିକ୍ଖାତି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ଵିଵରାହି ଵିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଵୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ...ପେ... ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି – ତଂ ମେ ଵିଯାଚିକ୍ଖ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ନିରାସସୋ ସୋ ଉଦ ଆସସାନୋ, ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ଉଦ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ମୁନିଂ ଅହଂ ସକ୍କ ଯଥା ଵିଜଞ୍ଞଂ, ତଂ ମେ ଵିଯାଚିକ୍ଖ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ’’ତି।

୬୦।

ନିରାସସୋ ସୋ ନ ଚ ଆସସାନୋ, ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ଏଵମ୍ପି ତୋଦେୟ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନ, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତଂ।

ନିରାସସୋସୋ ନ ଚ ଆସସାନୋତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ସୋ। ନ ସୋ ସତଣ୍ହୋ ରୂପେ ନାସୀସତି। ସଦ୍ଦେ...ପେ... ଗନ୍ଧେ... ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଵିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ନାସୀସତି ନ ଇଚ୍ଛତି ନ ସାଦିୟତି ନ ପତ୍ଥେତି ନ ପିହେତି ନାଭିଜପ୍ପତୀତି – ନିରାସସୋ ସୋ ନ ଚ ଆସସାନୋ।

ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀତି। ପଞ୍ଞାଣଵାତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞଵା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ଵିଭାଵୀ ମେଧାଵୀ। ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀତି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ଵା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ଵା ମିଚ୍ଛାଞାଣେନ ଵା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ଵା ନ କପ୍ପେତି ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ଵା ନ କପ୍ପେତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ।

ଏଵମ୍ପି ତୋଦେୟ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନାତି। ମୁନୀତି ମୋନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ...ପେ... ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଏଵମ୍ପି ତୋଦେୟ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନାତି ତୋଦେୟ୍ୟ, ଏଵଂ ମୁନିଂ ଜାନ ପଟିଜାନ ପଟିଵିଜାନ ପଟିଵିଜ୍ଝାତି – ଏଵମ୍ପି ତୋଦେୟ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନ।

ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତନ୍ତି। ଅକିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ। ଯସ୍ସେତାନି [ଯସ୍ସେତେ (ସ୍ୟା।)] କିଞ୍ଚନାନି [କିଞ୍ଚନା (ସ୍ୟା।)] ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ଵୂପସନ୍ତାନି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅକିଞ୍ଚନୋ। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ଵେ କାମା – ଵତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ...ପେ... ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵତ୍ଥୁକାମା...ପେ... ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଭଵାତି ଦ୍ଵେ ଭଵା – କମ୍ମଭଵୋ ଚ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଚ ପୁନବ୍ଭଵୋ...ପେ... ଅଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭଵୋ।

ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତନ୍ତି ଅକିଞ୍ଚନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କାମେ ଚ ଭଵେ ଚ ଅସତ୍ତଂ ଅଲଗ୍ଗଂ ଅଲଗ୍ଗିତଂ ଅପଲିବୁଦ୍ଧଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ନିସ୍ସଟଂ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ ଵିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରନ୍ତନ୍ତି – ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତଂ। ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ନିରାସସୋ ସୋ ନ ଚ ଆସସାନୋ, ପଞ୍ଞାଣଵା ସୋ ନ ଚ ପଞ୍ଞକପ୍ପୀ;

ଏଵମ୍ପି ତୋଦେୟ୍ୟ ମୁନିଂ ଵିଜାନ, ଅକିଞ୍ଚନଂ କାମଭଵେ ଅସତ୍ତନ୍ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ତୋଦେୟ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ନୱମୋ।

୧୦। କପ୍ପମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୬୧।

ମଜ୍ଝେସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା କପ୍ପୋ]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭୟେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ;

ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ଦୀପମକ୍ଖାହି, ଯଥାୟିଦଂ ନାପରଂ ସିୟା।

ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତନ୍ତି ସରୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସଂସାରୋ ଆଗମନଂ ଗମନଂ ଗମନାଗମନଂ କାଲଂ ଗତି ଭୱାଭୱୋ ଚୁତି ଚ ଉପପତ୍ତି ଚ ନିବ୍ବତ୍ତି ଚ ଭେଦୋ ଚ ଜାତି ଚ ଜରା ଚ ମରଣଞ୍ଚ। ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଚ୍ଛିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି; ମଜ୍ଝେୱ ସଂସାରେ ସତ୍ତା ଠିତା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା।

କଥଂ ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି? ଏତ୍ତକା ଜାତିଯୋ ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସତସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି , ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକା ଜାତିକୋଟିଯୋ ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି, ହେୱଂ ନତ୍ଥି। ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି।

ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକା ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି।

ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକା କପ୍ପକୋଟିଯୋ ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସତାନି ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ

ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସହସ୍ସାନି ୱଚ୍ଛଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ୱଚ୍ଛଂ ୱତ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱତ୍ତତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଅନମତଗ୍ଗୋୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂସାରୋ, ପୁବ୍ବା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି ଅୱିଜ୍ଜାନୀୱରଣାନଂ ସତ୍ତାନଂ ତଣ୍ହାସଂଯୋଜନାନଂ ସନ୍ଧାୱତଂ ସଂସରତଂ। ଏୱଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚନୁଭୂତଂ ତିବ୍ବଂ ପଚ୍ଚନୁଭୂତଂ ବ୍ୟସନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୂତଂ, କଟସୀ ୱଡ୍ଢିତା [କଟସୀୱଡ୍ଢିତଂ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୨।୧୨୪]। ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲମେୱ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦିତୁଂ ଅଲଂ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁ''ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି।

କଥଂ ସଂସାରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି? ଏତ୍ତକା ଜାତିଯୋ ୱଚ୍ଛଂ ୱଡ୍ଡିସ୍ସତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱଡ୍ଡିସ୍ସତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସତାନି, ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସତସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକା ଜାତିକୋଟିଯୋ, ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସତାନି, ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ଜାତିକୋଟିସତସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକା ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସତାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସକୋଟିସତସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପାନି, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସତାନି, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକା କପ୍ପକୋଟିଯୋ, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସତାନି , ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସହସ୍ସାନି, ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ୱଚ୍ଛଂ ୱଡ୍ଡିସ୍ସତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱଡ୍ଡିସ୍ସତୀତି ହେୱଂ ନତ୍ଥି, ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଏୱମ୍ପି ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଚ୍ଛିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ମଜ୍ଝେୱ ସଂସାରେ ସତ୍ତା ଠିତା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ। ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା କପ୍ପୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି...ପେ...। ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନଂ...ପେ...। କପ୍ପୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ...ପେ... ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା କପ୍ପୋ।

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭୟେତି କାମୋଘେ ଭୱୋଘେ ଦିଟ୍ଠୋଘେ ଅୱିଜ୍ଜୋଘେ ଜାତେ ସଞ୍ଜାତେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେ ପାତୁଭୂତେ। ମହବ୍ଭୟେତି ଜାତିଭୟେ ଜରାଭୟେ ବ୍ୟାଧିଭୟେ ମରଣଭୟେତି – ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭୟେ।

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନନ୍ତି ଜରାୟ ଫୁଟ୍ଠାନଂ ପରେତାନଂ ସମୋହିତାନଂ ସମନ୍ନାଗତାନଂ। ମଚ୍ଚୁନା ଫୁଟ୍ଠାନଂ ପରେତାନଂ ସମୋହିତାନଂ ସମନ୍ନାଗତାନଂ, ଜାତିଯା ଅନୁଗତାନଂ ଜରାୟ ଅନୁସଟାନଂ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତାନଂ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତାନଂ ଅତାଣାନଂ ଅଲେଣାନଂ ଅସରଣାନଂ ଅସରଣୀଭୂତାନନ୍ତି – ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ।

ଦୀପଂ ପବ୍ରୂହି ମାରିସାତି ଦୀପଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଗତିଂ ପରାୟନଂ [ଗତିପରାୟନଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି] ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ମାରିସାତି ପିୟୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ଦୀପଂ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ।

ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ଦୀପମକ୍ଖାହୀତି। ତ୍ୱନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଭଣତି। ଦୀପମକ୍ଖାହୀତି ଦୀପଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଗତିଂ ପରାୟନଂ ଅକ୍ଖାହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ଦୀପମକ୍ଖାହି।

ଯଥାୟିଦଂନାପରଂ ସିୟାତି ଯଥୟିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଇଧେୱ ନିରୁଜ୍ଝେୟ୍ୟ ୱୂପସମେୟ୍ୟ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେୟ୍ୟ ପୁନପଟିସନ୍ଧିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, କାମଧାତୁଯା ୱା ରୂପଧାତୁଯା ୱା ଅରୂପଧାତୁଯା ୱା କାମଭୱେ ୱା ରୂପଭୱେ ୱା ଅରୂପଭୱେ ୱା ସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ଏକୱୋକାରଭୱେ ୱା ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ୱା ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ୱା ପୁନଗତିଯା ୱା ଉପପତ୍ତିଯା ୱା ପଟିସନ୍ଧିଯା ୱା ଭୱେ ୱା ସଂସାରେ ୱା ୱଟ୍ଟେ ୱା ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ। ଇଧେୱ ନିରୁଜ୍ଝେୟ୍ୟ ୱୂପସମେୟ୍ୟ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେୟ୍ୟାତି – ଯଥାୟିଦଂ ନାପରଂ ସିୟା। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା କପ୍ପୋ]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭୟେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂହି ମାରିସ;

ଦ୍ୱୀପଞ୍ଚ ମେ ଦୀପମକ୍ଖାହି, ଯଥାଯିଦଂ ନାପରଂ ସିଯା’’ତି।

୬୨।

ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [କପ୍ପାତି ଭଗଵା]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭଯେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂମି କପ୍ପ ତେ।

ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତନ୍ତି ସରୋ ଵୁଚ୍ଚତି ସଂସାରୋ ଆଗମନଂ ଗମନଂ ଗମନାଗମନଂ କାଲଂ ଗତି ଭଵାଭଵୋ, ଚୁତି ଚ ଉପପତ୍ତି ଚ ନିବ୍ବତ୍ତି ଚ ଭେଦୋ ଚ ଜାତି ଚ ଜରା ଚ ମରଣଞ୍ଚ। ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ପଚ୍ଛିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ମଜ୍ଝେଵ ସଂସାରେ ସତ୍ତା ଠିତା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା।

କଥଂ ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି…ପେ… ଏଵଂ ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି। କଥଂ ସଂସାରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି…ପେ… ଏଵଂ ସଂସାରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ଏଵଂ ସଂସାରସ୍ସ ପୁରିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ପଚ୍ଛିମାପି କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ମଜ୍ଝେଵ ସଂସାରେ ସତ୍ତା ଠିତା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ। କପ୍ପାତି ଭଗଵାତି। କପ୍ପାତି ଭଗଵା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – କପ୍ପାତି ଭଗଵା।

ଓଘେଜାତେ ମହବ୍ଭଯେତି କାମୋଘେ ଭଵୋଘେ ଦିଟ୍ଠୋଘେ ଅଵିଜ୍ଜୋଘେ ଜାତେ ସଞ୍ଜାତେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେ ପାତୁଭୂତେ। ମହବ୍ଭଯେତି ଜାତିଭଯେ ଜରାଭଯେ ବ୍ୟାଧିଭଯେ ମରଣଭଯେତି – ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭଯେ।

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନନ୍ତି ଜରାଯ ଫୁଟ୍ଠାନଂ ପରେତାନଂ ସମୋହିତାନଂ ସମନ୍ନାଗତାନଂ, ମଚ୍ଚୁନା ଫୁଟ୍ଠାନଂ ପରେତାନଂ ସମୋହିତାନଂ ସମନ୍ନାଗତାନଂ ଜାତିଯା ଅନୁଗତାନଂ ଜରାଯ ଅନୁସଟାନଂ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତାନଂ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତାନଂ ଅତାଣାନଂ ଅଲେଣାନଂ ଅସରଣାନଂ ଅସରଣୀଭୂତାନନ୍ତି – ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ।

ଦୀପଂ ପବ୍ରୂମି କପ୍ପ ତେତି ଦୀପଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଗତିଂ ପରାଯନଂ ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ଵିଵରାମି ଵିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଦୀପଂ ପବ୍ରୂମି କପ୍ପ ତେ। ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ମଜ୍ଝେ ସରସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତଂ, [କପ୍ପାତି ଭଗଵା]

ଓଘେ ଜାତେ ମହବ୍ଭଯେ;

ଜରାମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଦୀପଂ ପବ୍ରୂମି କପ୍ପ ତେ’’ତି।

୬୩।

ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ଏତଂ ଦୀପଂ ଅନାପରଂ;

ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ନଂ ବ୍ରୂମି, ଜରାମଚ୍ଚୁପରିକ୍ଖଯଂ।

ଅକିଞ୍ଚନଂଅନାଦାନନ୍ତି। କିଞ୍ଚନନ୍ତି – ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ; କିଞ୍ଚନପ୍ପହାନଂ କିଞ୍ଚନଵୂପସମଂ [କିଞ୍ଚନଵୂପସମୋ (ସ୍ୟା।) ଏଵମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] କିଞ୍ଚନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ [କିଞ୍ଚନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ (ସ୍ୟା।)] କିଞ୍ଚନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଅକିଞ୍ଚନଂ। ଅନାଦାନନ୍ତି ଆଦାନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ

ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଆଦାନପ୍ପହାନଂ ଆଦାନୱୂପସମଂ ଆଦାନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଆଦାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ।

ଏତଂ ଦୀପଂ ଅନାପରନ୍ତି ଏତଂ ଦୀପଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଗତି ପରାୟନଂ। ଅନାପରନ୍ତି ତମ୍ହା ପରୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦୀପୋ ନତ୍ଥି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଏୱଂ ଦୀପୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ୱିସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚାତି – ଏତଂ ଦୀପଂ ଅନାପରଂ।

ନିବ୍ବାନଂଇତି ନଂ ବ୍ରୂମୀତି ୱାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱାନପ୍ପହାନଂ ୱାନୱୂପସମଂ ୱାନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ୱାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇତୀତି। ବ୍ରୂମୀତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ନଂ ବ୍ରୂମି।

ଜରାମଚ୍ଚୁପରିକ୍ଖୟନ୍ତି ଜରାମରଣସ୍ସ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଜରାମଚ୍ଚୁପରିକ୍ଖୟଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

"ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ଏତଂ ଦୀପଂ ଅନାପରଂ;

ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ନଂ ବ୍ରୂମି, ଜରାମଚ୍ଚୁପରିକ୍ଖୟ"ନ୍ତି।

୬୪।

ଏତଦଞ୍ଞାୟ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ନ ତେ ମାରୱସାନୁଗା, ନ ତେ ମାରସ୍ସ ପଦ୍ଧଗୂ[ପଟ୍ଠଗୂ (ସ୍ୟା। କ।)]।

ଏତଦଞ୍ଞାୟ ଯେ ସତାତି। ଏତନ୍ତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଞ୍ଞାୟାତି ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, "ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା"ତି…ପେ… "ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ"ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଯେତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ସତାତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତା – କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତା [ଭାୱିତତ୍ତା (କ।)] ସତା…ପେ… ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତାତି – ଏତଦଞ୍ଞାୟ ଯେ ସତା।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତାତି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମା ଞାତଧମ୍ମା ତୁଲିତଧମ୍ମା ତୀରିତଧମ୍ମା ୱିଭୂତଧମ୍ମା ୱିଭାୱିତଧମ୍ମା। ଅଭିନିବ୍ବୁତାତି ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତା, ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ନିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତା ଉପସନ୍ତା ୱୂପସନ୍ତା ନିବ୍ବୁତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା।

ନତେ ମାରୱସାନୁଗାତି। ମାରୋତି ଯୋ ସୋ ମାରୋ କଣ୍ହୋ ଅଧିପତି ଅନ୍ତଗୂ ନମୁଚି ପମତ୍ତବନ୍ଧୁ। ନ ତେ ମାରୱସାନୁଗାତି ନ ତେ ମାରସ୍ସ ୱସେ ୱତ୍ତନ୍ତି, ନାପି ମାରୋ ତେସୁ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି । ତେ ମାରଞ୍ଚ ମାରପକ୍ଖଞ୍ଚ ମାରପାସଞ୍ଚ ମାରବଳିସଞ୍ଚ [ମାରବଲିସଞ୍ଚ (କ।)] ମାରାମିସଞ୍ଚ ମାରୱିସୟଞ୍ଚ ମାରନିୱାସଞ୍ଚ ମାରଗୋଚରଞ୍ଚ ମାରବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିୟନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ୟପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତୀତି – ନ ତେ ମାରୱସାନୁଗା।

ନତେ ମାରସ୍ସ ପଦ୍ଧଗୂତି ନ ତେ ମାରସ୍ସ ପଦ୍ଧା ପଦ୍ଧଚରା [ପଟ୍ଠା ପଟ୍ଠଚରା (ସ୍ୟା। କ।)] ପରିଚାରିକା ସିୟା; ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତେ ଭଗୱତୋ ପଦ୍ଧା ପଦ୍ଧଚରା ପରିଚାରିକା ସିୟାତି – ନ ତେ ମାରସ୍ସ ପଦ୍ଧଗୂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

"ଏତଦଞ୍ଞାୟ ଯେ ସତା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ନ ତେ ମାରୱସାନୁଗା, ନ ତେ ମାରସ୍ସ ପଦ୍ଧଗୂ"ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

କପ୍ପମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଦସମୋ।

୧୧। ଜତୁକଣ୍ଣିମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୬୫।

ସୁତ୍ୱାନହଂୱୀର ଅକାମକାମିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଜତୁକଣ୍ଣି]

ଓଘାତିଗଂ ପୁଟ୍ଠୁମକାମମାଗମଂ;

ସନ୍ତିପଦଂ ବ୍ରୂହି ସହଜନେତ୍ତ, ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ।

ସୁତ୍ୱାନହଂ ୱୀର ଅକାମକାମିନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରେତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ୱା। ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ…ପେ… ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି – ସୁତ୍ୱାନହଂ। ୱୀରାତି ୱୀରୋ ଭଗୱା। ୱୀରିଯୱାତି ୱୀରୋ, ପହୂତି ୱୀରୋ, ୱିସୱୀତି ୱୀରୋ, ଅଲମତ୍ତୋତି ୱୀରୋ, ସୂରୋତି ୱୀରୋ, ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋତି ୱୀରୋ।

ୱିରତୋ ଇଧ ସବ୍ବପାପକେହି, ନିରଯଦୁକ୍ଖଂ ଅତିଚ୍ଚ ୱୀରିଯୱା [ୱିରିଯୱା (ସ୍ଯା।) ସୁ। ନି। ୫୩୬] ସୋ;

ସୋ ୱୀରିଯୱା ପଧାନୱା, ୱୀରୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତାତି।

ସୁତ୍ୱାନହଂ ୱୀର। ଅକାମକାମିନ୍ତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱତ୍ଥୁକାମା ପରିଞ୍ଞାତା, କିଲେସକାମା ପହୀନା। ୱତ୍ଥୁକାମାନଂ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା କିଲେସକାମାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଭଗୱା ନ କାମେ କାମେତି, ନ କାମେ ପତ୍ଥେତି, ନ କାମେ ପିହେତି, ନ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପତି। ଯେ କାମେ କାମେନ୍ତି, କାମେ ପତ୍ଥେନ୍ତି, କାମେ ପିହେନ୍ତି, କାମେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ତେ କାମକାମିନୋ ରାଗରାଗିନୋ ସଞ୍ଞାସଞ୍ଞିନୋ। ଭଗୱା ନ କାମେ କାମେତି, ନ କାମେ ପତ୍ଥେତି, ନ କାମେ ପିହେତି, ନ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପତି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅକାମୋ ନିକ୍କାମୋ ଚତ୍ତକାମୋ ୱନ୍ତକାମୋ ମୁତ୍ତକାମୋ ପହୀନକାମୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠକାମୋ ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ସୁତ୍ୱାନହଂ ୱୀର ଅମକାମକାମିଂ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଜତୁକଣ୍ଣୀତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ ଆଯସ୍ମାତି। ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଜତୁକଣ୍ଣି।

ଓଘାତିଗଂ ପୁଟ୍ଠୁମକାମମାଗମନ୍ତି। ଓଘାତିଗନ୍ତି ଓଘାତିଗଂ ଓଘଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ସମତିକ୍କନ୍ତଂ ୱୀତିୱତ୍ତନ୍ତି – ଓଘାତିଗଂ। ପୁଟ୍ଠୁନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୁଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଯାଚିତୁଂ ଅଜ୍ଝେସିତୁଂ ପସାଦେତୁଂ। ଅକାମମାଗମନ୍ତି ଅକାମଂ ପୁଟ୍ଠୁଂ ନିକ୍କାମଂ ଚତ୍ତକାମଂ ୱନ୍ତକାମଂ ମୁତ୍ତକାମଂ ପହୀନକାମଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠକାମଂ ୱୀତରାଗଂ ୱିଗତରାଗଂ ଚତ୍ତରାଗଂ ୱନ୍ତରାଗଂ ମୁତ୍ତରାଗଂ ପହୀନରାଗଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗଂ ଆଗମ୍ହା ଆଗତମ୍ହା ଉପାଗତମ୍ହା ସମ୍ପତ୍ତମ୍ହା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗତମ୍ହାତି – ଓଘାତିଗଂ ପୁଟ୍ଠୁମକାମମାଗମଂ।

ସନ୍ତିପଦଂ ବ୍ରୂହି ସହଜନେତ୍ତାତି। ସନ୍ତୀତି ଏକେନ ଆକାରେନ ସନ୍ତିପି ସନ୍ତିପଦମ୍ପି [ସନ୍ତିପଦନ୍ତି (କ।)] ତଂଯେୱ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ । ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସନ୍ତମେତଂ ପଦଂ, ପଣୀତମେତଂ ପଦଂ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି। ଅଥାପରେନାକାରେନ ଯେ ଧମ୍ମା ସନ୍ତାଧିଗମାଯ ସନ୍ତିଫୁସନାଯ ସନ୍ତିସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସନ୍ତିପଦା। ସନ୍ତିପଦଂ ତାଣପଦଂ ଲେଣପଦଂ ସରଣପଦଂ ଅଭଯପଦଂ ଅଚ୍ଚୁତପଦଂ ଅମତପଦଂ ନିବ୍ବାନପଦଂ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି

ପକାସେହି। ସହଜନେତ୍ତାତି ନେତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନେତ୍ତଞ୍ଚ ଜିନଭାୱୋ ଚ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସହଜନେତ୍ତୋତି – ସନ୍ତିପଦଂ ବ୍ରୂହି ସହଜନେତ୍ତ।

ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ଯଥାତଚ୍ଛଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ…ପେ… ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। ବ୍ରୂହି ମେତନ୍ତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି…ପେ… ପକାସେହୀତି – ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ସୁତ୍ୱାନହଂ ୱୀର ଅକାମକାମିଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଜତୁକଣ୍ଣି]

ଓଘାତିଗଂ ପୁଟ୍ଠୁମକାମମାଗମଂ;

ସନ୍ତିପଦଂ ବ୍ରୂହି ସହଜନେତ୍ତ, ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଭଗୱା ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି।

୬୬।

ଭଗୱା ହି କାମେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତି, ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ପଥୱିଂ ତେଜୀ ତେଜସା;

ପରିତ୍ତପଞ୍ଞସ୍ସ ମେ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ।

ଭଗୱା ହି କାମେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତୀତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଭଗୱା ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାଯ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ଭଗୱା ହି କାମେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତି।

ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ପଥୱିଂ ତେଜୀ ତେଜସାତି ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିଯୋ [ସୁରିଯୋ (ସ୍ୟା।)]। ପଥୱୀ ୱୁଚ୍ଚତି ଜଗତୀ [ଜରା (ସ୍ୟା।)]। ଯଥା ସୂରିଯୋ ତେଜୀ ତେଜେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଥୱିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ସନ୍ତାପଯିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଆକାସଗତଂ ତମଗତଂ ଅଭିୱିହଚ୍ଚ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସଯିତ୍ୱା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଗଗନପଥେ [ଗମନପଥେ (ସ୍ୟା।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଞାଣତେଜୀ ଞାଣତେଜେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସବ୍ବଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରସମୁଦଯଂ…ପେ… କିଲେସତମଂ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଞାଣାଲୋକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାଯ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ପଥୱିଂ ତେଜୀ ତେଜସା।

ପରିତ୍ତପଞ୍ଞସ୍ସ ମେ ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି ଅହମସ୍ମି ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋ ଓମକପଞ୍ଞୋ ଲାମକପଞ୍ଞୋ ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞୋ। ତ୍ୱମ୍ପି ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ। ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ଭଗୱା ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ପରିତ୍ତପଞ୍ଞସ୍ସ ମେ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ।

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ…ପେ… ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି ଯମହଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ ଆଜାନେଯ୍ୟଂ ୱିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ ଫସ୍ସେଯ୍ୟଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟନ୍ତି – ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ।

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନନ୍ତି ଇଧେୱ ଜାତିଜରାଯ ମରଣସ୍ସ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଭଗୱା ହି କାମେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତି, ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ପଥୱିଂ ତେଜୀ ତେଜସା;

ପରିତ୍ତପଞ୍ଞସ୍ସ ମେ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନ’’ନ୍ତି।

୬୭।

କାମେସୁୱିନଯ ଗେଧଂ, [ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ଭଗୱା]

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ;

ଉଗ୍ଗହିତଂ ନିରତ୍ତଂ ୱା, ମା ତେ ୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ କିଞ୍ଚନଂ।

କାମେସୁ ୱିନଯ ଗେଧନ୍ତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଗେଧନ୍ତି ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। କାମେସୁ ୱିନଯ ଗେଧନ୍ତି କାମେସୁ ଗେଧଂ ୱିନଯ ପଟିୱିନଯ ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – କାମେସୁ ୱିନଯ ଗେଧଂ। ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ଭଗୱା।

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋତି। ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଖେମତୋ ତାଣତୋ ଲେଣତୋ ସରଣତୋ ସରଣୀଭୂତତୋ ଅଭଯତୋ ଅଚ୍ଚୁତତୋ ଅମତତୋ ନିବ୍ବାନତୋ ଦଟ୍ଠୁଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ।

ଉଗ୍ଗହିତଂ ନିରତ୍ତଂ ୱାତି। ଉଗ୍ଗହିତନ୍ତି ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ। ନିରତ୍ତଂ ୱାତି ନିରତ୍ତଂ ୱା ମୁଞ୍ଚିତଙ୍ଗ ୱିଜହିତଙ୍ଗ ୱିନୋଦିତଙ୍ଗ ବ୍ୟନ୍ତୀକାତଙ୍ଗ ଅନଭାୱଂ ଗମେତଙ୍ଗନ୍ତି – ଉଗ୍ଗହିତଂ ନିରତ୍ତଂ ୱା।

ମା ତେ ୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ କିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ। ଇଦଂ କିଞ୍ଚନଂ [ଇମେ କିଞ୍ଚନା (କ।)] ତୁଯ୍ହଂ ମା ୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ ମା ପୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ ମା ସଂୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ମା ତେ ୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ କିଞ୍ଚନଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘କାମେସୁ ୱିନଯ ଗେଧଂ, [ଜତୁକଣ୍ଣୀତି ଭଗୱା]

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ;

ଉଗ୍ଗହିତଂ ନିରତ୍ତଂ ୱା, ମା ତେ ୱିଜ୍ଜିତ୍ଥ କିଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି।

୬୮।

ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି।

ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହୀତି ଅତୀତେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ଯେ କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ତେ କିଲେସେ ସୋସେହି ୱିସୋସେହି ସୁକ୍ଖାପେହି

ୱିସୁକ୍ଖାପେହି ଅବୀଜଂ କରୋହି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ଏୱମ୍ପି ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି। ଅଥ ୱା, ଯେ ଅତୀତା କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା ଅୱିପକ୍କୱିପାକା ତେ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରେ ସୋସେହି ୱିସୋସେହି ସୁକ୍ଖାପେହି ୱିସୁକ୍ଖାପେହି ଅବୀଜଂ [ଅୱୀଜଂ (ସ୍ୟା।)] କରୋହି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ଏୱମ୍ପି ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି।

ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନନ୍ତି ପଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ। ଇଦଂ କିଞ୍ଚନଂ ତୁଯ୍ହଂ ମା ଅହୁ ମା ଅହୋସି ମା ଜନେସି [ମା ଜନେହି (ସ୍ୟା।) ତଥାୱସେସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୁପି] ମା ସଞ୍ଜନେସି ମାଭିନିବ୍ବତ୍ତେସି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ।

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସୀତି ମଜ୍ଝେ ୱୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପଂ ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍ଖାରେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ନ ଗହେସ୍ସସି ନ ତଣ୍ହିସ୍ସସି ନ ପରାମସିସ୍ସସି ନ ନନ୍ଦିସ୍ସସି ନାଭିନନ୍ଦିସ୍ସସି ନ ଅଜ୍ଝୋସିସ୍ସସି। ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହିସ୍ସସି ୱିନୋଦେସ୍ସସି ବ୍ୟନ୍ତୀକରିସ୍ସସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସ୍ସସୀତି – ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି।

ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀତି ରାଗସ୍ସ ଉପସମିତତ୍ତା ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି, ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଉପସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ନିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଚରିସ୍ସସି ୱିହରିସ୍ସସି ଇରିୟିସ୍ସସି ୱତ୍ତିସ୍ସସି ପାଲେସ୍ସସି ଯପେସ୍ସସି ଯାପେସ୍ସସୀତି – ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀ''ତି।

୬୯।

ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୱୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଆସୱାସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେହି ମଚ୍ଚୁୱସଂ ୱଜେ।

ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ ୱୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିୟାଦିୟନୱଚନମେତଂ ସବ୍ବସୋତି। ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାୟ ରୂପଂ। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ ୱୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ ୱୀତଗେଧସ୍ସ ୱିଗତଗେଧସ୍ସ ଚତ୍ତଗେଧସ୍ସ ୱନ୍ତଗେଧସ୍ସ ମୁତ୍ତଗେଧସ୍ସ ପହୀନଗେଧସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧସ୍ସ ୱୀତରାଗସ୍ସ ୱିଗତରାଗସ୍ସ ଚତ୍ତରାଗସ୍ସ ୱନ୍ତରାଗସ୍ସ ମୁତ୍ତରାଗସ୍ସ ପହୀନରାଗସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗସ୍ସାତି – ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ ୱୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

ଆସୱାସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଆସୱାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା – କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। ଅସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଇମେ ଆସୱା ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଆସୱାସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି।

ଯେହି ମଚ୍ଚୁୱସଂ ୱଜେତି ଯେହି ଆସୱେହି ମଚ୍ଚୁନୋ ୱା ୱସଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ମରଣସ୍ସ ୱା ୱସଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ମାରପକ୍ଖସ୍ସ ୱା ୱସଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ତେ ଆସୱା ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଯେହି ମଚ୍ଚୁୱସଂ ୱଜେ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୱୀତଗେଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଆସୱାସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେହି ମଚ୍ଚୁୱସଂ ୱଜେ''ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗଵା, ସାଵକୋହମସ୍ମୀତି।

ଜତୁକଣ୍ଣିମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଏକାଦସମୋ।

୧୨। ଭଦ୍ରାଵୁଧମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୭୦।

ଓକଞ୍ଜହଂତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ ଅନେଜଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଭଦ୍ରାଵୁଧୋ]

ନନ୍ଦିଞ୍ଜହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ ଵିମୁତ୍ତଂ;

କପ୍ପଞ୍ଜହଂ ଅଭିଯାଚେ ସୁମେଧଂ, ସୁତ୍ଵାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି[ଅପଗମିସ୍ସନ୍ତି (କ।)]ଇତୋ।

ଓକଞ୍ଜହଂ ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ ଅନେଜନ୍ତି। ଓକଞ୍ଜହନ୍ତି ରୂପଧାତୁଯା ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପାଯୁପାଦାନା [ଉପଯୁପାଦାନା (କ।)] ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିଵେସାନୁସଯା, ତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଓକଞ୍ଜହୋ। ଵେଦନାଧାତୁଯା…ପେ… ସଞ୍ଞାଧାତୁଯା… ସଙ୍ଖାରଧାତୁଯା… ଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପାଯୁପାଦାନା ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିଵେସାନୁସଯା, ତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଓକଞ୍ଜହୋ।

ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦନ୍ତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ସା ତଣ୍ହା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଛିନ୍ନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦୋ। ଅନେଜୋତି ଏଜା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ …ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ଏଜା ତଣ୍ହା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ ଭଗଵା ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ପସଂସାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି ନ ଚଲତି ନ ଵେଧତି ନ ପଵେଧତି ନ ସମ୍ପଵେଧତୀତି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋତି – ଓକଞ୍ଜହଂ ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ ଅନେଜଂ। ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଭଦ୍ରାଵୁଧୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆଯସ୍ମାତି, ପିଯଵଚନଂ…ପେ… ଭଦ୍ରାଵୁଧୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଭଦ୍ରାଵୁଧୋ।

ନନ୍ଦିଞ୍ଜହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ ଵିମୁତ୍ତନ୍ତି ନନ୍ଦୀ ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ନନ୍ଦୀ ସା ତଣ୍ହା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ନନ୍ଦିଞ୍ଜହୋ। ଓଘତିଣ୍ଣନ୍ତି ଭଗଵା କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଭଵୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଅଵିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ସବ୍ବସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଵୀତିଵତ୍ତୋ। ସୋ ଵୁଟ୍ଠଵାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ନନ୍ଦିଞ୍ଜହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ। ଵିମୁତ୍ତନ୍ତି ଭଗଵତୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ ସୁଵିମୁତ୍ତଂ, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ… ମୋହା ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ ସୁଵିମୁତ୍ତନ୍ତି – ନନ୍ଦିଞ୍ଜହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ ଵିମୁତ୍ତଂ।

କପ୍ପଞ୍ଜହଂ ଅଭିଯାଚେ ସୁମେଧନ୍ତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ଵେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ କପ୍ପଞ୍ଜହୋ । ଅଭିଯାଚେତି ଯାଚାମି ଅଭିଯାଚାମି ଅଜ୍ଝେସାମି ସାଦିଯାମି ପତ୍ଥଯାମି ପିହଯାମି ଜପ୍ପାମି ଅଭିଜପ୍ପାମି। ସୁମେଧା ଵୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଵିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗଵା ଇମାଯ ମେଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁମେଧୋତି – କପ୍ପଞ୍ଜହଂ ଅଭିଯାଚେ ସୁମେଧଂ।

ସୁତ୍ଵାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ଇତୋତି। ନାଗସ୍ସାତି ନାଗୋ। ଭଗଵା ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି ନାଗୋ, ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ, ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ…ପେ… ଏଵଂ ଭଗଵା ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ। ସୁତ୍ଵାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ଇତୋତି ତୁଯ୍ହଂ ଵଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁତ୍ଵା

ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରୟିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖୟିତ୍ୱା ଇତୋ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ୱଜିସ୍ସନ୍ତି ପକ୍କମିସ୍ସନ୍ତି ଦିସାୱିଦିସଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି – ସୁତ୍ୱାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ଇତୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଓକଞ୍ଜହଂ ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ ଅନେଜଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ଭଦ୍ରାୱୁଧୋ]

ନନ୍ଦିଞ୍ଜହଂ ଓଘତିଣ୍ଣଂ ୱିମୁତ୍ତଂ;

କପ୍ପଞ୍ଜହଂ ଅଭିୟାଚେ ସୁମେଧଂ, ସୁତ୍ୱାନ ନାଗସ୍ସ ଅପନମିସ୍ସନ୍ତି ଇତୋ’’ତି।

୭୧।

ନାନାଜନା ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତା, ତୱ ୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନା;

ତେସଂ ତୁୱଂ ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ।

ନାନାଜନା ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତାତି। ନାନାଜନାତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତାତି ଅଙ୍ଗା ଚ ମଗଧା ଚ କଲିଙ୍ଗା ଚ କାସିୟା ଚ କୋସଲା ଚ ୱଜ୍ଜିୟା ଚ ମଲ୍ଲା ଚ ଚେତିୟମ୍ହା ଚ [ଚେତିୟମ୍ହା ଚ ସାଗରମ୍ହା ଚ (ସ୍ୟା।)] ୱଂସା ଚ କୁରୁମ୍ହା ଚ ପଞ୍ଚାଲା ଚ ମଚ୍ଛା ଚ ସୁରସେନା ଚ ଅସ୍ସକା ଚ ଅୱନ୍ତିୟା ଚ ୟୋନା [ୟୋନକା (କ।) ମହାନି। ୫୫] ଚ କମ୍ବୋଜା ଚ। ସଙ୍ଗତାତି ସଙ୍ଗତା ସମାଗତା ସମୋହିତା ସନ୍ନିପତିତାତି – ନାନାଜନା ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତା।

ତୱ ୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନାତି। ୱୀରାତି ୱୀରୋ। ଭଗୱା ୱୀରିୟୱାତି ୱୀରୋ, ପହୂତି ୱୀରୋ, ୱିସୱୀତି ୱୀରୋ, ଅଲମତ୍ତୋତି ୱୀରୋ, ୱିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ୱୀରୋ।

ୱିରତୋ ଇଧ ସବ୍ବପାପକେହି, ନିରୟଦୁକ୍ଖଂ ଅତିଚ୍ଚ ୱୀରିୟୱା ସୋ;

ସୋ ୱୀରିୟୱା ପଧାନୱା, ୱୀରୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତାତି।

ତୱୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନାତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ। ଅଭିକଙ୍ଖମାନାତି ଅଭିକଙ୍ଖମାନା ଇଚ୍ଛମାନା ସାଦିୟମାନା ପତ୍ଥୟମାନା ପିହୟମାନା ଅଭିଜପ୍ପମାନାତି – ତୱ ୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନା।

ତେସଂ ତୁୱଂ ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହୀତି। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ଖତ୍ତିୟାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱେସ୍ସାନଂ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦେୱାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ। ତୁୱନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଭଣତି। ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହୀତି ସାଧୁ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ତେସଂ ତୁୱଂ ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହି।

ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ତୁଲିତୋ ତୀରିତୋ ୱିଭୂତୋ ୱିଭାୱିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋତି – ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ନାନାଜନା ଜନପଦେହି ସଙ୍ଗତା, ତୱ ୱୀର ୱାକ୍ୟଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନା;

ତେସଂ ତୁୱଂ ସାଧୁ ୱିୟାକରୋହି, ତଥା ହି ତେ ୱିଦିତୋ ଏସ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

୭୨।

ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେଥ ସବ୍ବଂ, [ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ୟଂ ୟଞ୍ହି ଲୋକସ୍ମିମୁପାଦିୟନ୍ତି, ତେନେୱ ମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଜନ୍ତୁଂ।

ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେଥ ସବ୍ବନ୍ତି ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱୁଚ୍ଚତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଆଦାନତଣ୍ହାତି କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ଆଦାନତଣ୍ହା? ତାୟ ତଣ୍ହାୟ ରୂପଂ ଆଦିୟନ୍ତି ଉପାଦିୟନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭୱଂ… ସଂସାରଂ… ୱଟ୍ଟଂ ଆଦିୟନ୍ତି ଉପାଦିୟନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ଆଦାନତଣ୍ହା। ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେଥ ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେୟ୍ୟ ପଟିୱିନୟେୟ୍ୟ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୀକରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟାତି – ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେଥ ସବ୍ବଂ। ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱାତି। ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ୟଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱା।

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅନାଗତଂ; ଅଧୋତି ଅତୀତଂ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଦେୱଲୋକୋ; ଅଧୋତି ନିରୟଲୋକୋ; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ। ଅଥ ୱା, ଉଦ୍ଧନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା; ଅଧୋତି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଅରୂପଧାତୁ; ଅଧୋତି କାମଧାତୁ; ତିରିୟଞ୍ଚାପିମଜ୍ଝେତି ରୂପଧାତୁ। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ସୁଖା ୱେଦନା; ଅଧୋତି ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା; ଅଧୋତି ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା; ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେତି ୱେମଜ୍ଝେତି – ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ।

ୟଂ ୟଞ୍ହି ଲୋକସ୍ମିମୁପାଦିୟନ୍ତୀତି ୟଂ ୟଂ ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ଆଦିୟନ୍ତି ଉପାଦିୟନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ୟଂ ୟଞ୍ହି ଲୋକସ୍ମିମୁପାଦିୟନ୍ତି।

ତେନେୱ ମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଜନ୍ତୁନ୍ତି ତେନେୱ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଖନ୍ଧମାରୋ ଧାତୁମାରୋ ଆୟତନମାରୋ ଗତିମାରୋ ଉପପତ୍ତିମାରୋ ପଟିସନ୍ଧିମାରୋ ଭୱମାରୋ ସଂସାରମାରୋ ୱଟ୍ଟମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାୟିକୋ ହୋତି। ଜନ୍ତୁନ୍ତି ସତ୍ତଂ ଜନଂ ନରଂ ମାଣୱଂ [ମାନୱଂ (ସ୍ୟା।)] ପୋସଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜୀୱଂ ଜାଗୁଂ ଜନ୍ତୁଂ ଇନ୍ଦଗୁଂ ମନୁଜନ୍ତି – ତେନେୱ ମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଜନ୍ତୁଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆଦାନତଣ୍ହଂ ୱିନୟେଥ ସବ୍ବଂ, [ଭଦ୍ରାୱୁଧାତି ଭଗୱା]

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚାପି ମଜ୍ଝେ;

ୟଂ ୟଞ୍ହି ଲୋକସ୍ମିମୁପାଦିୟନ୍ତି, ତେନେୱ ମାରୋ ଅନ୍ୱେତି ଜନ୍ତୁ’’ନ୍ତି।

୭୩।

ତସ୍ମାପଜାନଂ ନ ଉପାଦିୟେଥ,ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ କିଞ୍ଚନଂ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଆଦାନସତ୍ତେ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋ, ପଜଂ ଇମଂ ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟେ ୱିସତ୍ତଂ।

ତସ୍ମା ପଜାନଂ ନ ଉପାଦିୟେଥାତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନା, ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଆଦାନତଣ୍ହାୟାତି – ତସ୍ମା। ପଜାନନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି…ପେ… ‘‘ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ। ନ ଉପାଦିୟେଥାତି ରୂପଂ ନାଦିୟେୟ୍ୟ ନ ଉପାଦିୟେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ପରାମସେୟ୍ୟ ନାଭିନିୱିସେୟ୍ୟ; ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ … ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭୱଂ… ସଂସାରଂ… ୱଟ୍ଟଂ ନାଦିୟେୟ୍ୟ ନ ଉପାଦିୟେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ପରାମସେୟ୍ୟ ନାଭିନିୱିସେୟ୍ୟାତି – ତସ୍ମା ପଜାନଂ ନ ଉପାଦିୟେଥ।

ଭିକ୍ଖୁସତୋ କିଞ୍ଚନଂ ସବ୍ବଲୋକେତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ, ସେକ୍ଖୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାୟେ

କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ। କିଞ୍ଚନନ୍ତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ। ସବ୍ବଲୋକେତି ସବ୍ବଅପାଯଲୋକେ ସବ୍ବମନୁସ୍ସଲୋକେ ସବ୍ବଦେୱଲୋକେ ସବ୍ବଖନ୍ଧଲୋକେ ସବ୍ବଧାତୁଲୋକେ ସବ୍ବଆଯତନଲୋକେତି – ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ କିଞ୍ଚନଂ ସବ୍ବଲୋକେ।

ଆଦାନସତ୍ତେ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋତି ଆଦାନସତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ରୂପଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଉପାଦିଯନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି; ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭୱଂ… ସଂସାରଂ… ୱଟ୍ଟଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଉପାଦିଯନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ ଇତୀତି। ପେକ୍ଖମାନୋତି ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଦିସ୍ସମାନୋ ପସ୍ସମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ଆଦାନସତ୍ତେ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋ।

ପଜଂ ଇମଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ୱିସତ୍ତନ୍ତି। ପଜାତି ସତ୍ତାଧିୱଚନଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ପଜା ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ମାରଧେଯ୍ୟେ ମରଣଧେଯ୍ୟେ ସତ୍ତା ୱିସତ୍ତା ଆସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ଯଥା ଭିତ୍ତିଖିଲେ ୱା ନାଗଦନ୍ତେ ୱା ଭଣ୍ଡଂ ସତ୍ତଂ ୱିସତ୍ତଂ ଆସତ୍ତଂ ଲଗ୍ଗଂ ଲଗ୍ଗିତଂ ପଲିବୁଦ୍ଧଂ, ଏୱମେୱ ପଜା ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ମାରଧେଯ୍ୟେ ମରଣଧେଯ୍ୟେ ସତ୍ତା ୱିସତ୍ତା ଆସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି – ପଜଂ ଇମଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ୱିସତ୍ତଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ତସ୍ମା ପଜାନଂ ନ ଉପାଦିଯେଥ, ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ କିଞ୍ଚନଂ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଆଦାନସତ୍ତେ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋ, ପଜଂ ଇମଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟେ ୱିସତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ଭଦ୍ରାୱୁଧମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

୧୩। ଉଦଯମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୭୪।

ଝାଯିଂୱିରଜମାସୀନଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉଦଯୋ]

କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱଂ;

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହି[ସଂବ୍ରୂହି (ସ୍ୟା।)], ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ।

ଝାଯିଂ ୱିରଜମାସୀନନ୍ତି। ଝାଯିନ୍ତି ଝାଯୀ ଭଗୱା। ପଠମେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଦୁତିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ତତିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଚତୁତ୍ଥେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସୱିତକ୍କସୱିଚାରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସପ୍ପୀତିକେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ନିପ୍ପୀତିକେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସାତସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସୁଞ୍ଞତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅନିମିତ୍ତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅପ୍ପଣିହିତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଲୋକିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଲୋକୁତ୍ତରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ ସଦତ୍ଥଗରୁକୋତି – ଝାଯିଂ। ୱିରଜନ୍ତି ରାଗୋ ରଜୋ, ଦୋସୋ ରଜୋ, ମୋହୋ ରଜୋ, କୋଧୋ ରଜୋ, ଉପନାହୋ ରଜୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ରଜା। ତେ ରଜା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅରଜୋ ୱିରଜୋ ନିରଜୋ ରଜାପଗତୋ ରଜୱିପ୍ପହୀନୋ ରଜୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସବ୍ବରଜୱୀତିୱତ୍ତୋ।

ରାଗୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି,

ରାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱା [ପଟିୱିନୋଦିତ୍ୱା (କ।) ମହାନି। ୨୦୯] ଚକ୍ଖୁମା, ତସ୍ମା ଜିନୋ ୱିଗତରଜୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଦୋସୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି, ଦୋସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁମା, ତସ୍ମା ଜିନୋ ୱିଗତରଜୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ମୋହୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି, ମୋହସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁମା, ତସ୍ମା ଜିନୋ ୱିଗତରଜୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। –

ୱିରଜଂ …ପେ…।

ଆସୀନନ୍ତି ନିସିନ୍ନୋ ଭଗୱା ପାସାଣକେ ଚେତିଯେତି – ଆସୀନୋ।

ନଗସ୍ସ [ନଗରସ୍ସ (କ।)] ପସ୍ସେ ଆସୀନଂ, ମୁନିଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୁଂ;

ସାୱକା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୋତି।

ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ଆସୀନୋ। ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ସବ୍ବୋସ୍ସୁକ୍କପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୀନୋ ୱୁଥୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ଆସୀନୋତି – ଝାଯିଂ ୱିରଜମାସୀନଂ ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉଦଯୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ…ପେ… ଉଦଯୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉଦଯୋ।

କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱନ୍ତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚଂ କରଣୀଯାକରଣୀଯଂ ପହୀନଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ କତକିଚ୍ଚୋ।

ଯସ୍ସ ଚ ୱିସତା [ଯସ୍ସ ପରିପତା (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୨୦୨] ନତ୍ଥି, ଛିନ୍ନସୋତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚପ୍ପହୀନସ୍ସ, ପରିଳାହୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି।

କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱନ୍ତି। ଆସୱାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା – କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। ତେ ଆସୱା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନାସୱୋତି – କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱଂ।

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପହାନପାରଗୂ ଭାୱନାପାରଗୂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପାରଗୂ ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ। ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାନଂ, ପହାନପାରଗୂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ, ଭାୱନାପାରଗୂ ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯାପାରଗୂ ନିରୋଧସ୍ସ, ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ ସବ୍ବସମାପତ୍ତୀନଂ। ସୋ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିଯସ୍ମିଂ ସୀଲସ୍ମିଂ; ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିଯସ୍ମିଂ ସମାଧିସ୍ମିଂ; ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ; ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିଯାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା। ସୋ ପାରଗତୋ ପାରପ୍ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ପରିଯନ୍ତଗତୋ ପରିଯନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯଗତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମନ୍ତି ପଞ୍ହେନ ଅତ୍ଥିକୋ ଆଗତୋମ୍ହି, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହି, ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହୀତି, ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ଅଥ ୱା, ପଞ୍ହତ୍ଥିକାନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମାନଂ ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମାନଂ ଆଗମନଂ ଅଭିକ୍କମନଂ ଉପସଙ୍କମନଂ ପଯିରୁପାସନଂ ଅତ୍ଥୀତି, ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ଅଥ ୱା, ପଞ୍ହାଗମୋ ତୁଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱମ୍ପି ପହୁ ତ୍ୱମସି ଅଲମତ୍ତୋ ମଯା ପୁଚ୍ଛିତଂ କଥେତୁଂ ୱିସଜ୍ଜେତୁଂ, ୱହସ୍ସେତଂ ଭାରନ୍ତି, ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହୀତି ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅରହତ୍ତୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହି।

ଅୱିଜ୍ଜାଯପଭେଦନନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଭେଦନଂ ପଭେଦନଂ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଝାଯିଂ ୱିରଜମାସୀନଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ଉଦଯୋ]

କତକିଚ୍ଚଂ ଅନାସୱଂ;

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂହି, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନ''ନ୍ତି।

୭୫।

ପହାନଂକାମଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ, [ଉଦଯାତି ଭଗୱା]

ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯଂ;

ଥିନସ୍ସ[ଥୀନସ୍ସ (ସ୍ୟା।)]ଚ ପନୂଦନଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣଂ।

ପହାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନନ୍ତି। ଛନ୍ଦୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସିନେହୋ କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ପହାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ପହାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ। ଉଦଯାତି ଭଗୱାତି। ଉଦଯାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଉଦଯାତି ଭଗୱା।

ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯନ୍ତି। ଦୋମନସ୍ସାତି ଯଂ ଚେତସିକଂ ଅସାତଂ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଅସାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦଯିତଂ, ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଅସାତା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା। ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଚ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଚ ଉଭିନ୍ନଂ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯଂ।

ଥିନସ୍ସ ଚ ପନୂଦନନ୍ତି। ଥିନନ୍ତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅକଲ୍ଲତା ଅକମ୍ମଞ୍ଞତା ଓଲୀଯନା ସଲ୍ଲୀଯନା ଲୀନା ଲୀଯନା ଲୀଯିତତ୍ତଂ ଥିନଂ ଥିଯନା [ଥୀନଂ ଥୀଯନା (ସ୍ୟା।)] ଥିଯିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ। ପନୂଦନନ୍ତି ଥିନସ୍ସ ଚ ପନୂଦନଂ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଥିନସ୍ସ ଚ ପନୂଦନଂ।

କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣନ୍ତି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା, କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା…ପେ… ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା, ୱଜ୍ଜେ ଅୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା। ଯଂ ଏୱରୂପଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତତ୍ତଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅପି ଚ, ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ? ''କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତ''ନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ । ''କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ

ୱଚୀସୁଚରିତ’’ନ୍ତି…ପେ… ‘‘କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ମନୋସୁଚରିତ’’ନ୍ତି…ପେ… ‘‘କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ, ଅକତା ମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତଂ ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ଅକତା ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତୋ ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ଅକତା ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତୋ ମେ ମୁସାୱାଦୋ, ଅକତା ମେ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତା ମେ ପିସୁଣା ୱାଚା [ପିସୁଣୱାଚା (କ।)], ଅକତା ମେ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତା ମେ ଫରୁସା ୱାଚା, ଅକତା ମେ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତୋ ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ, ଅକତା ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ’’ତି…ପେ… ‘‘କତା ମେ ଅଭିଜ୍ଝା, ଅକତା ମେ ଅନଭିଜ୍ଝା’’ତି…ପେ… ‘‘କତୋ ମେ ବ୍ୟାପାଦୋ, ଅକତୋ ମେ ଅବ୍ୟାପାଦୋ’’ତି…ପେ… ‘‘କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ’’ତି , ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ।

ଅଥ ୱା, ‘‘ସୀଲେସୁମ୍ହି ଅପରିପୂରକାରୀ’’ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ’’ତି…ପେ… ‘‘ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁମ୍ହୀ’’ତି… ‘‘ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋମ୍ହୀ’’ତି… ‘‘ନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋମ୍ହୀ’’ତି… ‘‘ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତି, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦାତି, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି, ପଞ୍ଚ ବଲାନୀତି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ’’ତି… ‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ, ସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋ, ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋ, ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋ’’ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ।

କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ପହାନଂ ଉପସମଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପହାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ, [ଉଦଯାତି ଭଗୱା]

ଦୋମନସ୍ସାନ ଚୂଭଯଂ;

ଥିନସ୍ସ ଚ ପନୂଦନଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ନିୱାରଣ’’ନ୍ତି।

୭୬।

ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱଂ;

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମି, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ।

ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାତି ଯା ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଉପେକ୍ଖା ଉପେକ୍ଖନା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ଚିତ୍ତସମତା [ଚିତ୍ତସମଥୋ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୨୦୭] ଚିତ୍ତପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତା ମଜ୍ଝତ୍ତତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ସତୀତି ଯା ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଉପେକ୍ଖଂ ଆରବ୍ଭ ସତି ଅନୁସ୍ସତି…ପେ… ସମ୍ମାସତି। ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଉପେକ୍ଖା ଚ ସତି ଚ ସୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧା ସଂସୁଦ୍ଧା ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିଯୋଦାତା ଅନଙ୍ଗଣା ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସା ମୁଦୁଭୂତା କମ୍ମନିଯା ଠିତା ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତାତି – ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧଂ।

ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱନ୍ତି ଧମ୍ମତକ୍କୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସୋ ଆଦିତୋ ହୋତି, ପୁରତୋ ହୋତି, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ହୋତି ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱଂ। ଅଥ ୱା, ଧମ୍ମତକ୍କୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସା ଆଦିତୋ ହୋତି, ପୁରତୋ ହୋତି, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ହୋତି ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖସ୍ସାତି , ଏୱମ୍ପି ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱଂ। ଅଥ ୱା, ଧମ୍ମତକ୍କୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗୱିପସ୍ସନା। ସା ଆଦିତୋ ହୋତି, ପୁରତୋ ହୋତି, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ହୋତି ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖସ୍ସାତି – ଏୱମ୍ପି ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱଂ।

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମୀତି ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅରହତ୍ତୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମି।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନନ୍ତି। ଅୱିଜ୍ଜାତି ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜା ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ପଭେଦନନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଉପେକ୍ଖାସତିସଂସୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମତକ୍କପୁରେଜୱଂ;

ଅଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ ପବ୍ରୂମି, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଭେଦନ’’ନ୍ତି।

୭୭।

କିଂସୁ ସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଚାରଣଂ;

କିସ୍ସସ୍ସ ୱିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି।

କିଂସୁସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋତି ଲୋକସ୍ସ ସଂଯୋଜନଂ ଲଗ୍ଗନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ। କେନ ଲୋକୋ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋତି – କିଂସୁ ସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ।

କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଚାରଣନ୍ତି କିଂସୁ ତସ୍ସ ଚାରଣଂ ୱିଚାରଣଂ ପଟିୱିଚାରଣଂ। କେନ ଲୋକୋ ଚରତି ୱିଚରତି ପଟିୱିଚରତୀତି – କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଚାରଣଂ। କିସ୍ସସ୍ସ ୱିପ୍ପହାନେନ ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି କିସ୍ସସ୍ସ ୱିପ୍ପହାନେନ ୱୂପସମେନ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି ପୱୁଚ୍ଚତି କଥୀଯତି ଭଣୀଯତି ଦୀପୀଯତି ୱୋହରୀଯତୀତି – କିସ୍ସସ୍ସ ୱିପ୍ପହାନେନ ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘କିଂସୁ ସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଚାରଣଂ;

କିସ୍ସସ୍ସ ୱିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୭୮।

ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋଲୋକୋ, ୱିତକ୍କସ୍ସ ୱିଚାରଣା;

ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋତି ନନ୍ଦୀ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନନ୍ଦୀ। ଯା ନନ୍ଦୀ ଲୋକସ୍ସ ସଂଯୋଜନଂ ଲଗ୍ଗନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଇମାଯ ନନ୍ଦିଯା ଲୋକୋ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋତି – ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ।

ୱିତକ୍କସ୍ସ ୱିଚାରଣାତି। ୱିତକ୍କାତି ନୱ ୱିତକ୍କା – କାମୱିତକ୍କୋ, ବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କୋ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ, ଞାତିୱିତକ୍କୋ ଜନପଦୱିତକ୍କୋ , ଅମରାୱିତକ୍କୋ, ପରାନୁଦ୍ଦଯତାପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ନୱ ୱିତକ୍କା। ଇମେ ନୱ ୱିତକ୍କା ଲୋକସ୍ସ ଚାରଣା ୱିଚାରଣା ପଟିୱିଚାରଣା। ଇମେହି ନୱହି ୱିତକ୍କେହି ଲୋକୋ ଚରତି ୱିଚରତି ପଟିୱିଚରତୀତି – ୱିତକ୍କସ୍ସ ୱିଚାରଣା।

ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ ୱୂପସମେନ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି ପୱୁଚ୍ଚତି କଥୀଯତି ଭଣୀଯତି ଦୀପୀଯତି ୱୋହରୀଯତୀତି – ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, ୱିତକ୍କସ୍ସ ୱିଚାରଣା;

ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୭୯।

କଥଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମା, ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱ।

କଥଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋତି କଥଂ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଚରତୋ ୱିହରତୋ ଇରିଯତୋ ୱତ୍ତଯତୋ ପାଲଯତୋ ଯପଯତୋ ଯାପଯତୋତି – କଥଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ।

ୱିଞ୍ଞାଣଂଉପରୁଜ୍ଝତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି ୱୂପସମ୍ମତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି – ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି।

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମାତି ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଯାଚିତୁଂ ଅଜ୍ଝେସିତୁଂ ପସାଦେତୁଂ ଆଗମ୍ହା ଆଗତମ୍ହା ଉପାଗତମ୍ହା ସମ୍ପତ୍ତମ୍ହା, ‘‘ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗତମ୍ହା’’ତି – ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମା।

ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱାତି। ତନ୍ତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁଣୋମ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାମ ଧାରେମ ଉପଧାରେମ ଉପଲକ୍ଖେମାତି – ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘କଥଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମା, ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱା’’ତି।

୮୦।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୋ;

ଏୱଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି [ନ ଅଜ୍ଝୋସାଯ ତିଟ୍ଠତି (ସ୍ୟା।)], ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ବହିଦ୍ଧା ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ [ଇଦଂ ପଦଂ ନତ୍ଥି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ] ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ବହିଦ୍ଧା ୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ…ପେ… ଅନଭାୱଂ ଗମେତି।

ଅଥ ୱା, ୱେଦନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ୱେଦନଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ… ପେ… ନିସ୍ସରଣତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇମେହି ଚତ୍ତାଲୀସାଯ [ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଳୀସାଯ (ସ୍ୟା।)] ଆକାରେହି ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତି ନାଭିୱଦତି ନ ଅଜ୍ଝୋସେତି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୋ।

ଏୱଂସତସ୍ସ ଚରତୋତି ଏୱଂ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଚରତୋ ୱିହରତୋ ଇରିଯତୋ ୱତ୍ତଯତୋ ପାଲଯତୋ ଯପଯତୋ ଯାପଯତୋତି – ଏୱଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ।

ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରସହଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି ୱୂପସମ୍ମତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି – ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ୱେଦନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୋ;

ଏୱଂ ସତସ୍ସ ଚରତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ''ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ଉଦଯମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ତେରସମୋ।

୧୪। ପୋସାଲମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୮୧।

ଯୋଅତୀତଂ ଆଦିସତି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୋସାଲୋ]

ଅନେଜୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋ;

ପାରଗୁଂ[ପାରଗୂ (ସ୍ୟା। କ।)]ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

ଯୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତୀତି। ଯୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ। ଅତୀତଂ ଆଦିସତୀତି ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତମ୍ପି ଆଦିସତି, ଅନାଗତମ୍ପି ଆଦିସତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ଆଦିସତି।

କଥଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି? ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତୀତଂ ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଆଦିସତି, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ଦସପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି , ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି, ଜାତିସତମ୍ପି…ପେ… ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି… ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି… ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ… ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ… ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଆଦିସତି – ''ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ''ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଆଦିସତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି।

କଥଂ ଭଗଵା ପରେସଂ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି? ଭଗଵା ପରେସଂ ଅତୀତଂ ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଆଦିସତି, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ଆଦିସତି…ପେ… ଅନେକେପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟକପ୍ପେ ଆଦିସତି – ''ଅମୁତ୍ରାସି ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ''ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଆଦିସତି। ଏଵଂ ଭଗଵା ପରେସଂ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି।

ଭଗଵା ପଞ୍ଚ ଜାତକସତାନି ଭାସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, ମହାପଦାନିଯସୁତ୍ତନ୍ତଂ [ମହାଧନିଯସୁତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।)] ଭାସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, ମହାସୁଦସ୍ସନିଯସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଭାସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, ମହାଗୋଵିନ୍ଦିଯସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଭାସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, ମଘଦେଵିଯସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଭାସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି।

ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା – ''ଅତୀତଂ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଥାଗତସ୍ସ ସତାନୁସାରିଞାଣଂ [ସତାନୁସ୍ସରିଯଞାଣଂ (କ।) ପସ୍ସ ଦୀ। ନି। ୩।୧୮୭] ହୋତି। ସୋ ଯାଵତକଂ ଆକଙ୍ଖତି ତାଵତକଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଅନାଗତଞ୍ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ…ପେ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଜଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – 'ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥିଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ'''ତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣଂ [ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତିଞାଣଂ (କ।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ [ଯମକପାଟିହିରିଯଞାଣଂ (ସ୍ୟା।)] ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ଅନାଵରଣଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅସଙ୍ଗମପ୍ପଟିହତମନାଵରଣଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ। ଏଵଂ ଭଗଵା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତୀତମ୍ପି ଆଦିସତି ଅନାଗତମ୍ପି ଆଦିସତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ଆଦିସତି ଆଚିକ୍ଖତି ଦେସେତି ପଞ୍ଞପେତି ପଟ୍ଠପେତି ଵିଵରତି ଵିଭଜତି ଉତ୍ତାନୀକରୋତି ପକାସେତୀତି – ଯୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୋସାଲୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆଯସ୍ମାତି ପିଯଵଚନଂ…ପେ… ପୋସାଲୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୋସାଲୋ।

ଅନେଜୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋତି ଏଜା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ଏଜା ତଣ୍ହା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ। ଭଗଵା ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି…ପେ… ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି ନ ଚଲତି ନ ଵେଧତି ନପ୍ପଵେଧତି ନ ସମ୍ପଵେଧତୀତି ଅନେଜୋ। ଛିନ୍ନସଂସଯୋତି ସଂସଯୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵିଚିକିଚ୍ଛା। ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା…ପେ… ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋଵିଲେଖୋ। ସୋ ସଂସଯୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନୋ ଛିନ୍ନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଵୂପସନ୍ତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋତି – ଅନେଜୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋ।

ପାରଗୁଂସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗଵା ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପହାନପାରଗୂ ଭାଵନାପାରଗୂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପାରଗୂ ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ।

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମନ୍ତି ପଞ୍ହେନ ଅତ୍ଥିକୋ ଆଗତୋମ୍ହି…ପେ… ''ଵହସ୍ସେତଂ ଭାର''ନ୍ତି – ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଯୋ ଅତୀତଂ ଆଦିସତି, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପୋସାଲୋ]

ଅନେଜୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋ;

ପାରଗୁଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମ''ନ୍ତି।

୮୨।

ୱିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସ, ସବ୍ବକାଯପ୍ପହାଯିନୋ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତୋ;

ଞାଣଂସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମି, କଥଂ ନେଯ୍ୟୋ ତଥାୱିଧୋ।

ୱିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସାତି କତମା ରୂପସଞ୍ଞା? ରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସ ୱା ସଞ୍ଞା ସଞ୍ଜାନନା ସଞ୍ଜାନିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ରୂପସଞ୍ଞା। ୱିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସାତି ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ [ଲାଭିସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ରୂପସଞ୍ଞା ୱିଭୂତା ହୋନ୍ତି ୱିଗତା ଅତିକ୍କନ୍ତା ସମତିକ୍କନ୍ତା ୱୀତିୱତ୍ତାତି – ୱିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସ।

ସବ୍ବକାଯପ୍ପହାଯିନୋତି ସବ୍ବୋ ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ରୂପକାଯୋ ପହୀନୋ, ତଦଙ୍ଗସମତିକ୍କମା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନେନ ପହୀନୋ ତସ୍ସ ରୂପକାଯୋତି – ସବ୍ବକାଯପ୍ପହାଯିନୋ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତୋତି। ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି। କିଂକାରଣା? ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି। ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ସତୋ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଞ୍ଞେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭାୱେତି, ୱିଭାୱେତି, ଅନ୍ତରଧାପେତି, ‘‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’’ତି ପସ୍ସତି – ତଂକାରଣା ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତୀତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତୋ।

ଞାଣଂ ସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମୀତି। ସକ୍କାତି – ସକ୍କୋ। ଭଗୱା ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ସକ୍କୋ ...ପେ... ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ସକ୍କୋ। ଞାଣଂ ସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମୀତି ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ପଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପୁଚ୍ଛାମି। ‘‘କୀଦିସଂ କିଂସଣ୍ଠିତଂ କିଂପକାରଂ କିଂପଟିଭାଗଂ ଞାଣଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବ’’ନ୍ତି – ଞାଣଂ ସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମି।

କଥଂ ନେଯ୍ୟୋ ତଥାୱିଧୋତି କଥଂ ସୋ ନେତବ୍ବୋ ୱିନେତବ୍ବୋ ଅନୁନେତବ୍ବୋ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବୋ ନିଜ୍ଝାପେତବ୍ବୋ ପେକ୍ଖେତବ୍ବୋ ପସାଦେତବ୍ବୋ? କଥଂ ତେନ [କଥମସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ଉତ୍ତରି ଞାଣଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ? ତଥାୱିଧୋତି ତଥାୱିଧୋ ତାଦିସୋ ତସ୍ସଣ୍ଠିତୋ ତପ୍ପକାରୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ ଯୋ ସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଲାଭୀତି – କଥଂ ନେଯ୍ୟୋ ତଥାୱିଧୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ୱିଭୂତରୂପସଞ୍ଞିସ୍ସ, ସବ୍ବକାଯପ୍ପହାଯିନୋ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତୋ;

ଞାଣଂ ସକ୍କାନୁପୁଚ୍ଛାମି, କଥଂ ନେଯ୍ୟୋ ତଥାୱିଧୋ’’ତି।

୮୩।

ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ସବ୍ବା, [ପୋସାଲାତି ଭଗୱା]

ଅଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ;

ତିଟ୍ଠନ୍ତମେନଂ ଜାନାତି, ଧିମୁତ୍ତଂ ତପ୍ପରାଯଣଂ;

ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ସବ୍ବାତି ଭଗୱା ଅଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ଚତସ୍ସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ଜାନାତି, ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ଜାନାତି। କଥଂ ଭଗୱା ଅଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ଚତସ୍ସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ଜାନାତି? ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ରୂପୁପଯଂ [ରୂପୂପାଯଂ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୩। ୫୩] ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ [ତିଟ୍ଠତି (ସ୍ୟା। କ।)], ରୂପାରମ୍ମଣଂ ରୂପପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ୱେଦନୁପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ...ପେ... ସଞ୍ଞୁପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ...ପେ... ସଙ୍ଖାରୁପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣଂ ସଙ୍ଖାରପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟା’’ତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଅଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ଚତସ୍ସୋ

ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ ଜାନାତି।

କଥଂ ଭଗୱା ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ ଜାନାତି? ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାୟା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଅୟଂ ପଠମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅୟଂ ଦୁତିୟା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାୟା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅୟଂ ତତିୟା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୀ [ଚତୁତ୍ଥା (ସ୍ଯା।) ପସ୍ସ ଅ। ନି। ୭।୪୪] ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା, ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୀ [ପଞ୍ଚମା (ସ୍ଯା।)] ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ, ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ଛଟ୍ଠୀ [ଛଟ୍ଠୋ (ସ୍ଯା।)] ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ସତ୍ତମୀ [ସତ୍ତମା (ସ୍ଯା।)] ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି''। ଏୱଂ ଭଗୱା ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ ଜାନାତୀତି – ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ ସବ୍ବା।

ପୋସାଲାତି ଭଗୱାତି। ପୋସାଲାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ୟଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ପୋସାଲାତି ଭଗୱା।

ଅଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋତି। ଅଭିଜାନନ୍ତି ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ତଥାଗତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଅତୀତଂ ଚେପି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତି। ଅତୀତଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ଅତୀତଂ ଚେପି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସେୱ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ। ଅନାଗତଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି…ପେ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ। ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତଥାଗତୋ କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନୟୱାଦୀ। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ୟଂ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ପଜାୟ ସଦେୱମନୁସ୍ସାୟ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିୟେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା , ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଞ୍ଚ, ଚୁନ୍ଦ, ରତ୍ତିଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝତି, ୟଞ୍ଚ ରତ୍ତିଂ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟତି, ୟଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଭାସତି ଲପତି ନିଦ୍ଦିସତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେୱ ହୋତି ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥାୱାଦୀ, ଚୁନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ତଥାକାରୀ; ୟଥାକାରୀ ତଥାୱାଦୀ। ଇତି ୟଥାୱାଦୀ ତଥାକାରୀ, ୟଥାକାରୀ ତଥାୱାଦୀ। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଦେୱକେ, ଚୁନ୍ଦ, ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ପଜାୟ ସଦେୱମନୁସ୍ସାୟ ତଥାଗତୋ ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି – ଅଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ।

ତିଟ୍ଠନ୍ତମେନଂ ଜାନାତୀତି ଭଗୱା ଇଧଟ୍ଠଞ୍ଞେୱ [ଇଧଟ୍ଠଞ୍ଞେୱ (ସ୍ଯା।)] ଜାନାତି କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ – ''ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଭଗୱା ଇଧଟ୍ଠଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ – ''ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଭଗୱା ଇଧଟ୍ଠଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ – ''ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ପେତ୍ତିୱିସୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଭଗୱା ଇଧଟ୍ଠଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ – ''ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା

ପରଂ ମରଣା ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଭଗଵା ଇଧଫଞ୍ଞେଵ ଜାନାତି କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରଵସେନ – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି।

ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା – ''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ, ତଥା ଚ ଇରିଯତି, ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ ତଥା ଚ ଇରିଯତି ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ ତଥା ଚ ଇରିଯତି ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ପେତ୍ତିଵିସଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ ତଥା ଚ ଇରିଯତି ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ ତଥା ଚ ଇରିଯତି ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏଵଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ତଥାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିପନ୍ନୋ ତଥା ଚ ଇରିଯତି ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ, ଯଥା ଆସଵାନଂ ଖଯା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତୀ'''ତି – ଠିତୁନ୍ତମେନଂ ଜାନାତି।

ଧିମୁତ୍ତଂ ତପ୍ପରାଯଣନ୍ତି। ଧିମୁତ୍ତନ୍ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ। ଧିମୁତ୍ତନ୍ତି ଵିମୋକ୍ଖେନ ଧିମୁତ୍ତଂ ତତ୍ରାଧିମୁତ୍ତଂ ତଦଧିମୁତ୍ତଂ ତଦାଧିପତେଯ୍ୟଂ। ଅଥ ଵା, ଭଗଵା ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରୂପାଧିମୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଦାଧିମୁତ୍ତୋ ଗନ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ ରସାଧିମୁତ୍ତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଧିମୁତ୍ତୋ କୁଲାଧିମୁତ୍ତୋ ଗଣାଧିମୁତ୍ତୋ ଆଵାସାଧିମୁତ୍ତୋ ଲାଭାଧିମୁତ୍ତୋ ଯସାଧିମୁତ୍ତୋ ପସଂସାଧିମୁତ୍ତୋ ସୁଖାଧିମୁତ୍ତୋ ଚୀଵରାଧିମୁତ୍ତୋ ପିଣ୍ଡପାତାଧିମୁତ୍ତୋ ସେନାସନାଧିମୁତ୍ତୋ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାଧିମୁତ୍ତୋ ସୁତ୍ତନ୍ତାଧିମୁତ୍ତୋ ଵିନଯାଧିମୁତ୍ତୋ ଅଭିଧମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ଆରଞ୍ଞକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ତେଚୀଵରିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ପଠମଜ୍ଝାନାଧିମୁତ୍ତୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଧିମୁତ୍ତୋ ତତିଯଜ୍ଝାନାଧିମୁତ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାଧିମୁତ୍ତୋଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତାଧିମୁତ୍ତୋ ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତାଧିମୁତ୍ତୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତାଧିମୁତ୍ତୋ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତାଧିମୁତ୍ତୋ''ତିଧିମୁତ୍ତଂ।

ତପ୍ପରାଯଣନ୍ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନମଯଂ ତପ୍ପରାଯଣଂ କମ୍ମପରାଯଣଂ ଵିପାକପରାଯଣଂ କମ୍ମଗରୁକଂ ପଟିସନ୍ଧିଗରୁକଂ । ଅଥ ଵା, ଭଗଵା ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରୂପପରାଯଣୋ…ପେ… ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିପରାଯଣୋ''ତି – ଧିମୁତ୍ତଂ ତପ୍ପରାଯଣଂ। ତେନାହ ଭଗଵା –

''ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ସବ୍ବା, [ପୋସାଲାତି ଭଗଵା]

ଅଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ;

ଠିତୁନ୍ତମେନଂ ଜାନାତି, ଧିମୁତ୍ତଂ ତପ୍ପରାଯଣ''ନ୍ତି।

୮୪।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭଵଂ ଞତ୍ଵା, ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନଂ ଇତି;

ଏୱମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ତତୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତି;

ଏତଂ ଞାଣଂ ତଥଂ ତସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭୱଂ ଞତ୍ୱାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭୱୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଂୱତ୍ତନିକୋ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଂୱତ୍ତନିକଂ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭୱୋତି ଞତ୍ୱା, ଲଗ୍ଗନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ବନ୍ଧନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ପଲିବୋଧୋତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭୱଂ ଞତ୍ୱା।

ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନଂ ଇତୀତି ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରୂପରାଗୋ। ଅରୂପରାଗେନ ତଂ କମ୍ମଂ ଲଗ୍ଗଂ ଲଗ୍ଗିତଂ ପଲିବୁଦ୍ଧଂ ଅରୂପରାଗଂ ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ଲଗ୍ଗନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ବନ୍ଧନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ପଲିବୋଧୋତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ ଇତୀତି – ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନଂ ଇତି।

ଏୱମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯାତି ଏୱଂ ଏତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏୱମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ।

ତତୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତୀତି। ତତ୍ଥାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଜାତେ ଚିତ୍ତଚେତସିକେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱିପସ୍ସତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱିପସ୍ସତି, ରୋଗତୋ…ପେ… ନିସ୍ସରଣତୋ ୱିପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ତତୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତି।

ଏତଂ ଞାଣଂ ତଥଂ ତସ୍ସାତି ଏତଂ ଞାଣଂ ତଚ୍ଛଂ ଭୂତଂ ଯାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତଂ ତସ୍ସାତି – ଏତଂ ଞାଣଂ ତଥଂ ତସ୍ସ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସୱୁସୀମତୋତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣଂ ଉପାଦାଯ ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ୱସନ୍ତି ସଂୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତି; ଅରହା ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ; ସୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ; ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାସମ୍ଭୱଂ ଞତ୍ୱା, ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନଂ ଇତି;

ଏୱମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ତତୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତି;

ଏତଂ ଞାଣଂ ତଥଂ ତସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ’’ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ପୋସାଲମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ଚୁଦ୍ଦସମୋ।

୧୫। ମୋଘରାଜମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୮୫।

ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ମୋଘରାଜା]

ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ଚକ୍ଖୁମା;

ଯାୱତତିଯଞ୍ଚ ଦେୱୀସି[ଦେୱିସି (ସ୍ୟା।)], ବ୍ୟାକରୋତୀତି ମେ ସୁତଂ।

ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ଭଗୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ବ୍ୟାକାସି – ‘‘ତଦନ୍ତରା [ଚକ୍ଖୁସମନନ୍ତରା

(ସ୍ୟା।)] ଇମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସକ୍କନ୍ତି ସକ୍କୋ। ଭଗୱା ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ତସ୍ସିମାନି ଧନାନି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ ସୁତଧନଂ ଚାଗଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଧନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଧନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଧନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଧନଂ ବଲଧନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଧନଂ ମଗ୍ଗଧନଂ ଫଲଧନଂ ନିବ୍ବାନଧନଂ। ଇମେହି ଅନେକୱିଧେହି ଧନରତନେହି ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱାତିପି ସକ୍କୋ। ଅଥ ୱା, ସକ୍କୋ ପହୁ ୱିସୱୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସୂରୋ ୱୀରୋ ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ ପହୀନଭୟଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋତିପି ସକ୍କୋ। ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ ଅୟାଚିସ୍ସଂ ଅଜ୍ଝେସିସ୍ସଂ ପସାଦୟିସ୍ସନ୍ତି – ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମୋଘରାଜାତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନଂ…ପେ… ମୋଘରାଜାତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମୋଘରାଜା।

ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ଚକ୍ଖୁମାତି। ନ ମେ ବ୍ୟାକାସୀତି ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ନ ଆଚିକ୍ଖି ନ ଦେସେସି ନ ପଞ୍ଞପେସି ନ ପଟ୍ଠପେସି ନ ୱିୱରି ନ ୱିଭଜି ନ ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ନ ପକାସେସି। ଚକ୍ଖୁମାତି ଭଗୱା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା – ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାପି [ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି (କ।)] ଚକ୍ଖୁମା, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ମଂସଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଭଗୱତୋ ପଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି – ନୀଲୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ପୀତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଲୋହିତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଓଦାତୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ। ୟତ୍ଥ ଚ ଅକ୍ଖିଲୋମାନି ପତିଟ୍ଠିତାନି ତଂ ନୀଲଂ ହୋତି ସୁନୀଲଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଉମାପୁପ୍ଫସମାନଂ [ଉମ୍ମାରପୁପ୍ଫସମାନଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୫୬]। ତସ୍ସ ପରତୋ ପୀତକଂ ହୋତି ସୁପୀତକଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ କଣିକାରପୁପ୍ଫସମାନଂ। ଉଭତୋ ଚ ଅକ୍ଖିକୂଟାନି ଭଗୱତୋ ଲୋହିତକାନି ହୋନ୍ତି ସୁଲୋହିତକାନି ପାସାଦିକାନି ଦସ୍ସନେୟ୍ୟାନି ଇନ୍ଦଗୋପକସମାନାନି। ମଜ୍ଝେ କଣ୍ହଂ ହୋତି ସୁକଣ୍ହଂ ଅଲୂଖଂ ସିନିଦ୍ଧଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସମାନଂ [ଅଢଆରିଟ୍ଠକସମାନଂ (ସ୍ୟା।)]। ତସ୍ସ ପରତୋ ଓଦାତଂ ହୋତି ସୁଓଦାତଂ ସେତଂ ପଣ୍ଡରଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଓସଧିତାରକସମାନଂ। ତେନ ଭଗୱା ପାକତିକେନ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନେନ ପୁରିମସୁଚରିତକମ୍ମାଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ ସମନ୍ତା ୟୋଜନଂ ପସ୍ସତି ଦିୱା ଚେୱ ରତ୍ତିଞ୍ଚ । ୟଦା ହି ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଅନ୍ଧକାରୋ ହୋତି ସୂରିୟୋ ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ [ଅତ୍ଥଙ୍ଗମିତୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ହୋତି; କାଢଅପକ୍ଖୋ ଚ ଉପୋସଥୋ ହୋତି, ତିବ୍ବୋ ଚ ୱନସଣ୍ଡୋ ହୋତି, ମହା ଚ କାଢଅମେଘୋ [ଅକାଲମେଘୋ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୧୫୬] ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଏୱରୂପେ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେ ଅନ୍ଧକାରେ ସମନ୍ତା ୟୋଜନଂ ପସ୍ସତି। ନତ୍ଥି ସୋ କୁଟ୍ଟୋ ୱା କୱାଟଂ ୱା ପାକାରୋ ୱା ପବ୍ବତୋ ୱା ଗଚ୍ଛୋ ୱା ଲତା ୱା ଆୱରଣଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନାୟ। ଏକଂ ଚେ ତିଲଫଲଂ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତିଲୱାହେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ତଂୟେୱ ତିଲଫଲଂ ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ପାକତିକଂ ମଂସଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ; ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ, ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଚ ଭଗୱା ଏକମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱେପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଚପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦସପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ୱୀସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିଂସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସତମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସହସ୍ସିମ୍ପି ଚୂଢଅନିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱିସହସ୍ସିମ୍ପି ମଜ୍ଝିମିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସହସ୍ସିମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ମହାସହସ୍ସିମ୍ପି [ତିସହସ୍ସିଂ ମହାସହସ୍ସିମ୍ପି (କ।)] ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ୟାୱତକଂ ୱା [ୟାୱତା (ସୀ। କ।)] ପନ ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟ ତାୱତକଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗୱା ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ

ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞ୍ଞାଣୋ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ ଚତୁବେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସନାଗୋ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ ପୁରିସଧୋରଯ୍ହୋ ଅନନ୍ତଞ୍ଞାଣୋ ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅନନ୍ତଯସୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନଵା ନେତା ଵିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞାପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତା। ସୋ ହି ଭଗଵା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗଵିଦୂ ମଗ୍ଗକୋଵିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନ ଏତରହି ସାଵକା ଵିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା।

ସୋ ହି ଭଗଵା ଜାନଂ ଜାନାତି, ପସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ଚକ୍ଖୁଭୂତୋ ଞାଣଭୂତୋ ଧମ୍ମଭୂତୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ ଵତ୍ତା ପଵତ୍ତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିନ୍ନେତା ଅମତସ୍ସ ଦାତା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ [ଧମ୍ମସାମି (ସ୍ୟା। କ।)] ତଥାଗତୋ। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅଵିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ [ଅଫୁସିତଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ପଞ୍ଞାଯ। ଅତୀତଂ ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ [ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ (ସ୍ୟା।)] ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ନେଯ୍ୟଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ଜାନିତବ୍ବଂ [ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମଂ ଜାନିତବ୍ବଂ (କ।)] ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ଵା ପରତ୍ଥୋ ଵା ଉଭଯତ୍ଥୋ ଵା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ଉତ୍ତାନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ଗୂଳ୍ହୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ନେଯ୍ୟୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ନୀତୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ଅନଵଜ୍ଜୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ଵୋଦାନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ପରମତ୍ଥୋ ଵା [ପରମତ୍ଥୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ (କ।)], ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେ ପରିଵତ୍ତତି।

ସବ୍ବଂ କାଯକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଞାଣାନୁପରିଵତ୍ତି, ସବ୍ବଂ ଵଚୀକମ୍ମଂ ଞାଣାନୁପରିଵତ୍ତି, ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଞାଣାନୁପରିଵତ୍ତି। ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଅନାଗତେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଯାଵତକଂ ନେଯ୍ୟଂ ତାଵତକଂ ଞାଣଂ, ଯାଵତକଂ ଞାଣଂ ତାଵତକଂ ନେଯ୍ୟଂ। ନେଯ୍ୟପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ନେଯ୍ୟଂ, ନେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଞାଣଂ ନପ୍ପଵତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ନେଯ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ଯଥା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲାନଂ ସମ୍ମାଫୁସିତାନଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ଉପରିମଂ ନାତିଵତ୍ତତି, ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ନାତିଵତ୍ତତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ; ଏଵମେଵ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ନେଯ୍ୟଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ। ଯାଵତକଂ ନେଯ୍ୟଂ ତାଵତକଂ ଞାଣଂ, ଯାଵତକଂ ଞାଣଂ ତାଵତକଂ ନେଯ୍ୟଂ, ନେଯ୍ୟପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ନେଯ୍ୟଂ। ନେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଞାଣଂ ନପ୍ପଵତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ନେଯ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ ତେ ଧମ୍ମା।

ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଞାଣଂ ପଵତ୍ତତି। ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଆଵଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧା ଆକଙ୍ଖପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧା। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଞାଣଂ ପଵତ୍ତତି। ସବ୍ବେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ଭଗଵା ଆସଯଂ ଜାନାତି, ଅନୁସଯଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ଵାକାରେ ଦ୍ଵାକାରେ ସୁଵିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁଵିଞ୍ଞାପଯେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ଜାନାତି। ସଦେଵକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେଵମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେ ପରିଵତ୍ତତି।

ଯଥା ଯେ କେଚି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ଅନ୍ତମସୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲଂ [ତିମିତିପିଙ୍ଗଲଂ (କ।)] ଉପାଦାଯ ଅନ୍ତୋମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିଵତ୍ତନ୍ତି, ଏଵମେଵ ସଦେଵକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ଲୋକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ଲୋକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେଵମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେ ପରିଵତ୍ତତି। ଯଥା ଯେ କେଚି ପକ୍ଖୀ ଅନ୍ତମସୋ ଗରୁଳଂ ଵେନତେଯ୍ୟଂ ଉପାଦାଯ ଆକାସସ୍ସ ପଦେସେ ପରିଵତ୍ତନ୍ତି, ଏଵମେଵ ଯେପି ତେ ସାରିପୁତ୍ତସମା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତେପି ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଦେସେ ପରିଵତ୍ତନ୍ତି; ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣଂ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଞଂ ଫରିତ୍ଵା ଅଭିଭଵିତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତି।

ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପଵାଦା ଵାଲଵେଧିରୂପା ଵୋଭିନ୍ଦନ୍ତା [ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା (ସ୍ୟା। କ।)] ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ତେ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ଵା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ଵା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି। କଥିତା ଵିସଜ୍ଜିତା ଚ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗଵତା [ଭଗଵତୋ (କ।)] ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା। ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ ତେ ଭଗଵତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵାଵ ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି – ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଯାତି। ଏଵଂ ଭଗଵା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗଵା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗଵା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଵୋଲୋକେନ୍ତୋ [ଓଲୋକେନ୍ତୋ (କ।)] ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ଵାକାରେ ଦ୍ଵାକାରେ ସୁଵିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁଵିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାଵିନୋ [ପର … ଦସ୍ସାଵିନେ (କ।)] ଵିହରନ୍ତେ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପ୍ପଲିନିଯଂ ଵା ପଦୁମିନିଯଂ ଵା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିଯଂ ଵା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ଵା ପଦୁମାନି ଵା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଵା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂଵଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି [ଅନ୍ତୋନିମ୍ମୁଗ୍ଗପୋସୀନି (କ।)], ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ଵା ପଦୁମାନି ଵା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଵା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂଵଡ୍ଢାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ଵା ପଦୁମାନି ଵା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଵା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂଵଡ୍ଢାନି ଉଦକା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅନୁପଲିତ୍ତାନି ଉଦକେନ; ଏଵମେଵଂ ଭଗଵା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଵୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ

ସଙ୍ଘେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ। ଜାନାତି ଭଗୱା – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋ, ଅଯଂ ଦୋସଚରିତୋ, ଅଯଂ ମୋହଚରିତୋ, ଅଯଂ ୱିତକ୍କଚରିତୋ, ଅଯଂ ସଦ୍ଧାଚରିତୋ, ଅଯଂ ଞାଣଚରିତୋ''ତି। ରାଗଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅସୁଭକଥଂ କଥେତି; ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ମୋହଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସେ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାଯ ଗରୁସଂୱାସେ ନିୱେସେତି; ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପସାଦନୀଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖତି ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିଂ [ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତଂ (କ।)] ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ସୀଲାନି ଚ; ଅତ୍ତନୋ ଞାଣଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖତି ଅନିଚ୍ଚାକାରଂ ଦୁକ୍ଖାକାରଂ ଅନତ୍ତାକାରଂ।

''ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ, ଯଥାପି ପସ୍ସେ ଜନତଂ ସମନ୍ତତୋ;

ତଥୂପମଂ ଧମ୍ମମଯଂ ସୁମେଧ, ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ [ସୋକାୱକିଣ୍ଣଂ (ସ୍ୟା।)] ଜନତମପେତସୋକୋ, ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଜାତିଜରାଭିଭୂତ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ। ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ।

''ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମାତି – ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ଚକ୍ଖୁମା।

ଯାୱତତିଯଞ୍ଚ ଦେୱୀସି, ବ୍ୟାକରୋତୀତି ମେ ସୁତନ୍ତି ଯାୱତତିଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ସହଧମ୍ମିକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି ନୋ ସଂସାରେତୀତି [ସମ୍ପାଯତୀତି (ସ୍ୟା।)] – ଏୱଂ ମଯା ଉଗ୍ଗହିତଂ, ଏୱଂ ମଯା ଉପଧାରିତଂ, ଏୱଂ ମଯା ଉପଲକ୍ଖିତଂ। ଦେୱୀସୀତି ଭଗୱା ଚେୱ ଇସି ଚାତି – ଦେୱୀସି। ଯଥା ରାଜା ପବ୍ବଜିତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରାଜିସଯୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପବ୍ବଜିତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଦେୱୋ ଚେୱ ଇସି ଚାତି – ଦେୱୀସି।

ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ପବ୍ବଜିତୋତିପି ଇସି। ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହନ୍ତଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ମହନ୍ତଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହତୋ ତମୋକାଯସ୍ସ ପଦାଲନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହତୋ ୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ପଭେଦନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହତୋ ତଣ୍ହାସଲ୍ଲସ୍ସ ଅବ୍ବହନଂ… ମହତୋ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟସ୍ସ ୱିନିୱେଠନଂ… ମହତୋ ମାନଦ୍ଧଜସ୍ସ ପପାତନଂ… ମହତୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରସ୍ସ ୱୂପସମଂ… ମହତୋ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣଂ… ମହତୋ ଭାରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପନଂ… ମହତୋ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦଂ… ମହତୋ ସନ୍ତାପସ୍ସ ନିବ୍ବାପନଂ… ମହତୋ ପରିଳାହସ୍ସ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ… ମହତୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ… ମହନ୍ତେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ… ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି… ମହନ୍ତାନି ବଲାନି… ମହନ୍ତେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ… ମହନ୍ତଂ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ… ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତିପି ଇସି। ମହେସକ୍ଖେହି ୱା ସତ୍ତେହି ଏସିତୋ ଗୱେସିତୋ ପରିଯେସିତୋ – ''କହଂ ବୁଦ୍ଧୋ, କହଂ ଭଗୱା, କହଂ ଦେୱଦେୱୋ, କହଂ ନରାସଭୋ''ତିପି ଇସୀତି – ଯାୱତତିଯଞ୍ଚ ଦେୱୀସି ବ୍ୟାକରୋତୀତି ମେ ସୁତଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଦ୍ୱାହଂ ସକ୍କଂ ଅପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ମୋଘରାଜା]

ନ ମେ ବ୍ୟାକାସି ଚକ୍ଖୁମା;

ଯାୱତତିଯଞ୍ଚ ଦେୱୀସି, ବ୍ୟାକରୋତୀତି ମେ ସୁତ''ନ୍ତି।

୮୬।

ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋ;

ଦିଟ୍ଠିଂ ତେ ନାଭିଜାନାତି, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋତି। ଅଯଂ ଲୋକୋତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ। ପରୋ ଲୋକୋତି ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବୋ ପରୋ ଲୋକୋତି – ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ।

ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋତି ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସାତି – ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋ।

ଦିଟ୍ଠିଂ ତେ ନାଭିଜାନାତୀତି ତୁଯ୍ହଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଖନ୍ତିଂ ରୁଚିଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଲୋକୋ ନ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକୋ ଏୱଂଖନ୍ତିକୋ ଏୱଂରୁଚିକୋ ଏୱଂଲଦ୍ଧିକୋ ଏୱଂଅଜ୍ଝାସଯୋ ଏୱଂଅଧିପ୍ପାଯୋ''ତି ନ ଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି ନ ଦକ୍ଖତି ନାଧିଗଚ୍ଛତି ନ ୱିନ୍ଦତି ନ ପଟିଲଭତୀତି – ଦିଟ୍ଠିଂ ତେ ନାଭିଜାନାତି।

ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋତି ଭଗୱା ଯସପ୍ପତ୍ତୋତି ଯସସ୍ସୀ। ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତିପି ଯସସ୍ସୀତି – ଗୋତମସ୍ସ ଯସ୍ସିନୋ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋ;

ଦିଟ୍ଠିଂ ତେ ନାଭିଜାନାତି, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ''ତି।

୮୭।

ଏୱଂଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି।

ଏୱଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିନ୍ତି ଏୱଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିଂ ଅଗ୍ଗଦସ୍ସାୱିଂ ସେଟ୍ଠଦସ୍ସାୱିଂ ୱିସେଟ୍ଠଦସ୍ସାୱିଂ ପାମୋକ୍ଖଦସ୍ସାୱିଂ ଉତ୍ତମଦସ୍ସାୱିଂ ପରମଦସ୍ସାୱିନ୍ତି – ଏୱଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିଂ।

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମନ୍ତି ପଞ୍ହେନ ଅତ୍ଥିକୋ ଆଗତୋମ୍ହି…ପେ… ୱହସ୍ସେତଂ ଭାରନ୍ତି, ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତଂ ତୁଲଯନ୍ତଂ ତୀରଯନ୍ତଂ ୱିଭାୱଯନ୍ତଂ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତନ୍ତି – କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ।

ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀତି ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି ନ ଦକ୍ଖତି ନାଧିଗଚ୍ଛତି ନ ୱିନ୍ଦତି ନ ପଟିଲଭତୀତି – ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଏୱଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଦସ୍ସାୱିଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ;

କଥଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀ''ତି।

୮୮।

ସୁଞ୍ଞତୋଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ, ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋ;

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ, ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯା;

ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି।

ସୁଞ୍ଞତୋଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୂତି। ଲୋକୋତି ନିରଯଲୋକୋ ତିରଚ୍ଛାନଲୋକୋ ପେତ୍ତିୱିସଯଲୋକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଦେୱଲୋକୋ ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆଯତନଲୋକୋ ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ସଦେୱକୋ [ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ (କ।)]। ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଲୋକୋ ଲୋକୋତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି? ‘‘ଲୁଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ମା ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚ ଲୁଜ୍ଜତି? ଚକ୍ଖୁ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଲୁଜ୍ଜତି, ରୂପା ଲୁଜ୍ଜନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୁଜ୍ଜତି, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୁଜ୍ଜତି, ଯମ୍ପିଦଂ [ଯମିଦଂ (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୮୨] ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ଲୁଜ୍ଜତି; ସୋତଂ ଲୁଜ୍ଜତି, ଗନ୍ଧା ଲୁଜ୍ଜନ୍ତି… ପେ… କାଯୋ ଲୁଜ୍ଜତି , ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଲୁଜ୍ଜନ୍ତି; ମନୋ ଲୁଜ୍ଜତି, ଧମ୍ମା ଲୁଜ୍ଜନ୍ତି, ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୁଜ୍ଜତି, ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୁଜ୍ଜତି; ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ଲୁଜ୍ଜତି। ଲୁଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ମା ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି’’।

ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୂତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି – ଅୱସିଯପୱତ୍ତସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱସେନ [ଅୱସ୍ସିଯପୱତ୍ତ … (ସ୍ୟା।)] ୱା ତୁଚ୍ଛସଙ୍ଖାରସମନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱା। କଥଂ ଅୱସିଯପୱତ୍ତସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱସେନ ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି? ରୂପେ ୱସୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ୱେଦନାଯ ୱସୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ସଞ୍ଞାଯ ୱସୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ସଙ୍ଖାରେସୁ ୱସୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ୱିଞ୍ଞାଣେ ୱସୋ ନ ଲବ୍ଭତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା [ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୩।୫୯] – ‘‘ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନତ୍ତା। ରୂପଞ୍ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସ, ନୟିଦଂ ରୂପଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ; ଲବ୍ଭେଥ ଚ ରୂପେ – ‘ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ମା ଅହୋସୀ’ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୂପଂ ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ରୂପଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତି ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ରୂପେ – ‘ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ମା ଅହୋସୀ’ତି।

‘‘ୱେଦନା ଅନତ୍ତା। ୱେଦନା ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସ, ନୟିଦଂ ୱେଦନା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ; ଲବ୍ଭେଥ ଚ ୱେଦନାଯ – ‘ଏୱଂ ମେ ୱେଦନା ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ୱେଦନା ମା ଅହୋସୀ’ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦନା ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ୱେଦନା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ୱେଦନାଯ – ‘ଏୱଂ ମେ ୱେଦନା ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ୱେଦନା ମା ଅହୋସୀ’ତି।

‘‘ସଞ୍ଞା ଅନତ୍ତା। ସଞ୍ଞା ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସ, ନୟିଦଂ ସଞ୍ଞା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ; ଲବ୍ଭେଥ ଚ ସଞ୍ଞାଯ – ‘ଏୱଂ ମେ ସଞ୍ଞା ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ସଞ୍ଞା ମା ଅହୋସୀ’ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଞ୍ଞା ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ସଞ୍ଞା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ସଞ୍ଞାଯ – ‘ଏୱଂ ମେ ସଞ୍ଞା ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ସଞ୍ଞା ମା ଅହୋସୀ’ତି।

‘‘ସଙ୍ଖାରା ଅନତ୍ତା। ସଙ୍ଖାରା ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୟିଦଂ ସଙ୍ଖାରା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ; ଲବ୍ଭେଥ ଚ ସଙ୍ଖାରେସୁ – ‘ଏୱଂ ମେ ସଙ୍ଖାରା ହୋନ୍ତୁ, ଏୱଂ ମେ ସଙ୍ଖାରା ମା ଅହେସୁ’ନ୍ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ସଙ୍ଖାରା ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ସଙ୍ଖାରା ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ସଙ୍ଖାରେସୁ – ‘ଏୱଂ ମେ ସଙ୍ଖାରା ହୋନ୍ତୁ, ଏୱଂ ମେ ସଙ୍ଖାରା ମା ଅହେସୁ’ନ୍ତି।

‘‘ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନତ୍ତା। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସ, ନୟିଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ; ଲବ୍ଭେଥ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣେ – ‘ଏୱଂ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମା ଅହୋସୀ’ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ୱିଞ୍ଞାଣେ – ‘ଏୱଂ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମା ଅହୋସୀ’’’ତି।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ନାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯୋ ତୁମ୍ହାକଂ, ନପି ଅଞ୍ଞେସଂ [ପରେସଂ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୨।୩୭]। ପୁରାଣମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ୱେଦନିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ର ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତୱା ଅରିଯସାୱକୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂୟେୱ ସାଧୁକଂ ଯୋନିସୋ ମନସି କରୋତି – ‘ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଯଦିଦଂ – ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯା ନାମରୂପଂ, ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନଂ, ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋ, ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା, ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା, ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯା ଉପାଦାନଂ, ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋ, ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତି, ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭୱନ୍ତି – ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି’’’।

‘‘ଅଓିଜ୍ଜାଯ ତ୍ୱେଓ ଅସେସଓିରାଗନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ଓିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ …ପେ… ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେଓଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି , ଏଓମେତସ୍ସ କେଓଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି। ଏଓଂ ଅଓସିଯପଓତ୍ତସଲ୍ଲକ୍ଖଣଓସେନ ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି।

କଥଂ ତୁଚ୍ଛସଙ୍ଖାରସମନୁପସ୍ସନାଓସେନ ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି? ରୂପେ ସାରୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ଓେଦନାଯ ସାରୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ସଞ୍ଞାଯ ସାରୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ସଙ୍ଖାରେସୁ ସାରୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ଓିଞ୍ଞାଣେ ସାରୋ ନ ଲବ୍ଭତି; ରୂପଂ ଅସ୍ସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଓେଦନା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା… ସଙ୍ଖାରା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା… ଓିଞ୍ଞାଣଂ ଅସ୍ସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଯଥା ନଳୋ ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଚ ଏରଣ୍ଡୋ…ପେ… ଯଥା ଚ ଉଦୁମ୍ବରୋ ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଚ ସେତଗଚ୍ଛୋ [ସେତଓଚ୍ଛୋ (କ।)] ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଚ ପାଲିଭଦ୍ଦକୋ [ପାଳିଭଦ୍ଦକୋ (କ।)] ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଚ ଫେଣପିଣ୍ଡୋ [ଫେଣୁପିଣ୍ଡୋ (ସ୍ୟା।)] ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଚ ଉଦକପୁବ୍ବୁଳଂ [ପୁବ୍ବୁଲକଂ (ସ୍ୟା।)] ଅସ୍ସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ, ଯଥା ଚ ମରୀଚି ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା, ଯଥା କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅସ୍ସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ମାଯା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା – ଏଓମେଓ ରୂପଂ ଅସ୍ସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଓେଦନା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା… ସଙ୍ଖାରା ଅସ୍ସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା… ଓିଞ୍ଞାଣଂ ଅସ୍ସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଏଓଂ ତୁଚ୍ଛସଙ୍ଖାରସମନୁପସ୍ସନାଓସେନ ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି। ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି।

ଅପି ଚ, ଛହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି। ଚକ୍ଖୁ ସୁଞ୍ଞଂ [ସ୍ୟା। … ପୋତ୍ଥକେ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଞ୍ଞଥା ଦିସ୍ସତି] ଅତ୍ତେନ ଓା ଅତ୍ତନିଯେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା, ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଜିଓ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… କାଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ଓା ଅତ୍ତନିଯେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ରୂପା ସୁଞ୍ଞା…ପେ… ସଦ୍ଦା ସୁଞ୍ଞା… ଗନ୍ଧା ସୁଞ୍ଞା… ରସା ସୁଞ୍ଞା… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସୁଞ୍ଞା… ଧମ୍ମା ସୁଞ୍ଞା ଅତ୍ତେନ ଓା ଅତ୍ତନିଯେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା । ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ମନୋଓିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ … ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜା ଓେଦନା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଓେଦନା ସୁଞ୍ଞା… ରୂପସଞ୍ଞା ସୁଞ୍ଞା… ଧମ୍ମସଞ୍ଞା ସୁଞ୍ଞା… ରୂପସଞ୍ଚେତନା ସୁଞ୍ଞା… ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନା ସୁଞ୍ଞା… ରୂପତଣ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… ରୂପଓିତକ୍କୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ରୂପଓିଚାରୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଧମ୍ମଓିଚାରୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ଓା ଅତ୍ତନିଯେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଏଓଂ ଛହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି।

ଅପି ଚ, ଦସହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି। ରୂପଂ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଅସାରକତୋ ଓଧକତୋ ଓିଭଓତୋ ଅଘମୂଲତୋ ସାସଓତୋ ସଙ୍ଖତତୋ; ଓେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଓିଞ୍ଞାଣଂ… ଚୁତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭଓଂ… ସଂସାରଓଟ୍ଟଂ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଅସାରକତୋ ଓଧକତୋ ଓିଭଓତୋ ଅଘମୂଲତୋ ସାସଓତୋ ସଙ୍ଖତତୋ। ଏଓଂ ଦସହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି।

ଅପି ଚ, ଦ୍ୱାଦସହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି। ରୂପଂ ନ ସତ୍ତୋ ନ ଜୀଓୋ ନ ନରୋ ନ ମାଣଓୋ ନ ଇତ୍ଥୀ ନ ପୁରିସୋ ନ ଅତ୍ତା ନ ଅତ୍ତନିଯଂ ନାହଂ ନ ମମ ନ କୋଚି ନ କସ୍ସଚି; ଓେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ଓିଞ୍ଞାଣଂ ନ ସତ୍ତୋ ନ ଜୀଓୋ ନ ନରୋ ନ ମାଣଓୋ ନ ଇତ୍ଥୀ ନ ପୁରିସୋ ନ ଅତ୍ତା ନ ଅତ୍ତନିଯଂ ନାହଂ ନ ମମ ନ କୋଚି ନ କସ୍ସଚି। ଏଓଂ ଦ୍ୱାଦସହାକାରେହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅଓେକ୍ଖତି।

ଓୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଓତା – ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ଓୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଓିସ୍ସତି। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ? ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ଓୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଓିସ୍ସତି। ଓେଦନା, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ସା ଓୋ ପହୀନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଓିସ୍ସତି। ସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ସା ଓୋ ପହୀନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଓିସ୍ସତି। ସଙ୍ଖାରା, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତେ ପଜହଥ। ତେ ଓୋ ପହୀନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଓିସ୍ସନ୍ତି। ଓିଞ୍ଞାଣଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ନ

ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି [ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୩।୩୩], ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଜେତୱନେ ତିଣକଟ୍ଠସାଖାପଲାସଂ ତଂ ଜନୋ ହରେୟ୍ୟ ୱା ଡହେୟ୍ୟ ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରେୟ୍ୟ। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅମ୍ହେ ଜନୋ ହରତି ୱା ଡହତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋତୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’? ‘ନ ହି ନୋ ଏତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ତା ୱା ଅତ୍ତନିଯଂ ୱା’ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ ତଂ ପଜହଥ; ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ? ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ; ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି।

ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘‘ସୁଞ୍ଞୋ [ସୁଞ୍ଞତୋ (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୮୫] ଲୋକୋ, ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ’ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି? ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା, ତସ୍ମା ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା? ଚକ୍ଖୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ରୂପା ସୁଞ୍ଞା… ପେ… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଯମ୍ପିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ସଦ୍ଦା ସୁଞ୍ଞା… ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଗନ୍ଧା ସୁଞ୍ଞା… ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… ରସା ସୁଞ୍ଞା… କାଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ … ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଧମ୍ମା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଯମ୍ପିଦଂ ସୁଞ୍ଞଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା, ତସ୍ମା ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି।

‘‘ସୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦଂ, ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରସନ୍ତତିଂ;

ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଭୂତଂ, ନ ଭଯଂ ହୋତି ଗାମଣି।

‘‘ତିଣକଟ୍ଠସମଂ ଲୋକଂ, ଯଦା ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି;

ନାଞ୍ଞଂ [ନ ଅଞ୍ଞଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ପତ୍ଥଯତେ କିଞ୍ଚି, ଅଞ୍ଞତ୍ରପ୍ପଟିସନ୍ଧିଯା’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା [ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୬] – ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ରୂପସ୍ସ ଗତି, ୱେଦନଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ୱେଦନାଯ ଗତି, ସଞ୍ଞଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ସଞ୍ଞାଯ ଗତି, ସଙ୍ଖାରେ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ସଙ୍ଖାରାନଂ ଗତି, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଗତି । ତସ୍ସ ରୂପଂ [ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପଂ (ସ୍ୟା।)] ସମନ୍ନେସତୋ ଯାୱତା ରୂପସ୍ସ ଗତି, ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ନେସତୋ ଯାୱତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଗତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ତଂ ହୋତି ଅହନ୍ତି ୱା ମମନ୍ତି ୱା ଅସ୍ମୀତି ୱା, ତମ୍ପି ତସ୍ସ ନ ହୋତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି।

ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୂତି ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଦକ୍ଖସ୍ସୁ ତୁଲେହି ତୀରେହି ୱିଭାୱେହି ୱିଭୂତଂ କରୋହୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ।

ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋତି। ମୋଘରାଜାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ସଦାତି ସବ୍ବକାଲଂ…ପେ… ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋ।

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚାତି ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି। ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ

ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ଯାଥାୱକନ୍ତି ଗାହୋ ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ଅଯଂ ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚାତି ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ ସମୂହଚ୍ଚ [ଊହଚ୍ଚ ସମୁହଚ୍ଚ (କ।) ସଦ୍ଦନୀତିଯା ପନ ସମେତି] ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ।

ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯାତି ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁପି ତରେଯ୍ୟାସି, ଜରାପି ତରେଯ୍ୟାସି, ମରଣମ୍ପି ତରେଯ୍ୟାସି ଉତ୍ତରେଯ୍ୟାସି ପତରେଯ୍ୟାସି ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟାସି ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟାସୀତି – ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯା।

ଏୱଂଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତଂ ତୁଲଯନ୍ତଂ ତୀରଯନ୍ତଂ ୱିଭାୱଯନ୍ତଂ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତନ୍ତି – ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ।

ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀତି ମଚ୍ଚୁପି ମଚ୍ଚୁରାଜା, ମାରୋପି ମଚ୍ଚୁରାଜା, ମରଣମ୍ପି ମଚ୍ଚୁରାଜା। ନ ପସ୍ସତୀତି ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି ନ ଦକ୍ଖତି ନାଧିଗଚ୍ଛତି ନ ୱିନ୍ଦତି ନ ପଟିଲଭତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ପୱନେ ଚରମାନୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ [ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ (କ।)] ତିଟ୍ଠତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନିସୀଦତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅନାପାଥଗତୋ [ଅନାପାତଗତୋ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି [ଅନ୍ତମକାସି (କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୭୧] ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ'।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ'।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା, ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା, ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା, ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ'।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ, ତିଣ୍ଣୋ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ'ନ୍ତି। ସୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ତିଟ୍ଠତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନିସୀଦତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅନାପାଥଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପାପିମତୋ''ତି – ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ, ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋ;

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ, ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯା;

ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀ''ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା…ପେ… ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି।

ମୋଘରାଜମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ ପନ୍ନରସମୋ।

୧୬। ପିଙ୍ଗିଯମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ

୮୯।

ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମିଅବଲୋ ୱୀତଵଣ୍ଣୋ[ଵିଵଣ୍ଣୋ (ସ୍ୟା।)], [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ]

ନେତ୍ତା ନ ସୁଦ୍ଧା ସଵନଂ ନ ଫାସୁ;

ମାହଂ ନସ୍ସଂ ମୋମୁହୋ ଅନ୍ତରାଵ[ଅନ୍ତରାଯ (ସ୍ୟା। କ।)], ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ।

ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମିଅବଲୋ ୱୀତଵଣ୍ଣୋତି। ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମୀତି ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ଵଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ୱୀସଵସ୍ସସତିକୋ ଜାତିଯା। ଅବଲୋତି ଦୁବ୍ବଲୋ ଅପ୍ପବଲୋ ଅପ୍ପଥାମୋ। ୱୀତଵଣ୍ଣୋତି ୱୀତଵଣ୍ଣୋ ୱିଗତଵଣ୍ଣୋ ୱିଗଚ୍ଛିତଵଣ୍ଣୋ। ଯା ସା ପୁରିମା ସୁଭା ଵଣ୍ଣନିଭା ସା ଅନ୍ତରହିତା, ଆଦୀନଵୋ ପାତୁଭୂତୋତି – ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମି ଅବଲୋ ୱୀତଵଣ୍ଣୋ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ…। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯଵଚନଂ…ପେ…। ପିଙ୍ଗିଯୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ।

ନେତ୍ତାନ ସୁଦ୍ଧା ସଵନଂ ନ ଫାସୂତି ନେତ୍ତା ଅସୁଦ୍ଧା ଅୱିସୁଦ୍ଧା ଅପରିସୁଦ୍ଧା ଅଵୋଦାତା। ନୋ ତଥା ଚକ୍ଖୁନା ରୂପେ ପସ୍ସାମୀତି – ନେତ୍ତା ନ ସୁଦ୍ଧା। ସଵନଂ ନ ଫାସୂତି ସୋତଂ ଅସୁଦ୍ଧଂ ଅୱିସୁଦ୍ଧଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ଅଵୋଦାତଂ। ନୋ ତଥା ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣୋମୀତି – ନେତ୍ତା ନ ସୁଦ୍ଧା ସଵନଂ ନ ଫାସୁ।

ମାହଂନସ୍ସଂ ମୋମୁହୋ ଅନ୍ତରାୱାତି। ମାହଂ ନସ୍ସନ୍ତି ମାହଂ ନସ୍ସ ମାହଂ ୱିନସ୍ସଂ ମାହଂ ପନସ୍ସଂ। ମୋମୁହୋତି ମୋହମୁହୋ ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅୱିଭାୱୀ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ଅନ୍ତରାୱାତି ତୁଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଅନଞ୍ଞାଯ ଅନଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଅଫସ୍ସଯିତ୍ୱା ଅସଚ୍ଛିକରିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାଯେଵ କାଲଙ୍କରେଯ୍ୟନ୍ତି – ମାହଂ ନସ୍ସଂ ମୋମୁହୋ ଅନ୍ତରାଵ।

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିଵରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ। ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି ଯମହଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ ଆଜାନେଯ୍ୟଂ ୱିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିୱିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ ଫସ୍ସେଯ୍ୟଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟନ୍ତି – ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ।

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନନ୍ତି ଇଧେଵ ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ଜିଣ୍ଣୋହମସ୍ମି ଅବଲୋ ୱୀତଵଣ୍ଣୋ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ]

ନେତ୍ତା ନ ସୁଦ୍ଧା ସଵନଂ ନ ଫାସୁ;

ମାହଂ ନସ୍ସଂ ମୋମୁହୋ ଅନ୍ତରାଵ, ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ;

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନ’’ନ୍ତି।

୯୦।

ଦିସ୍ୱାନ ରୂପେସୁ ୱିହଞ୍ଞମାନେ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ ଜନା ପମତ୍ତା;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ।

ଦିସ୍ୱାନ ରୂପେସୁ ୱିହଞ୍ଞମାନେତି। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ରୂପଂ। ସତ୍ତା ରୂପହେତୁ ରୂପପ୍ପଚ୍ଚଯା ରୂପକାରଣା ହଞ୍ଞନ୍ତି ୱିହଞ୍ଞନ୍ତି ଉପହଞ୍ଞନ୍ତି ଉପଘାତିଯନ୍ତି [ଉପଘାତଯନ୍ତି (ସ୍ୟା। କା।)]। ରୂପେ ସତି ୱିୱିଧକମ୍ମକାରଣା [ୱିୱିଧକମ୍ମକରଣାନି (କା।)] କାରେନ୍ତି। କସାହିପି ତାଳେନ୍ତି, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ଅଦ୍ଧଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଏରକୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଚୀରକୱାସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଏଣେଯ୍ୟକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, କହାପଣିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି [ଖାରାପଟିଚ୍ଛିକମ୍ପି (କା।)] କରୋନ୍ତି, ପଲିଘପରିୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚନ୍ତି, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେନ୍ତି, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେନ୍ତି, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ଏୱଂ ସତ୍ତା ରୂପହେତୁ ରୂପପ୍ପଚ୍ଚଯା ରୂପକାରଣା ହଞ୍ଞନ୍ତି ୱିହଞ୍ଞନ୍ତି ଉପହଞ୍ଞନ୍ତି ଉପଘାତିଯନ୍ତି। ଏୱଂ ହଞ୍ଞମାନେ ୱିହଞ୍ଞମାନେ ଉପହଞ୍ଞମାନେ ଉପଘାତିଯମାନେ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଦିସ୍ୱାନ ରୂପେସୁ ୱିହଞ୍ଞମାନେ।

ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱାତି। ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା।

ରୁପ୍ପନ୍ତିରୂପେସୁ ଜନା ପମତ୍ତାତି। ରୁପ୍ପନ୍ତୀତି ରୁପ୍ପନ୍ତି କୁପ୍ପନ୍ତି ପୀଳଯନ୍ତି [ପୀଳିଯନ୍ତି (ସ୍ୟା। କା।)] ଘଟ୍ଟଯନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିତା ଦୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ରୁପ୍ପନ୍ତି କୁପ୍ପନ୍ତି ପୀଳଯନ୍ତି ଘଟ୍ଟଯନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିତା ଦୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି। ସୋତରୋଗେନ…ପେ… କାଯରୋଗେନ…ପେ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ରୁପ୍ପନ୍ତି କୁପ୍ପନ୍ତି ପୀଳଯନ୍ତି ଘଟ୍ଟଯନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିତା ଦୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତୀତି – ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ।

ଅଥ ୱା, ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ହୀଯମାନେ ହାଯମାନେ ପରିହାଯମାନେ ୱେମାନେ [ୱିହାଯମାନେ (କା।)] ୱିଗଚ୍ଛମାନେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ରୁପ୍ପନ୍ତି…ପେ… ଦୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି। ସୋତସ୍ମିଂ…ପେ… ଘାନସ୍ମିଂ… ଜିୱ୍ହାଯ… କାଯସ୍ମିଂ… ରୂପସ୍ମିଂ… ସଦ୍ଦସ୍ମିଂ… ଗନ୍ଧସ୍ମିଂ… ରସସ୍ମିଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସ୍ମିଂ… କୁଲସ୍ମିଂ… ଗଣସ୍ମିଂ… ଆୱାସସ୍ମିଂ… ଲାଭସ୍ମିଂ… ଯସସ୍ମିଂ… ପସଂସାଯ… ସୁଖସ୍ମିଂ… ଚୀୱରସ୍ମିଂ… ପିଣ୍ଡପାତସ୍ମିଂ… ସେନାସନସ୍ମିଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସ୍ମିଂ ହୀଯମାନେ ହାଯମାନେ ପରିହାଯମାନେ ୱେମାନେ ୱିଗଚ୍ଛମାନେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ରୁପ୍ପନ୍ତି କୁପ୍ପନ୍ତି ପୀଳଯନ୍ତି ଘଟ୍ଟଯନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିତା ଦୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତୀତି – ଏୱମ୍ପି ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ।

ଜନାତି ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ପମତ୍ତାତି ପମାଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସଗ୍ଗୋ ୱୋସଗ୍ଗାନୁପ୍ପଦାନଂ କୁସଲାନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯତା ଅସାତଚ୍ଚକିରିଯତା ଅନଟ୍ଠିତକିରିଯତା ଓଲୀନୱୁତ୍ତିତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଅନାସେୱନା ଅଭାୱନା ଅବହୁଲୀକମ୍ମଂ [ଅବହୁଲିକମ୍ମଂ (କା।)] ଅନଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁଯୋଗୋ ପମାଦୋ। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ପମାଦୋ ପମଜ୍ଜନା ପମଜ୍ଜିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଦୋ। ଇମିନା ପମାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା ଜନା ପମତ୍ତାତି – ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ ଜନା ପମତ୍ତା।

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ଏୱଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ରୂପେସୂତି – ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ସାତଚ୍ଚକାରୀ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯାତି। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ରୂପଂ। ଜହସ୍ସୁ ରୂପନ୍ତି ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ, ପଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ,

ୱିନୋଦେହି ରୂପଂ, ଖ୍ଯନ୍ତୀକରୋହି ରୂପଂ, ଅନଭାୱଂ ଗମେହି ରୂପଂ। ଅପୁନବ୍ଭୱାଯାତି ଯଥା ତେ ରୂପଂ ଇଧେୱ ନିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ, ପୁନପଟିସନ୍ଧିକୋ ଭୱୋ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ କାମଧାତୁଯା ୱା ରୂପଧାତୁଯା ୱା ଅରୂପଧାତୁଯା ୱା, କାମଭୱେ ୱା ରୂପଭୱେ ୱା ଅରୂପଭୱେ ୱା, ସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା, ଏକୱୋକାରଭୱେ ୱା ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ୱା ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ୱା, ପୁନ ଗତିଯା ୱା ଉପପତ୍ତିଯା ୱା ପଟିସନ୍ଧିଯା ୱା ଭୱେ ୱା ସଂସାରେ ୱା ୱଟ୍ଟେ ୱା ନ ଜନେଯ୍ଯ ନ ସଞ୍ଜନେଯ୍ଯ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ, ଇଧେୱ ନିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ ୱୂପସମେଯ୍ଯ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେଯ୍ଯାତି – ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିସ୍ୱାନ ରୂପେସୁ ୱିହଞ୍ଞମାନେ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ରୁପ୍ପନ୍ତି ରୂପେସୁ ଜନା ପମତ୍ତା;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁ ରୂପଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯା''ତି।

୯୧।

ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାଯୋ;

ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସୁତଂ ଅମୁତଂ, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚି ନମତ୍ଥି ଲୋକେ;

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ, ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ।

ଦିସାଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାଯୋତି ଦସ ଦିସା।

ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସୁତଂ ଅମୁତଂ, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚି ନମତ୍ଥି ଲୋକେତି ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସୁତଂ ଅମୁତଂ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ୱା ପରତ୍ଥୋ ୱା ଉଭଯତ୍ଥୋ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଉତ୍ତାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗୂଳ୍ହୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନେଯ୍ୟୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନୀତୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱୋଦାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପରମତ୍ଥୋ ୱା ନତ୍ଥି ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତୀତି – ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସୁତଂ ଅମୁତଂ, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚି ନମତ୍ଥି ଲୋକେ।

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ…ପେ… ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖାହି ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱରାହି ୱିଭଜାହି ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହି। ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞନ୍ତି ଯମହଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ ଆଜାନେଯ୍ୟଂ ୱିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିୱିଜାନେଯ୍ୟଂ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ ଫସ୍ସେଯ୍ୟଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟନ୍ତି – ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ।

ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନନ୍ତି ଇଧେୱ ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ପହାନଂ ୱୂପସମଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନଂ। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାଯୋ;

ନ ତୁଯ୍ହଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସୁତଂ ଅମୁତଂ, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତଂ କିଞ୍ଚି ନମତ୍ଥି ଲୋକେ;

ଆଚିକ୍ଖ ଧମ୍ମଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞଂ, ଜାତିଜରାଯ ଇଧ ୱିପ୍ପହାନ''ନ୍ତି।

୯୨।

ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ ମନୁଜେ ପେକ୍ଖମାନୋ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ସନ୍ତାପଜାତେ ଜରସା ପରେତେ;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁତଣ୍ହଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ।

ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ ମନୁଜେ ପେକ୍ଖମାନୋତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେତି ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ [ତଣ୍ହାଯ ଅଧିପନ୍ନେ (କ।)] ତଣ୍ହାନୁଗେ ତଣ୍ହାନୁଗତେ ତଣ୍ହାନୁସଟେ ତଣ୍ହାଯ ପନ୍ନେ ପଟିପନ୍ନେ ଅଭିଭୂତେ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତେ। ମନୁଜେତି ସତ୍ତାଧିୱଚନଂ। ପେକ୍ଖମାନୋତି ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ ମନୁଜେ ପେକ୍ଖମାନୋ। ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱାତି। ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା।

ସନ୍ତାପଜାତେ ଜରସା ପରେତେତି। ସନ୍ତାପଜାତେତି ଜାତିଯା ସନ୍ତାପଜାତେ, ଜରାଯ ସନ୍ତାପଜାତେ, ବ୍ୟାଧିନା ସନ୍ତାପଜାତେ, ମରଣେନ ସନ୍ତାପଜାତେ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସେହି ସନ୍ତାପଜାତେ, ନେରଯିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ସନ୍ତାପଜାତେ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ସନ୍ତାପଜାତେ ଈତିଜାତେ ଉପଦ୍ଦୱଜାତେ ଉପସଗ୍ଗଜାତେତି – ସନ୍ତାପଜାତେ। ଜରସା ପରେତେତି ଜରାଯ ଫୁଟ୍ଠେ ପରେତେ ସମୋହିତେ ସମନ୍ନାଗତେ। ଜାତିଯା ଅନୁଗତେ ଜରାଯ ଅନୁସଟେ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତେ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତେ ଅତାଣେ ଅଲେଣେ ଅସରଣେ ଅସରଣୀଭୂତେତି – ସନ୍ତାପଜାତେ ଜରସା ପରେତେ।

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ଏୱଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ତଣ୍ହାଯାତି – ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯାତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହନ୍ତି ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ପଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ୱିନୋଦେହି ତଣ୍ହଂ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋହି ତଣ୍ହଂ ଅନଭାୱଂ ଗମେହି ତଣ୍ହଂ। ଅପୁନବ୍ଭୱାଯାତି ଯଥା ତେ…ପେ… ପୁନପଟିସନ୍ଧିକୋ ଭୱୋ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ କାମଧାତୁଯା ୱା ରୂପଧାତୁଯା ୱା ଅରୂପଧାତୁଯା ୱା, କାମଭୱେ ୱା ରୂପଭୱେ ୱା ଅରୂପଭୱେ ୱା, ସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ ୱା, ଏକୱୋକାରଭୱେ ୱା ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ୱା ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ୱା, ପୁନଗତିଯା ୱା ଉପପତ୍ତିଯା ୱା ପଟିସନ୍ଧିଯା ୱା ଭୱେ ୱା ସଂସାରେ ୱା ୱଟ୍ଟେ ୱା ନ ଜନେଯ୍ଯ ନ ସଞ୍ଜନେଯ୍ଯ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ, ଇଧେୱ ନିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ ୱୂପସମେଯ୍ଯ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେଯ୍ଯାତି – ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନେ ମନୁଜେ ପେକ୍ଖମାନୋ, [ପିଙ୍ଗିଯାତି ଭଗୱା]

ସନ୍ତାପଜାତେ ଜରସା ପରେତେ;

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ପିଙ୍ଗିଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଜହସ୍ସୁ ତଣ୍ହଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯା''ତି।

ସହ ଗାଥାପରିଯୋସାନା ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ଏକପଯୋଗା ଏକାଧିପ୍ପାଯା ଏକୱାସନୱାସିତା, ତେସଂ ଅନେକପାଣସହସ୍ସାନଂ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି। ସହ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁସ୍ସ ପଟିଲାଭା ଅଜିନଜଟାୱାକଚୀରତିଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଲୁକେସା ଚ ମସ୍ସୂ ଚ ଅନ୍ତରହିତା ଭଣ୍ଡୁକାସାଯୱତ୍ଥୱସନୋ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧରୋ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଜଲିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି – ''ସତ୍ଥା ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀ''ତି।

ପିଙ୍ଗିଯମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସୋ [ସିଙ୍ଗିଯପଞ୍ହଂ (କ।)] ସୋଳସମୋ।

୧୭। ପାରାଯନତ୍ଥୁତିଗାଥାନିଦ୍ଦେସୋ

୯୩।ଇଦମୱୋଚଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ ପାସାଣକେ ଚେତିଯେ, ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ[ପରିଚାରିତସୋଳସନ୍ନଂ (ସ୍ଯା। କ।)]ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱାତି ଇଦଂ ପାରାୟନଂ ଅୱୋଚ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ମଗଧେସୁ ୱିହରନ୍ତୋତି ମଗଧନାମକେ ଜନପଦେ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିୟନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋ। ପାସାଣକେ ଚେତିୟେତି ପାସାଣକଚେତିୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବୁଦ୍ଧାସନନ୍ତି – ମଗଧେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ ପାସାଣକେ ଚେତିୟେ। ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନନ୍ତି ପିଙ୍ଗିୟୋ [ସିଙ୍ଗିୟୋ (କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବାୱରିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଦ୍ଧୋ ପଦ୍ଧଚରୋ ପରିଚାରକୋ [ପରିଚାରିକୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ସିସ୍ସୋ। ପିଙ୍ଗିୟେନ [ତେନ (କ।)] ତେ ସୋଳସାତି – ଏୱମ୍ପି ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଅଥ ୱା, ତେ ସୋଳସ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଦ୍ଧା ପଦ୍ଧଚରା ପରିଚାରକା ସିସ୍ସାତି – ଏୱମ୍ପି ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ।

ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସୀତି। ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋତି ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ। ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋତି ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ ପସାଦିତୋ। ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସୀତି ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଆକାସି ପକାସେସୀତି – ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସି। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ ପାସାଣକେ ଚେତିୟେ, ପରିଚାରକସୋଳସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସୀ''ତି।

୯୪।ଏକମେକସ୍ସଚେପି ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ। ପାରଙ୍ଗମନୀୟା ଇମେ ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିୟାୟସ୍ସ ''ପାରାୟନ''ନ୍ତେୱ ଅଧିୱଚନଂ।

ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପଞ୍ହସ୍ସାତି ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଅଜିତପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ତିସ୍ସମେତ୍ତେୟ୍ୟପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପୁଣ୍ଣକପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ମେତ୍ତଗୂପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଧୋତକପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଉପସୀୱପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ନନ୍ଦକପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ହେମକପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ତୋଦେୟ୍ୟପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି କପ୍ପପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଜତୁକଣ୍ଣିପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଭଦ୍ରାୱୁଧପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ଉଦୟପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପୋସାଲପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ମୋଘରାଜପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପିଙ୍ଗିୟପଞ୍ହସ୍ସାତି – ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପଞ୍ହସ୍ସ।

ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟାତି ସ୍ୱେୱ ପଞ୍ହୋ ଧମ୍ମୋ, ୱିସଜ୍ଜନଂ [ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ (କ।)] ଅତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ। ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟାତି ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟାତି – ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି – ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରନ୍ତି ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରନ୍ତି ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପାରଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପାରଂ ଅଧିଫସ୍ସେୟ୍ୟ, ପାରଂ ସଚ୍ଛିକରେୟ୍ୟାତି – ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ। ପାରଙ୍ଗମନୀୟା ଇମେ ଧମ୍ମାତି ଇମେ ଧମ୍ମା ପାରଙ୍ଗମନୀୟା। ପାରଂ ପାପେନ୍ତି ପାରଂ ସମ୍ପାପେନ୍ତି ପାରଂ ସମନୁପାପେନ୍ତି, ଜରାମଣସ୍ସ ତରଣାୟ [ତାରଣାୟ (ସ୍ୟା।)] ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ପାରଙ୍ଗମନୀୟା ଇମେ ଧମ୍ମାତି।

ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିୟାୟସ୍ସାତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନାତି – ତସ୍ମା। ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିୟାୟସ୍ସାତି ଇମସ୍ସ ପାରାୟନସ୍ସାତି – ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିୟାୟସ୍ସ। ପାରାୟନନ୍ତେୱ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ…ପେ… ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅୟନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି। ଅଧିୱଚନନ୍ତି ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋତି – ପାରାୟନନ୍ତେୱ ଅଧିୱଚନଂ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ଏକମେକସ୍ସ ଚେପି ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟେୱ ଜରାମରଣସ୍ସ ପାରଂ। ପାରଙ୍ଗମନୀୟା ଇମେ ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଧମ୍ମପରିୟାୟସ୍ସ 'ପାରାୟନ'ନ୍ତେୱ ଅଧିୱଚନ''ନ୍ତି।

୯୫।

ଅଜିତୋ ତିସ୍ସମେତ୍ତେୟ୍ୟୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ ଅଥ ମେତ୍ତଗୂ;

ଧୋତକୋ ଉପସୀୱୋ ଚ, ନନ୍ଦୋ ଚ ଅଥ ହେମକୋ।

୯୬।

ତୋଦେୟ୍ୟକପ୍ପା ଦୁଭୟୋ, ଜତୁକଣ୍ଣୀ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଭଦ୍ରାୱୁଧୋ ଉଦୟୋ ଚ, ପୋସାଲୋ ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ମୋଘରାଜା ଚ ମେଧାୱୀ, ପିଙ୍ଗିୟୋ ଚ ମହାଇସି।

୯୭।

ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁଂ, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂ ଇସିଂ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୁଂ।

ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁନ୍ତି। ଏତେତି ସୋଳସ ପାରାୟନିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସୟମ୍ଭୂ ଅନାଚରିୟକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ। ବୁଦ୍ଧୋତି କେନଟ୍ଠେନ ବୁଦ୍ଧୋ? ବୁଜ୍ଝିତା ସଚ୍ଚାନୀତି ବୁଦ୍ଧୋ, ବୋଧେତା ପଜାୟାତି ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାୟ ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଦସ୍ସାୱିତାୟ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟତାୟ ବୁଦ୍ଧୋ, ୱିସୱିତାୟ ବୁଦ୍ଧୋ, ଖୀଣାସୱସଙ୍ଖାତେନ ବୁଦ୍ଧୋ, ନିରୁପଲେପସଙ୍ଖାତେନ ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକାୟନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଅବୁଦ୍ଧିୱିହତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧିପଟିଲାଭାତି ବୁଦ୍ଧୋ। ବୁଦ୍ଧୋତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ ନ ଭାତରା କତଂ ନ ଭଗିନିୟା କତଂ ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ ନ ଦେୱତାହି କତଂ। ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି , ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁନ୍ତି ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗମିଂସୁ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ ପୟିରୁପାସିଂସୁ ପରିପୁଚ୍ଛିଂସୁ ପରିପଞ୍ହିଂସୂତି – ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁଂ।

ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂଇସିନ୍ତି ଚରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀଲାଚାରନିବ୍ବତ୍ତି। ସୀଲସଂୱରୋପି ଚରଣଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋପି ଚରଣଂ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାପି ଚରଣଂ, ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋପି ଚରଣଂ, ସତ୍ତପି ସଦ୍ଧମ୍ମା ଚରଣଂ, ଚତ୍ତାରିପି ଝାନାନି ଚରଣଂ। ସମ୍ପନ୍ନଚରଣନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂ ସେଟ୍ଠଚରଣଂ ୱିସେଟ୍ଠଚରଣଂ [ୱିସିଟ୍ଠଚରଣଂ (କ।)] ପାମୋକ୍ଖଚରଣଂ ଉତ୍ତମଚରଣଂ ପୱରଚରଣଂ। ଇସୀତି ଇସି ଭଗୱା ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିୟେସୀତି ଇସି…ପେ… ମହେସକ୍ଖେହି ୱା ସତ୍ତେହି ଏସିତୋ ଗୱେସିତୋ ପରିୟେସିତୋ – ''କହଂ ବୁଦ୍ଧୋ, କହଂ ଭଗୱା, କହଂ ଦେୱଦେୱୋ କହଂ ନରାସଭୋ''ତି – ଇସୀତି – ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂ ଇସିଂ।

ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେତି। ପୁଚ୍ଛନ୍ତାତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଯାଚନ୍ତା ଅଜ୍ଝେସନ୍ତା ପସାଦେନ୍ତା। ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେତି ଗମ୍ଭୀରେ ଦୁଦ୍ଦସେ ଦୁରନୁବୋଧେ ସନ୍ତେ ପଣୀତେ ଅତକ୍କାୱଚରେ ନିପୁଣେ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟେ ପଞ୍ହେତି – ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ।

ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୁନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ସେଟ୍ଠନ୍ତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସେଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗମୁଂ ଉପାଗମିଂସୁ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ ପୟିରୁପାସିଂସୁ ପରିପୁଚ୍ଛିଂସୁ ପରିପଞ୍ହିଂସୂତି – ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୁଂ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ଏତେ ବୁଦ୍ଧଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁଂ, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣଂ ଇସିଂ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୁ''ନ୍ତି।

୯୮।

ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପଦ୍ବାକାସି, ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଯଥାତଥଂ;

ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ, ତୋସେସି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁନି।

ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପଦ୍ବାକାସୀତି। ତେସନ୍ତି ସୋଳସନ୍ନଂ ପାରାଯନିଯାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ପଦ୍ବାକାସୀତି ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପଦ୍ବାକାସି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସୀତି – ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପଦ୍ବାକାସି।

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଯଥାତଥନ୍ତି। ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋତି ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ। ଯଥାତଥନ୍ତି ଯଥା ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ତଥା ଆଚିକ୍ଖି , ଯଥା ଦେସିତବ୍ବଂ ତଥା ଦେସେସି, ଯଥା ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ ତଥା ପଞ୍ଞପେସି, ଯଥା ପଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ ତଥା ପଟ୍ଠପେସି, ଯଥା ୱିୱରିତବ୍ବଂ ତଥା ୱିୱରି , ଯଥା ୱିଭଜିତବ୍ବଂ ତଥା ୱିଭଜି, ଯଥା ଉତ୍ତାନୀକାତବ୍ବଂ ତଥା ଉତ୍ତାନୀଅକାସି, ଯଥା ପକାସିତବ୍ବଂ ତଥା ପକାସେସୀତି – ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଯଥାତଥଂ।

ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନାତି ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଆଚିକ୍ଖନେନ ଦେସନେନ ପଞ୍ଞପନେନ ପଟ୍ଠପନେନ ୱିୱରଣେନ ୱିଭଜନେନ ଉତ୍ତାନୀକମ୍ମେନ ପକାସନେନାତି – ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ।

ତୋସେସି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁନୀତି। ତୋସେସୀତି ତୋସେସି ୱିତୋସେସି ପସାଦେସି ଆରାଧେସି ଅତ୍ତମନେ ଅକାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣେତି ସୋଳସ ପାରାଯନିଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀତି – ତୋସେସି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁନି। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ତେସଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପଦ୍ବାକାସି, ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଯଥାତଥଂ;

ପଞ୍ହାନଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ, ତୋସେସି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁନୀ''ତି।

୯୯।

ତେ ତୋସିତା ଚକ୍ଖୁମତା, ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୁ, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

ତେ ତୋସିତା ଚକ୍ଖୁମତାତି। ତେତି ସୋଳସ ପାରାଯନିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା। ତୋସିତାତି ତୋସିତା ୱିତୋସିତା ପସାଦିତା ଆରାଧିତା ଅତ୍ତମନା କତାତି – ତେ ତୋସିତା। ଚକ୍ଖୁମତାତି ଭଗୱା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା – ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା। କଥଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା…ପେ… ଏୱଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମାତି – ତେ ତୋସିତା ଚକ୍ଖୁମତା।

ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନାତି। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନାତି ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିଯୋ। ସୋ ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ, ଭଗୱାପି ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ, ଭଗୱା ସୂରିଯସ୍ସ ଗୋତ୍ତଞାତକୋ ଗୋତ୍ତବନ୍ଧୁ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୂତି – ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା।

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୂତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମସମାପତ୍ତିଯା ଆରତି ୱିରତି ପଟିୱିରତି ୱେରମଣୀ ୱିରମଣଂ ଅକିରିଯା ଅକରଣଂ ଅନଜ୍ଝାପତ୍ତି ୱେଲାଅନତିକ୍କମୋ ସେତୁଘାତୋ। ଅପି ଚ, ନିପ୍ପରିଯାଯୱସେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୂତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିଂସୁ ଅଚରିଂସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିଂସୂତି – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୁ।

ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେତି ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ଅଗ୍ଗପଞ୍ଞସ୍ସ ସେଟ୍ଠପଞ୍ଞସ୍ସ ୱିସେଟ୍ଠପଞ୍ଞସ୍ସ ପାମୋକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ଉତ୍ତମପଞ୍ଞସ୍ସ ପୱରପଞ୍ଞସ୍ସ। ସନ୍ତିକେତି ସନ୍ତିକେ ସାମନ୍ତା ଆସନ୍ନେ ଅୱିଦୂରେ ଉପକଟ୍ଠେତି – ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ତେ ତୋସିତା ଚକ୍ଖୁମତା, ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୁ, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି।

୧୦୦।

ଏକମେକସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ;

ତଥାଯୋ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋ।

ଏକମେକସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସାତି ଏକମେକସ୍ସ ଅଜିତପଞ୍ହସ୍ସ, ଏକମେକସ୍ସ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ଯପଞ୍ହସ୍ସ…ପେ… ଏକମେକସ୍ସ ପିଙ୍ଗିଯପଞ୍ହସ୍ସାତି – ଏକମେକସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ।

ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତନ୍ତି ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞପିତଂ ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱରିତଂ ୱିଭଜିତଂ [ୱିଭତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।)] ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତନ୍ତି – ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ।

ତଥା ଯୋ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି – ତଥା ଯୋ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ।

ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋତି ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ…ପେ… ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ; ଅପାରଂ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋତି ଅପାରତୋ ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ପାରଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ପାରଂ ଫସ୍ସେଯ୍ଯ, ପାରଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ଯାତି – ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ଏକମେକସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ;

ତଥା ଯୋ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଗଚ୍ଛେ ପାରଂ ଅପାରତୋ''ତି।

୧୦୧।

ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଭାୱେନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମଂ;

ମଗ୍ଗୋସୋ ପାରଂ ଗମନାଯ, ତସ୍ମା ପାରାଯନଂ ଇତି।

ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି ଅପାରଂ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ; ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ପାରଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ପାରଂ ଫସ୍ସେଯ୍ଯ, ପାରଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ଯାତି – ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ।

ଭାୱେନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମନ୍ତି ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି। ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସେଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ। ଭାୱେନ୍ତୋତି ଭାୱେନ୍ତୋ ଆସେୱନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋତି – ଭାୱେନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମଂ।

ମଗ୍ଗୋ ସୋ ପାରଂ ଗମନାଯାତି –

ମଗ୍ଗୋ ପନ୍ଥୋ ପଥୋ ପଜ୍ଜୋ [ଅଦ୍ଧୋ (କ।)], ଅଞ୍ଜସଂ ୱଟୁମାଯନଂ;

ନାୱା ଉତ୍ତରସେତୁ ଚ, କୁଲ୍ଲୋ ଚ ଭିସି ସଙ୍କମୋ [ସଙ୍ଗମୋ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ-ଧାତୁମାଲାଯଂ ମଗ୍ଗଧାତୁୱଣ୍ଣନାଯଂ]।

ପାରଂ ଗମନାଯାତି ପାରଂ ଗମନାଯ ପାରଂ ସମ୍ପାପନାଯ ପାରଂ ସମନୁପାପନାଯ ଜରାମରଣସ୍ସ ତରଣାଯାତି – ମଗ୍ଗୋ ସୋ ପାରଂ ଗମନାଯ।

ତସ୍ମା ପାରାଯନଂ ଇତୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା। ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ…ପେ… ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗୋ। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ ଇତୀତି – ତସ୍ମା ପାରାଯନଂ ଇତି। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଅପାରା ପାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଭାୱେନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୁତ୍ତମଂ;

ମଗ୍ଗୋ ସୋ ପାରଂ ଗମନାଯ, ତସ୍ମା ପାରାଯନଂ ଇତୀ’’ତି।

ପାରାଯନତ୍ଥୁତିଗାଥାନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତରସମୋ।

୧୮। ପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥାନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୨।

ପାରାଯନମନୁଗାଯିସ୍ସଂ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ]

ଯଥାଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥାକ୍ଖାସି, ୱିମଲୋ ଭୂରିମେଧସୋ;

ନିକ୍କାମୋ ନିବ୍ବନୋ ନାଗୋ, କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେ।

ପାରାଯନମନୁଗାଯିସ୍ସନ୍ତି ଗୀତମନୁଗାଯିସ୍ସଂ କଥିତମନୁକଥଯିସ୍ସଂ [କଥିତମନୁଗାଯିସ୍ସଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅନୁଗାଯିସ୍ସନ୍ତି ଆଗତଂ] ଭଣିତମନୁଭଣିସ୍ସଂ ଲପିତମନୁଲପିସ୍ସଂ ଭାସିତମନୁଭାସିସ୍ସନ୍ତି – ପାରାଯନମନୁଗାଯିସ୍ସଂ। ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ – ଆଯସ୍ମାତି। ପିଙ୍ଗିଯୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେଯ୍ଯଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ପିଙ୍ଗିଯୋ।

ଯଥାଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥାକ୍ଖାସୀତି ଯଥା ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥା ଅକ୍ଖାସି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସି। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଯଥା ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥା ଅକ୍ଖାସି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସି। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଯଥା ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥା ଅକ୍ଖାସି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସୀତି – ଯଥାଦ୍ଦକ୍ଖି ତଥାକ୍ଖାସି।

ୱିମଲୋ ଭୂରିମେଧସୋତି। ୱିମଲୋତି ରାଗୋ ମଲଂ, ଦୋସୋ ମଲଂ, ମୋହୋ ମଲଂ, କୋଧୋ… ଉପନାହୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ମଲା। ତେ ମଲା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଅମଲୋ ବୁଦ୍ଧୋ ୱିମଲୋ ନିମ୍ମଲୋ ମଲାପଗତୋ ମଲୱିପ୍ପହୀନୋ ମଲୱିମୁତ୍ତୋ ସବ୍ବମଲୱୀତିୱତ୍ତୋ। ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ଭଗୱା ତାଯ [ଭଗୱା ଇମାଯ (ସ୍ୟା।)] ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମେଧା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗୱା ଇମାଯ ମେଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁମେଧସୋତି – ୱିମଲୋ ଭୂରିମେଧସୋ।

ନିକ୍କାମୋନିବ୍ବନୋ ନାଗୋତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱତ୍ଥୁକାମା ପରିଞ୍ଞାତା କିଲେସକାମା ପହୀନା ୱତ୍ଥୁକାମାନଂ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା କିଲେସକାମାନଂ ପହୀନତ୍ତା।

ଭଗୱା ନ କାମେ କାମେତି ନ କାମେ ଇଚ୍ଛତି ନ କାମେ ପତ୍ଥେତି ନ କାମେ ପିହେତି ନ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପତି। ଯେ କାମେ କାମେନ୍ତି କାମେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି କାମେ ପତ୍ଥେନ୍ତି କାମେ ପିହେନ୍ତି କାମେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ତେ କାମକାମିନୋ ରାଗରାଗିନୋ ସଞ୍ଞସଞ୍ଞିନୋ। ଭଗୱା ନ କାମେ କାମେତି ନ କାମେ ଇଚ୍ଛତି ନ କାମେ ପତ୍ଥେତି ନ କାମେ ପିହେତି ନ କାମେ ଅଭିଜପ୍ପତି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅକାମୋ ନିକ୍କାମୋ ଚତ୍ତକାମୋ ୱନ୍ତକାମୋ ମୁତ୍ତକାମୋ ପହୀନକାମୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠକାମୋ ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ନିକ୍କାମୋ।

ନିବ୍ବନୋତି ରାଗୋ ୱନଂ, ଦୋସୋ ୱନଂ, ମୋହୋ ୱନଂ, କୋଧୋ ୱନଂ, ଉପନାହୋ ୱନଂ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ୱନା। ତେ ୱନା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅୱନୋ ୱିୱନୋ ନିବ୍ବନୋ ୱନାପଗତୋ ୱନୱିପ୍ପହୀନୋ ୱନୱିମୁତ୍ତୋ ସବ୍ବୱନୱୀତିୱତ୍ତୋତି – ନିବ୍ବନୋ। ନାଗୋତି ନାଗୋ; ଭଗୱା ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି ନାଗୋ, ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ, ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ…ପେ… ଏୱଂ ଭଗୱା ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋତି – ନିକ୍କାମୋ ନିବ୍ବନୋ ନାଗୋ।

କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେତି। କିସ୍ସ ହେତୂତି କିସ୍ସ ହେତୁ କିଂହେତୁ କିଂକାରଣା କିଂନିଦାନା କିଂପଚ୍ଚୟାତି – କିସ୍ସ ହେତୁ। ମୁସା ଭଣେତି ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଦୀପେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟ; ମୁସା ଭଣେତି ମୋସୱଜ୍ଜଂ ଭଣେୟ୍ୟ, ମୁସାୱାଦଂ ଭଣେୟ୍ୟ, ଅନରିୟୱାଦଂ ଭଣେୟ୍ୟ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଭାଗତୋ [ସଭଗ୍ଗତୋ (ସ୍ୟା।)] ୱା ପରିସାଗତୋ [ପରିସଗ୍ଗତୋ (ସ୍ୟା।)] ୱା ଞାତିମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ପୂଗମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ରାଜକୁଲମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ଅଭିନୀତୋ ସକ୍ଖିପୁଟ୍ଠୋ – ''ଏହମ୍ଭୋ [ଏହି ଭୋ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୩।୧୧୨] ପୁରିସ, ୟଂ ଜାନାସି ତଂ ୱଦେହୀ''ତି, ସୋ ଅଜାନଂ ୱା ଆହ – ''ଜାନାମୀ''ତି , ଜାନଂ ୱା ଆହ – ''ନ ଜାନାମୀ''ତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ପସ୍ସାମୀ''ତି, ପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି। ଇତି ଅତ୍ତହେତୁ ୱା ପରହେତୁ ୱା ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖହେତୁ ୱା ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୋସୱଜ୍ଜଂ।

ଅପି ଚ, ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମୟା ଭଣିତ''ନ୍ତି – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ଅପି ଚ, ଚତୂହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମୟା ଭଣିତ''ନ୍ତି, ୱିନିଧାୟ ଦିଟ୍ଠିଂ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ଅପି ଚ, ପଞ୍ଚହାକାରେହି…ପେ… ଛହାକାରେହି… ସତ୍ତହାକାରେହି… ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମୟା ଭଣିତ''ନ୍ତି, ୱିନିଧାୟ ଦିଟ୍ଠିଂ, ୱିନିଧାୟ ଖନ୍ତିଂ, ୱିନିଧାୟ ରୁଚିଂ, ୱିନିଧାୟ ସଞ୍ଞଂ, ୱିନିଧାୟ ଭାୱଂ – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି ମୋସୱଜ୍ଜଂ। କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଦୀପେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟାତି – କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିୟୋ –

''ପାରାୟନମନୁଗାୟିସ୍ସଂ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ପିଙ୍ଗିୟୋ]

ୟଥାଦକ୍ଖି ତଥାକ୍ଖାସି, ୱିମଲୋ ଭୂରିମେଧସୋ;

ନିକ୍କାମୋ ନିବ୍ବନୋ ନାଗୋ, କିସ୍ସ ହେତୁ ମୁସା ଭଣେ''ତି।

୧୦୩।

ପହୀନମଲମୋହସ୍ସ, ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାୟିନୋ;

ହନ୍ଦାହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି, ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଂହିତଂ।

ପହୀନମଲମୋହସ୍ସାତି । ମଲନ୍ତି ରାଗୋ ମଲଂ, ଦୋସୋ ମଲଂ, ମୋହୋ ମଲଂ, ମାନୋ ମଲଂ, ଦିଟ୍ଠି ମଲଂ, କିଲେସୋ ମଲଂ, ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମଲଂ, ସବ୍ବଭୱଗାମିକମ୍ମଂ ମଲଂ।

ମୋହୋତି ୟଂ ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୋହୋ। ମଲଞ୍ଚ ମୋହୋ ଚ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ପହୀନମଲମୋହୋତି – ପହୀନମଲମୋହସ୍ସ।

ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାୟିନୋତି। ମାନୋତି ଏକୱିଧେନ ମାନୋ – ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉନ୍ନତି [ଉଣ୍ଣତି (ସ୍ଯା। କା)]। ଦୁୱିଧେନ ମାନୋ – ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନମାନୋ, ପରୱମ୍ଭନମାନୋ। ତିୱିଧେନ ମାନୋ – ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ। ଚତୁବ୍ବିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାୟ ମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି। ପଞ୍ଚୱିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ରୂପାନନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି, ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ…ପେ… ଗନ୍ଧାନଂ… ରସାନଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି। ଛବ୍ବିଧେନ ମାନୋ – ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦାୟ ମାନଂ ଜନେତି, ସୋତସମ୍ପଦାୟ…ପେ… ଘାନସମ୍ପଦାୟ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ପଦାୟ… କାୟସମ୍ପଦାୟ… ମନୋସମ୍ପଦାୟ ମାନଂ ଜନେତି। ସତ୍ତୱିଧେନ ମାନୋ – ମାନୋ, ଅତିମାନୋ, ମାନାତିମାନୋ, ଓମାନୋ, ଅଧିମାନୋ, ଅସ୍ମିମାନୋ, ମିଚ୍ଛାମାନୋ। ଅଟ୍ଠୱିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଲାଭେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଯସେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାୟ ମାନଂ ଜନେତି, ନିନ୍ଦାୟ ଓମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି , ଦୁକ୍ଖେନ ଓମାନଂ ଜନେତି। ନୱୱିଧେନ ମାନୋ – ସେୟ୍ୟସ୍ସ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସେୟ୍ୟସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସେୟ୍ୟସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ। ଦସୱିଧେନ ମାନୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାନଂ ଜନେତି ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାୟତନେନ ୱା ସିପ୍ପାୟତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ [ୱିଜ୍ଜାଠାନେନ (କା)] ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ୟତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାନୋ।

ମକ୍ଖୋତି ଯୋ ମକ୍ଖୋ ମକ୍ଖାୟନା ମକ୍ଖାୟିତତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟକମ୍ମଂ [ନିଚ୍ଛୁରିୟକମ୍ମଂ (କା) ପସ୍ସ ୱିଭ। ୮୯୨] – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମକ୍ଖୋ। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମାନୋ ଚ ମକ୍ଖୋ ଚ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାୟୀତି – ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାୟିନୋ।

ହନ୍ଦାହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଂହିତନ୍ତି। ହନ୍ଦାହନ୍ତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ହନ୍ଦାହନ୍ତି। କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଂହିତନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ ଉପେତଂ ସମୁପେତଂ ଉପାଗତଂ ସମୁପାଗତଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମୁପପନ୍ନଂ ସମନ୍ନାଗତଂ ୱାଚଂ ଗିରଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଉଦୀରଣଂ [ଓଦୀରଣଂ (ସ୍ଯା।)] କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଟ୍ଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସେସ୍ସାମୀତି – ହନ୍ଦାହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଂହିତଂ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିୟୋ –

''ପହୀନମଲମୋହସ୍ସ, ମାନମକ୍ଖପ୍ପହାୟିନୋ;

ହନ୍ଦାହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି, ଗିରଂ ୱଣ୍ଣୂପସଂହିତ''ନ୍ତି।

୧୦୪।

ତମୋନୁଦୋ ବୁଦ୍ଧୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଲୋକନ୍ତଗୂ ସବ୍ବଭୱାତିୱତ୍ତୋ;

ଅନାସୱୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋ, ସଚ୍ଚୱ୍ହୟୋ ବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେ।

ତମୋନୁଦୋବୁଦ୍ଧୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି। ତମୋନୁଦୋତି ରାଗତମଂ ଦୋସତମଂ ମୋହତମଂ ମାନତମଂ ଦିଟ୍ଠିତମଂ କିଲେସତମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତତମଂ ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଚକ୍ଖୁକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣଂ ପଞ୍ଞାନିରୋଧିକଂ ୱିଘାତପକ୍ଖିକଂ ଅନିବ୍ବାନସଂୱତ୍ତନିକଂ ନୁଦି ପନୁଦି ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତୀଅକାସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସି। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି; ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି – ତମୋନୁଦୋ ବୁଦ୍ଧୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ଲୋକନ୍ତଗୂ ସବ୍ବଭୱାତିୱତ୍ତୋତି। ଲୋକୋତି ଏକୋ ଲୋକୋ – ଭୱଲୋକୋ। ଦ୍ୱେ ଲୋକା – ଭୱଲୋକୋ ଚ ସମ୍ଭୱଲୋକୋ ଚ; ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ ଚ; ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ଚ ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ ଚ [ଦ୍ୱେ ଲୋକା ସମ୍ପତ୍ତି ଚ ଭୱଲୋକୋ ୱିପତ୍ତି ଚ ଭୱଲୋକୋ (ସ୍ଯା।)]। ତୟୋ ଲୋକା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆୟତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା – ସତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ । ଅଟ୍ଠ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ

ଲୋକା – ଦସ ଆଯତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା – ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ। ଲୋକନ୍ତଗୂତି ଭଗଵା ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ… ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ଵୁଟ୍ଠଵାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ଲୋକନ୍ତଗୂ।

ସବ୍ବଭଵାତିଵତ୍ତୋତି। ଭଵାତି ଦ୍ୱେ ଭଵା – କମ୍ମଭଵୋ ଚ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଚ ପୁନବ୍ଭଵୋ। କତମୋ କମ୍ମଭଵୋ? ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ – ଅଯଂ କମ୍ମଭଵୋ। କତମୋ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭଵୋ? ପଟିସନ୍ଧିକା ରୂପା ଵେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ଵିଞ୍ଞାଣଂ – ଅଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକୋ ପୁନବ୍ଭଵୋ। ଭଗଵା କମ୍ମଭଵଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିକଞ୍ଚ ପୁନବ୍ଭଵଂ ଅତିଵତ୍ତୋ [ଉପାତିଵତ୍ତୋ (କ।)] ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ଵୀତିଵତ୍ତୋତି – ଲୋକନ୍ତଗୂ ସବ୍ବଭଵାତିଵତ୍ତୋ।

ଅନାସଵୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋତି। ଅନାସଵୋତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସଵା – କାମାସଵୋ, ଭଵାସଵୋ, ଦିଟ୍ଠାସଵୋ, ଅଵିଜ୍ଜାସଵୋ। ତେ ଆସଵା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନାସଵୋ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋତି ସବ୍ବଂ ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିକଂ ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଦୁକ୍ଖଂ …ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଦୁକ୍ଖଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଵୂପସନ୍ତଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋତି – ଅନାସଵୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋ।

ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେତି। ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋତି ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋ ସଦିସନାମୋ ସଦିସଵ୍ହଯୋ ସଚ୍ଚସଦିସଵ୍ହଯୋ। ଵିପସ୍ସୀ ଭଗଵା, ସିଖୀ ଭଗଵା, ଵେସ୍ସଭୂ ଭଗଵା, କକୁସନ୍ଧୋ ଭଗଵା, କୋଣାଗମନୋ ଭଗଵା, କସ୍ସପୋ ଭଗଵା। ତେ ବୁଦ୍ଧା ଭଗଵନ୍ତୋ ସଦିସନାମା ସଦିସଵ୍ହଯା। ଭଗଵାପି ସକ୍ୟମୁନି ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗଵନ୍ତାନଂ ସଦିସନାମୋ ସଦିସଵ୍ହଯୋତି – ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋ।

ବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେତି ସୋ ମଯା ଭଗଵା ଆସିତୋ ଉପାସିତୋ ପଯିରୁପାସିତୋ ପରିପୁଚ୍ଛିତୋ ପରିପଞ୍ହିତୋତି – ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋ ବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ତମୋନୁଦୋ ବୁଦ୍ଧୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଲୋକନ୍ତଗୂ ସବ୍ବଭଵାତିଵତ୍ତୋ;

ଅନାସଵୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହୀନୋ, ସଚ୍ଚଵ୍ହଯୋ ବ୍ରହ୍ମେ ଉପାସିତୋ ମେ''ତି।

୧୦୪।

ଦିଜୋ ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯ, ବହୁପ୍ଫଲଂ କାନନମାଵସେଯ୍ୟ;

ଏଵମହଂ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯ, ମହୋଦଧିଂ ହଂସୋରିଵ ଅଜ୍ଝପତ୍ତୋ[ଅଜ୍ଝ ପତ୍ତୋ (କ।)]।

ଦିଜୋ ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯ, ବହୁପ୍ଫଲଂ କାନନମାଵସେଯ୍ୟାତି । ଦିଜୋ ଵୁଚ୍ଚତି ପକ୍ଖୀ। କିଂକାରଣା ଦିଜୋ ଵୁଚ୍ଚତି ପକ୍ଖୀ? ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଜାଯତୀତି ଦିଜୋ, ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ଚ ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା ଚ। ତଂକାରଣା ଦିଜୋ ଵୁଚ୍ଚତି ପକ୍ଖୀତି – ଦିଜୋ। ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯାତି ଯଥା ଦିଜୋ କୁବ୍ବନକଂ ପରିତ୍ତଵନକଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ଅପ୍ପଭକ୍ଖଂ ଅପ୍ପୋଦକଂ ପହାଯ ଜହିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଵୀତିଵତ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ବହୁପ୍ଫଲଂ ବହୁଭକ୍ଖଂ ବହୂଦକଂ [ବହୁରୁକ୍ଖଂ (ସ୍ୟା।)] ମହନ୍ତଂ କାନନଂ ଵନସଣ୍ଡଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଵିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଟିଲଭେଯ୍ୟ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଵନସଣ୍ଡେ ଵାସଂ କପ୍ପେଯ୍ୟାତି – ଦିଜୋ ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯ ବହୁପ୍ଫଲଂ କାନନଂ ଆଵସେଯ୍ୟ।

ଏଵମହଂ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯ, ମହୋଦଧିଂ ହଂସୋରିଵ ଅଜ୍ଝପତ୍ତୋତି। ଏଵନ୍ତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯାତି ଯୋ ଚ ବାଵରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେ ଚଞ୍ଞେ ତସ୍ସ ଆଚରିଯା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପାଦାଯ ଅପ୍ପଦସ୍ସା ପରିତ୍ତଦସ୍ସା ଥୋକଦସ୍ସା ଓମକଦସ୍ସା ଲାମକଦସ୍ସା ଛତୁକ୍କଦସ୍ସା [ଜତୁକ୍କଦସ୍ସା (ସ୍ୟା।), ଜତୁକଦସ୍ସା (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ଵା। ତେ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପରିତ୍ତଦସ୍ସେ ଥୋକଦସ୍ସେ ଓମକଦସ୍ସେ ଲାମକଦସ୍ସେ ଛତୁକ୍କଦସ୍ସେ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଵୀତିଵତ୍ତେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅପ୍ପମାଣଦସ୍ସଂ ଅଗ୍ଗଦସ୍ସଂ ସେଟ୍ଠଦସ୍ସଂ ଵିସେଟ୍ଠଦସ୍ସଂ ପାମୋକ୍ଖଦସ୍ସଂ ଉତ୍ତମଦସ୍ସଂ ପଵରଦସ୍ସଂ ଅସମଂ ଅସମସମଂ ଅପ୍ପଟିସମଂ ଅପ୍ପଟିଭାଗଂ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲଂ ଦେଵାତିଦେଵଂ ନରାସଭଂ ପୁରିସସୀହଂ ପୁରିସନାଗଂ ପୁରିସାଜଞ୍ଞଂ ପୁରିସନିସଭଂ ପୁରିସଧୋରଯ୍ହଂ ଦସବଲଧାରିଂ [ଦସବଲଂ ତାଦିଂ (ସ୍ୟା।)] ଅଧିଗଚ୍ଛିଂ ଵିନ୍ଦିଂ ପଟିଲଭିଂ। ଯଥା ଚ ହଂସୋ ମହନ୍ତଂ ମାନସକଂ [ମାନୁସକତଂ (ସ୍ୟା।)] ଵା

ସରଂ ଅନୋତତ୍ତଂ ୱା ଦହଂ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ୱା ଅକ୍ଖୋଭଂ ଅମିତୋଦକଂ ଜଲରାସିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱିନ୍ଦେୟ୍ୟ ପଟିଲଭେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅକ୍ଖୋଭଂ ଅମିତତେଜଂ ପଭିନ୍ନଞ୍ଜାଣଂ ୱିୱଟଚକ୍ଖୁଂ ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲଂ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦଂ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତଂ ସେତପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଅଦ୍ୱଯଭାଣିଂ ତାଦିଂ ତଥାପଟିଞ୍ଞଂ ଅପରିତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାହଂ ପହୂତରତନଂ ସାଗରସମଂ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ସମନ୍ନାଗତଂ ଅତୁଲଂ ୱିପୁଲଂ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ, ତଂ ତାଦିସଂ ପୱଦତଂ ମଗ୍ଗୱାଦିନଂ [ପୱରମଗ୍ଗୱାଦିନଂ (କ।)] ମେରୁମିୱ ନଗାନଂ ଗରୁଳମିୱ ଦିଜାନଂ ସୀହମିୱ ମିଗାନଂ ଉଦଧିମିୱ ଅଣ୍ଣୱାନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିଂ, ତଂ ସତ୍ଥାରଂ ଜିନପୱରଂ ମହେସିନ୍ତି – ଏୱମହଂ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯ ମହୋଦଧିଂ ହଂସୋରିୱ ଅଜ୍ଝପତ୍ତୋ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ଦିଜୋ ଯଥା କୁବ୍ବନକଂ ପହାଯ, ବହୁପ୍ଫଲଂ କାନନମାୱସେୟ୍ୟ;

ଏୱମହଂ ଅପ୍ପଦସ୍ସେ ପହାଯ, ମହୋଦଧିଂ ହଂସୋରିୱ ଅଜ୍ଝପତ୍ତୋ''ତି।

୧୦୬।

ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯାକଂସୁ,

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା 'ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସତି';

ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ।

ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯାକଂସୂତି। ଯେତି ଯୋ ଚ ବାୱରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେ ଚଞ୍ଞେ ତସ୍ସ ଆଚରିଯା, ତେ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ଖନ୍ତିଂ ସକଂ ରୁଚିଂ ସକଂ ଲଦ୍ଧିଂ ସକଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ସକଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ବ୍ୟାକଂସୁ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ ଦେସଯିଂସୁ ପଞ୍ଞପିଂସୁ ପଟ୍ଠପିଂସୁ ୱିୱରିଂସୁ ୱିଭଜିଂସୁ ଉତ୍ତାନୀଅକଂସୁ ପକାସେସୁନ୍ତି – ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯାକଂସୁ।

ହୁରଂ ଗୋତମସାସନାତି ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା, ପରଂ ଗୋତମସାସନା, ପୁରେ ଗୋତମସାସନା, ପଠମତରଂ ଗୋତମସାସନା ବୁଦ୍ଧସାସନା ଜିନସାସନା ତଥାଗତସାସନା [ତଥାଗତସାସନା ଦେୱସାସନା (ସ୍ୟା। କ।)] ଅରହନ୍ତସାସନାତି – ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା।

ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ କିର ଆସି, ଏୱଂ କିର ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସତି।

ସବ୍ବଂତଂ ଇତିହୀତିହନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ ଇତିକିରାଯ ପରମ୍ପରାଯ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ତକ୍କହେତୁ ନଯହେତୁ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ନ ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ନ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଧମ୍ମଂ ଯଂ କଥଯିଂସୂତି – ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ।

ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ସଙ୍କପ୍ପୱଡ୍ଢନଂ କାମୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ଞାତିୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ଜନପଦୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ଅମରାୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ପରାନୁଦଯତାପଟିସଂଯୁତ୍ତୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପଟିସଂଯୁତ୍ତୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିପଟିସଂଯୁତ୍ତୱିତକ୍କୱଡ୍ଢନନ୍ତି – ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନଂ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ଯେ ମେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯାକଂସୁ, ହୁରଂ ଗୋତମସାସନା;

'ଇଚ୍ଚାସି ଇତି ଭୱିସ୍ସ'ତି;

ସବ୍ବଂ ତଂ ଇତିହୀତିହଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତକ୍କୱଡ୍ଢନ''ନ୍ତି।

୧୦୭।

ଏକୋ ତମୋନୁଦାସୀନୋ, ଜୁତିମା ସୋ ପଭଙ୍କରୋ;

ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ, ଗୋତମୋ ଭୂରିମେଧସୋ।

ଏକୋ ତମୋନୁଦାସୀନୋତି। ଏକୋତି ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ, ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ, ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ, ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ, ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ? ଭଗୱା ଦହରୋୱ ସମାନୋ ସୁସୁ କାଳଅକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱଯସା ଅକାମକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ୱିଲପନ୍ତାନଂ ଞାତିସଙ୍ଘଂ ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେଯ୍ୟକାନି (ସ୍ୟା। କ।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି [ପଟିସଲ୍ଲାଣସାରୁପ୍ପାନି (କ।)]। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି , ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ଏକୋ ଅଭିକ୍କମତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ସୋ ଏୱଂ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତୋ ମାରଂ ସସେନଂ କଣ୍ହଂ ନମୁଚିଂ ପମତ୍ତବନ୍ଧୁଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ତଣ୍ହାଜାଲିନିଂ [ତଣ୍ହଂ ଜାଲିନିଂ (ସ୍ୟା।)] ୱିସଟଂ [ସରିତଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୯୧] ୱିସତ୍ତିକଂ ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତୀଅକାସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସି।

''ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ, ଦୀଘମଦ୍ଧାନ ସଂସରଂ;

ଇତ୍ଥଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ, ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

''ଏତମାଦୀନୱଂ [ଏୱମାଦୀନୱଂ (କ।) ପସ୍ସ ଇତିୱୁ। ୧୫] ଞତ୍ୱା, ତଣ୍ହଂ [ତଣ୍ହା (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୧୯୧] ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ;

ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନାଦାନୋ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ''ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ? ରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଦୋସସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ମୋହସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ଏକୋ, କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ? ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା...ପେ... ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ।

''ଏକାଯନଂ ଜାତିଖଯନ୍ତଦସ୍ସୀ, ମଗ୍ଗଂ ପଜାନାତି ହିତାନୁକମ୍ପୀ;

ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ତରିଂସୁ [ଅତରିଂସୁ (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୫।୪୦୯; ମହାନି। ୧୯୧] ପୁବ୍ବେ, ତରିସ୍ସନ୍ତି ଯେ ଚ ତରନ୍ତି ଓଘ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ। ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି । ଭଗୱା ତେନ ବୋଧିଞାଣେନ ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା

ଦୁକ୍ଖା’’ତି ବୁଦ୍ଧି, ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ବୁଦ୍ଧି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ବୁଦ୍ଧି। ଅଥ ୱା, ଯଂ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ଅନୁବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ସମ୍ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ ଫସ୍ସିତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ତେନ ବୋଧିଞ୍ଞାଣେନ ବୁଦ୍ଧି ଅନୁବୁଦ୍ଧି ପଟିବୁଦ୍ଧି ସମ୍ବୁଦ୍ଧି ଅଧିଗଚ୍ଛି ଫସ୍ସେସି ସଚ୍ଛାକାସି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ।

ତମୋନୁଦୋତି ଭଗୱା ରାଗତମଂ ଦୋସତମଂ ମୋହତମଂ ଦିଟ୍ଠିତମଂ କିଲେସତମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତତମଂ ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଚକ୍ଖୁକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣଂ ପଞ୍ଞାନିରୋଧିକଂ ୱିଘାତପକ୍ଖିକଂ ଅନିବ୍ବାନସଂୱତ୍ତନିକଂ ନୁଦି ପନୁଦି ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତୀଅକାସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସି। ଆସୀନୋତି ନିସିନ୍ନୋ ଭଗୱା ପାସାଣକେ ଚେତିଯେତି – ଆସୀନୋ [ଆସିନୋ (କ।)]।

ନଗସ୍ସ ପସ୍ସେ ଆସୀନଂ, ମୁନିଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୁଂ;

ସାୱକା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୋତି।

ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ଆସୀନୋ…ପେ… ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ସବ୍ବୋସ୍ସୁକ୍କପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୀନୋ ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି, ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ଆସୀନୋତି – ଏକୋ ତମୋନୁଦାସୀନୋ।

ଜୁତିମା ସୋ ପଭଙ୍କରୋତି। ଜୁତିମାତି ଜୁତିମା ମତିମା ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ପଭଙ୍କରୋତି ପଭଙ୍କରୋ ଆଲୋକକରୋ ଓଭାସକରୋ ଦୀପଙ୍କରୋ ପଦୀପକରୋ ଉଜ୍ଜୋତକରୋ ପଜ୍ଜୋତକରୋତି – ଜୁତିମା ସୋ ପଭଙ୍କରୋ।

ଗୋତମୋଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋତି ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ ଞାଣପଞ୍ଞାଣୋ ପଞ୍ଞାଧଜୋ ପଞ୍ଞାକେତୁ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ ୱିଚଯବହୁଲୋ ପୱିଚଯବହୁଲୋ ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ ସମୋକ୍ଖାଯନଧମ୍ମୋ ୱିଭୂତୱିହାରୀ ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋ।

ଧଜୋ ରଥସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, ଧୂମୋ [ଧୁମୋ (ସ୍ୟା।)] ପଞ୍ଞାଣମଗ୍ଗିନୋ;

ରାଜା ରଟ୍ଠସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, ଭତ୍ତା ପଞ୍ଞାଣମିତ୍ଥିଯାତି।

ଏୱମେୱ ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ ଞାଣପଞ୍ଞାଣୋ ପଞ୍ଞାଧଜୋ ପଞ୍ଞାକେତୁ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ ୱିଚଯବହୁଲୋ ପୱିଚଯବହୁଲୋ ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ ସମୋକ୍ଖାଯନଧମ୍ମୋ ୱିଭୂତୱିହାରୀ ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି – ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ।

ଗୋତମୋ ଭୂରିମେଧସୋତି ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ଭଗୱା ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମେଧା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗୱା ଇମାଯ ମେଧାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁମେଧସୋତି [ଭୂରିମେଧସୋତି (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି] – ଗୋତମୋ ଭୂରିମେଧସୋ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ଏକୋ ତମୋନୁଦାସୀନୋ, ଜୁତିମା ସୋ ପଭଙ୍କରୋ;

ଗୋତମୋ ଭୂରିପଞ୍ଞାଣୋ, ଗୋତମୋ ଭୂରିମେଧସୋ’’ତି।

୧୦୮।

ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି।

ଯୋ ମେ ଧମ୍ମଦେସେସୀତି। ଯୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ। ଧମ୍ମମଦେସେସୀତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ…ପେ… ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସୀତି – ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକନ୍ତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅକାଲିକଂ ଏହିପସ୍ସିକଂ ଓପନେଯ୍ୟିକଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି – ଏୱଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ। ଅଥ ୱା, ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତୀତି, ଏୱମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ। ଅକାଲିକନ୍ତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା କାଲିକଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଅନନ୍ତରା ନ ଲଭନ୍ତି କାଲଂ ଆଗମେନ୍ତି, ନେୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତି, ନ ପରତ୍ଥ ନ ପରଲୋକେ, ଏୱଂ ଅକାଲିକନ୍ତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ।

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକନ୍ତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହକ୍ଖଯନ୍ତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ରାଗକ୍ଖଯଂ ଦୋସକ୍ଖଯଂ ମୋହକ୍ଖଯଂ ଗତିକ୍ଖଯଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଯଂ ଭୱକ୍ଖଯଂ ସଂସାରକ୍ଖଯଂ ୱଟ୍ଟକ୍ଖଯଂ। ଅନୀତିକନ୍ତି ଈତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଈତିପ୍ପହାନଂ ଈତିୱୂପସମଂ ଈତିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଈତିପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ।

ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀତି। ଯସ୍ସାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ। ନତ୍ଥି ଉପମାତି ଉପମା ନତ୍ଥି, ଉପନିଧା ନତ୍ଥି, ସଦିସଂ ନତ୍ଥି, ପଟିଭାଗୋ ନତ୍ଥି ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି। କ୍ୱଚୀତି କ୍ୱଚି କିମ୍ହିଚି କହଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀ''ତି।

୧୦୯।

କିଂ ନୁ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସି, ମୁହୁତ୍ତମପି ପିଙ୍ଗିଯ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା।

କିଂ ନୁ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସୀତି କିଂ ନୁ ବୁଦ୍ଧମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସି ଅପେସି ଅପଗଚ୍ଛି [ଅପଗଚ୍ଛସି (ସ୍ୟା। କ।)] ୱିନା ହୋସୀତି – କିଂ ନୁ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସି।

ମୁହୁତ୍ତମପି ପିଙ୍ଗିଯାତି ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ଖଣମ୍ପି ଲଯମ୍ପି ୱଯମ୍ପି ଅଦ୍ଧମ୍ପୀତି – ମୁହୁତ୍ତମପି। ପିଙ୍ଗିଯାତି ବାୱରୀ ତଂ ନତ୍ତାରଂ ନାମେନ ଆଲପତି।

ଗୋତମାଭୂରିପଞ୍ଞାଣାତି ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା ଞାଣପଞ୍ଞାଣା ପଞ୍ଞାଧଜା ପଞ୍ଞାକେତୁମ୍ହା ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟମ୍ହା ୱିଚଯବହୁଲା ପୱିଚଯବହୁଲା ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲା ସମୋକ୍ଖାଯନଧମ୍ମା ୱିଭୂତୱିହାରିମ୍ହା ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେଯ୍ୟମ୍ହାତି – ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା।

ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସାତି ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ଭଗୱା ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମେଧା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗୱା ଇମାଯ ମେଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁମେଧସୋତି – ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା। ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''କିଂନୁ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସି, ମୁହୁତ୍ତମପି ପିଙ୍ଗିଯ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା''ତି।

୧୧୦.

ଯୋ ତେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି.

ଯୋ ତେ ଧମ୍ମମଦେସେସୀତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ. ଧମ୍ମମଦେସେସୀତି ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ…ପେ… ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସୀତି – ଯୋ ତେ ଧମ୍ମମଦେସେସି.

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକନ୍ତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅକାଲିକଂ ଏହିପସ୍ସିକଂ ଓପନେଯ୍ୟିକଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି – ଏୱଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ. ଅଥ ୱା, ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତୀତି – ଏୱମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ. ଅକାଲିକନ୍ତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା କାଲିକଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଅନନ୍ତରା ନ ଲଭନ୍ତି, କାଲଂ ଆଗମେନ୍ତି, ନେୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ. ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି; ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତି, ନ ପରତ୍ଥ ନ ପରଲୋକେ, ଏୱଂ ଅକାଲିକନ୍ତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ.

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକନ୍ତି । ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା. ତଣ୍ହକ୍ଖଯନ୍ତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ରାଗକ୍ଖଯଂ ଦୋସକ୍ଖଯଂ ମୋହକ୍ଖଯଂ ଗତିକ୍ଖଯଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଯଂ ଭୱକ୍ଖଯଂ ସଂସାରକ୍ଖଯଂ ୱଟ୍ଟକ୍ଖଯଂ. ଅନୀତିକନ୍ତି ଈତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ. ଈତିପ୍ପହାନଂ ଈତିୱୂପସମଂ ଈତିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ଈତିପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ.

ଯସ୍ସନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀତି. ଯସ୍ସାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ. ନତ୍ଥି ଉପମାତି ଉପମା ନତ୍ଥି, ଉପନିଧା ନତ୍ଥି, ସଦିସଂ ନତ୍ଥି, ପଟିଭାଗୋ ନତ୍ଥି ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି. କ୍ୱଚୀତି କ୍ୱଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି. ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ଯୋ ତେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀ''ତି.

୧୧୧.

ନାହଂତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମି, ମୁହୁତ୍ତମପି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା.

ନାହଂ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମୀତି ନାହଂ ବୁଦ୍ଧମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମି ଅପେମି ଅପଗଚ୍ଛାମି ୱିନା ହୋମୀତି – ନାହଂ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମି.

ମୁହୁତ୍ତମପି ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ଖଣମ୍ପି ଲଯମ୍ପି ୱଯମ୍ପି ଅଦ୍ଧମ୍ପୀତି ମୁହୁତ୍ତମପି. ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଗାରୱେନ ମାତୁଲଂ ଆଲପତି.

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣାତି ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା ଞାଣପଞ୍ଞାଣା ପଞ୍ଞାଧଜା ପଞ୍ଞାକେତୁମ୍ହା ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟମ୍ହା ୱିଚଯବହୁଲା ପୱିଚଯବହୁଲା ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲା ସମୋକ୍ଖାଯନଧମ୍ମା ୱିଭୂତୱିହାରିମ୍ହା ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେଯ୍ୟମ୍ହାତି – ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା.

ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସାତି ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ. ଭଗୱା ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ. ମେଧା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା. ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି. ଭଗୱା ଇମାଯ ମେଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ. ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁମେଧସୋତି – ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା. ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ନାହଂ ତମ୍ହା ୱିପ୍ପୱସାମି, ମୁହୁତ୍ତମପି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଗୋତମା ଭୂରିପଞ୍ଞାଣା, ଗୋତମା ଭୂରିମେଧସା’’ତି।

୧୧୨।

ଯୋମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି।

ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସୀତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ। ଧମ୍ମମଦେସେସୀତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସୀତି – ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକନ୍ତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅକାଲିକଂ ଏହିପସ୍ସିକଂ ଓପନେଯ୍ୟିକଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି, ଏୱଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ। ଅଥ ୱା, ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତୀତି, ଏୱମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ। ଅକାଲିକନ୍ତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା କାଲିକଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଅନନ୍ତରା ନ ଲଭନ୍ତି, କାଲଂ ଆଗମେନ୍ତି, ନେୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଯୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ସମନନ୍ତରା ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ ଫଲଂ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତି, ନ ପରତ୍ଥ ନ ପରଲୋକେ, ଏୱଂ ଅକାଲିକନ୍ତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ।

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକନ୍ତି । ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହକ୍ଖଯନ୍ତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ରାଗକ୍ଖଯଂ ଦୋସକ୍ଖଯଂ ମୋହକ୍ଖଯଂ ଗତିକ୍ଖଯଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଯଂ ଭୱକ୍ଖଯଂ ସଂସାରକ୍ଖଯଂ ୱଟ୍ଟକ୍ଖଯଂ। ଅନୀତିକନ୍ତି ଈତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଈତିପ୍ପହାନଂ ଈତିୱୂପସମଂ ଈତିପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ।

ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀତି। ଯସ୍ସାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ। ନତ୍ଥି ଉପମାତି ଉପମା ନତ୍ଥି, ଉପନିଧା ନତ୍ଥି, ସଦିସଂ ନତ୍ଥି, ପଟିଭାଗୋ ନତ୍ଥି ନ ଅତ୍ଥି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି। କ୍ୱଚୀତି କ୍ୱଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ଯୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯମନୀତିକଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀ’’ତି।

୧୧୩।

ପସ୍ସାମି ନଂ ମନସା ଚକ୍ଖୁନାୱ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ;

ନମସ୍ସମାନୋ ୱିୱସେମି[ନମସ୍ସମାନୋୱ ୱସେମି (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।) … ୱିୱସାମି (ସ୍ଯା।)]ରତ୍ତିଂ, ତେନେୱ ମଞ୍ଞାମି ଅୱିପ୍ପୱାସଂ।

ପସ୍ସାମି ନଂ ମନସା ଚକ୍ଖୁନାୱାତି ଯଥା ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ଆଲୋକେ ରୂପଗତାନି ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଦକ୍ଖେଯ୍ୟ ଓଲୋକେଯ୍ୟ ନିଜ୍ଝାଯେଯ୍ୟ ଉପପରିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱାହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ମନସା ପସ୍ସାମି ଦକ୍ଖାମି ଓଲୋକେମି ନିଜ୍ଝାଯାମି ଉପପରିକ୍ଖାମୀତି – ପସ୍ସାମି ନଂ ମନସା ଚକ୍ଖୁନାୱ।

ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ମନସା ଭାୱେନ୍ତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି – ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ନମସ୍ସମାନୋ ୱିୱସେମି ରତ୍ତିନ୍ତି। ନମସ୍ସମାନୋତି କାଯେନ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ, ୱାଚାଯ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ, ଚିତ୍ତେନ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ,

ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଡ଼ିଯା ୱା ନମସ୍ସମାନୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଡ଼ିଯା ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ସକ୍କାରମାନୋ ଗରୁକାରମାନୋ ମାନଯମାନୋ ପୂଜଯମାନୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ୱିୱସେମି ଅତିନାମେମି ଅତିକ୍କମେମୀତି – ନମସ୍ସମାନୋ ୱିୱସେମି ରତ୍ତିଂ।

ତେନେୱ ମଞ୍ଞାମି ଅୱିପ୍ପୱାସନ୍ତି ତାଯ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯା ଭାୱେନ୍ତୋ ଅୱିପ୍ପୱାସୋତି ତଂ ମଞ୍ଞାମି, ଅୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥୋତି ତଂ ମଞ୍ଞାମି ଜାନାମି। ଏୱଂ ଜାନାମି ଏୱଂ ଆଜାନାମି ଏୱଂ ୱିଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିୱିଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝାମୀତି – ତେନେୱ ମଞ୍ଞାମି ଅୱିପ୍ପୱାସଂ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ପସ୍ସାମି ନଂ ମନସା ଚକ୍ଖୁନାୱ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ;

ନମସ୍ସମାନୋ ୱିୱସେମି ରତ୍ତିଂ, ତେନେୱ ମଞ୍ଞାମି ଅୱିପ୍ପୱାସ’’ନ୍ତି।

୧୧୪।

ସଦ୍ଧାଚ ପୀତି ଚ ମନୋ ସତି ଚ,ନାପେନ୍ତିମେଗୋତମସାସନମ୍ହା;

ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ୱଜତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ସ ତେନ ତେନେୱ ନତୋହମସ୍ମି।

ସଦ୍ଧା ଚ ପୀତି ଚ ମନୋ ସତି ଚାତି। ସଦ୍ଧାତି ଯା ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଦହନା [ସଦ୍ଦହନା (କ।)] ଓକପ୍ପନା ଅଭିପ୍ପସାଦୋ ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସଦ୍ଧାବଲଂ। ପୀତୀତି ଯା ଭଗୱନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ [ପାମୁଜ୍ଜଂ (ସ୍ୟା।)] ମୋଦନା ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ୱିତ୍ତି ତୁଟ୍ଠି ଓଦଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ମନୋତି ଯଞ୍ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ସତୀତି ଯା ଭଗୱନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ସତି ଅନୁସ୍ସତି ସମ୍ମାସତୀତି – ସଦ୍ଧା ଚ ପୀତି ଚ ମନୋ ସତି ଚ।

ନାପେନ୍ତିମେ ଗୋତମସାସନମ୍ହାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଗୋତମସାସନା ବୁଦ୍ଧସାସନା ଜିନସାସନା ତଥାଗତସାସନା ଅରହନ୍ତସାସନା ନାପେନ୍ତି ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନ ୱିଜହନ୍ତି ନ ୱିନାସେନ୍ତୀତି – ନାପେନ୍ତିମେ ଗୋତମସାସନମ୍ହା।

ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ୱଜତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି। ଯଂ ଯଂ ଦିସନ୍ତି ପୁରତ୍ଥିମଂ ୱା ଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା ଦିସଂ ଉତ୍ତରଂ ୱା ଦିସଂ ୱଜତି ଗଚ୍ଛତି କମତି ଅଭିକ୍କମତି। ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ । ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ଭଗୱା ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ୱଜତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ।

ସ ତେନ ତେନେୱ ନତୋହମସ୍ମୀତି ସୋ ଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ତେନ ତେନେୱ ନତୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି – ସ ତେନ ତେନେୱ ନତୋହମସ୍ମି। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ସଦ୍ଧା ଚ ପୀତି ଚ ମନୋ ସତି ଚ, ନାପେନ୍ତିମେ ଗୋତମସାସନମ୍ହା;

ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ୱଜତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ସ ତେନ ତେନେୱ ନତୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

୧୧୫।

ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ମେ ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସ,ତେନେୱ କାଯୋ ନ ପଲେତି ତତ୍ଥ;

ସଙ୍କପ୍ପଯନ୍ତାଯ ୱଜାମି ନିଚ୍ଚଂ, ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋ।

ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ମେ ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସାତି ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢସ୍ସ ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ଅଦ୍ଧଗତସ୍ସ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତସ୍ସ। ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସାତି ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସ ଅପ୍ପଥାମକସ୍ସ ପରିତ୍ତଥାମକସ୍ସାତି – ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ମେ ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସ।

ତେନେୱକାଯୋ ନ ପଲେତି ତତ୍ଥାତି କାଯୋ ଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ତେନ ନ ପଲେତି ନ ୱଜତି ନ ଗଚ୍ଛତି ନାତିକ୍କମତୀତି – ତେନେୱ କାଯୋ ନ ପଲେତି ତତ୍ଥ।

ସଙ୍କପ୍ପଯନ୍ତାଯୱଜାମି ନିଚ୍ଚନ୍ତି ସଙ୍କପ୍ପଗମନେନ ୱିତକ୍କଗମନେନ ଞାଣଗମନେନ ପଞ୍ଞାଗମନେନ ବୁଦ୍ଧିଗମନେନ ୱଜାମି ଗଚ୍ଛାମି ଅତିକ୍କମାମୀତି – ସଙ୍କପ୍ପଯନ୍ତାଯ ୱଜାମି ନିଚ୍ଚଂ।

ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋତି। ମନୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ...ପେ... ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋତି ମନୋ ଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ତେନ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ସଂଯୁତ୍ତୋତି – ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ମେ ଦୁବ୍ବଲଥାମକସ୍ସ, ତେନେୱ କାଯୋ ନ ପଲେତି ତତ୍ଥ;

ସଙ୍କପ୍ପଯନ୍ତାଯ ୱଜାମି ନିଚ୍ଚଂ, ମନୋ ହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେନ ଯୁତ୍ତୋ''ତି।

୧୧୬।

ପଙ୍କେ ସଯାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋ, ଦୀପା ଦୀପଂ ଉପପ୍ଲୱିଂ;

ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଓଘତିଣ୍ଣମନାସୱଂ।

ପଙ୍କେସଯାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋତି। ପଙ୍କେ ସଯାନୋତି କାମପଙ୍କେ କାମକଦ୍ଦମେ କାମକିଲେସେ କାମବଳିସେ କାମପରିଳାହେ କାମପଲିବୋଧେ ସେମାନୋ ସଯମାନୋ ୱସମାନୋ ଆୱସମାନୋ ପରିୱସମାନୋ [ଅୱସେମାନୋ ପରିସେମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ତି – ପଙ୍କେ ସଯାନୋ। ପରିଫନ୍ଦମାନୋତି ତଣ୍ହାଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଦିଟ୍ଠିଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ , କିଲେସଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ପଯୋଗଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ୱିପାକଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ରତ୍ତୋ ରାଗେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ମୂଳ୍ହୋ ମୋହେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ଫନ୍ଦମାନୋ, ୱିକ୍ଖେପଗତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯେହି ଫନ୍ଦମାନୋ, ଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଅଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଯସେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଅଯସେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ପସଂସାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ନିନ୍ଦାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ସୁଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ଜାତିଯା ଫନ୍ଦମାନୋ, ଜରାଯ ଫନ୍ଦମାନୋ, ବ୍ୟାଧିନା ଫନ୍ଦମାନୋ, ମରଣେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସେହି ଫନ୍ଦମାନୋ, ନେରଯିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ପେତ୍ତିୱିସଯିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ, ମାନୁସିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପେ... ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଗବ୍ଭଟ୍ଠିତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଜାତସ୍ସ ପରାଧେଯ୍ୟକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଅତ୍ତୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପରୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେନ... ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେନ... ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସୋତରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଘାନରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... କାଯରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସୀସରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... କଣ୍ଣରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ମୁଖରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଦନ୍ତରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଓଟ୍ଠରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... କାସେନ... ସାସେନ... ପିନାସେନ... ଡାହେନ [ଦାହେନ (କ।) ମହାନି। ୧୧] ... ଜରେନ... କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ... ମୁଚ୍ଛାଯ... ପକ୍ଖନ୍ଦିକାଯ... ସୂଲାଯ... ୱିସୂଚିକାଯ... କୁଟ୍ଠେନ... ଗଣ୍ଡେନ... କିଲାସେନ... ସୋସେନ... ଅପମାରେନ ... ଦଦ୍ଦୁଯା... କଣ୍ଡୁଯା... କଚ୍ଛୁଯା... ରଖସାଯ... ୱିତଚ୍ଛିକାଯ... ଲୋହିତପିତ୍ତେନ [ଲୋହିତେନ। ପିତ୍ତେନ (ସ୍ୟା। କ।)] ... ମଧୁମେହେନ... ଅଂସାଯ... ପିଳକାଯ... ଭଗନ୍ଦଲେନ [ଭଗନ୍ଦଲାଯ (ସ୍ୟା।)] ... ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ... ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ... ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ... ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ... କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ... ସୀତେନ... ଉଣ୍ହେନ... ଜିଘଚ୍ଛାଯ ... ପିପାସାଯ... ଉଚ୍ଚାରେନ... ପସ୍ସାୱେନ... ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ମାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପିତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପୁତ୍ତମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଧୀତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଞାତିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ରୋଗବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସୀଲବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋ ପୱେଧମାନୋ ସମ୍ପୱେଧମାନୋତି – ପଙ୍କେ ସଯାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋ।

ଦୀପା ଦୀପଂ ଉପପ୍ଲୱିନ୍ତି ସତ୍ଥାରତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନତୋ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣତୋ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦାଯ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗତୋ ମଗ୍ଗଂ ପଲ୍ଲୱିଂ

ଉପଲ୍ଲଓିଂ ସମ୍ପଲ୍ଲଓିନ୍ତି – ଦୀପା ଦୀପଂ ଉପଲ୍ଲଓିଂ।

ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମଓାଯୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ଅଦ୍ଦସାସିନ୍ତି ଅଦ୍ଦସଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ ଅପସ୍ସିଂ ପଟିଓିଜ୍ଝିଂ। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗଓା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି – ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ।

ଓଘତିଣ୍ଣମନାସଓନ୍ତି। ଓଘତିଣ୍ଣନ୍ତି ଭଗଓା କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଭଓୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଅଓିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ସବ୍ବସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଓୀତିଓତ୍ତୋ, ସୋ ଓୁଟ୍ଠଓାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଓୋତି – ଓଘତିଣ୍ଣଂ। ଅନାସଓନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସଓା – କାମାସଓୋ, ଭଓାସଓୋ, ଦିଟ୍ଠାସଓୋ, ଅଓିଜ୍ଜାସଓୋ। ତେ ଆସଓା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଓତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଓତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଓଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅନାସଓୋତି – ଓଘତିଣ୍ଣମନାସଓଂ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ପଙ୍କେ ସଯାନୋ ପରିଫନ୍ଦମାନୋ, ଦୀପା ଦୀପଂ ଉପଲ୍ଲଓିଂ;

ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଓଘତିଣ୍ଣମନାସଓ''ନ୍ତି।

୧୧୭।

ଯଥା ଅହୂ ଓକ୍କଲି ମୁତ୍ତସଦ୍ଧୋ,ଭଦ୍ରାଓୁଧୋ ଆଳଓିଗୋତମୋ ଚ;

ଏଓମେଓ ତ୍ଓମ୍ପି ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସଦ୍ଧଂ, ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଓଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାରଂ।

ଯଥାଅହୂ ଓକ୍କଲି ମୁତ୍ତସଦ୍ଧୋ, ଭଦ୍ରାଓୁଧୋ ଆଳଓିଗୋତମୋ ଚାତି ଯଥା ଓକ୍କଲିତ୍ଥେରୋ [ଓକ୍କଲି (ସ୍ଯା।)] ସଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଧାଗରୁକୋ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଧିପତେଯ୍ଯୋ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, ଯଥା ଭଦ୍ରାଓୁଧୋ ଥେରୋ ସଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଧାଗରୁକୋ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଧିପତେଯ୍ଯୋ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, ଯଥା ଆଳଓିଗୋତମୋ ଥେରୋ ସଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଧାଗରୁକୋ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଧିପତେଯ୍ଯୋ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋତି – ଯଥା ଅହୂ ଓକ୍କଲି ମୁତ୍ତସଦ୍ଧୋ ଭଦ୍ରାଓୁଧୋ ଆଳଓିଗୋତମୋ ଚ।

ଏଓମେଓ ତ୍ଓମ୍ପି ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସଦ୍ଧନ୍ତି ଏଓମେଓ ତ୍ଓଂ ସଦ୍ଧଂ ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସମ୍ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଅଧିମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଓକପ୍ପେହି। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ସଦ୍ଧଂ ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସମ୍ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଅଧିମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଓକପ୍ପେହି। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ସଦ୍ଧଂ ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସମ୍ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଅଧିମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଓକପ୍ପେହି… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ସଦ୍ଧଂ ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ, ସମ୍ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଅଧିମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ଓକପ୍ପେହୀତି – ଏଓମେଓ ତ୍ଓମ୍ପି ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସଦ୍ଧଂ।

ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଓଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାରନ୍ତି ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯଂ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାରଂ ଓୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଓିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଓଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାରନ୍ତି ତ୍ଓଂ ପାରଂ ଗମିସ୍ସସି, ପାରଂ ଅଧିଗମିସ୍ସସି, ପାରଂ ଫସ୍ସିସ୍ସସି, ପାରଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସସୀତି – ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଓଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାରଂ। ତେନାହ ଭଗଓା –

''ଯଥା ଅହୂ ଓକ୍କଲି ମୁତ୍ତସଦ୍ଧୋ, ଭଦ୍ରାଓୁଧୋ ଆଳଓିଗୋତମୋ ଚ;

ଏଓମେଓ ତ୍ଓମ୍ପି ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ ସଦ୍ଧଂ,

ଗମିସ୍ସସି ତ୍ଓଂ ପିଙ୍ଗିଯ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯସ୍ସ ପାର''ନ୍ତି।

୧୧୮।

ଏସ ଭିଯ୍ଯୋ ପସୀଦାମି, ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ ଓଚୋ;

ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ[ୱିୱଟଚ୍ଛଦନୋ (କ।) ସଦ୍ଦନୀତିପଦମାଲା ଓଲୋକେତବ୍ବା]ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନୱା[ପଟିଭାଣୱା (ସ୍ୟା।)]।

ଏସ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମୀତି ଏସ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ସଦ୍ଦହାମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଓକପ୍ପେମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଧିମୁଚ୍ଚାମି; ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ସଦ୍ଦହାମି , ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଓକପ୍ପେମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଧିମୁଚ୍ଚାମି; ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ସଦ୍ଦହାମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଓକପ୍ପେମି, ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଧିମୁଚ୍ଚାମୀତି – ଏସ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି।

ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ ୱଚୋତି। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ ୱଚୋତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁତ୍ୱାନ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ ଉପଧାରଯିତ୍ୱାନ ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ୱାନାତି – ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ ୱଚୋ।

ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି। ଛଦନନ୍ତି ପଞ୍ଚ ଛଦନାନି – ତଣ୍ହାଛଦନଂ, ଦିଟ୍ଠିଛଦନଂ, କିଲେସଛଦନଂ, ଦୁଚ୍ଚରିତଛଦନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାଛଦନଂ। ତାନି ଛଦନାନି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱିୱଟାନି ୱିଦ୍ଧଂସିତାନି ସମୁଗ୍ଘାଟିତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି – ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ।

ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନୱାତି। ଅଖିଲୋତି ରାଗୋ ଖିଲୋ, ଦୋସୋ ଖିଲୋ, ମୋହୋ ଖିଲୋ, କୋଧୋ ଖିଲୋ, ଉପନାହୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଖିଲା। ତେ ଖିଲା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅଖିଲୋ।

ପଟିଭାନୱାତି ତଯୋ ପଟିଭାନୱନ୍ତୋ – ପରିଯତ୍ତି ପଟିଭାନୱା, ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା, ଅଧିଗମପଟିଭାନୱା। କତମୋ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ [ପକତିଯା (କ।)] ପରିଯାପୁଟଂ [ପରିଯାପୁଟଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ହୋତି ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାତି [ପଟିଭାଯତି (କ।)] – ଅଯଂ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନୱା।

କତମୋ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରିପୁଚ୍ଛିତା ହୋତି ଅତ୍ଥେ ଚ ଞାଯେ ଚ ଲକ୍ଖଣେ ଚ କାରଣେ ଚ ଠାନାଠାନେ ଚ। ତସ୍ସ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାତି – ଅଯଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା।

କତମୋ ଅଧିଗମପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ, ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଞାତୋ, ଧମ୍ମୋ ଞାତୋ, ନିରୁତ୍ତି ଞାତା। ଅତ୍ଥେ ଞାତେ ଅତ୍ଥୋ ପଟିଭାତି, ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମୋ ପଟିଭାତି, ନିରୁତ୍ତିଯା ଞାତାଯ ନିରୁତ୍ତି ପଟିଭାତି। ଇମେସୁ ତୀସୁ ଞାଣେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ଭଗୱା ଇମାଯ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିଭାନୱା। ଯସ୍ସ ପରିଯତ୍ତି ନତ୍ଥି, ପରିପୁଚ୍ଛା ନତ୍ଥି, ଅଧିଗମୋ ନତ୍ଥି, କିଂ ତସ୍ସ ପଟିଭାଯିସ୍ସତୀତି – ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନୱା । ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

''ଏସ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦାମି, ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ ୱଚୋ;

ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନୱା''ତି।

୧୧୯।

ଅଧିଦେୱେ[ଅତିଦେୱେ (କ।)]ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ସବ୍ବଂ ୱେଦି ପରୋପରଂ[ପରୋୱରଂ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)];

ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା, କଙ୍ଖୀନଂ ପଟିଜାନତଂ।

ଅଧିଦେୱେ ଅଭିଞ୍ଞାଯାତି। ଦେୱାତି ତଯୋ ଦେୱା – ସମ୍ମୁତିଦେୱା [ସମ୍ମତିଦେୱା (ସ୍ୟା।)], ଉପପତ୍ତିଦେୱା, ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା। କତମେ ସମ୍ମୁତିଦେୱା?

ସମ୍ମୁତିଦେୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରାଜାନୋ [କତମେ ସମ୍ମତିଦେୱା ରାଜାନୋ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି] ଚ ରାଜକୁମାରୋ ଚ ଦେୱିୟୋ ଚ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସମ୍ମୁତିଦେୱା। କତମେ ଉପପତ୍ତିଦେୱା? ଉପପତ୍ତିଦେୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଦେୱା…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ଦେୱା, ଯେ ଚ ଦେୱା ତଦୁତ୍ତରି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଉପପତ୍ତିଦେୱା। କତମେ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା? ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଥାଗତା ତଥାଗତସାୱକା ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା, ଯେ ଚ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା। ଭଗୱା ସମ୍ମୁତିଦେୱେ ଅଧିଦେୱାତି ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଉପପତ୍ତିଦେୱେ ଅଧିଦେୱାତି ଅଭିଞ୍ଞାୟ, ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱେ ଅଧିଦେୱାତି ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଅଧିଦେୱେ ଅଭିଞ୍ଞାୟ।

ସଙ୍କଂୱେଦି ପରୋପରନ୍ତି ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅଧିଦେୱକରେ ଧମ୍ମେ ୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ଅଫସ୍ସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। କତମେ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଦେୱକରା ଧମ୍ମା? ସମ୍ମାପଟିପଦା ଅନୁଲୋମପଟିପଦା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦା ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା…ପେ… ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଦେୱକରା ଧମ୍ମା।

କତମେ ପରେସଂ ଅଧିଦେୱକରା ଧମ୍ମା? ସମ୍ମାପଟିପଦା…ପେ… ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପରେସଂ ଅଧିଦେୱକରା ଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅଧିଦେୱକରେ ଧମ୍ମେ ୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ଅଫସ୍ସି ପଟିୱିଜ୍ଝୀତି – ସଙ୍କଂ ୱେଦି ପରୋପରଂ।

ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥାତି ଭଗୱା ପାରାୟନିକପଞ୍ହାନଂ ଅନ୍ତକରୋ ପରିୟନ୍ତକରୋ ପରିଚ୍ଛେଦକରୋ ପରିୱଟୁମକରୋ; ସଭିୟପଞ୍ହାନଂ [ପରିସପଞ୍ହାନଂ (ସ୍ୟା।), ପିଙ୍ଗିୟପଞ୍ହାନଂ (କ।)] ଅନ୍ତକରୋ ପରିୟନ୍ତକରୋ ପରିଚ୍ଛେଦକରୋ ପରିୱଟୁମକରୋ; ସକ୍କପଞ୍ହାନଂ…ପେ… ସୁୟାମପଞ୍ହାନଂ… ଭିକ୍ଖୁପଞ୍ହାନଂ… ଭିକ୍ଖୁନୀପଞ୍ହାନଂ… ଉପାସକପଞ୍ହାନଂ… ଉପାସିକାପଞ୍ହାନଂ… ରାଜପଞ୍ହାନଂ… ଖତ୍ତିୟପଞ୍ହାନଂ… ବ୍ରାହ୍ମଣପଞ୍ହାନଂ… ୱେସ୍ସପଞ୍ହାନଂ… ସୁଦ୍ଦପଞ୍ହାନଂ… ଦେୱପଞ୍ହାନଂ… ବ୍ରହ୍ମପଞ୍ହାନଂ ଅନ୍ତକରୋ ପରିୟନ୍ତକରୋ ପରିଚ୍ଛେଦକରୋ ପରିୱଟୁମକରୋତି – ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ। ସତ୍ଥାତି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ। ଯଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଚୋରକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ୱାଳକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି [ନିତ୍ତାରେତି (ସ୍ୟା। କ।)] ପତାରେତି, ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେତି; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଜାତିକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଜରାକନ୍ତାରଂ…ପେ… ବ୍ୟାଧିକନ୍ତାରଂ… ମରଣକନ୍ତାରଂ… ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ରାଗକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଦୋସକନ୍ତାରଂ… ମୋହକନ୍ତାରଂ… ମାନକନ୍ତାରଂ… ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ… କିଲେସକନ୍ତାରଂ… ଦୁଚ୍ଚରିତକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ରାଗଗହନଂ ତାରେତି, ଦୋସଗହନଂ ତାରେତି, ମୋହଗହନଂ… ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ… କିଲେସଗହନଂ… ଦୁଚ୍ଚରିତଗହନଂ ତାରେତି ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି ପତାରେତି; ଖେମନ୍ତଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ସମ୍ପାପେତୀତି – ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ।

ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତାତି, ଏୱଂ ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ। ଅଥ ୱା, ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତାତି, ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋତି – ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା।

କଙ୍ଖୀନଂ ପଟିଜାନତନ୍ତି ସକଙ୍ଖା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସଲ୍ଲେଖା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିଲ୍ଲେଖା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସଦ୍ୱେଳ୍ହକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିଦ୍ୱେଳ୍ହକା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସୱିଚିକିଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସରାଗା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀତରାଗା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସଦୋସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀତଦୋସା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସମୋହା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀତମୋହା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସକିଲେସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିକ୍କିଲେସା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି – କଙ୍ଖୀନଂ ପଟିଜାନତଂ। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିୟୋ –

''ଅଧିଦେୱେ ଅଭିଞ୍ଞାୟ, ସଙ୍କଂ ୱେଦି ପରୋପରଂ;

ପଞ୍ହାନନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା, କଙ୍ଖୀନଂ ପଟିଜାନତ''ନ୍ତି।

୧୨୦।

ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ,ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି;

ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖା, ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତଂ।

ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପନ୍ତି ଅସଂହୀରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅସଂହୀରନ୍ତି ରାଗେନ ଦୋସେନ ମୋହେନ କୋଧେନ ଉପନାହେନ ମକ୍ଖେନ ପଳାସେନ ଇସ୍ସାଯ ମଚ୍ଛରିଯେନ ମାଯାଯ ସାଠେଯ୍ୟେନ ଥମ୍ଭେନ ସାରମ୍ଭେନ ମାନେନ ଅତିମାନେନ ମଦେନ ପମାଦେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି ସବ୍ବପରିଳାହେହି ସବ୍ବାସୱେହି ସବ୍ବଦରଥେହି ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଅସଂହାରିଯଂ ନିବ୍ବାନଂ ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତଂ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମନ୍ତି – ଅସଂହୀରଂ।

ଅସଂକୁପ୍ପନ୍ତି ଅସଂକୁପ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ…ପେ… ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ନିବ୍ବାନସ୍ସ [ଯସ୍ସ (ସ୍ଯା।)] ନ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ୱଯୋ ନତ୍ଥି, ନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ [ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ (ସ୍ଯା।)] ପଞ୍ଞାଯତି। ନିବ୍ବାନଂ ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତଂ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମନ୍ତି – ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ।

ଯସ୍ସନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚୀତି। ଯସ୍ସାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ। ନତ୍ଥି ଉପମାତି ଉପମା ନତ୍ଥି, ଉପନିଧା ନତ୍ଥି, ସଦିସଂ ନତ୍ଥି, ପଟିଭାଗୋ ନତ୍ଥି, ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି। କ୍ୱଚୀତି କ୍ୱଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି।

ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖାତି। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ ନିସ୍ସଂସଯୱଚନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଳ୍ହକୱଚନଂ ନିଯୋଗୱଚନଂ ଅପଣ୍ଣକୱଚନଂ ଅୱିରଦ୍ଧୱଚନଂ ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ଗମିସ୍ସାମୀତି ଗମିସ୍ସାମି ଅଧିଗମିସ୍ସାମି ଫସ୍ସିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀତି – ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି। ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖାତି। ଏତ୍ଥାତି ନିବ୍ବାନେ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନତ୍ଥି, ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ନତ୍ଥି, ସଂସଯୋ ନତ୍ଥି, ନ ସତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋତି – ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖା।

ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହୀତି ଏୱଂ ମଂ ଉପଲକ୍ଖେହି। ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନନିନ୍ନଂ ନିବ୍ବାନପୋଣଂ ନିବ୍ବାନପବ୍ଭାରଂ ନିବ୍ବାନାଧିମୁତ୍ତନ୍ତି – ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି। ତେନାହ ଥେରୋ ପିଙ୍ଗିଯୋ –

‘‘ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଉପମା କ୍ୱଚି;

ଅଦ୍ଧା ଗମିସ୍ସାମି ନ ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖା, ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥାନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠାରସମୋ।

ପାରାଯନୱଗ୍ଗୋ ସମତ୍ତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତୋ

ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧୨୧।

ସବ୍ବେସୁଭୂତେସୁ ନିଧାଯ ଦଣ୍ଡଂ,ଅୱିହେଠଯଂ ଅଞ୍ଞତରମ୍ପି ତେସଂ;

ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେଯ୍ଯ କୁତୋ ସହାଯଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାଯ ଦଣ୍ଡନ୍ତି। ସବ୍ବେସୂତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ସବ୍ବେସୂତି। ଭୂତେସୂତି ଭୂତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତସା ଚ ଥାୱରା ଚ। ତସାତି ଯେସଂ ତସିତତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେସଞ୍ଚ ଭଯଭେରୱା ଅପ୍ପହୀନା। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତସା? ତେ ତସନ୍ତି ଉତ୍ତସନ୍ତି ପରିତସନ୍ତି ଭାସନ୍ତି ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତସା। ଥାୱରାତି ଯେସଂ ତସିତତଣ୍ହା ପହୀନା, ଯେସଞ୍ଚ ଭଯଭେରୱା ପହୀନା। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଥାୱରା? ତେ ନ ତସନ୍ତି ନ ଉତ୍ତସନ୍ତି ନ ପରିତସନ୍ତି ନ ଭାଯନ୍ତି ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଥାୱରା। ଦଣ୍ଡନ୍ତି ତଯୋ ଦଣ୍ଡା – କାଯଦଣ୍ଡୋ ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ ମନୋଦଣ୍ଡୋ। ତିୱିଧଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯଦଣ୍ଡୋ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ତିୱିଧଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦଣ୍ଡୋ। ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାଯ ଦଣ୍ଡନ୍ତି ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ଦଣ୍ଡଂ ନିଧାଯ ନିଦହିତ୍ୱା।

ଅୱିହେଠଯଂଅଞ୍ଞତରମ୍ପି ତେସନ୍ତି ଏକମେକମ୍ପି ସତ୍ତଂ ପାଣିନା ୱା ଲେଡ୍ଡୁନା ୱା ଦଣ୍ଡେନ ୱା ସତ୍ଥେନ ୱା ଅନ୍ଦୁଯା [ଅରୁଯା (ସ୍ଯା।), ଅଦ୍ଦୁଯା (କ।)] ୱା ରଜ୍ଜୁଯା ୱା ଅୱିହେଠଯନ୍ତୋ, ସବ୍ବେପି ସତ୍ତେ ପାଣିନା ୱା ଲେଡ୍ଡୁନା ୱା ଦଣ୍ଡେନ ୱା ସତ୍ଥେନ ୱା ଅନ୍ଦୁଯା ୱା ରଜ୍ଜୁଯା ୱା ଅୱିହେଠଯନ୍ତୋତି – ଅୱିହେଠଯଂ ଅଞ୍ଞତରମ୍ପି ତେସଂ।

ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେଯ୍ଯ କୁତୋ ସହାଯନ୍ତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ; ପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା – ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଖେତ୍ତଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଦିନ୍ନକୋ ପୁତ୍ତୋ, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପୁତ୍ତୋ। ସହାଯନ୍ତି ସହାଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେହି ସହ ଆଗମନଂ ଫାସୁ, ଗମନଂ ଫାସୁ, ଗମନାଗମନଂ ଫାସୁ, ଠାନଂ ଫାସୁ, ନିସଜ୍ଜନଂ ଫାସୁ, ସଯନଂ [ନିପଜ୍ଜନଂ (ସ୍ଯା।)] ଫାସୁ, ଆଲପନଂ ଫାସୁ, ସଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ, ଉଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ, ସମୁଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ । ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେଯ୍ଯ କୁତୋସହାଯନ୍ତି ପୁତ୍ତମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯ ନ ସାଦିଯେଯ୍ଯ ନ ପତ୍ଥେଯ୍ଯ ନ ପିହଯେଯ୍ଯ ନାଭିଜପ୍ପେଯ୍ଯ, କୁତୋ ମିତ୍ତଂ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସମ୍ଭତ୍ତଂ ୱା ସହାଯଂ ୱା ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯ [ଇଚ୍ଛିସ୍ସତି (ସ୍ଯା।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ପଦେସୁ ଅନାଗତୱିଭତ୍ତିଯା] ସାଦିଯେଯ୍ଯ ପତ୍ଥେଯ୍ଯ ପିହଯେଯ୍ଯ ଅଭିଜପ୍ପେଯ୍ଯାତି – ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେଯ୍ଯ କୁତୋ ସହାଯଂ।

ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋତି। ଏକୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ, ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ, ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ [ତଣ୍ହାପହାନଟ୍ଠେନ (ସ୍ଯା।) ମହାନି। ୧୯୧] ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ, ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ, ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ? ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ଯକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେଯ୍ଯଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ଏକୋ ଅଭିକ୍କମତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ସୋ ଏୱଂ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତୋ ମାରଂ ସସେନକଂ ନମୁଚିଂ କଣ୍ହଂ ପମତ୍ତବନ୍ଧୁଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ଚ ତଣ୍ହାଜାଲିନିଂ ୱିସରିତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତୀଅକାସି ଅନଭାୱଂଗମେସି।

''ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ, ଦୀଘମଦ୍ଧାନ ସଂସରଂ;

ଇତ୍ଥଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ, ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

''ଏତମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ତଣ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ;

ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନାଦାନୋ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ''ତି।

ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ? ରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଦୋସସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ମୋହସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ଏକୋ, କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ। ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ? ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ।

''ଏକାଯନଂ ଜାତିଖଯନ୍ତଦସ୍ସୀ, ମଗ୍ଗଂ ପଜାନାତି ହିତାନୁକମ୍ପୀ;

ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ତରିଂସୁ ପୁବ୍ବେ, ତରିସ୍ସନ୍ତି ଯେ ଚ ତରନ୍ତି ଓଘ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ? ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ। ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଞାଣପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯା ନାମରୂପ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯା ଉପାଦାନ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତୀ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି; ''ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ନାମରୂପନିରୋଧା ସଳାଯତନନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ସଳାଯତନନିରୋଧା ଫସ୍ସନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ୱେଦନାନିରୋଧା ତଣ୍ହାନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଉପାଦାନନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭୱନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଭୱନିରୋଧା ଜାତିନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି; ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ବୁଜ୍ଝି; ''ଇମେ ଆସୱା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ''ତି ବୁଜ୍ଝି…ପେ… ''ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ବୁଜ୍ଝି; ''ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା''ତି ବୁଜ୍ଝି, ''ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା''ତି ବୁଜ୍ଝି; ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ…ପେ… ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି।

ଅଥ ୱା, ଯଂ ବୁଜ୍ଝିତଙ୍କ ଅନୁବୁଜ୍ଝିତଙ୍କ ପଟିବୁଜ୍ଝିତଙ୍କ ସମ୍ବୁଜ୍ଝିତଙ୍କ ଅଧିଗନ୍ତଙ୍କ ଫସ୍ସିତଙ୍କ ସଚ୍ଛିକାତଙ୍କ, ସଙ୍କ ତଂ ତେନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣେନ ବୁଜ୍ଝି ଅନୁବୁଜ୍ଝି ପଟିବୁଜ୍ଝି ସମ୍ବୁଜ୍ଝି ଅଧିଗଚ୍ଛି ଫସ୍ସେସି ସଚ୍ଛାକାସୀତି ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି – ଏକୋ।

ଚରେତି ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ – ଇରିୟାପଥଚରିୟା, ଆୟତନଚରିୟା, ସତିଚରିୟା, ସମାଧିଚରିୟା, ଞାଣଚରିୟା, ମଗ୍ଗଚରିୟା, ପତ୍ତିଚରିୟା, ଲୋକତ୍ଥଚରିୟା। ଇରିୟାପଥଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ। ଆୟତନଚରିୟାତି ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆୟତନେସୁ। ସତିଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ। ସମାଧିଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ। ଞାଣଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ଅରିୟସଚ୍ଚେସୁ। ମଗ୍ଗଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ଅରିୟମଗ୍ଗେସୁ। ପତ୍ତିଚରିୟାତି ଚତୂସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ। ଲୋକତ୍ଥଚରିୟାତି ତଥାଗତେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ପଦେସତୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ପଦେସତୋ ସାୱକେସୁ। ଇରିୟାପଥଚରିୟା ଚ ପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ, ଆୟତନଚରିୟା ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରାନଂ , ସତିଚରିୟା ଚ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀନଂ, ସମାଧିଚରିୟା ଚ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତାନଂ, ଞାଣଚରିୟା ଚ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ, ମଗ୍ଗଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନାନଂ, ପତ୍ତିଚରିୟା ଚ ଅଧିଗତଫଲାନଂ, ଲୋକତ୍ଥଚରିୟା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଦେସତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପଦେସତୋ ସାୱକାନଂ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ। ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ – ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାୟ ଚରତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱୀରିୟେନ ଚରତି, ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସତିୟା ଚରତି, ଅୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତୋ ସମାଧିନା ଚରତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଚରତି, ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଚରିୟାୟ ଚରତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଆୟାପେନ୍ତୀତି – ଆୟତନଚରିୟାୟ ଚରତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀତି – ୱିସେସଚରିୟାୟ ଚରତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ।

ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ – ଦସ୍ସନଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା, ଅଭିରୋପନଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ , ପରିଗ୍ଗହଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାୱାଚାୟ, ସମୁଟ୍ଠାନଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ, ୱୋଦାନଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ, ପଗ୍ଗହଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାୱାୟାମସ୍ସ, ଉପଟ୍ଠାନଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାସତିୟା, ଅୱିକ୍ଖେପଚରିୟା ଚ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ।

ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋତି ୟଥା ଖଗ୍ଗସ୍ସ ନାମ ୱିସାଣଂ ଏକଂ ହୋତି ଅଦୁତିୟଂ, ଏୱମେୱ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତକ୍କପ୍ପୋ ତସ୍ସଦିସୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ। ୟଥା ଅତିଲୋଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲୋଣକପ୍ପୋ, ଅତିତିତ୍ତକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତିତ୍ତକପ୍ପୋ, ଅତିମଧୁରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଧୁରକପ୍ପୋ, ଅତିଉଣ୍ହଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗ୍ଗିକପ୍ପୋ , ଅତିସୀତଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ହିମକପ୍ପୋ, ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସମୁଦ୍ଦକପ୍ପୋ, ମହାଭିଞ୍ଞାବଲପ୍ପତ୍ତୋ ସାୱକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତ୍ଥୁକପ୍ପୋତି; ଏୱମେୱ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତଥ୍ଥ ତକ୍କପ୍ପୋ ତସ୍ସଦିସୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ ଏକୋ ଅଦୁତିୟୋ ମୁତ୍ତବନ୍ଧନୋ ସମ୍ମା ଲୋକେ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ୟପେତି ୟାପେତୀତି – ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାୟ ଦଣ୍ଡଂ, ଅୱିହେଠୟଂ ଅଞ୍ଞତରମ୍ପି ତେସଂ;

ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେୟ୍ୟ କୁତୋ ସହାୟଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୨।

ସଂସଗ୍ଗଜାତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସ୍ନେହା,ସ୍ନେହନ୍ୱୟଂ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପହୋତି;

ଆଦୀନୱଂ ସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ସଂସଗ୍ଗଜାତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସ୍ନେହାତି। ସଂସଗ୍ଗାତି ଦ୍ୱେ ସଂସଗ୍ଗା – ଦସ୍ସନସଂସଗ୍ଗୋ ଚ ସୱନସଂସଗ୍ଗୋ ଚ। କତମୋ ଦସ୍ସନସଂସଗ୍ଗୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପସ୍ସତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା କୁମାରିଂ ୱା ଅଭିରୂପଂ ଦସ୍ସନୀୟଂ ପାସାଦିକଂ ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି – କେସା ୱା ସୋଭନା [ସୋଭଣା (ସ୍ଯା।)] ମୁଖଂ ୱା ସୋଭନଂ ଅକ୍ଖୀ ୱା ସୋଭନା କଣ୍ଣା ୱା ସୋଭନା ନାସା ୱା ସୋଭନା ଓଟ୍ଠା ୱା ସୋଭନା ଦନ୍ତା ୱା ସୋଭନା ମୁଖଂ ୱା ସୋଭନଂ ଗୀୱା ୱା ସୋଭନା ଥନା ୱା ସୋଭନା ଉରଂ ୱା ସୋଭନଂ ଉଦରଂ ୱା ସୋଭନଂ କଟି ୱା ସୋଭନା ଊରୂ ୱା ସୋଭନା ଜଙ୍ଘା ୱା ସୋଭନା ହତ୍ଥା ୱା ସୋଭନା ପାଦା ୱା ସୋଭନା ଅଙ୍ଗୁଲିୟୋ ୱା ସୋଭନା ନଖା ୱା ସୋଭନାତି। ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅଭିନନ୍ଦତି ଅଭିୱଦତି ଅଭିପତ୍ଥେତି ଅନୁସ୍ସାଦେତି [ଅନୁସ୍ସରତି (କ।)] ଅନୁବନ୍ଧତି ରାଗବନ୍ଧନଂ – ଅୟଂ ଦସ୍ସନସଂସଗ୍ଗୋ।

କତମୋ ସୱନସଂସଗ୍ଗୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସୁଣାତି – ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା କୁମାରୀ ୱା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା

ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା’’ତି । ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଅଭିନନ୍ଦତି ଅଭିୱଦତି ଅଭିପତ୍ଥେତି ଅନୁସ୍ସାଦେତି ଅନୁବନ୍ଧତି ରାଗବନ୍ଧନଂ – ଅଯଂ ସୱନସଂସଗ୍ଗୋ।

ସ୍ନେହାତି ଦ୍ୱେ ସ୍ନେହା – ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ। କତମୋ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ? ଯାୱତା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ ସୀମକତଂ [ସୀମକତଂ ମରିଯାଦିକତଂ (ସ୍ୟା।)] ଓଧିକତଂ ପରିଯନ୍ତିକତଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ମମାଯିତଂ – ‘‘ଇଦଂ ମମ, ଏତଂ ମମ, ଏତ୍ତକଂ ମମ, ଏତ୍ତାୱତା ମମ’’। ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, କେୱଲମ୍ପି ମହାପଥୱିଂ ତଣ୍ହାୱସେନ ମମାଯତି, ଯାୱତା ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ – ଅଯଂ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ।

କତମୋ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଦିଟ୍ଠି। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ [ପତିଟ୍ଠାହୋ (କ।)] ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ ୱିପରିଯାସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ଯାଥାୱକନ୍ତି ଗାହୋ, ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ।

ସଂସଗ୍ଗଜାତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସ୍ନେହାତି ଦସ୍ସନସଂସଗ୍ଗପଚ୍ଚଯା ଚ ସୱନସଂସଗ୍ଗପଚ୍ଚଯା ଚ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ ଭୱନ୍ତି ସମ୍ଭୱନ୍ତି ଜାଯନ୍ତି ସଞ୍ଜାଯନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି – ସଂସଗ୍ଗଜାତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସ୍ନେହା।

ସ୍ନେହନ୍ୱଯଂ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପହୋତୀତି। ସ୍ନେହୋତି ଦ୍ୱେ ସ୍ନେହା – ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ। ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପହୋତୀତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି [ୱିଲୋପମ୍ପି (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୧୭୦] ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି। ତମେନଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେନ୍ତି – ‘‘ଅଯଂ, ଦେୱ, ଚୋରୋ ଆଗୁଚାରୀ। ଇମସ୍ସ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ପଣେହୀ’’ତି। ତମେନଂ ରାଜା ତଂ ପରିଭାସତି। ସୋ ପରିଭାସପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ [ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସଂ (ସ୍ୟା।)] ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚଯା ଚ ରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ଜାତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜା ବନ୍ଧାପେତି – ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନେନ ୱା ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନେନ ୱା ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନେନ ୱା ୱେତ୍ତବନ୍ଧନେନ ୱା ଲତାବନ୍ଧନେନ ୱା ପକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା ପରିକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା ଗାମବନ୍ଧନେନ ୱା ନିଗମବନ୍ଧନେନ ୱା ରଟ୍ଠବନ୍ଧନେନ ୱା ଜନପଦବନ୍ଧନେନ ୱା, ଅନ୍ତମସୋ ସୱଚନୀଯମ୍ପି କରୋତି – ‘‘ନ ତେ ଲବ୍ଭା ଇତୋ ପକ୍କମିତୁ’’ନ୍ତି। ସୋ ବନ୍ଧନପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚଯା ଚ ରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ଜାତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜା ତସ୍ସେୱ [ତସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ଧନଂ ଆହରାପେତି – ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ସତସହସ୍ସଂ ୱା। ସୋ ଧନଜାନିପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚଯା ଚ ରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ଜାତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା [ୱିୱିଧାନି କମ୍ମକରଣାନି (କ।)] କାରାପେତି – କସାହିପି ତାଳେତି, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେତି, ଅଡ୍ଢଦଣ୍ଡେହିପି ତାଳେତି, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରୋତି, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରୋତି , ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରୋତି, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରୋତି, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରୋତି, ଏରକୱତ୍ତିକମ୍ପି [ଏରକୱଟ୍ଟିକମ୍ପି (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୬୯] କରୋତି, ଚୀରକୱାସିକମ୍ପି କରୋତି, ଏଣେଯ୍ୟକମ୍ପି କରୋତି, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରୋତି, କହାପଣିକମ୍ପି କରୋତି, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି [ଖାରାପଟିଚ୍ଛିକମ୍ପି (କ।)] କରୋତି, ପଲିଘପରିୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋତି, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରୋତି, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚତି, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେତି, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତି, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦତି। ସୋ କମ୍ମକାରଣପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚଯା ଚ ରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚଯା ଚ ଜାତଂ। ରାଜା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଦଣ୍ଡାନଂ ଇସ୍ସରୋ।

ସୋ ସକେନ କମ୍ମେନ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନଂ ନାମ କମ୍ମକାରଣଂ କରୋନ୍ତି [କାରେନ୍ତି (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୩।୨୬୭] – ତତ୍ତଂ ଅୟୋଖିଲଂ ହତ୍ଥେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅୟୋଖିଲଂ ଦୁତିୟେ ହତ୍ଥେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅୟୋଖିଲଂ ପାଦେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅୟୋଖିଲଂ ଦୁତିୟେ ପାଦେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅୟୋଖିଲଂ ମଜ୍ଝେ ଉରସ୍ମିଂ ଗମେନ୍ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା [ତିପ୍ପା (ସ୍ୟା।)] ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦେତି; ନ ଚ ତାୱ କାଲଂ କରୋତି ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀହୋତି। ଏତଂ ଭୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚୟା ଚ ରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ଜାତଂ।

ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ସଂୱେସେତ୍ୱା [ସଂୱେସିତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୩।୨୬୭] କୁଠାରୀହି [କୁଧାରୀହି (ସ୍ୟା। କ।)] ତଚ୍ଛନ୍ତି…ପେ… ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାସୀହି ତଚ୍ଛନ୍ତି। ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତାୟ ପଥୱିୟା ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାୟ ସଜୋତିଭୂତାୟ [ସଞ୍ଜୋତିଭୂତାୟ (ସ୍ୟା।)] ସାରେନ୍ତିପି ପଚ୍ଚାସାରେନ୍ତିପି। ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ମହନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗାରପବ୍ବତଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆରୋପେନ୍ତିପି ଓରୋପେନ୍ତିପି। ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତାୟ ଲୋହକୁମ୍ଭିୟା ପକ୍ଖିପନ୍ତି ଆଦିତ୍ତାୟ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାୟ ସଜୋତିଭୂତାୟ। ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନୋ ସକିମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକିମ୍ପି ଅଧୋ ଗଚ୍ଛତି, ସକିମ୍ପି ତିରିୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦେତି; ନ ଚ ତାୱ କାଲଙ୍କରୋତି ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀହୋତି। ଏତଂ ଭୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚୟା ଚ ରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ଜାତଂ।

ତମେନଂ ନିରୟପାଲା ମହାନିରୟେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ପନ ମହାନିରୟୋ –

ଚତୁକ୍କଣ୍ଣୋ ଚତୁଦ୍ୱାରୋ, ୱିଭତ୍ତୋ ଭାଗସୋ ମିତୋ;

ଅୟୋପାକାରପରିୟନ୍ତୋ, ଅୟସା ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋ।

ତସ୍ସ ଅୟୋମୟା ଭୂମି, ଜଲିତା ତେଜସା ଯୁତା;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ସବ୍ବଦା।

କଦରିୟାତପନା [କଦରିୟା ତାପନା (କ।) ମହାନି। ୧୭୦] ଘୋରା, ଅଚ୍ଚିମନ୍ତୋ ଦୁରାସଦା;

ଲୋମହଂସନରୂପା ଚ, ଭେସ୍ମା ପଟିଭୟା ଦୁଖା।

ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଚ ଭିତ୍ତିୟା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ପଚ୍ଛିମାୟ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ପଚ୍ଛିମାୟ ଚ ଭିତ୍ତିୟା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ପୁରିମାୟ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ଦକ୍ଖିଣାୟ ଚ ଭିତ୍ତିୟା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଉତ୍ତରାୟ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ଉତ୍ତରାୟ ଚ ଭିତ୍ତିୟା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଦକ୍ଖିଣାୟ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ହେଟ୍ଠତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାୟ, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଭୟାନକୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଛଦନସ୍ମିଂ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ଛଦନମ୍ହା ସମୁଟ୍ଠାୟ, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଭୟାନକୋ;

ଡହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଭୂମିୟଂ ପଟିହଞ୍ଞତି।

ଅୟୋକପାଲମାଦିତ୍ତଂ, ସନ୍ତତ୍ତଂ ଜଲିତଂ ଯଥା;

ଏୱଂ ଅୱୀଚିନିରୟୋ, ହେଟ୍ଠା ଉପରି ପସ୍ସତୋ।

ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ମହାଲୁଦ୍ଦା, ମହାକିବ୍ବିସକାରିନୋ;

ଅଚ୍ଚନ୍ତପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପଚ୍ଚନ୍ତି ନ ଚ ମିୟ୍ୟରେ [ମୀୟରେ (କ।)]।

ଜାତୱେଦସମୋ କାୟୋ, ତେସଂ ନିରୟୱାସିନଂ;

ପସ୍ସ କମ୍ମାନଂ ଦଳ୍ହତ୍ତଂ, ନ ଭସ୍ମା ହୋତି ନପି ମସି।

ପୁରତ୍ଥିମେନପି ଧାୱନ୍ତି, ତତୋ ଧାୱନ୍ତି ପଚ୍ଛିମଂ;

ଉତ୍ତରେନପି ଧାୱନ୍ତି, ତତୋ ଧାୱନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣଂ।

ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ପଧାୱନ୍ତି, ତଂ ତଂ ଦ୍ୱାରଂ ପିଧୀୟତି;

ଅଭିନିକ୍ଖମିତାସା ତେ, ସତ୍ତା ମୋକ୍ଖଗୱେସିନୋ।

ନ ତେ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତୁଂ, ଲଭନ୍ତି କମ୍ମପଚ୍ଚୟା;

ତେସଞ୍ଚ ପାପକମ୍ମନ୍ତଂ, ଅୱିପକ୍କଂ କତଂ ବହୁନ୍ତି।

ଏତଂ ଭୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ଜାତଂ? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚୟା ଚ ରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ଜାତଂ।

ଯାନି ଚ ନେରୟିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଯାନି ଚ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଯାନି ଚ ପେତ୍ତିୱିସୟିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଯାନି ଚ ମାନୁସିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି, ତାନି କୁତୋ ଜାତାନି କୁତୋ ସଞ୍ଜାତାନି କୁତୋ ନିବ୍ବତ୍ତାନି କୁତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାନି କୁତୋ ପାତୁଭୂତାନି? ତସ୍ସ ସ୍ନେହପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିପଚ୍ଚୟା ଚ ରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ନନ୍ଦିରାଗପଚ୍ଚୟା ଚ ଭୱନ୍ତି ସମ୍ଭୱନ୍ତି ଜାୟନ୍ତି ସଞ୍ଜାୟନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି – ସ୍ନେହନ୍ୱୟଂ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପହୋତି।

ଆଦୀନୱଂସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି। ସ୍ନେହୋତି ଦ୍ୱେ ସ୍ନେହା – ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ। ଆଦୀନୱଂ ସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ ଆଦୀନୱଂ ସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକୟମାନୋ ନିଜ୍ଝାୟମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ଆଦୀନୱଂ ସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସଂସଗ୍ଗଜାତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସ୍ନେହା, ସ୍ନେହନ୍ୱୟଂ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପହୋତି;

ଆଦୀନୱଂ ସ୍ନେହଜଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୨୩।

ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ, ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ[ପଟିବନ୍ଧଚିତ୍ତୋ (କ।)];

ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ[ସନ୍ଧଵେ (କ।)]ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ।

ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ, ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି। ମିତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମିତ୍ତା – ଅଗାରିକମିତ୍ତୋ ଚ ଅନାଗାରିକମିତ୍ତୋ [ପଙ୍କଜିତମିତ୍ତୋ (କ।) ଏଵମୁପରିପି] ଚ। କତମୋ ଅଗାରିକମିତ୍ତୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦାତି, ଦୁଚ୍ଚଜଂ ଚଜତି, ଦୁକ୍କରଂ କରୋତି, ଦୁକ୍ଖମଂ ଖମତି, ଗୁଯ୍ହମସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତି, ଗୁଯ୍ହମସ୍ସ ପରିଗୂହତି [ପରିଗୁୟ୍ହତି (ସ୍ୟା। କ।)], ଆପଦାସୁ ନ ଵିଜହତି, ଜୀଵିତମ୍ପିସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ହୋତି, ଖୀଣେ ନାତିମଞ୍ଞତି – ଅଯଂ ଅଗାରିକମିତ୍ତୋ।

କତମୋ ଅନାଗାରିକମିତ୍ତୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚ ଵତ୍ତା ଚ ଵଚନକ୍ଖମୋ ଚ ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚ କଥଂ କତ୍ତା, ନୋ ଚ ଅଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜେତି ଅଧିସୀଲେ ସମାଦପେତି, ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଭାଵନାନୁଯୋଗେ ସମାଦପେତି, ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ… ପେ… ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ… ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ… ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାନୁଯୋଗେ ସମାଦପେତି – ଅଯଂ ଅନାଗାରିକମିତ୍ତୋ।

ସୁହଜ୍ଜା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେହି ସହ ଆଗମନଂ ଫାସୁ ଗମନଂ ଫାସୁ ଠାନଂ ଫାସୁ ନିସଜ୍ଜନଂ [ନିସଜ୍ଜା (କ।)] ଫାସୁ ସଯନଂ ଫାସୁ ଆଲପନଂ ଫାସୁ ସଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ଉଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ସମୁଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ। ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ହାପେତି ଅତ୍ଥନ୍ତି ମିତ୍ତେ ଚ ସୁହଜ୍ଜେ ଚ ସନ୍ଦିଟ୍ଠେ ଚ ସମ୍ଭତ୍ତେ ଚ ସହାଯେ ଚ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ଅନୁପେକ୍ଖମାନୋ ଅନୁଗଣ୍ହମାନୋ ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ପରତ୍ଥମ୍ପି ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ହାପେତି, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ହାପେତି, ସମ୍ପରାଯିକମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ହାପେତି, ପରମତ୍ଥମ୍ପି ହାପେତି ପହାପେତି ପରିହାପେତି ପରିଧଂସେତି ପରିଵଜ୍ଜେତି [ପରିସଜ୍ଜେତି (ସ୍ୟା।)] ଅନ୍ତରଧାପେତୀତି – ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ।

ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଵା ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତାନଂ ଵା ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି। କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ତୁମ୍ହେ ମେ ବହୂପକାରା, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଲଭାମି ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ। ଯମ୍ପି [ଯେପି (କ।) ଏଵଂ ଚୂଳଅନି। ଖଗ୍ଗଵିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୫୧] ମେ ଅଞ୍ଞେ ଦାତୁଂ ଵା କାତୁଂ ଵା ମଞ୍ଞନ୍ତି ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ତୁମ୍ହେ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା। ଯମ୍ପି ମେ ପୋରାଣଂ ମାତାପେତ୍ତିକଂ ନାମଗୋତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ମେ ଅନ୍ତରହିତଂ। ତୁମ୍ହେହି ଅହଂ ଞାଯାମି – ଅସୁକସ୍ସ କୁଲୁପକୋ, ଅସୁକାଯ କୁଲୁପକୋତି । ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ଆଗମ୍ମ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତା, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତା, ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତା, ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତା, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଵିରତା, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଵିରତା, ମୁସାଵାଦା ପଟିଵିରତା, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଵିରତା; ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦ୍ଦେସଂ ଦେମି, ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଦେମି, ଉପୋସଥଂ ଆଚିକ୍ଖାମି, ନଵକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାମି। ଅଥ ପନ ତୁମ୍ହେ ମଂ ଉଜ୍ଝିତ୍ୱା [ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ଅଞ୍ଞେ ସକ୍କରୋଥ ଗରୁଂ କରୋଥ ମାନେଥ ପୂଜେଥାତି। ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତୀତି – ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ, ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ।

ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ ପେକ୍ଖମାନୋତି। ଭଯନ୍ତି ଜାତିଭଯଂ ଜରାଭଯଂ ବ୍ୟାଧିଭଯଂ ମରଣଭଯଂ ରାଜଭଯଂ ଚୋରଭଯଂ ଅଗ୍ଗିଭଯଂ ଉଦକଭଯଂ ଅତ୍ତାନୁଵାଦଭଯଂ ପରାନୁଵାଦଭଯଂ ଦଣ୍ଡଭଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଭଯଂ ଊମିଭଯଂ କୁମ୍ଭିଲଭଯଂ ଆଵଟ୍ଟଭଯଂ ସୁସୁମାରଭଯଂ [ସୁଂସୁମାରଭଯଂ (ସ୍ୟା।)] ଆଜୀଵିକଭଯଂ ଅସିଲୋକଭଯଂ ପରିସସାରଜ୍ଜଭଯଂ ମଦନଭଯଂ ଭଯାନକଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଚେତସୋ ଉବ୍ବେଗୋ ଉତ୍ରାସୋ। ସନ୍ଥଵେତି ଦ୍ୱେ ସନ୍ଥଵା – ତଣ୍ହାସନ୍ଥଵୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସନ୍ଥଵୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାସନ୍ଥଵୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିସନ୍ଥଵୋ। ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ ପେକ୍ଖମାନୋତି ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ, ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ;

ଏତଂ ଭଯଂ ସନ୍ଥଵେ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୪।

ଵଂସୋ ଵିସାଲୋଵ ଯଥା ଵିସତ୍ତୋ,ପୁତ୍ତେସୁ ଦାରେସୁ ଚ ଯା ଅପେକ୍ଖା;

ଵଂସକ୍କଳୀରୋଵ[ଵଂସେ କଳୀରୋଵ (କ।)]ଅସଜ୍ଜମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ।

ଵଂସୋ ଵିସାଲୋଵ ଯଥା ଵିସତ୍ତୋତି ଵଂସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵେଳୁଗୁମ୍ବୋ। ଯଥା ଵେଳୁଗୁମ୍ବସ୍ମିଂ ପୋରାଣକା ଵଂସା ସତ୍ତା [ଵେଳୁଗୁମ୍ବସ୍ମିଂ କଣ୍ଟକା ଜଟିତା ସଂସିବ୍ବିତା (ସ୍ୟା।)] ଵିସତ୍ତା ଆସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା, ଏଵମେଵ ଵିସତ୍ତିକା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନଯୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦୀ ନନ୍ଦିରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ ଇଚ୍ଛା ମୁଚ୍ଛା ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗେଧୋ ପଲିଗେଧୋ ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ ଏଜା ମାଯା ଜନିକା ସଞ୍ଜନନୀ ସିବ୍ବିନୀ ଜାଲିନୀ ସରିତା ଵିସତ୍ତିକା ସୁତ୍ତଂ ଵିସଟା ଆଯୂହନୀ ଦୁତିଯା ପଣିଧି ଭଵନେତ୍ତି ଵନଂ ଵନଥୋ ସନ୍ଥଵୋ ସିନେହୋ ଅପେକ୍ଖା ପଟିବନ୍ଧୁ ଆସା ଆସୀସନା ଆସୀସିତତ୍ତଂ ରୂପାସା ସଦ୍ଦାସା ଗନ୍ଧାସା ରସାସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାସା ଲାଭାସା ଧନାସା ପୁତ୍ତାସା ଜୀଵିତାସା ଜପ୍ପା ପଜପ୍ପା ଅଭିଜପ୍ପା ଜପ୍ପନା ଜପ୍ପିତତ୍ତଂ ଲୋଲୁପ୍ପଂ ଲୋଲୁପ୍ପାଯନା ଲୋଲୁପ୍ପାଯିତତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛଞ୍ଜିକତା ସାଧୁକମ୍ଯତା ଅଧମ୍ମରାଗୋ ଵିସମଲୋଭୋ ନିକନ୍ତି ନିକାମନା ପତ୍ଥନା ପିହନା ସମ୍ପତ୍ଥନା କାମତଣ୍ହା ଭଵତଣ୍ହା ଵିଭଵତଣ୍ହା ରୂପତଣ୍ହା ଅରୂପତଣ୍ହା ନିରୋଧତଣ୍ହା ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା ଓଘୋ ଯୋଗୋ ଗନ୍ଥୋ ଉପାଦାନଂ ଆଵରଣଂ ନୀଵରଣଂ ଛଦନଂ ବନ୍ଧନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ ଅନୁସଯୋ ପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଲତା ଵେଵିଚ୍ଛଂ ଦୁକ୍ଖମୂଲଂ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଭଵୋ ମାରପାସୋ ମାରବଳିସଂ ମାରଵିସଯୋ ମାରନିଵାସୋ ମାରବନ୍ଧନଂ ତଣ୍ହାନଦୀ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ତଣ୍ହାଗଦ୍ଦୁଲଂ ତଣ୍ହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ।

ଵିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ଵିସତ୍ତିକା? ଵିସାଲାତି ଵିସତ୍ତିକା ଵିସତାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଟାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସମାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସକ୍କତୀତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଂହରତୀତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଂଵାଦିକାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସମୂଲାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଫଲାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସପରିଭୋଗାତି ଵିସତ୍ତିକା। ଵିସାଲା ଵା ପନ ତଣ୍ହା ରୂପେ ସଦ୍ଦେ ଗନ୍ଧେ ରସେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ କୁଲେ ଗଣେ ଆଵାସେ ଲାଭେ ଯସେ ପସଂସାଯ ସୁଖେ ଚୀଵରେ ପିଣ୍ଡପାତେ ସେନାସନେ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ କାମଧାତୁଯା ରୂପଧାତୁଯା ଅରୂପଧାତୁଯା କାମଭଵେ ରୂପଭଵେ ଅରୂପଭଵେ ସଞ୍ଞାଭଵେ ଅସଞ୍ଞାଭଵେ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭଵେ ଏକଵୋକାରଭଵେ ଚତୁଵୋକାରଭଵେ ପଞ୍ଚଵୋକାରଭଵେ ଅତୀତେ ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଵିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସଟା ଵିତ୍ଥତାତି – ଵିସତ୍ତିକାତି – ଵଂସୋ ଵିସାଲୋଵ ଯଥା ଵିସତ୍ତୋ।

ପୁତ୍ତେସୁ ଦାରେସୁ ଚ ଯା ଅପେକ୍ଖାତି। ପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା – ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଖେତ୍ତଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଦିନ୍ନକୋ ପୁତ୍ତୋ, ଅନ୍ତେଵାସିକୋ ପୁତ୍ତୋ। ଦାରା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଭରିଯାଯୋ। ଅପେକ୍ଖା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲନ୍ତି – ପୁତ୍ତେସୁ ଦାରେସୁ ଚ ଯା ଅପେକ୍ଖା।

ଵଂସକ୍କଳୀରୋଵ ଅସଜ୍ଜମାନୋତି ଵଂସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵେଳୁଗୁମ୍ବୋ। ଯଥା ଵେଳୁଗୁମ୍ବସ୍ମିଂ ତରୁଣକା କଳୀରକା [ତରୁଣକଳୀରା (ସ୍ୟା।)] ଅସତ୍ତା ଅଲଗ୍ଗା ଅଗଧିତା [ଅପଲିଵେଠିତା (ସ୍ୟା।)] ଅପଲିବୁଦ୍ଧା ନିକ୍ଖନ୍ତା ନିସ୍ସଟା ଵିପ୍ପମୁତ୍ତା ଏଵମେଵ। ସଜ୍ଜାତି ଦ୍ଵେ ସଜ୍ଜନା – ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନା ଚ ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନା ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନା…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନା। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନା ପହୀନା, ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା। ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନାଯ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନାଯ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରୂପେ ନ ସଜ୍ଜତି ସଦ୍ଦେ ନ ସଜ୍ଜତି ଗନ୍ଧେ ନ ସଜ୍ଜତି ରସେ ନ ସଜ୍ଜତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ନ ସଜ୍ଜତି କୁଲେ…ପେ… ଗଣେ… ଆଵାସେ… ଲାଭେ… ଯସେ… ପସଂସାଯ… ସୁଖେ… ଚୀଵରେ… ପିଣ୍ଡପାତେ… ସେନାସନେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ… କାମଧାତୁଯା… ରୂପଧାତୁଯା… ଅରୂପଧାତୁଯା… କାମଭଵେ… ରୂପଭଵେ… ଅରୂପଭଵେ… ସଞ୍ଞାଭଵେ… ଅସଞ୍ଞାଭଵେ… ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭଵେ… ଏକଵୋକାରଭଵେ… ଚତୁଵୋକାରଭଵେ… ପଞ୍ଚଵୋକାରଭଵେ… ଅତୀତେ… ଅନାଗତେ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଵିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନ ସଜ୍ଜତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ବଜ୍ଝତି ନ ପଲିବଜ୍ଝତି ନ ମୁଚ୍ଛତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଵିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରତୀତି – ଵଂସକ୍କଳୀରୋଵ ଅସଜ୍ଜମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ୱଂସୋ ୱିସାଲୋୱ ଯଥା ୱିସତ୍ତୋ, ପୁତ୍ତେସୁ ଦାରେସୁ ଚ ଯା ଅପେକ୍ଖା;

ୱଂସକ୍କଳୀରୋୱ ଅସଜ୍ଜମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୫।

ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ଯଥା ଅବଦ୍ଧୋ[ଅବନ୍ଧୋ (ସ୍ୟା। କା।)], ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୋଚରାଯ;

ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ଯଥା ଅବଦ୍ଧୋ, ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୋଚରାଯାତି। ମିଗୋତି ଦ୍ୱେ ମିଗା – ଏଣିମିଗୋ ଚ ପସଦମିଗୋ ଚ। ଯଥା ଆରଞ୍ଞିକୋ [ଆରଞ୍ଞକୋ (ସ୍ୟା। କା।)] ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ପୱନେ ଚରମାନୋ [ଅରଞ୍ଞେ ୱସମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ତିଟ୍ଠତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନିସୀଦତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ପୱନେ ଚରମାନୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ତିଟ୍ଠତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନିସୀଦତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅନାପାଥଗତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ [ପରଂ (କା।) ମ। ନି। ୧।୨୭୧] ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ…।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ଧମକାସି ମାରଂ, ଅପଦଂ ୱଧିତ୍ୱା ମାରଚକ୍ଖୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ ପାପିମତୋ’, ତିଣ୍ଣୋ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ। ସୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ତିଟ୍ଠତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନିସୀଦତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅନାପାଥଗତୋ,

ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପିମତୋ’’ତି – ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ଯଥା ଅବଦ୍ଧୋ, ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୋଚରାଯ।

ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି। ୱିଞ୍ଞୂତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ନରୋତି ସତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀୱୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋ। ସେରୀତି ଦ୍ୱେ ସେରୀ – ଧମ୍ମୋପି ସେରୀ ପୁଗ୍ଗଲୋପି ସେରୀ। କତମୋ ଧମ୍ମୋ ସେରୀ? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେରୀ। କତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସେରୀ? ଯୋ ଇମିନା ସେରିନା ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସେରୀ। ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ଧମ୍ମଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ଯଥା ଅବଦ୍ଧୋ, ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୋଚରାଯ;

ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୬।

ଆମନ୍ତନା ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ,ୱାସେ ଠାନେ ଗମନେ ଚାରିକାଯ;

ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଆମନ୍ତନା ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ, ୱାସେ ଠାନେ ଗମନେ ଚାରିକାଯାତି ସହାଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେହି ସହ ଆଗମନଂ ଫାସୁ ଗମନଂ ଫାସୁ ଗମନାଗମନଂ ଫାସୁ ଠାନଂ ଫାସୁ ନିସଜ୍ଜନଂ ଫାସୁ ସଯନଂ ଫାସୁ ଆଲପନଂ ଫାସୁ ସଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ଉଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ସମୁଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ। ଆମନ୍ତନା ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ, ୱାସେ ଠାନେ ଗମନେ ଚାରିକାଯାତି ସହାଯମଜ୍ଝେ ୱାସେପି ଠାନେପି ଗମନେପି ଚାରିକାଯପି ଅତ୍ତତ୍ଥମନ୍ତନା ପରତ୍ଥମନ୍ତନା ଉଭଯତ୍ଥମନ୍ତନା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥମନ୍ତନା ସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥମନ୍ତନା ପରମତ୍ଥମନ୍ତନା [ଉଭଯତ୍ଥମନ୍ତନା (କ।)] ତି – ଆମନ୍ତନା ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ, ୱାସେ ଠାନେ ଗମନେ ଚାରିକାଯ।

ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ଏତଂ ୱତ୍ଥୁ ବାଲାନଂ ଅସପ୍ପୁରିସାନଂ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ତିତ୍ଥିଯସାୱକାନଂ, ଯଦିଦଂ – ଭଣ୍ଡୁକାସାଯୱତ୍ଥୱସନତା। ଅଭିଜ୍ଝିତଂ ଏତଂ ୱତ୍ଥୁ ପଣ୍ଡିତାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ, ଯଦିଦଂ – ଭଣ୍ଡୁକାସାଯୱତ୍ଥୱସନତା। ସେରୀତି ଦ୍ୱେ ସେରୀ – ଧମ୍ମୋପି ସେରୀ ପୁଗ୍ଗଲୋପି ସେରୀ। କତମୋ ଧମ୍ମୋ ସେରୀ? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା …ପେ… ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେରୀ। କତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସେରୀ? ଯୋ ଇମିନା ସେରିନା ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସେରୀ। ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି ସେରିତଂ ଧମ୍ମଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଆମନ୍ତନା ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ, ୱାସେ ଠାନେ ଗମନେ ଚାରିକାଯ;

ଅନଭିଜ୍ଝିତଂ ସେରିତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୭।

ଖିଡ୍ଡା[ଖିଡ୍ଢା (କ।)]ରତୀ ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ,ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପୁଲଂ ହୋତି ପେମଂ;

ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ[ୱିପ୍ପଯୋଗମ୍ପି (କ।)]ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଏକୋଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଖିଡ୍ଡା ରତୀ ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେତି। ଖିଡ୍ଡାତି ଦ୍ୱେ ଖିଡ୍ଡା – କାଯିକା ଚ ଖିଡ୍ଡା ୱାଚସିକା ଚ ଖିଡ୍ଡା। କତମା କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା? ହତ୍ଥୀହିପି କୀଳନ୍ତି, ଅସ୍ସେହିପି କୀଳନ୍ତି, ରଥେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଧନୂହିପି କୀଳନ୍ତି, ଥରୂହିପି କୀଳନ୍ତି, ଅଟ୍ଠପଦେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଦସପଦେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଆକାସେପି

କୀଳଅନ୍ତି, ପରିହାରପଥେପି କୀଳଅନ୍ତି, ସନ୍ତିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ଖଲିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ଘଟିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ସଲାକହତ୍ଥେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ଅକ୍ଖେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ପଙ୍ଗଚୀରେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ୱଙ୍କକେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ମୋକ୍ଖଚିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ଚିଙ୍ଗୁଲକେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ପତ୍ତାଳ୍ହକେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ରଥକେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ଧନୁକେନପି କୀଳଅନ୍ତି, ଅକ୍ଖରିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ମନେସିକାଯପି କୀଳଅନ୍ତି, ଯଥାୱଜ୍ଜେନପି କୀଳଅନ୍ତି। ଅଯଂ କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା।

କତମା ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା? ମୁଖଭେରିକଂ ମୁଖାଳମ୍ବରଂ ମୁଖଡିଣ୍ଡିମକଂ [ମୁଖଦେଣ୍ଡିମକଂ (ସ୍ୟା।), ମୁଖଦିନ୍ଦିମକଂ (କ।)] ମୁଖଚଲିମକଂ ମୁଖକେରକଂ [ମୁଖଭେରୁକଂ (ସ୍ୟା।)] ମୁଖଦଦ୍ଦରିକଂ ନାଟକଂ ଲାସଂ ଗୀତଂ ଦୱକମ୍ମଂ। ଅଯଂ ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା।

ରତୀତି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତାଧିୱଚନମେତଂ ରତୀତି। ସହାଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେହି ସହ ଆଗମନଂ ଫାସୁ ଗମନଂ ଫାସୁ ଗମନାଗମନଂ ଫାସୁ ଠାନଂ ଫାସୁ ନିସଜ୍ଜନଂ ଫାସୁ ସଯନଂ ଫାସୁ ଆଲପନଂ ଫାସୁ ସଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ଉଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ ସମୁଲ୍ଲପନଂ ଫାସୁ। ଖିଡ୍ଡା ରତୀ ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେତି ଖିଡ୍ଡା ଚ ରତି ଚ ସହାଯମଜ୍ଝେ ହୋତୀତି – ଖିଡ୍ଡା ରତୀ ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ।

ପୁତ୍ତେସୁଚ ୱିପୁଲଂ ହୋତି ପେମନ୍ତି। ପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା – ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଖେତ୍ତଜୋ ପୁତ୍ତୋ , ଦିନ୍ନକୋ ପୁତ୍ତୋ, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପୁତ୍ତୋ। ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପୁଲଂ ହୋତିଂ ପେମନ୍ତି ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି ପେମନ୍ତି – ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପୁଲଂ ହୋତି ପେମଂ।

ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋତି ଦ୍ୱେ ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ପିଯା? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତକାମା ଫାସୁକାମା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ପୁତ୍ତୋ ୱା ଧୀତା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ଅମଚ୍ଚା ୱା ଞାତୀ ୱା ସାଲୋହିତା ୱା, ଇମେ ସତ୍ତା ପିଯା।

କତମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା। ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋତି ପିଯାନଂ ୱିପ୍ପଯୋଗଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ଅଟ୍ଟିଯମାନୋ ହରାଯମାନୋତି – ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଖିଡ୍ଡା ରତୀ ହୋତି ସହାଯମଜ୍ଝେ, ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପୁଲଂ ହୋତି ପେମଂ;

ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୨୮।

ଚାତୁଦ୍ଦିସୋଅପ୍ପଟିଘୋ ଚ ହୋତି,ସନ୍ତୁସ୍ସମାନୋ ଇତରୀତରେନ;

ପରିସ୍ସଯାନଂ ସହିତା ଅଛମ୍ଭୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଅପ୍ପଟିଘୋ ଚ ହୋତୀତି। ଚାତୁଦ୍ଦିସୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝେନ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୮] ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣାସହଗତେନ… ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ…ପେ… ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଅପ୍ପଟିଘୋ ଚ ହୋତୀତି ମେତ୍ତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା [ଅପ୍ପଟିକୁଲା (ବହୂସୁ)] ହୋନ୍ତି, ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି , ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଦିସାସୁ ୱିଦିସାସୁ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି; କରୁଣାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ମୁଦିତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି… ପେ… ଯେ ଦିସାସୁ ୱିଦିସାସୁ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତୀତି – ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଅପ୍ପଟିଘୋ ଚ ହୋତି।

ସନ୍ତୁସ୍ସମାନୋଇତରୀତରେନାତି ସୋ ପଞ୍ଚେକସମ୍ଭୁଦ୍ଧୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଚୀୱରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ [ଅପ୍ପଟିରୂପଂ (ସ୍ଯା॰)] ଆପଜ୍ଜତି। ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପସନ୍ନୋ [ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ (ସ୍ଯା॰)] ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ…ପେ…

ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ…ପେ… ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଇତରୀତରଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ନ ପରିତସ୍ସତି। ଲଦ୍ଧା ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତାଯ ଚ ଇତରୀତରଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋତି – ସନ୍ତୁସ୍ସମାନୋ ଇତରୀତରେନ।

ପରିସ୍ସଯାନଂସହିତା ଅଛମ୍ଭୀତି। ପରିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ। କତମେ ପାକଟପରିସ୍ସଯା? ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା [ଗୋମହିସା (ସ୍ଯା॰) ମହାନି। ୫] ହତ୍ଥୀ ଅହୀ ୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା, ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାଯରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ ଜରୋ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳକା ଭଗନ୍ଦଲା, ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା, ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସା ଇତି ୱା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସଯା।

କତମେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ କୋଧୋ ଉପନାହୋ ମକ୍ଖୋ ପଳାସୋ ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିଯଂ ମାଯା ସାଠେଯ୍ୟଂ ଥମ୍ଭୋ ସାରମ୍ଭୋ ମାନୋ ଅତିମାନୋ ମଦୋ ପମାଦୋ, ସବ୍ବେ କିଲେସା ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସବ୍ବେ ଦରଥା ସବ୍ବେ ପରିଳାହା ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା।

ପରିସ୍ସଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ପରିସ୍ସଯା? ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା। କଥଂ ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିସହନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ? ସମ୍ମାପଟିପଦାଯ ଅନୁଲୋମପଟିପଦାଯ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦାଯ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦାଯ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାଯ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗସ୍ସ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ… ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ… ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ… ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ – ଇମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା? ତତ୍ଥେତେ [ତତ୍ର ତେ (କ॰)] ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯା। ଯଥା ବିଲେ ବିଲାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ଦକେ ଦକାସଯା [ଉଦକେ ଉଦକାସଯା (ସ୍ଯା॰)] ପାଣା ସଯନ୍ତି, ୱନେ ୱନାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି , ରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି; ଏୱମେୱ ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯାତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସାନ୍ତେୱାସିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଯେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ସରସଙ୍କପ୍ପା

ସଂଞ୍ଞୋଜନୀଯା [ସଞ୍ଞୋଜନିକା (କ।)], ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ସମୁଦାଚରେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା…ପେ… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଯେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଂଯୋଜନୀଯା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ସମୁଦାଚରେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତୀ''ତି। ଏୱମ୍ପି, ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। କତମେ ତଯୋ ? ଲୋଭୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ [ଅନ୍ତରାମଲଂ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ଇତିୱୁ। ୮୮] ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ଦୋସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ମୋହୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା''ତି।

ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଲୋଭୋ, ଲୋଭୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

ଲୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଲୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଲୋଭୋ ସହତେ ନରଂ।

ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଦୋସୋ, ଦୋସୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

ଦୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଦୋସୋ ସହତେ ନରଂ।

ଅନତ୍ଥଜନନୋ ମୋହୋ, ମୋହୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ମୂଳ୍ହୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ମୋହୋ ସହତେ ନରନ୍ତି।

ଏୱମ୍ପି, ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ତଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ । କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ; ଦୋସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ…ପେ… ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଯୋ ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ।

''ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂୱ ସଙ୍ଫଲ’’ନ୍ତି [ସଫଲନ୍ତି (କ।) ପସ୍ସ ଇତିୱୁ। ୫୦]।

ଏୱମ୍ପି, ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ଇତୋନିଦାନା, ଅରତୀ ରତୀ ଲୋମହଂସୋ ଇତୋଜା;

ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋୱିତକ୍କା, କୁମାରକା ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀ’’ତି [ଚଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀତି (ସ୍ଯା। କ।) ପସ୍ସ ସୁ। ନି। ୨୭୩-୨୭୪]।

ଏୱମ୍ପି, ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ପରିସ୍ସଯାନଂ ସହିତାତି ପରିସ୍ସଯେ ସହିତା ଆରାଧିତା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତା ପରିଯାଦିତା ପଟିନିସ୍ସତାତି – ପରିସ୍ସଯାନଂ ସହିତା। ଅଛମ୍ଭୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭୀରୂ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରତୀତି – ପରିସ୍ସଯାନଂ ସହିତା ଅଛମ୍ଭୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଅପ୍ପଟିଘୋ ଚ ହୋତି, ସନ୍ତୁସ୍ସମାନୋ ଇତରୀତରେନ;

ପରିସ୍ସଯାନଂ ସହିତା ଅଛମ୍ଭୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୨୯।

ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହାପବ୍ବଜିତାପି ଏକେ, ଅଥୋ ଗହଟ୍ଠା ଘରମାୱସନ୍ତା;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ପରପୁତ୍ତେସୁ ହୁତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହା ପବ୍ବଜିତାପି ଏକେତି ପବ୍ବଜିତାପି ଇଧେକଚ୍ଚେ ନିସ୍ସଯେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଉଦ୍ଦେସେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ପରିପୁଚ୍ଛାଯପି [ପରିପୁଚ୍ଛେପି (କ।)] ଦିଯ୍ଯମାନେ ଚୀୱରେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ପତ୍ତେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଲୋହଥାଲକେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଧମ୍ମକରଣେପି [ଧମ୍ମକରକେପି (ସ୍ଯା।)] ଦିଯ୍ଯମାନେ ପରିସ୍ସାୱନେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଥୱିକେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଉପାହନେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ କାଯବନ୍ଧନେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ନ ସୁଣନ୍ତି ନ ସୋତଂ ଓଦହନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞାଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଅନସ୍ସୱା ଅୱଚନକରା ପଟିଲୋମୱୁତ୍ତିନୋ ଅଞ୍ଞେନେୱ ମୁଖଂ କରୋନ୍ତୀତି – ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହା ପବ୍ବଜିତାପି ଏକେ।

ଅଥୋ ଗହଟ୍ଠା ଘରମାୱସନ୍ତାତି ଗହଟ୍ଠାପି ଇଧେକଚ୍ଚେ ହତ୍ଥିମ୍ପି ଦିଯ୍ଯମାନେ…ପେ… ରଥେପି ଖେତ୍ତେପି ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ହିରଞ୍ଞେପି ସୁୱଣ୍ଣେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ଗାମେପି…ପେ… ନିଗମେପି ନଗରେପି… ରଟ୍ଠେପି… ଜନପଦେପି ଦିଯ୍ଯମାନେ ନ ସୁଣନ୍ତି ନ ସୋତଂ ଓଦହନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞାଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଅନସ୍ସୱା ଅୱଚନକରା ପଟିଲୋମୱୁତ୍ତିନୋ ଅଞ୍ଞେନେୱ ମୁଖଂ କରୋନ୍ତୀତି – ଅଥୋ ଗହଟ୍ଠା ଘରମାୱସନ୍ତା।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ପରପୁତ୍ତେସୁ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ତାନଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ପରପୁତ୍ତା। ତେସୁ ପରପୁତ୍ତେସୁ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ଅବ୍ଯାୱଟୋ ହୁତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱାତି – ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ପରପୁତ୍ତେସୁ ହୁତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହା ପବ୍ବଜିତାପି ଏକେ, ଅଥୋ ଗହଟ୍ଠା ଘରମାୱସନ୍ତା;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ପରପୁତ୍ତେସୁ ହୁତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୩୦।

ଓରୋପଯିତ୍ୱା[ୱୋରୋପଯିତ୍ୱା (ସ୍ଯା।)]ଗିହିବ୍ଯଞ୍ଜନାନି,ସଞ୍ଛିନ୍ନପତ୍ତୋ[ସଂସୀନପତ୍ତୋ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)]ଯଥା କୋୱିଳାରୋ;

ଛେତ୍ୱାନ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଓରୋପୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କେସା ଚ ମସ୍ସୂ ଚ ମାଲା ଚ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ୱିଲେପନଞ୍ଚ ଆଭରଣଞ୍ଚ ପିଲନ୍ଧନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥଞ୍ଚ ପାରୁପନଞ୍ଚ ୱେଠନଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛାଦନଂ ପରିମଦ୍ଦନଂ ନ୍ହାପନଂ [ନହାପନଂ (ସ୍ୟା।)] ସମ୍ବାହନଂ ଆଦାସଂ ଅଞ୍ଜନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ମୁଖଚୁଣ୍ଣଂ ମୁଖଲେପନଂ ହତ୍ଥବନ୍ଧଂ ସିଖାବନ୍ଧଂ ଦଣ୍ଡଂ ନାଠଇକଂ [ନାଲିକଂ (କ।) ପସ୍ସ ଦୀ। ନି। ୧।୧୬] ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଂ ଚିତ୍ରୁପାହନଂ ଉଣ୍ହୀସଂ ମଣିଂ ୱାଠଅବୀଜନିଂ ଓଦାତାନି ୱତ୍ଥାନି ଦୀଘଦସାନି [ଦୀଘରସ୍ସାନି (ସ୍ୟା।)] ଇତି ୱା। ଓରୋପୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଓରୋପୟିତ୍ୱା ସମୋରୋପୟିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିପସ୍ସମ୍ଭୟିତ୍ୱାତି – ଓରୋପୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି।

ସଞ୍ଛିନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା କୋୱିଳଆରୋତି ଯଥା କୋୱିଳଆରସ୍ସ ପତ୍ତାନି ଛିନ୍ନାନି ସଞ୍ଛିନ୍ନାନି ପତିତାନି ପରିପତିତାନି, ଏୱମେୱ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଛିନ୍ନାନି ସଞ୍ଛିନ୍ନାନି ପତିତାନୀତି – ସଞ୍ଛିନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା କୋୱିଳଆରୋ।

ଛେତ୍ୱାନ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନୀତି। ୱୀରୋତି ୱୀରିୟୱାତି ୱୀରୋ, ପହୂତି ୱୀରୋ, ୱିସୱୀତି ୱୀରୋ, ଅଲମତ୍ତୋତି ୱୀରୋ, ସୂରୋତି ୱୀରୋ, ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ ପହୀନଭୟଭେରୱୋତି ୱୀରୋ, ୱିଗତଲୋମହଂସୋତି ୱୀରୋ।

ୱିରତୋ ଇଧ [ଆରତୋ ଇଧେୱ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ସୁ। ନି। ୫୩୬] ସବ୍ବପାପକେହି, ନିରୟଦୁକ୍ଖଂ ଅତିଚ୍ଚ ୱୀରିୟୱା ସୋ;

ସୋ ୱୀରିୟୱା ପଧାନୱା, ଧୀରୋ [ୱୀରୋ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ସୁ। ନି। ୫୩୬] ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତା।

ଗିହିବନ୍ଧନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପୁତ୍ତା ଚ ଭରିୟା ଚ ଦାସା ଚ ଦାସୀ ଚ ଅଜେଳକା ଚ କୁକ୍କୁଟସୂକରା ଚ ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଚ ଖେତ୍ତଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ ଚ ହିରଞ୍ଞଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ଚ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, ୟଂ କିଞ୍ଚି ରଜନୀୟୱତ୍ଥୁ।

ଛେତ୍ୱାନ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଛେତ୍ୱାନ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଓରୋପୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି, ସଞ୍ଛିନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା କୋୱିଳଆରୋ,

ଛେତ୍ୱାନ ୱୀରୋ ଗିହିବନ୍ଧନାନି;

ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଦୁତିୟୱଗ୍ଗୋ

୧୩୧।

ସଚେଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାୟଂ,ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ;

ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସୟାନି, ଚରେୟ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ ସତୀମା।

ସଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାୟନ୍ତି ସଚେ ନିପକଂ ପଣ୍ଡିତଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ଞାଣିଂ ୱିଭାୱିଂ ମେଧାୱିଂ ସହାୟଂ ଲଭେୟ୍ୟ ପଟିଲଭେୟ୍ୟ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱିନ୍ଦେୟ୍ୟାତି – ସଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସଂହାୟଂ।

ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରନ୍ତି। ସଦ୍ଧିଂ ଚରନ୍ତି ଏକତୋ ଚରଂ। ସାଧୁୱିହାରିନ୍ତି ପଠମେନପି ଝାନେନ ସାଧୁୱିହାରିଂ, ଦୁତିୟେନପି ଝାନେନ…

ତତିଯେନପି ଝାନେନ… ଚତୁତ୍ଥେନପି ଝାନେନ ସାଧୁୱିହାରିଂ, ମେତ୍ତାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସାଧୁୱିହାରିଂ, କରୁଣାଯପି…ପେ… ମୁଦିତାଯପି… ଉପେକ୍ଖାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସାଧୁୱିହାରିଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ , ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଆଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ, ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ, ଫଲସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ। ଧୀରନ୍ତି ଧୀରଂ ପଣ୍ଡିତଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ଞାଣିଂ ୱିଭାୱିଂ ମେଧାୱିନ୍ତି – ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ।

ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନୀତି। ପରିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସଯା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା…ପେ… ଏୱମ୍ପି, ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନୀତି ସବ୍ବେ ପରିସ୍ସଯେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱାତି – ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନି।

ଚରେୟ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ ସତୀମାତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନ ନିପକେନ ପଣ୍ଡିତେନ ପଞ୍ଞୱନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତେନ ଞାଣିନା ୱିଭାୱିନା ମେଧାୱିନା ସହାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତମନୋ ତୁଟ୍ଠମନୋ ହଟ୍ଠମନୋ ପହଟ୍ଠମନୋ ଉଦଗ୍ଗମନୋ ମୁଦିତମନୋ ଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିଯେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ଯପେୟ୍ୟ ଯାପେୟ୍ୟାତି – ଚରେୟ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ। ସତୀମାତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତାତି – ଚରେୟ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ ସତୀମା। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ, ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ;

ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନି, ଚରେୟ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ ସତୀମା''ତି।

୧୩୨।

ନୋ ଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ,ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ;

ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ନୋ ଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯନ୍ତି ନୋ ଚେ ନିପକଂ ପଣ୍ଡିତଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ଞାଣିଂ ୱିଭାୱିଂ ମେଧାୱିଂ ସହାଯଂ ଲଭେୟ୍ୟ ପଟିଲଭେୟ୍ୟ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱିନ୍ଦେୟ୍ୟାତି – ନୋ ଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ।

ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂସାଧୁୱିହାରି ଧୀରନ୍ତି। ସଦ୍ଧିଂ ଚରନ୍ତି ଏକତୋ ଚରଂ। ସାଧୁୱିହାରିନ୍ତି ପଠମେନପି ଝାନେନ ସାଧୁୱିହାରିଂ…ପେ… ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ, ଫଲସମାପତ୍ତିଯାପି ସାଧୁୱିହାରିଂ। ଧୀରନ୍ତି ଧୀରଂ ପଣ୍ଡିତଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ଞାଣିଂ ୱିଭାୱିଂ ମେଧାୱିନ୍ତି – ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ।

ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯାତି ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ନିହତପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧାଧିପ୍ପାଯୋ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦଞ୍ଚ କୋସଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ ପହୂତହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ନଗରଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ନୋ ଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ, ସଦ୍ଧିଂ ଚରଂ ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରଂ;

ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୩୩।

ଅଦ୍ଧା ପସଂସାମ ସହାଯସମ୍ପଦଂ,ସେଟ୍ଠା ସମା ସେୱିତବ୍ବା ସହାଯା;

ଏତେ ଅଲଦ୍ଧା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଅଦ୍ଧା ପସଂସାମ ସହାଯସମ୍ପଦନ୍ତି। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ ନିସ୍ସଂସଯୱଚନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଳ୍ହକୱଚନଂ ନିଯୋଗୱଚନଂ ଅପଣ୍ଣକୱଚନଂ ଅୱିରଦ୍ଧୱଚନଂ ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ସହାଯସମ୍ପଦନ୍ତି ସହାଯସମ୍ପଦା ୱୁଚ୍ଚତି ଯୋ ସୋ ସହାଯୋ ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେକ୍ଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେକ୍ଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ … ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଅଦ୍ଧା ପସଂସାମ ସହାଯସମ୍ପଦନ୍ତି ସହାଯସମ୍ପଦଂ ପସଂସାମ ଥୋମେମ କିତ୍ତେମ ୱଣ୍ଣେମାତି – ଅଦ୍ଧା ପସଂସାମ ସହାଯସମ୍ପଦଂ।

ସେଟ୍ଠା ସମା ସେୱିତବ୍ବା ସହାଯାତି ସେଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ସହାଯା ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ; ସମା ସଦିସା ହୋନ୍ତି ସହାଯା ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ। ସେଟ୍ଠା ୱା ସହାଯା ସଦିସା ୱା ସହାଯା ସେୱିତବ୍ବା ଭଜିତବ୍ବା ପଯିରୁପାସିତବ୍ବା ପରିପୁଚ୍ଛିତବ୍ବା ପରିପଞ୍ହିତବ୍ବାତି – ସେଟ୍ଠା ସମା ସେୱିତବ୍ବା ସହାଯା।

ଏତେ ଅଲଦ୍ଧା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀତି ଅତ୍ଥି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜଭୋଜୀ ଅତ୍ଥି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀତି। କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜଭୋଜୀ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କୁହନାଯ ଲପନାଯ ନେମିତ୍ତିକତାଯ ନିପ୍ପେସିକତାଯ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାଯ [ନିଜିଗିଂସନତାଯ (ସ୍ୟା।)] ଦାରୁଦାନେନ ୱେଳୁଦାନେନ ପତ୍ତଦାନେନ ପୁପ୍ଫଦାନେନ ଫଲଦାନେନ ସିନାନଦାନେନ ଚୁଣ୍ଣଦାନେନ ମତ୍ତିକାଦାନେନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ ମୁଖୋଦକଦାନେନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ [ପାତୁକମ୍ୟତାଯ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୫୯] ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ [ମୁଗ୍ଗସୂପତାଯ (ସ୍ୟା।)] ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ପୀଠମଦ୍ଦିକତାଯ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଯ ତିରଚ୍ଛାନୱିଜ୍ଜାଯ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ ନକ୍ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାଯ ଦୂତଗମନେନ ପହିଣଗମନେନ ଜଙ୍ଘପେସନିଯେନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ନୱକମ୍ମେନ [ଦୂତକମ୍ମେନ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୧୫୯] ପିଣ୍ଡପଟିପିଣ୍ଡକେନ ଦାନାନୁପ୍ପଦାନେନ , ଅଧମ୍ମେନ ୱିସମେନ ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ [ଜୀୱିତଂ (କ।)] କପ୍ପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜଭୋଜୀ।

କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ କୁହନାଯ ନ ଲପନାଯ ନ ନେମିତ୍ତିକତାଯ ନ ନିପ୍ପେସିକତାଯ ନ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାଯ ନ ଦାରୁଦାନେନ ନ ୱେଳୁଦାନେନ ନ ପତ୍ତଦାନେନ ନ ପୁପ୍ଫଦାନେନ ନ ଫଲଦାନେନ ନ ସିନାନଦାନେନ ନ ଚୁଣ୍ଣଦାନେନ ନ ମତ୍ତିକାଦାନେନ ନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ ନ ମୁଖୋଦକଦାନେନ ନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ ନ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ ନ ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ନ ପୀଠମଦ୍ଦିକତାଯ ନ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଯ ନ ତିରଚ୍ଛାନୱିଜ୍ଜାଯ ନ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ ନ ନକ୍ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାଯ ନ ଦୂତଗମନେନ ନ ପହିଣଗମନେନ ନ ଜଙ୍ଘପେସନିଯେନ ନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ନ ନୱକମ୍ମେନ ନ ପିଣ୍ଡପଟିପିଣ୍ଡକେନ ନ ଦାନାନୁପ୍ପଦାନେନ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ।

ଏତେ ଅଲଦ୍ଧା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀତି ଏତେ ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ ଅଲଦ୍ଧା ଅଲଭିତ୍ୱା ଅନଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି – ଏତେ ଅଲଦ୍ଧା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଅଦ୍ଧା ପସଂସାମ ସହାଯସମ୍ପଦଂ, ସେଟ୍ଠା ସମା ସେୱିତବ୍ବା ସହାଯା;

ଏତେ ଅଲଦ୍ଧା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଜୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୩୪।

ଦିସ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଭସ୍ସରାନି,କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନି;

ସଙ୍ଘଟ୍ଟଯନ୍ତାନି[ସଂଘଟ୍ଟମାନାନି (ସୁ। ନି। ୪୮)]ଦୁୱେ ଭୁଜସ୍ମିଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଦିସ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଭସ୍ସରାନୀତି ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସାତି ଜାତରୂପସ୍ସ। ପଭସ୍ସରାନୀତି ପରିସୁଦ୍ଧାନି

ପରିଯୋଦାତାନୀତି – ଦିସ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଭସ୍ସରାନି।

କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନୀତି କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ। କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନୀତି କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନି ସୁକତାନି ସୁପରିକମ୍ମକତାନୀତି – କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନି।

ସଙ୍ଘଟ୍ଟଯନ୍ତାନି ଦୁୱେ ଭୁଜସ୍ମିନ୍ତି ଭୁଜୋ ୱୁଚ୍ଚତି ହତ୍ଥୋ। ଯଥା ଏକସ୍ମିଂ ହତ୍ଥେ ଦ୍ୱେ ନୂପୁରାନି [ଧୁୱରାନି (ସ୍ୟା।)] ଘଟ୍ଟେନ୍ତି [ଘଟେନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]; ଏୱମେୱ ସତ୍ତା ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ନିରଯେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଦେୱଲୋକେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଗତିଯା ଗତିଂ ଉପପତ୍ତିଯା ଉପପତ୍ତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଟିସନ୍ଧିଂ ଭୱେନ ଭୱଂ ସଂସାରେନ ସଂସାରଂ ୱଟ୍ଟେନ ୱଟ୍ଟଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତୀତି – ସଙ୍ଘଟ୍ଟଯନ୍ତାନି ଦୁୱେ ଭୁଜସ୍ମିଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଦିସ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଭସ୍ସରାନି, କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ସୁନିଟ୍ଠିତାନି;

ସଙ୍ଘଟ୍ଟଯନ୍ତାନି ଦୁୱେ ଭୁଜସ୍ମିଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''।

୧୩୫।

ଏୱଂ ଦୁତୀଯେନ ସହା ମମସ୍ସ,ୱାଚାଭିଲାପୋ ଅଭିସଜ୍ଜନା ୱା;

ଏତଂ ଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଏୱଂ ଦୁତୀଯେନ ସହା ମମସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ୱା ହୋତି ପୁଗ୍ଗଲଦୁତିଯୋ ୱା। କଥଂ ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ହୋତି? ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଯସ୍ସେସା ତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ।

ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ, ଦୀଘମଦ୍ଧାନ ସଂସରଂ;

ଇତ୍ଥଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ, ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତୀତି।

ଏୱଂ ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ୱା ହୋତି।

କଥଂ ପୁଗ୍ଗଲଦୁତିଯୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ଅତ୍ଥହେତୁ [ଅତ୍ତହେତୁ (ସ୍ୟା।)] ନ କାରଣହେତୁ ଉଦ୍ଧତୋ ଅୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ୱା ଦୁତିଯୋ ହୋତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ତତିଯୋ ହୋତି, ତିଣ୍ଣଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ବହୁଂ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପଲପତି; ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ [ଇତ୍ଥିକଥଂ ପୁରିସକଥଂ (ସ୍ୟା। କ।) ଦୀ। ନି। ୧।୧୭, ୨୦୧; ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୦ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ କଥେତି। ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲଦୁତିଯୋ ହୋତୀତି – ଏୱଂ ଦୁତୀଯେନ ସହା ମମସ୍ସ।

ୱାଚାଭିଲାପୋ ଅଭିସଜ୍ଜନା ୱାତି ୱାଚାଭିଲାପୋ ୱୁଚ୍ଚତି ବାତ୍ତିଂସ ତିରଚ୍ଛାନକଥା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ…ପେ… ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ। ଅଭିସଜ୍ଜନା ୱାତି ଦ୍ୱେ ସଜ୍ଜନା – ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନା ଚ ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନା ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାସଜ୍ଜନା…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିସଜ୍ଜନାତି – ୱାଚାଭିଲାପୋ ଅଭିସଜ୍ଜନା ୱା।

ଏତଂଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି। ଭଯନ୍ତି ଜାତିଭଯଂ ଜରାଭଯଂ ବ୍ୟାଧିଭଯଂ ମରଣଭଯଂ ରାଜଭଯଂ ଚୋରଭଯଂ ଅଗ୍ଗିଭଯଂ ଉଦକଭଯଂ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭଯଂ ପରାନୁୱାଦଭଯଂ ଦଣ୍ଡଭଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଭଯଂ ଊମିଭଯଂ କୁମ୍ଭିଲଭଯଂ ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ ସୁସୁମାରଭଯଂ ଆଜୀୱକଭଯଂ ଅସିଲୋକଭଯଂ ପରିସସାରଜ୍ଜଭଯଂ ମଦନଭଯଂ ଭଯାନକଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଚେତସୋ ଉବ୍ବେଗୋ ଉତ୍ରାସୋ। ଏତଂ ଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋତି ଏତଂ

ଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ଦକ୍ଖମାନୋ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିଜ୍ଝାଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋତି – ଏତଂ ଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଏୱଂ ଦୁତୀଯେନ ସହା ମମସ୍ସ, ୱାଚାଭିଲାପୋ ଅଭିସଜ୍ଜନା ୱା;

ଏତଂ ଭଯଂ ଆଯତିଂ ପେକ୍ଖମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''।

୧୩୬।

କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମା,ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ;

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା… ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଚିତ୍ରାତି ନାନାୱଣ୍ଣା ରୂପା ନାନାୱଣ୍ଣା ସଦ୍ଦା ନାନାୱଣ୍ଣା ଗନ୍ଧା ନାନାୱଣ୍ଣା ରସା ନାନାୱଣ୍ଣା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ମଧୁରାତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା [ମ। ନି। ୧।୧୬୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] – ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ ମିଳ୍ହସୁଖଂ [ମୀଳ୍ହସୁଖଂ (ପସ୍ସ ମ। ନି। ୩।୩୨୮)] ପୁଥୁଜ୍ଜନସୁଖଂ ଅନରିଯସୁଖଂ, ନ ସେୱିତବ୍ବଂ ନ ଭାୱେତବ୍ବଂ ନ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, 'ଭାଯିତବ୍ବଂ ଏତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସା'ତି ୱଦାମୀ''ତି – କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମାତି। ମନୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ମନୋ ରମେନ୍ତି ଥୋମେନ୍ତି ତୋସେନ୍ତି ପହାସେନ୍ତୀତି – କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମା।

ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତନ୍ତି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ରୂପେହି…ପେ… ନାନାୱଣ୍ଣେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଚିତ୍ତଂ ମଥେନ୍ତି ତୋସେନ୍ତି ପହାସେନ୍ତୀତି – ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ।

ଆଦୀନୱଂକାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଯେନ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଯଦି ମୁଦ୍ଦାଯ ଯଦି ଗଣନାଯ ଯଦି ସଙ୍ଖାନେନ ଯଦି କସିଯା ଯଦି ୱଣିଜ୍ଜାଯ ଯଦି ଗୋରକ୍ଖେନ ଯଦି ଇସ୍ସତ୍ଥେନ [ଇସ୍ସତ୍ଥେନ (ସ୍ୟା।), ଇସ୍ସତ୍ତେନ (କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୬୬] ଯଦି ରାଜପୋରିସେନ ଯଦି ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ, ସୀତସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ସମ୍ଫସ୍ସମାନୋ [ରିସ୍ସମାନୋ (ମ। ନି। ୧।୧୬୬)] ଖୁପ୍ପିପାସାଯ ମୀଯମାନୋ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ତସ୍ସ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଉଟ୍ଠହତୋ ଘଟତୋ ୱାଯମତୋ ତେ ଭୋଗା ନାଭିନିପ୍ଫଜ୍ଜନ୍ତି, ସୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି – 'ମୋଘଂ ୱତ ମେ ଉଟ୍ଠାନଂ, ଅଫଲୋ ୱତ ମେ ୱାଯାମୋ'ତି। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ତସ୍ସ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଉଟ୍ଠହତୋ ଘଟତୋ ୱାଯମତୋ ତେ ଭୋଗା ଅଭିନିପ୍ଫଜ୍ଜନ୍ତି, ସୋ ତେସଂ ଭୋଗାନଂ ଆରକ୍ଖାଧିକରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ [ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ପଟିସଂୱେଦେତି – 'କିନ୍ତି ମେ ଭୋଗେ ନେୱ ରାଜାନୋ ହରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଚୋରା ହରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଅଗ୍ଗି ଡହେଯ୍ୟ, ନ ଉଦକଂ ୱହେଯ୍ୟ, ନ ଅପ୍ପିଯା ଦାଯାଦା ହରେଯ୍ୟୁ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଆରକ୍ଖତୋ ଗୋପଯତୋ ତେ ଭୋଗେ ରାଜାନୋ ୱା ହରନ୍ତି ଚୋରା ୱା ହରନ୍ତି ଅଗ୍ଗି ୱା ଡହତି ଉଦକଂ ୱା ୱହତି ଅପ୍ପିଯା ୱା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି। ସୋ ସୋଚତି…ପେ… ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି – 'ଯମ୍ପି ମେ ଅହୋସି ତମ୍ପି ନୋ ନତ୍ଥୀ'ତି। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ ରାଜାନୋପି ରାଜୂହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାପି ଖତ୍ତିଯେହି

ୱଦନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଗହପତୀପି ଗହପତୀହି ୱିୱଦନ୍ତି, ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତି, ପିତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ପିତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭଗିନୀପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ସହାଯୋପି ସହାଯେନ ୱିୱଦତି। ତେ ତତ୍ଥ କଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପାଣୀହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି ଲେଡ୍ଡୂହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି ଦଣ୍ଡେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି ସତ୍ଥେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ଉଭତୋବ୍ୟୂଳ୍ହଂ [ଉଭତୋୱିଯୂଳ୍ହଂ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୬୮] ସଙ୍ଗାମଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତି, ଉସୂସୁପି ଖିପ୍ପମାନେସୁ ସତ୍ତୀସୁପି ଖିପ୍ପମାନାସୁ ଅସୀସୁପି ୱିଜ୍ଜୋତଲନ୍ତେସୁ। ତେ ତତ୍ଥ ଉସୂହିପି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି ସତ୍ତୀହିପି [ସତ୍ତିଯାପି (ମ। ନି। ୧।୧୬୭, ୧୬୮)] ୱିଜ୍ଝନ୍ତି ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ଅଦ୍ଦାୱଲେପନା [ଅଦ୍ଦାୱଲେପନା (ସ୍ୟା।)] ଉପକାରିଯୋ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତି, ଉସୂସୁପି ଖିପ୍ପମାନେସୁ ସତ୍ତୀସୁପି ଖିପ୍ପମାନାସୁ, ଅସୀସୁପି ୱିଜ୍ଜୋତଲନ୍ତେସୁ। ତେ ତତ୍ଥ ଉସୂହିପି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି ସତ୍ତୀହିପି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି ଛକଣକାଯପି [ଛକଣଟିଯାପି (ସ୍ୟା।), ପକ୍କଟ୍ଟିଯା (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୬୮] ଓସିଞ୍ଚନ୍ତି ଅଭିୱଗ୍ଗେନପି ଓମଦ୍ଦନ୍ତି ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରନ୍ତି ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠନ୍ତି ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରେନ୍ତି – କସାହିପି ତାଳେନ୍ତି, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ଅଡ୍ଢଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି…ପେ… ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି। ତେ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୋ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ କାମାନମେୱ ହେତୁ''।

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱାତି କାମଗୁଣେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମା, ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ;

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୩୭।

ଈତୀ ଚ ଗଣ୍ଡୋ ଚ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଚ, ରୋଗୋ ଚ ସଲ୍ଲଞ୍ଚ ଭଯଞ୍ଚ ମେତଂ;

ଏତଂ ଭଯଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଈତୀ ଚ ଗଣ୍ଡୋ ଚ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଚ, ରୋଗୋ ଚ ସଲ୍ଲଞ୍ଚ ଭଯଞ୍ଚମେତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଭଯନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ରୋଗୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଗଣ୍ଡୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସଲ୍ଲନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସଙ୍ଗୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପଙ୍କୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଗବ୍ଭୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୟନ୍ତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ? ଯସ୍ମା ଚ କାମରାଗରତ୍ତାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବଦ୍ଧୋ [ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବନ୍ଧୋ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ଅ। ନି। ୮।୫୬] ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାପି ଭୟା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ସମ୍ପରାୟିକାପି ଭୟା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଭୟନ୍ତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି…ପେ… ରୋଗୋତି… ଗଣ୍ଡୋତି… ସଲ୍ଲନ୍ତି… ସଙ୍ଗୋତି… ପଙ୍କୋତି… ଗବ୍ଭୋତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ? ଯସ୍ମା ଚ କାମରାଗରତ୍ତାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବଦ୍ଧୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାପି ଗବ୍ଭା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ସମ୍ପରାୟିକାପି ଗବ୍ଭା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଗବ୍ଭୋତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି।

ଭୟଂ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ରୋଗୋ ଚ, ଗଣ୍ଡୋ ସଲ୍ଲଞ୍ଚ ସଙ୍ଗୋ ଚ;

ପଙ୍କୋ ଗବ୍ଭୋ ଚ ଉଭୟଂ, ଏତେ କାମା ପୱୁଚ୍ଚନ୍ତି;

ଯତ୍ଥ ସତ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ।

ଓତିଣ୍ଣୋ ସାତରୂପେନ, ପୁନ ଗବ୍ଭାୟ ଗଚ୍ଛତି;

ଯତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଆତାପୀ, ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ନ ରିଚ୍ଚତି [ନ ରିଞ୍ଚତି (ସ୍ୟା। କ।) ସଂ। ନି। ୪।୨୫୧]।

ସୋ ଇମଂ ପଲିପଥଂ ଦୁଗ୍ଗଂ, ଅତିକ୍କମ୍ମ ତଥାୱିଧୋ;

ପଜଂ ଜାତିଜରୂପେତଂ, ଫନ୍ଦମାନଂ ଅୱେକ୍ଖତୀତି।

ଈତୀ ଚ ଗଣ୍ଡୋ ଚ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଚ, ରୋଗୋ ଚ ସଲ୍ଲଞ୍ଚ ଭୟଞ୍ଚ ମେତଂ।

ଏତଂଭୟଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ଭୟଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏତଂ ଭୟଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଈତୀ ଚ ଗଣ୍ଡୋ ଚ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଚ, ରୋଗୋ ଚ ସଲ୍ଲଞ୍ଚ ଭୟଞ୍ଚ ମେତଂ;

ଏତଂ ଭୟଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୩୮।

ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଖୁଦଂ ପିପାସଂ, ୱାତାତପେ ଡଂସସରୀସପେ[ଡଂସସିରିଂସପେ (ସ୍ୟା।), ଡଂସମକସସରୀସପେ (କ।)]ଚ;

ସବ୍ବାନିପେତାନି ଅଭିସମ୍ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଖୁଦଂ ପିପାସନ୍ତି। ସୀତନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୀତଂ ହୋତି – ଅବ୍ଭନ୍ତରଧାତୁପ୍ପକୋପୱସେନ ୱା ସୀତଂ ହୋତି ବହିଦ୍ଧା ଉତୁୱସେନ ୱା ସୀତଂ ହୋତି। ଉଣ୍ହନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉଣ୍ହଂ ହୋତି – ଅବ୍ଭନ୍ତରଧାତୁପ୍ପକୋପୱସେନ ୱା ଉଣ୍ହଂ ହୋତି ବହିଦ୍ଧା ଉତୁୱସେନ ୱା ଉଣ୍ହଂ ହୋତି। ଖୁଦା [ଖୁଦ୍ଦା (ସ୍ୟା। କ।)] ୱୁଚ୍ଚତି ଛାତକୋ। ପିପାସା ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକପିପାସାତି – ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଖୁଦଂ ପିପାସଂ।

ୱାତାତପେ ଡଂସସରୀସପେ ଚାତି। ୱାତାତି ପୁରତ୍ଥିମା ୱାତା ପଚ୍ଛିମା ୱାତା ଉତ୍ତରା ୱାତା ଦକ୍ଖିଣା ୱାତା ସରଜା ୱାତା ଅରଜା ୱାତା ସୀତା ୱାତା ଉଣ୍ହା ୱାତା ପରିତ୍ତା ୱାତା ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ୱେରମ୍ଭୱାତା ପକ୍ଖୱାତା ସୁପଣ୍ଣୱାତା ତାଲପଣ୍ଣୱାତା [ତାଲୱଣ୍ଟୱାତା (କ।) ଚୂଳଅନି। ଉପସୀୱମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୪୩] ୱିଧୂପନୱାତା। ଆତପୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିୟସନ୍ତାପୋ। ଡଂସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକା। ସରୀସପା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅହୀତି – ୱାତାତପେ ଡଂସସରୀସପେ ଚ।

ସବ୍ବାନିପେତାନି ଅଭିସମ୍ଭୱିତ୍ୱାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱାତି – ସବ୍ବାନିପେତାନି ଅଭିସମ୍ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ

ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଖୁଦଂ ପିପାସଂ, ୱାତାତପେ ଡଂସସରୀସପେ ଚ;

ସବ୍ବାନିପେତାନି ଅଭିସମ୍ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୩୯।

ନାଗୋୱ ଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱା,ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧୋ ପଦୁମୀ ଉଳାରୋ;

ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରେ[ୱୀହରଂ (ସ୍ୟା। ନି। ୫୩)]ଅରଞ୍ଞେ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ନାଗୋୱଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱାତି ନାଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ହତ୍ଥିନାଗୋ। ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ନାଗୋ। କିଂକାରଣା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନାଗୋ? ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି ନାଗୋ; ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ; ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ। କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି ନାଗୋ? ଆଗୁ ୱୁଚ୍ଚତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା।

ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କିଞ୍ଚି ଲୋକେ, ସବ୍ବସଂଯୋଗେ ୱିସଜ୍ଜ ବନ୍ଧନାନି;

ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ସଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତୋ, ନାଗୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତା।

ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି ନାଗୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ? ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭୟାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁସୟୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାୟତି ନୀୟତି [ନିୟ୍ୟତି (ସ୍ୟା। କ।)] ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀୟତି। ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ।

କଥଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ...ପେ... ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ନାଗୋ।

ନାଗୋୱ ଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱାତି ଯଥା ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଏକୋୱ ଅରଞ୍ଞୱନମଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା [ଅରଞ୍ଞେ ୱନମଜ୍ଝସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଗଣଂ ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଭିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଏକୋ [ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ (ସ୍ୟା।)] ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି ଏକୋ ନିସୀଦତି ଏକୋ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ନାଗୋୱ ଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱା।

ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧୋ ପଦୁମୀ ଉଳାରୋତି ଯଥା ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ସଞ୍ଜାତକ୍ଖନ୍ଧୋ ସତ୍ତରତନୋ ୱା ହୋତି ଅଟ୍ଠରତନୋ ୱା, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ସଞ୍ଜାତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ଅସେକ୍ଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ ଅସେକ୍ଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ। ଯଥା ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ପଦୁମୀ, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେହି ପଦୁମୀ, ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁପ୍ଫେନ। ଯଥା ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଉଳାରୋ ଥାମେନ ବଲେନ ଜୱେନ ସୂରେନ, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଉଳାରୋ ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନାତି – ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧୋ ପଦୁମୀ ଉଳାରୋ।

ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରେ ଅରଞ୍ଞେତି ଯଥା ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି। ପଠମେନପି ଝାନେନ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, ଦୁତିଯେନପି ଝାନେନ…ପେ… ତତିଯେନପି ଝାନେନ… ଚତୁତ୍ଥେନପି ଝାନେନ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି; ମେତ୍ତାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, କରୁଣାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା… ମୁଦିତାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା… ଉପେକ୍ଖାଯପି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି; ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯାପି… ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯାପି… ଫଲସମାପତ୍ତିଯାପି ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତୀତି – ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରେ ଅରଞ୍ଞେ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ନାଗୋୱ ଯୂଥାନି ୱିୱଜ୍ଜଯିତ୍ୱା, ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧୋ ପଦୁମୀ ଉଳାରୋ;

ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରେ ଅରଞ୍ଞେ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୦।

ଅଟ୍ଠାନତଂସଙ୍ଗଣିକାରତସ୍ସ,ଯଂ ଫସ୍ସଯେ[ଫୁସ୍ସଯେ (ସ୍ୟା। କ।)]ସାମଯିକଂ[ଆସାମାଯିକଂ (କ।)]ୱିମୁତ୍ତିଂ;

ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚୋ ନିସମ୍ମ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଅଟ୍ଠାନତଂସଙ୍ଗଣିକାରତସ୍ସ, ଯଂ ଫସ୍ସଯେ ସାମଯିକଂ ୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଯାୱତାନନ୍ଦ [ସୋ ୱତାନନ୍ଦ (ମ। ନି। ୩।୧୮୬)], ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଗଣାରାମୋ ଗଣରତୋ ଗଣସମ୍ମୁଦିତୋ (ଗଣାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ) [( ) ନତ୍ଥି ମ। ନି। ୩।୧୮୬], ଯଂ ତଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖଂ ପୱିୱେକସୁଖଂ ଉପସମସୁଖଂ ସମ୍ବୋଧିସୁଖଂ, ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଭୱିସ୍ସତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକୋ ଗଣସ୍ମା ୱୂପକଟ୍ଠୋ ୱିହରତି, ତସ୍ସେତଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ। ଯଂ ତଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖଂ ପୱିୱେକସୁଖଂ ଉପସମସୁଖଂ ସମ୍ବୋଧିସୁଖଂ, ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଭୱିସ୍ସତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯାୱତାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଗଣାରାମୋ ଗଣରତୋ ଗଣସମ୍ମୁଦିତୋ (ଗଣାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ,) ସାମାଯିକଂ [ସାମଯିକଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ୱା କନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତି, ଅସାମାଯିକଂ ୱା ଅକୁପ୍ପନ୍ତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକୋ ଗଣସ୍ମା ୱୂପକଟ୍ଠୋ ୱିହରତି, ତସ୍ସେତଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ ସାମାଯିକଂ ୱା କନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତି, ଅସାମାଯିକଂ ୱା ଅକୁପ୍ପନ୍ତି, ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି – ଅଟ୍ଠାନତଂ ସଙ୍ଗଣିକାରତସ୍ସ, ଯଂ ଫସ୍ସଯେ ସାମଯିକଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ।

ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚୋ ନିସମ୍ମାତି ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିଯୋ। ସୋ ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ। ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ। ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସୂରିଯସ୍ସ ଗୋତ୍ତଞାତକୋ ଗୋତ୍ତବନ୍ଧୁ, ତସ୍ମା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ। ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚୋ ନିସମ୍ମାତି ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରଯିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ୱାତି – ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚୋ ନିସମ୍ମ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଅଟ୍ଠାନତଂ ସଙ୍ଗଣିକାରତସ୍ସ, ଯଂ ଫସ୍ସଯେ ସାମଯିକଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ;

ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁସ୍ସ ୱଚୋ ନିସମ୍ମ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧୪୧।

ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନିଉପାତିୱତ୍ତୋ, ପତ୍ତୋ ନିୟାମଂ ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋ;

ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣୋମ୍ହି ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠୀ। ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିୟାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିୟଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାୟିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଂୟୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାୟତନଂ ୱିପରିୟେସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ, ଅୟାଥାୱକସ୍ମିଂ ୟାଥାୱକନ୍ତି ଗାହୋ, ୟାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଇମାନି ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି। ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି – ଦିଟ୍ଠୀୱିସୂକାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ।

ପତ୍ତୋ ନିୟାମଂ ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋତି ନିୟାମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା; ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାୱାଚା ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ସମ୍ମାସତି ସମ୍ମାସମାଧି। ଚତୂହି ଅରିୟମଗ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ନିୟାମଂ ପତ୍ତୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ ଅଧିଗତୋ ଫସ୍ସିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋତି – ପତ୍ତୋ ନିୟାମଂ। ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋତି ଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋ ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋ ଅଧିଗତମଗ୍ଗୋ ଫସ୍ସିତମଗ୍ଗୋ ସଚ୍ଛିକତମଗ୍ଗୋତି – ପତ୍ତୋ ନିୟାମଂ ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋ।

ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣୋମ୍ହି ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟୋତି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଞାଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଞାଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି… ''ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଞାଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତନ୍ତି – ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣୋମ୍ହି। ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ପରନେୟ୍ୟୋ

ନ ପରପତ୍ତିୟୋ ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ, ୟଥାଭୂତଂ [ତଂ (କ।)] ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ନ ପରନେୟ୍ୟୋ ନ ପରପତ୍ତିୟୋ ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ, ୟଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି…ପେ… ''ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ନ ପରନେୟ୍ୟୋ ନ ପରପତ୍ତିୟୋ ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ, ୟଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋତି – ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣୋମ୍ହି ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଦିଟ୍ଠୀୱିସୂକାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ, ପତ୍ତୋ ନିୟାମଂ ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗୋ;

ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣୋମ୍ହି ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୨।

ନିଲ୍ଲୋଲୁପୋ ନିକ୍କୁହୋ ନିପ୍ପିପାସୋ,ନିମ୍ମକ୍ଖୋ ନିଦ୍ଧନ୍ତକସାୱମୋହୋ;

ନିରାସସୋ[ନିରାସୟୋ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।) ସୁ। ନି। ୫୬]ସବ୍ବଲୋକେ ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ନିଲ୍ଲୋଲୁପୋ ନିକ୍କୁହୋ ନିପ୍ପିପାସୋତି ଲୋଲୁପ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ୟୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ଲୋଲୁପ୍ପା ତଣ୍ହା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିଲ୍ଲୋଲୁପୋ।

ନିକ୍କୁହୋତି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି – ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧ ଗହପତିକା ଭିକ୍ଖୁଂ [ଭିକ୍ଖୂ (କ।) ମହାନି। ୮୭] ନିମନ୍ତେନ୍ତି

ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି, ସୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅତ୍ଥିକୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ଭିୟ୍ୟୋକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାଯ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ସେନାସନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି। ସୋ ଏୱମାହ – ''କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଚୀୱରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ କରିତ୍ୱା ଧାରେଯ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ସେନାସନେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ୱା ଅସ୍ସ ସୋସାନିକୋ ୱା ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ୱା। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ପୂତିମୁତ୍ତେନ ୱା ହରିତକୀଖଣ୍ଡେନ ୱା ଓସଧଂ କରେଯ୍ୟା''ତି। ତଦୁପାଦାଯ ଲୂଖଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି ଲୂଖଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଲୂଖଂ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି ଲୂଖଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି। ତମେନଂ ଗହପତିକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – ''ଅଯଂ ସମଣୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ଧୁତୱାଦୋ''ତି। ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ଏୱମାହ – ''ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ସଦ୍ଧାଯ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚେୱାଯଂ ସଦ୍ଧା ଅତ୍ଥି, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ଅହଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ। ସଚେହଂ ନ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ତୁମ୍ହେ ପୁଞ୍ଞେନ ପରିବାହିରା ଭୱିସ୍ସଥ [ଭୱିସ୍ସନ୍ତି (ମହାନି। ୮୭)]। ନ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ଚ, ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ''ତି। ତଦୁପାଦାଯ ବହୁମ୍ପି ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ସେନାସନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ଇରିଯାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି ଗମନଂ ସଣ୍ଠପେତି ଠାନଂ ସଣ୍ଠପେତି ନିସଜ୍ଜଂ [ନିସଜ୍ଜନଂ (କ।)] ସଣ୍ଠପେତି ସଯନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପଣିଧାଯ ଗଚ୍ଛତି ପଣିଧାଯ ତିଟ୍ଠତି ପଣିଧାଯ ନିସୀଦତି ପଣିଧାଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ସମାହିତୋ ୱିଯ ଗଚ୍ଛତି ସମାହିତୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି ସମାହିତୋ ୱିଯ ନିସୀଦତି ସମାହିତୋ ୱିଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଆପାଥକଜ୍ଝାଯୀୱ [ଆପାତକଜ୍ଝାଯୀ ଚ (କ।)] ହୋତି। ଯା ଏୱରୂପା ଇରିଯାପଥସ୍ସ ଆଠପନା ଠପନା ସଣ୍ଠପନା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ [କୁହାଯିତତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କ।), ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଟୀକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] – ଇଦଂ ଇରିଯାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି ଅରିଯଧମ୍ମେ ସନ୍ନିସ୍ସିତୱାଚଂ ଭାସତି। ''ଯୋ ଏୱରୂପଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ଯୋ ଏୱରୂପଂ ପତ୍ତଂ ଧାରେତି… ପେ… ଲୋହଥାଲକଂ ଧାରେତି… ଧମ୍ମକରଣଂ ଧାରେତି… ପରିସ୍ସାୱନଂ ଧାରେତି… କୁଞ୍ଚିକଂ ଧାରେତି… ଉପାହନଂ ଧାରେତି… କାଯବନ୍ଧନଂ ଧାରେତି… ଆଯୋଗଂ [ଆଯୋଗବନ୍ଧନଂ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୮୭] ଧାରେତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯସ୍ସ ଏୱରୂପା ଉପଜ୍ଝାଯୋ ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ଯସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଆଚରିଯୋ …ପେ… ଏୱରୂପା ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକା… ସମାନାଚରିଯକା… ମିତ୍ତା… ସନ୍ଦିଟ୍ଠା… ସମ୍ଭତ୍ତା… ସହାଯା ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋତି ଭଣତି; ଯୋ ଏୱରୂପେ ୱିହାରେ ୱସତି… ଅଡ୍ଢଯୋଗେ ୱସତି… ପାସାଦେ ୱସତି… ହମ୍ମିଯେ ୱସତି… ଗୁହାଯଂ ୱସତି… ଲେଣେ ୱସତି… କୁଟିଯଂ ୱସତି… କୂଟାଗାରେ ୱସତି… ଅଟ୍ଟେ ୱସତି… ମାଳେ ୱସତି… ଉଦ୍ଦଣ୍ଡେ [ଉଦ୍ଦଣ୍ଡେ (କ।)] ୱସତି… ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ୱସତି… ମଣ୍ଡପେ ୱସତି… ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି।

ଅଥ ୱା, କୋରଜିକକୋରଜିକୋ ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକୋ କୁହକକୁହକୋ ଲପକଲପକୋ ମୁଖସମ୍ଭାୱିକୋ ''ଅଯଂ ସମଣୋ ଇମାସଂ ଏୱରୂପାନଂ ସନ୍ତାନଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ''ତି ତାଦିସଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଗୂଳ୍ହଂ ନିପୁଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସୁଞ୍ଞତାପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେତି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ, ଇଦଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ତସ୍ମା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିକ୍କୁହୋ।

ନିପ୍ପିପାସୋତି ପିପାସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ପିପାସା ତଣ୍ହା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିପ୍ପିପାସୋତି – ନିଲ୍ଲୋଲୁପୋ ନିକ୍କୁହୋ ନିପ୍ପିପାସୋ।

ନିମ୍ମକ୍ଖୋନିଦ୍ଧନ୍ତକସାୱମୋହୋତି। ମକ୍ଖୋତି ଯୋ ମକ୍ଖୋ ମକ୍ଖାଯନା [ମକ୍ଖିଯନା (କ।) ପସ୍ସ ୱିଭ। ୮୯୨] ମକ୍ଖାଯିତତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠୁରିଯଂ ନିଟ୍ଠୁରିଯକମ୍ମଂ। କସାୱୋତି ରାଗୋ କସାୱୋ, ଦୋସୋ କସାୱୋ, ମୋହୋ କସାୱୋ, କୋଧୋ…ପେ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା କସାୱା। ମୋହୋତି ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ପୁବ୍ବନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଅପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଅନଭିସମଯୋ ଅନନୁବୋଧୋ ଅପ୍ପଟିୱେଧୋ ଅସଂଗାହନା ଅପରିଯୋଗାହନା ଅସମପେକ୍ଖନା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଅପଚ୍ଚକ୍ଖକମ୍ମଂ ଦୁମ୍ମେଜ୍ଝଂ ବାଲ୍ୟଂ ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ମୋହୋ ପମୋହୋ ସମ୍ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମକ୍ଖୋ ଚ କସାୱୋ ଚ ମୋହୋ ଚ ୱନ୍ତା ସଂୱନ୍ତା ନିଦ୍ଧନ୍ତା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି। ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିମ୍ମକ୍ଖୋ ନିଦ୍ଧନ୍ତକସାୱମୋହୋ।

ନିରାସସୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଭୱିତ୍ୱାତି ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସବ୍ବଲୋକେତି ସବ୍ବଅପାଯଲୋକେ ସବ୍ବମନୁସ୍ସଲୋକେ ସବ୍ବଦେୱଲୋକେ ସବ୍ବଖନ୍ଧଲୋକେ ସବ୍ବଧାତୁଲୋକେ ସବ୍ବଆଯତନଲୋକେ। ନିରାସସୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଭୱିତ୍ୱାତି ସବ୍ବଲୋକେ ନିରାସସୋ ଭୱିତ୍ୱା ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ଭୱିତ୍ୱା ନିପ୍ପିପାସୋ ଭୱିତ୍ୱାତି – ନିରାସସୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ନିଲ୍ଲୋଲୁପୋ ନିକ୍କୁହୋ ନିପ୍ପିପାସୋ, ନିମ୍ମକ୍ଖୋ ନିଦ୍ଧନ୍ତକସାୱମୋହୋ;

ନିରାସସୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଭୱିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୩।

ପାପଂ ସହାଯଂ ପରିୱଜ୍ଜଯେଥ,ଅନତ୍ଥଦସ୍ସିଂୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ;

ସଯଂ ନ ସେୱେ ପସୁତଂ ପମତ୍ତଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ପାପଂସହାଯଂ ପରିୱଜ୍ଜଯେଥାତି। ପାପସହାଯୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଯୋ ସୋ ସହାଯୋ ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ – ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀତି। ଅଯଂ ପାପସହାଯୋ। ପାପଂ ସହାଯଂ ପରିୱଜ୍ଜଯେଥାତି। ପାପଂ ସହାଯଂ ୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି – ପାପଂ ସହାଯଂ ପରିୱଜ୍ଜଯେଥ।

ଅନତ୍ଥଦସ୍ସିଂ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠନ୍ତି ଅନତ୍ଥଦସ୍ସୀ ୱୁଚ୍ଚତି ଯୋ ସୋ ସହାଯୋ ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ – ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀତି। ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠନ୍ତି ୱିସମେ କାଯକମ୍ମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ୱଚୀକମ୍ମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ମନୋକମ୍ମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ପାଣାତିପାତେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ମୁସାୱାଦେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ [ପିସୁଣୱାଚାଯ (କ।)] ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ [ଫରୁସୱାଚାଯ (କ।)] ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମାଯ ଅଭିଜ୍ଝାଯ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେ ବ୍ଯାପାଦେ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ନିୱିଟ୍ଠଂ ୱିସମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ନିୱିଟ୍ଠଂ, ୱିସମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନୀୱରଣେସୁ ନିୱିଟ୍ଠଂ ୱିନିୱିଟ୍ଠଂ ସତ୍ତଂ ଅଲ୍ଲୀନଂ ଉପଗତଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତନ୍ତି – ଅନତ୍ଥଦସ୍ସିଂ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ।

ସଯଂ ନ ସେୱେ ପସୁତଂ ପମତ୍ତନ୍ତି। ପସୁତନ୍ତି ଯୋପି କାମେ ଏସତି ଗୱେସତି ପରିଯେସତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ଯୋ, ସୋପି କାମପ୍ପସୁତୋ। ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପରିଯେସତି, ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଯେସତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ଯୋ, ସୋପି କାମପ୍ପସୁତୋ। ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପଟିଲଭତି, ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିଲଭତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ଯୋ, ସୋପି କାମପ୍ପସୁତୋ। ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ଯୋ, ସୋପି

କାମପ୍ପସୁତୋ। ଯଥା କଲହକାରକୋ କଲହପ୍ପସୁତୋ, କମ୍ମକାରକୋ କମ୍ମପ୍ପସୁତୋ, ଗୋଚରେ ଚରନ୍ତୋ ଗୋଚରପ୍ପସୁତୋ, ଝାଯୀ ଝାନପ୍ପସୁତୋ; ଏୱମେୱ ଯୋ କାମେ ଏସତି ଗୱେସତି ପରିଯେସତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେୟ୍ୟୋ, ସୋପି କାମପ୍ପସୁତୋ। ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପରିଯେସତି…ପେ… ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପଟିଲଭତି…ପେ… ଯୋପି ତଣ୍ହାୱସେନ ରୂପେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ତଚ୍ଚରିତୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେୟ୍ୟୋ, ସୋପି କାମପ୍ପସୁତୋ। ପମତ୍ତନ୍ତି। ପମାଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସଗ୍ଗୋ ୱୋସଗ୍ଗାନୁପ୍ପଦାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯତା ଅସାତଚ୍ଚକିରିଯତା ଅନଟ୍ଠିତକିରିଯତା ଓଲୀନୱୁତ୍ତିତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଅନାସେୱନା ଅଭାୱନା ଅବହୁଲୀକମ୍ମଂ ଅନଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁଯୋଗୋ, ଯୋ ଏୱରୂପୋ ପମାଦୋ ପମଜ୍ଜନା ପମଜ୍ଜିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଦୋ।

ସଯଂ ନ ସେୱେ ପସୁତଂ ପମତ୍ତନ୍ତି ପସୁତଂ ନ ସେୱେୟ୍ୟ ପମତ୍ତଞ୍ଚ ସଯଂ ନ ସେୱେୟ୍ୟ ସାମଂ ନ ସେୱେୟ୍ୟ ନ ନିସେୱେୟ୍ୟ ନ ସଂସେୱେୟ୍ୟ ନ ପରିସଂସେୱେୟ୍ୟ ନ ଆଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ସଯଂ ନ ସେୱେ ପସୁତଂ ପମତ୍ତଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ପାପଂ ସହାଯଂ ପରିୱଜ୍ଜଯେଥ, ଅନତ୍ଥଦସ୍ସିଂ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠଂ;

ସଯଂ ନ ସେୱେ ପସୁତଂ ପମତ୍ତଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

୧୪୪।

ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ ଭଜେଥ,ମିତ୍ତଂ ଉଳାରଂ ପଟିଭାନୱନ୍ତଂ;

ଅଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥାନି ୱିନେୟ୍ୟ କଙ୍ଖଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ବହୁସ୍ସୁତଂଧମ୍ମଧରଂ ଭଜେଥାତି ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ମିତ୍ତୋ ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ [ସତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୩।୮୨] କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା [ଧତା (ସ୍ୟା।)] ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ଧମ୍ମଧରନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତଂ [ଧାରେତି (କ।)] – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥଂ ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ ଭଜେଥାତି ବହୁସ୍ସୁତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଧରଞ୍ଚ ମିତ୍ତଂ ଭଜେୟ୍ୟ ସଂଭଜେୟ୍ୟ ସେୱେୟ୍ୟ ନିସେୱେୟ୍ୟ ସଂସେୱେୟ୍ୟ ପଟିସେୱେୟ୍ୟାତି – ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ ଭଜେଥ।

ମିତ୍ତଂ ଉଳାରଂ ପଟିଭାନୱନ୍ତନ୍ତି ଉଳାରୋ ହୋତି ମିତ୍ତୋ ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସେନ। ପଟିଭାନୱନ୍ତନ୍ତି ତଯୋ ପଟିଭାନୱନ୍ତୋ – ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନୱା, ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା, ଅଧିଗମପଟିଭାନୱା। କତମୋ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପରିଯାପୁତଂ [ପରିଯାପୁଟଂ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ଦୀ। ନି। ୩।୨୮୨] ହୋତି ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାତି – ଅଯଂ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନୱା।

କତମୋ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରିପୁଚ୍ଛିତୋପି ହୋତି ଅତ୍ଥେ ଚ ଞାଯେ ଚ ଲକ୍ଖଣେ ଚ କାରଣେ ଚ ଠାନାଟ୍ଠାନେ ଚ। ତସ୍ସ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାତି – ଅଯଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନୱା।

କତମୋ ଅଧିଗମପଟିଭାନୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ [ଛଳଅଭିଞ୍ଞାଯୋ (ସ୍ୟା।)]। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଞାତୋ ଧମ୍ମୋ ଞାତୋ ନିରୁତ୍ତି ଞାତା। ଅତ୍ଥେ ଞାତେ ଅତ୍ଥୋ ପଟିଭାତି, ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମୋ ପଟିଭାତି, ନିରୁତ୍ତିଯା ଞାତାଯ ନିରୁତ୍ତି ପଟିଭାତି। ଇମେସୁ ତୀସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମାଯ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିଭାନୱା । ଯସ୍ସ ପରିଯତ୍ତି ନତ୍ଥି ପରିପୁଚ୍ଛା ନତ୍ଥି ଅଧିଗମୋ ନତ୍ଥି, କିଂ ତସ୍ସ ପଟିଭାୟିସ୍ସତୀତି – ମିତ୍ତଂ ଉଳାରଂ ପଟିଭାନୱନ୍ତଂ।

ଅଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥାନି ୱିନେଯ୍ଯ କଙ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ପରତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ଉଭଯତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ପରମତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା କଙ୍ଖଂ ୱିନେଯ୍ଯ ପଟିୱିନେଯ୍ଯ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ଯନ୍ତୀକରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯାତି – ଅଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥାନି ୱିନେଯ୍ଯ କଙ୍ଖଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ ଭଜେଥ, ମିତ୍ତଂ ଉଳାରଂ ପଟିଭାନୱନ୍ତଂ;

ଅଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥାନି ୱିନେଯ୍ଯ କଙ୍ଖଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୪୫।

ଖିଡ୍ଡଂ ରତିଂ[ରତୀ (ସ୍ଯା।)]କାମସୁଖଞ୍ଚ ଲୋକେ,ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖମାନୋ;

ୱିଭୂସଟ୍ଠାନା[ୱିଭୂସନଟ୍ଠାନା (ସ୍ଯା। କ।), ୱିଭୂସଣଟ୍ଠାନା (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)]ୱିରତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଖିଡ୍ଡଂ ରତିଂ କାମସୁଖଞ୍ଚ ଲୋକେତି। ଖିଡ୍ଡାତି ଦ୍ୱେ ଖିଡ୍ଡା – କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା ଚ ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା ଚ…ପେ… ଅଯଂ କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା…ପେ… ଅଯଂ ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା। ରତୀତି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତାଧିୱଚନମେତଂ – ରତୀତି। କାମସୁଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୨।୧୮୦] – ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ’’। ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ଖିଡ୍ଡଂ ରତିଂ କାମସୁଖଞ୍ଚ ଲୋକେ।

ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱାଅନପେକ୍ଖମାନୋତି ଖିଡ୍ଡଞ୍ଚ ରତିଞ୍ଚ କାମସୁଖଞ୍ଚ ଲୋକେ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ଯନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖମାନୋ।

ୱିଭୂସଟ୍ଠାନାୱିରତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀତି। ୱିଭୂସାତି ଦ୍ୱେ ୱିଭୂସା – ଅତ୍ଥି ଅଗାରିକୱିଭୂସା [ଅଗାରିକସ୍ସ ୱିଭୂସା (କ।) ଏୱମୁପରିପି] ଅତ୍ଥି ଅନାଗାରିକୱିଭୂସା। କତମା ଅଗାରିକୱିଭୂସା? କେସା ଚ ମସ୍ସୂ ଚ ମାଲାଗନ୍ଧଞ୍ଚ ୱିଲେପନଞ୍ଚ ଆଭରଣଞ୍ଚ ପିଲନ୍ଧନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥଞ୍ଚ ପାରୁପନଞ୍ଚ [ପସାଧନଞ୍ଚ (ସ୍ଯା।), ସଯନାସନଞ୍ଚ (କ।) ଚୂଳନି। ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୩୦ ନତ୍ଥି ପାଠନାନତ୍ତଂ] ୱେଠନଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛାଦନଂ ପରିମଦ୍ଦନଂ ନ୍ହାପନଂ ସମ୍ବାହନଂ ଆଦାସଂ ଅଞ୍ଜନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ମୁଖଚୁଣ୍ଣଂ ମୁଖଲେପନଂ ହତ୍ଥବନ୍ଧଂ ସିଖାବନ୍ଧଂ ଦଣ୍ଡଂ ନାଳିକଂ ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଂ ଚିତ୍ରୁପାହନଂ ଉଣ୍ହୀସଂ ମଣିଂ ୱାଳବୀଜନିଂ ଓଦାତାନି ୱତ୍ଥାନି ଦୀଘଦସାନି ଇତି ୱା – ଅଯଂ ଅଗାରିକୱିଭୂସା।

କତମା ଅନାଗାରିକୱିଭୂସା? ଚୀୱରମଣ୍ଡନା ପତ୍ତମଣ୍ଡନା ସେନାସନମଣ୍ଡନା ଇମସ୍ସ ୱା ପୂତିକାଯସ୍ସ ବାହିରାନଂ ୱା ପରିକ୍ଖାରାନଂ ମଣ୍ଡନା ୱିଭୂସନା କେଳନା ପରିକେଳନା ଗଦ୍ଧିକତା ଗଦ୍ଧିକତ୍ତଂ [ଗେଧିକତା ଗେଧିକତ୍ତଂ (ସ୍ଯା।) ପସ୍ସ ୱିଭ। ୮୫୪] ଚପଲତା [ଚପଲନା (ସ୍ଯା।)] ଚାପଲ୍ଯଂ – ଅଯଂ ଅନାଗାରିକୱିଭୂସା।

ସଚ୍ଚୱାଦୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ, ୱିଭୂସଟ୍ଠାନା ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ, ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ୱିଭୂସଟ୍ଠାନା ୱିରତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଖିଡ୍ଡଂ ରତିଂ କାମସୁଖଞ୍ଚ ଲୋକେ, ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖମାନୋ;

ୱିଭୂସଟ୍ଠାନା ୱିରତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୪୬।

ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଦାରଂ ପିତରଞ୍ଚ ମାତରଂ, ଧନାନି ଧଞ୍ଞାନି ଚ ବନ୍ଧୱାନି;

ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ପୁତ୍ତଞ୍ଚଦାରଂ ପିତରଞ୍ଚ ମାତରନ୍ତି। ପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା – ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଖେତ୍ତଜୋ [ଖେତ୍ରଜୋ (ସ୍ୟା। କା)] ପୁତ୍ତୋ, ଦିନ୍ନକୋ ପୁତ୍ତୋ, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପୁତ୍ତୋ। ଦାରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଭରିୟାୟୋ। ପିତାତି ଯୋ ସୋ ଜନକୋ। ମାତାତି ଯା ସା ଜନିକାତି – ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଦାରଂ ପିତରଞ୍ଚ ମାତରଂ।

ଧନାନି ଧଞ୍ଞାନି ଚ ବନ୍ଧୱାନୀତି ଧନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିୟୋ ସଙ୍ଖୋ ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଲୋହିତଙ୍ଗୋ [ଲୋହିତକୋ (?)] ମସାରଗଲ୍ଲଂ। ଧଞ୍ଞାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ଅପରଣ୍ଣଂ। ପୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ନାମ ସାଲି ୱୀହି ଯୱୋ ଗୋଧୁମୋ କଙ୍ଗୁ ୱରକୋ କୁଦ୍ରୁସକୋ [କୁଦ୍ଦୁସକୋ (ସ୍ୟା।)]। ଅପରଣ୍ଣଂ ନାମ ସୂପେୟ୍ୟଂ। ବନ୍ଧୱାନୀତି ଚତ୍ତାରୋ ବନ୍ଧୱା – ଞାତିବନ୍ଧୱାପି ବନ୍ଧୁ, ଗୋତ୍ତବନ୍ଧୱାପି ବନ୍ଧୁ, ମିତ୍ତବନ୍ଧୱାପି ବନ୍ଧୁ, ସିପ୍ପବନ୍ଧୱାପି ବନ୍ଧୂତି – ଧନାନି ଧଞ୍ଞାନି ଚ ବନ୍ଧୱାନି।

ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନୀତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ହିତ୍ୱାନ କାମାନୀତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା, କିଲେସକାମେ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା। ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନୀତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି; ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଦାରଂ ପିତରଞ୍ଚ ମାତରଂ, ଧନାନି ଧଞ୍ଞାନି ଚ ବନ୍ଧୱାନି;

ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୭।

ସଙ୍ଗୋଏସୋ ପରିତ୍ତମେତ୍ଥ ସୋଖ୍ୟଂ, ଅପ୍ପସ୍ସାଦୋ ଦୁକ୍ଖମେତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ;

ଗଳଓ ଏସୋ ଇତି ଞତ୍ୱା ମତିମା[ମୁତୀମା (ସ୍ୟା ନି। ୬୧)], ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ସଙ୍ଗୋ ଏସୋ ପରିତ୍ତମେତ୍ଥ ସୋଖ୍ୟନ୍ତି ସଙ୍ଗୋତି ୱା ବଳିସନ୍ତି ୱା ଆମିସନ୍ତି ୱା ଲଗ୍ଗନନ୍ତି ୱା ପଲିବୋଧୋତି ୱା, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପରିତ୍ତମେତ୍ଥ ସୋଖ୍ୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା…ପେ… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ। ଅପ୍ପକଂ ଏତଂ ସୁଖଂ , ପରିତ୍ତକଂ ଏତଂ ସୁଖଂ, ଥୋକକଂ ଏତଂ ସୁଖଂ, ଓମକଂ ଏତଂ ସୁଖଂ, ଲାମକଂ ଏତଂ ସୁଖଂ, ଛତୁକ୍କଂ ଏତଂ ସୁଖ''ନ୍ତି – ସଙ୍ଗୋ ଏସୋ ପରିତ୍ତମେତ୍ଥ ସୋଖ୍ୟଂ।

ଅପ୍ପସ୍ସାଦୋ ଦୁକ୍ଖମେତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋତି ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୩୭] ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା [ବହୂପାୟାସା (ସ୍ୟା।)]; ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ମଂସପେସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା , ସୁପିନକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ଯାଚିତକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ଅସିସୂନୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ସପ୍ପସିରୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋତି – ଅପ୍ପସ୍ସାଦୋ ଦୁକ୍ଖମେତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ।

ଗଳଓ ଏସୋ ଇତି ଞତ୍ୱା ମତିମାତି ଗଳଓତି ୱା ବଳିସନ୍ତି ୱା ଆମିସନ୍ତି ୱା ଲଗ୍ଗନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନନ୍ତି ୱା ପଲିବୋଧୋତି ୱା, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ

ଅଧିୱଚନଂ। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ ଇତୀତି। ମତିମାତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଗଠଓ ଏସୋ ଇତି ଞତ୍ୱା ମତିମାତି ମତିମା ଗଠଓତି ଞତ୍ୱା ବଠଇସନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଆମିସଂ ତି ଞତ୍ୱା ଲଗ୍ଗନନ୍ତି ଞତ୍ୱା ବନ୍ଧନନ୍ତି ଞତ୍ୱା ପଲିବୋଧୋତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଗଠଓ ଏସୋ ଇତି ଞତ୍ୱା ମତିମା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସଙ୍ଗୋ ଏସୋ ପରିତ୍ତମେତ୍ଥ ସୋଖ୍ୟଂ, ଅପ୍ପସ୍ସାଦୋ ଦୁକ୍ଖମେତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ;

ଗଠଓ ଏସୋ ଇତି ଞତ୍ୱା ମତିମା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୮।

ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱାନ ସଂୟୋଜନାନି, ଜାଲଂୱ ଭେତ୍ୱା ସଲିଲମ୍ବୁଚାରୀ;

ଅଗ୍ଗୀୱ ଦଡ୍ଢଂ ଅନିୱତ୍ତମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱାନ ସଂୟୋଜନାନୀତି ଦସ ସଂୟୋଜନାନି – କାମରାଗସଂୟୋଜନଂ, ପଟିଘସଂୟୋଜନଂ, ମାନସଂୟୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଂୟୋଜନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂୟୋଜନଂ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସସଂୟୋଜନଂ, ଭୱରାଗସଂୟୋଜନଂ, ଇସ୍ସାସଂୟୋଜନଂ, ମଚ୍ଛରିୟସଂୟୋଜନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାସଂୟୋଜନଂ। ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱାନ ସଂୟୋଜନାନୀତି ଦସ ସଂୟୋଜନାନି ଦାଲୟିତ୍ୱା ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱାନ ସଂୟୋଜନାନି।

ଜାଲଂୱ ଭେତ୍ୱା ସଲିଲମ୍ବୁଚାରୀତି ଜାଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁତ୍ତଜାଲଂ। ସଲିଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ। ଅମ୍ବୁଚାରୀ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛୋ। ୟଥା ମଚ୍ଛୋ ଜାଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାଲୟିତ୍ୱା ପଦାଲୟିତ୍ୱା ସମ୍ପଦାଲୟିତ୍ୱା ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ୟପେତି ୟାପେତି, ଏୱମେୱ ଦ୍ୱେ ଜାଲା – ତଣ୍ହାଜାଲଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାଜାଲଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ପହୀନଂ, ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଂ। ତଣ୍ହାଜାଲସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିଜାଲସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରୂପେ ନ ସଜ୍ଜତି ସଦ୍ଦେ ନ ସଜ୍ଜତି ଗନ୍ଧେ ନ ସଜ୍ଜତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନ ସଜ୍ଜତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ବଜ୍ଝତି ନ ପଲିବଜ୍ଝତି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଜାଲଂୱ ଭେତ୍ୱା ସଲିଲମ୍ବୁଚାରୀ।

ଅଗ୍ଗୀୱଦଡ୍ଢଂ ଅନିୱତ୍ତମାନୋତି ୟଥା ଅଗ୍ଗି ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଦହନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି ଅନିୱତ୍ତନ୍ତୋ, ଏୱମେୱ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ୟେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ୟେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ଅଗ୍ଗୀୱ ଦଡ୍ଢଂ ଅନିୱତ୍ତମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସନ୍ଦାଲୟିତ୍ୱାନ ସଂୟୋଜନାନି, ଜାଲଂୱ ଭେତ୍ୱା ସଲିଲମ୍ବୁଚାରୀ;

ଅଗ୍ଗୀୱ ଦଡ୍ଢଂ ଅନିୱତ୍ତମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୪୯।

ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ,ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ରକ୍ଖିତମାନସାନୋ;

ଅନୱସ୍ସୁତୋ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋ[ଅପରିଦୟ୍ହମାନୋ (କ।)], ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି କଥଂ ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ [ନହି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ ମହାନି। ୧୫୭] ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ଚକ୍ଖୁଲୋଲିୟେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି – ଆରାମେନ ଆରାମଂ ଉୟ୍ୟାନେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗାମେନ ଗାମଂ ନିଗମେନ ନିଗମଂ

ନଗରେନ ନଗରଂ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଓଟ୍ଠିତଚାରିକଂ [ଅନଓଣ୍ଠଚାରିକଂ (ସ୍ୟା।)] ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି ରୂପଦସ୍ସନାଯ। ଏୱଂ ଖ୍ୱଉଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ୱା, ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି। ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କୁମାରିକାଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇତ୍ଥିଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ [ପେକ୍ଖମାନୋ (ସ୍ୟା। କା।)] ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି ଖ୍ୱଉଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ୱା, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ନ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ନ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଖ୍ୱଉଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ ପେକ୍ଖଂ ଅକ୍ଖାନଂ ପାଣିସ୍ସରଂ ୱେତାଳଂ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ସୋଭନକଂ [ସୋଭନଗରକଂ (ସ୍ୟା।), ସୋଭନକରଣଂ (କା।)] ଚଣ୍ଡାଲଂ ୱଂସଂ ଧୋୱନଂ ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧଂ ଅସ୍ସଯୁଦ୍ଧଂ ମହିଂସଯୁଦ୍ଧଂ [ମହିସଯୁଦ୍ଧଂ (ସ୍ୟା।)] ଉସଭଯୁଦ୍ଧଂ ଅଜଯୁଦ୍ଧଂ ମେଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ କୁକ୍କୁଟଯୁଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟକଯୁଦ୍ଧଂ ଦଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ ମୁଟ୍ଠିଯୁଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଉଯ୍ୟୋଧିକଂ ବଲଗ୍ଗଂ ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା। ଇତି ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖ୍ୱଉଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

କଥଂ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି – ନ ଆରାମେନ ଆରାମଂ ନ ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ନ ଗାମେନ ଗାମଂ ନ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନ ନଗରେନ ନଗରଂ ନ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ନ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଓଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି ରୂପଦସ୍ସନାଯ। ଏୱଂ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ୱା, ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି। ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ କୁମାରିକାଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଇତ୍ଥିଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନ ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ୱା, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ…ପେ… ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା। ଇତି ଏୱରୂପା ୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ। ଏୱମ୍ପି ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି କଥଂ ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ପାଦଲୋଲୋ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ଆରାମେନ ଆରାମଂ ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗାମେନ ଗାମଂ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନଗରେନ ନଗରଂ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଓଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା, ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତୋସଙ୍ଘାରାମେ [ଅନ୍ତୋପି ସଂଘାରାମେ (କା।)] ପାଦଲୋଲୋ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ନ ଅତ୍ଥହେତୁ ନ କାରଣହେତୁ ଉଦ୍ଧତୋ ଅୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପରିୱେଣତୋ ପରିୱେଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱିହାରତୋ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଡ୍ଢଯୋଗତୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗଂ ଗଚ୍ଛତି, ପାସାଦତୋ ପାସାଦଂ ଗଚ୍ଛତି, ହମ୍ମିଯତୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ଗୁହତୋ ଗୁହଂ ଗଚ୍ଛତି, ଲେଣତୋ ଲେଣଂ ଗଚ୍ଛତି, କୁଟିଯା କୁଟିଂ ଗଚ୍ଛତି, କୂଟାଗାରତୋ କୂଟାଗାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଟ୍ଟତୋ ଅଟ୍ଟଂ ଗଚ୍ଛତି, ମାଳତୋ ମାଳଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଦଣ୍ଡତୋ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ଗଚ୍ଛତି [ଉଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଦୋସିତତୋ ଉଦୋସିତଂ ଗଚ୍ଛତି (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୧୭], ଉପଟ୍ଠାନସାଲତୋ ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ମଣ୍ଡପତୋ ମଣ୍ଡପଂ ଗଚ୍ଛତି, ରୁକ୍ଖମୂଲତୋ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ନିସୀଦନ୍ତି ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ୱା, ତତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ୱା ଦୁତିଯୋ ହୋତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ତତିଯୋ ହୋତି, ତିଣ୍ଣଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ବହୁଂ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ

ପଲପତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ…ପେ… ଇତି ଭୱାଭୱକଥଂ କଥେତି। ଏୱମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପାଦଲୋଲିୟା ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲାନରତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥମନୁୟୁତ୍ତୋ ଅନିରାକତଜ୍ଝାନୋ ୱିପସ୍ସନାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରୂହେତା ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ଝାୟୀ ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ ସଦତ୍ଥଗରୁକୋତି – ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ।

ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋରକ୍ଖିତମାନସାନୋତି। ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ୟତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା… କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା … ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ । ୟତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ରକ୍ଖିତମାନସାନୋତି ଗୋପିତମାନସାନୋତି – ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ରକ୍ଖିତମାନସାନୋ।

ଅନୱସ୍ସୁତୋ ପରିଡୟ୍ହମାନୋତି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଆୟସ୍ମତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ – ‘‘ଅୱସ୍ସୁତପରିୟାୟଞ୍ଚ [ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩] ୱୋ, ଆୱୁସୋ, ଦେସେସ୍ସାମି ଅନୱସ୍ସୁତପରିୟାୟଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସିକରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ [ମହାମୋଗ୍ଗଲାନୋ (କ।)] ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କଥଂ ଚାୱୁସୋ, ଅୱସ୍ସୁତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ପିୟରୂପେ ରୂପେ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅପ୍ପିୟରୂପେ ରୂପେ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି, ଅନୁପଟ୍ଠିତକାୟସ୍ସତି [ଅନୁପଟ୍ଠିତକାୟସତି (ସ୍ୟା। କ।)] ଚ ୱିହରତି ପରିତ୍ତଚେତସୋ। ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ୟତ୍ଥସ୍ସ [ୟତ୍ଥ ଯେ (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩] ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ପିୟରୂପେ ଧମ୍ମେ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅପ୍ପିୟରୂପେ ଧମ୍ମେ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି, ଅନୁପଟ୍ଠିତକାୟସ୍ସତି ଚ ୱିହରତି ପରିତ୍ତଚେତସୋ। ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅୱସ୍ସୁତୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେସୁ ରୂପେସୁ…ପେ… ଅୱସ୍ସୁତୋ ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂୱିହାରିଂ ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଲଭେଥେୱ [ଲଭତେୱ (ସ୍ୟା। କ।) ଏୱମୁପରିପି] ମାରୋ ଓତାରଂ ଲଭେଥ [ଲଭତି (ସ୍ୟା। କ।) ଏୱମୁପରିପି] ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ, ସୋତତୋ ଚେପି ନଂ…ପେ… ମନତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଲଭେଥେୱ ମାରୋ ଓତାରଂ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ନଳାଗାରଂ ୱା ତିଣାଗାରଂ ୱା ସୁକ୍ଖଂ କୋଳାପଂ [କୋଲାପଂ (ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩] ତେରୋୱସ୍ସିକଂ। ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ ପୁରିସୋ ଆଦିତ୍ତାୟ ତିଣୁକ୍କାୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ଲଭେଥେୱ ଅଗ୍ଗି ଓତାରଂ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଆରମ୍ମଣଂ; ପଚ୍ଛିମାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ…ପେ… ଉତ୍ତରାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଦକ୍ଖିଣାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ହେଟ୍ଠିମତୋ [ପଚ୍ଛତୋ (ସ୍ୟା।), ହେଟ୍ଠିମାୟ (କ।)] ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଉପରିମତୋ [ଉପରିତୋ (ସ୍ୟା।), ଉପରିମାୟ (କ।)] ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ୟତୋ କୁତୋଚି ଚେପି ନଂ ପୁରିସୋ ଆଦିତ୍ତାୟ ତିଣୁକ୍କାୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ଲଭେଥେୱ ଅଗ୍ଗି ଓତାରଂ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଆରମ୍ମଣଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂୱିହାରିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଲଭେଥେୱ ମାରୋ ଓତାରଂ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ, ସୋତତୋ ଚେପି ନଂ…ପେ… ମନତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଲଭେଥେୱ ମାରୋ ଓତାରଂ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ।

‘‘ଏୱଂୱିହାରିଂ ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁଂ ରୂପା ଅଧିଭଂସୁ [ଅଭିଭୱିଂସୁ (ସ୍ୟା।), ଅଭିଭଂସୁ (କ।) ଏୱମୁପରିପି], ନ ଭିକ୍ଖୁ ରୂପେ ଅଧିଭୋସି; ସଦ୍ଦା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ, ନ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଦେ ଅଧିଭୋସି; ଗନ୍ଧା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ, ନ ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ଧେ ଅଧିଭୋସି; ରସା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ, ନ ଭିକ୍ଖୁ ରସେ ଅଧିଭୋସି; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ, ନ ଭିକ୍ଖୁ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଅଧିଭୋସି; ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ, ନ ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମେ ଅଧିଭୋସି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପାଧିଭୂତୋ ସଦ୍ଦାଧିଭୂତୋ ଗନ୍ଧାଧିଭୂତୋ ରସାଧିଭୂତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଧିଭୂତୋ ଧମ୍ମାଧିଭୂତୋ ଅଧିଭୂ ଅନଧିଭୂତୋ ଅଧିଭଂସୁ ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅୱସ୍ସୁତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଂ ଚାୱୁସୋ, ଅନୱସ୍ସୁତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ପିୟରୂପେ ରୂପେ ନାଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅପ୍ପିୟରୂପେ ରୂପେ ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି, ଉପଟ୍ଠିତକାୟସ୍ସତି ଚ ୱିହରତି ଅପ୍ପମାଣଚେତସୋ। ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା

ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ପିୟରୂପେ ଧମ୍ମେ ନାଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅପ୍ପିୟରୂପେ ଧମ୍ମେ ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି, ଉପଟ୍ଠିତକାୟସ୍ସତି ଚ ୱିହରତି ଅପ୍ପମାଣଚେତସୋ। ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୱସ୍ସୁତୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେସୁ ରୂପେସୁ…ପେ… ଅନୱସ୍ସୁତୋ ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂୱିହାରିଂ ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ନେୱ ଲଭେଥ ମାରୋ ଓତାରଂ, ନ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ; ସୋତତୋ ଚେପି ନଂ…ପେ… ମନତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ନେୱ ଲଭେଥ ମାରୋ ଓତାରଂ, ନ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, କୂଟାଗାରା ୱା କୂଟାଗାରସାଲା [ସନ୍ଥାଗାରସାଲା (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩] ୱା ବହଲମତ୍ତିକା ଅଦ୍ଦାୱଲେପନା [ଅଲ୍ଲାୱଲେପନା (ସ୍ୟା।)] ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ ପୁରିସୋ ଆଦିତ୍ତାୟ ତିଣୁକ୍କାୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ନେୱ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଓତାରଂ, ନ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଆରମ୍ମଣଂ; ପଚ୍ଛିମାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଉତ୍ତରାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଦକ୍ଖିଣାୟ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ହେଟ୍ଠିମତୋ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଉପରିମତୋ ଚେପି ନଂ ଦିସାୟ… ଯତୋ କୁତୋଚି ଚେପି ନଂ ପୁରିସୋ ଆଦିତ୍ତାୟ ତିଣୁକ୍କାୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ନେୱ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଓତାରଂ ନ ଲଭେଥ ଅଗ୍ଗି ଆରମ୍ମଣଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂୱିହାରିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି, ନେୱ ଲଭେଥ ମାରୋ ଓତାରଂ ନ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ; ସୋତତୋ ଚେପି ନଂ…ପେ… ମନତୋ ଚେପି ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମତି ନେୱ ଲଭେଥ ମାରୋ ଓତାରଂ ନ ଲଭେଥ ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ।

‘‘ଏୱଂୱିହାରୀ ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପେ ଅଧିଭୋସି [ଅଭିଭୱିଂସୁ (ସ୍ୟା।), ଅଭିଭୋସି (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩], ନ ରୂପା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ; ସଦ୍ଦେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଭୋସି, ନ ସଦ୍ଦା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ; ଗନ୍ଧେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଭୋସି, ନ ଗନ୍ଧା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ; ରସେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଭୋସି, ନ ରସା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଭୋସି, ନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ; ଧମ୍ମେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଭୋସି, ନ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଧିଭଂସୁ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ରୂପାଧିଭୂ ସଦ୍ଦାଧିଭୂ ଗନ୍ଧାଧିଭୂ ରସାଧିଭୂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଧିଭୂ ଧମ୍ମାଧିଭୂ ଅଧିଭୂ ଅନଧିଭୂତୋ [ଅନଭିଭୂତୋ କେହି ଚି କିଲେସେହି (କ।) ପସ୍ସ ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩]। ଅଧିଭୋସି ତେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସଂକିଲେସିକେ ପୋନୋଭୱିକେ ସଦରେ ଦୁକ୍ଖୱିପାକେ ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟେ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱସ୍ସୁତୋ ହୋତୀ’’ତି – ଅନୱସ୍ସୁତୋ।

ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋତି ରାଗଜେନ ପରିଳାହେନ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋ, ଦୋସଜେନ ପରିଳାହେନ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋ, ମୋହଜେନ ପରିଳାହେନ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋତି – ଅନୱସ୍ସୁତୋ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ, ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ରକ୍ଖିତମାନସାନୋ;

ଅନୱସ୍ସୁତୋ ଅପରିଡୟ୍ହମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୫୦।

ଓହାରୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି,ସଞ୍ଛନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା ପାରିଛତ୍ତକୋ;

କାସାୟୱତ୍ଥୋ ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଓହାରୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କେସା ଚ ମସ୍ସୁ ଚ…ପେ… ଦୀଘଦସାନି ଇତି ୱା। ଓହାରୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଓରୋପୟିତ୍ୱା ସମୋରୋପୟିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭିତ୍ୱାତି – ଓହାରୟିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି।

ସଞ୍ଛନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା ପାରିଛତ୍ତକୋତି ଯଥା ସୋ ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ବହଲପତ୍ତପଲାସୋ [ସାଖପତ୍ତପଲାସୋ (କ।)] ସନ୍ଦଚ୍ଛାୟୋ [ସଣ୍ଡଚ୍ଛାୟୋ (ସ୍ୟା।), ସନ୍ତଚ୍ଛାୟୋ (କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୫୪], ଏୱମେୱ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପରିପୁଣ୍ଣପତ୍ତଚୀୱରଧରୋତି – ସଞ୍ଛନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା ପାରିଛତ୍ତକୋ।

କାସାୟୱତ୍ଥୋଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱାତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା

ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା [ଓହାରଯିତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କ।)] କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – କାସାଯୱତ୍ଥୋ ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ଓହାରଯିତ୍ୱା ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି, ସଞ୍ଛନ୍ନପତ୍ତୋ ଯଥା ପାରିଛତ୍ତକୋ;

କାସାଯୱତ୍ଥୋ ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

ତତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଚତୁତ୍ଥୱଗ୍ଗୋ

୧୫୧।

ରସେସୁ ଗେଧଂ ଅକରଂ ଅଲୋଲୋ,ଅନଞ୍ଞପୋସୀ ସପଦାନଚାରୀ;

କୁଲେ କୁଲେ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ରସେସୁ ଗେଧଂ ଅକରଂ ଅଲୋଲୋତି। ରସୋତି ମୂଲରସୋ ଖନ୍ଧରସୋ ତଚରସୋ ପତ୍ତରସୋ ପୁପ୍ଫରସୋ ଫଲରସୋ, ଅମ୍ବିଲଂ ମଧୁରଂ ତିତ୍ତକଂ କଟୁକଂ ଲୋଣିକଂ ଖାରିକଂ ଲମ୍ବିକଂ [ଲମ୍ବିଲଂ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ଆଯତନୱିଭଙ୍ଗେ] କସାୱୋ ସାଦୁ ଅସାଦୁ ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ରସଗିଦ୍ଧା। ତେ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେନ ରସଗ୍ଗାନି ପରିଯେସନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। ତେ ଅମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନମ୍ବିଲଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅନମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ମଧୁରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମଧୁରଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅମଧୁରଂ ଲଭିତ୍ୱା ମଧୁରଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ତିତ୍ତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅତିତ୍ତକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅତିତ୍ତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ତିତ୍ତକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; କଟୁକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅକୁଟକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅକୁଟକଂ ଲଭିତ୍ୱା କଟୁକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଲୋଣିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଲୋଣିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅଲୋଣିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଲୋଣିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଖାରିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଖାରିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅଖାରିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଖାରିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; କସାୱଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅକସାୱଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅକସାୱଂ ଲଭିତ୍ୱା କସାୱଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଲମ୍ବିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଲମ୍ବିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅଲମ୍ବିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଲମ୍ବିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅସାଦୁଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ସାଦୁଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ସୀତଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉଣ୍ହଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଉଣ୍ହଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୀତଂ ପରିଯେସନ୍ତି । ତେ ଯଂ ଯଂ ଲଭନ୍ତି ତେନ ତେନ ନ ତୁସ୍ସନ୍ତି, ଅପରାପରଂ ପରିଯେସନ୍ତି। ମନାପିକେସୁ ରସେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଥିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ସା ରସତଣ୍ହା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ''ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ; ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା''ତି।

ଯଥା ୱଣଂ ଆଲିମ୍ପେଯ୍ୟ ଯାୱଦେୱ ଆରୁହଣତ୍ଥାଯ [ରୋପନତ୍ଥାଯ (ସ୍ୟା।)], ଯଥା ୱା ଅକ୍ଖଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜେଯ୍ୟ ଯାୱଦେୱ ଭାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ, ଯଥା ପୁତ୍ତମଂସଂ ଆହାରଂ ଆହରେଯ୍ୟ ଯାୱଦେୱ କନ୍ତାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ; ଏୱମେୱ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ''ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ; ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା''ତି। ରସତଣ୍ହାଯ ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ରସେସୁ ଗେଧଂ ଅକରଂ।

ଅଲୋଲୋତି ଲୋଲୁପ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ସା ଲୋଲୁପ୍ପା ତଣ୍ହା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଲୋଲୋତି – ରସେସୁ ଗେଧଂ ଅକରଂ ଅଲୋଲୋ।

ଅନଞ୍ଞପୋସୀ ସପଦାନଚାରୀତି ଅନଞ୍ଞପୋସୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ପୋସେତି, ନ ପରନ୍ତି।

ଅନଞ୍ଞପୋସିମଞ୍ଞାତଂ , ଦନ୍ତଂ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଂ [ସାରେସୁ ସୁପତିଟ୍ଠିତଂ (ସ୍ୟା। କ।) ପସ୍ସ ଉଦା। ୬];

ଖୀଣାସଵଂ ଵନ୍ତଦୋସଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତି।

ଅନଞ୍ଞପୋସୀସପଦାନଚାରୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ [ପୁବ୍ବନ୍ହସମଯଂ (କ।)] ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିସତି ରକ୍ଖିତେନେଵ କାଯେନ ରକ୍ଖିତାଯ ଵାଚାଯ ରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଉପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ସଂଵୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି। ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନୋ କୁଲା କୁଲଂ ଅନତିକ୍କମନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୀତି – ଅନଞ୍ଞପୋସୀ ସପଦାନଚାରୀ।

କୁଲେ କୁଲେ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ଦ୍ଵୀହି କାରଣେହି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଵା ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତାନଂ ଵା ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି। କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ''ତୁମ୍ହେ ମେ ବହୂପକାରା, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଲଭାମି ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ। ଯମ୍ପି ମେ ଅଞ୍ଞେ ଦାତୁଂ ଵା କାତୁଂ ଵା ମଞ୍ଞନ୍ତି ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ତୁମ୍ହେ ପସ୍ସନ୍ତା। ଯମ୍ପି ମେ ପୋରାଣଂ ମାତାପେତ୍ତିକଂ ନାମଗୋତ୍ତଂ ତମ୍ପି ମେ ଅନ୍ତରହିତଂ ତୁମ୍ହେହି ଅହଂ ଞାଯାମି – 'ଅସୁକସ୍ସ କୁଲୁପକୋ, ଅସୁକାଯ କୁଲୁପକୋ'''ତି। ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ''ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ଆଗମ୍ମ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତା ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତା ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତା, ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତା, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଵିରତା, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଵିରତା, ମୁସାଵାଦା ପଟିଵିରତା, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଵିରତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଅହଂ ଉଦ୍ଦେସଂ ଦେମି ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଦେମି ଉପୋସଥଂ ଆଚିକ୍ଖାମି ନଵକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାମି; ଅଥ ଚ ପନ ତୁମ୍ହେ ମଂ ଉଜ୍ଝିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞେ ସକ୍କରୋଥ ଗରୁଂ କରୋଥ ମାନେଥ ପୂଜେଥା''ତି। ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

କୁଲେ କୁଲେ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କୁଲପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଗଣପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଆଵାସପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଚୀଵରପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ପିଣ୍ଡପାତପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସେନାସନପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରପଲିବୋଧେନ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୋତୀତି – କୁଲେ କୁଲେ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ରସେସୁ ଗେଧଂ ଅକରଂ ଅଲୋଲୋ, ଅନଞ୍ଞପୋସୀ ସପଦାନଚାରୀ;

କୁଲେ କୁଲେ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୫୨।

ପହାଯ ପଞ୍ଚାଵରଣାନି ଚେତସୋ,ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ ସବ୍ବେ;

ଅନିସ୍ସିତୋ ଛେତ୍ଵ[ଛେତ୍ଵା (ସ୍ୟା। କ।)]ସିନେହଦୋସଂ[ସ୍ନେହଦୋସଂ (ସ୍ୟା। କ।)], ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ।

ପହାଯ ପଞ୍ଚାଵରଣାନି ଚେତସୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀଵରଣଂ ପହାଯ ପଜହିତ୍ଵା ଵିନୋଦେତ୍ଵା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ଵା ଅନଭାଵଂ ଗମେତ୍ଵା, ବ୍ୟାପାଦନୀଵରଣଂ… ଥିନମିଦ୍ଧନୀଵରଣଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀଵରଣଂ… ଵିଚିକିଚ୍ଛାନୀଵରଣଂ ପହାଯ ପଜହିତ୍ଵା ଵିନୋଦେତ୍ଵା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ଵା ଅନଭାଵଂ ଗମେତ୍ଵା ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସଵିତକ୍କଂ ସଵିଚାରଂ ଵିଵେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତୀତି – ପହାଯ ପଞ୍ଚାଵରଣାନି ଚେତସୋ।

ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ ସବ୍ବେତି ରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଦୋସୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ମୋହୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ, କୋଧୋ… ଉପନାହୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା। ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ ସବ୍ବେତି ସବ୍ବେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ

ପନୁଦିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ ସବ୍ବେ।

ଅନିସ୍ସିତୋଛେତ୍ୱ ସିନେହଦୋସନ୍ତି। ଅନିସ୍ସିତୋତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସୟା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ। ସିନେହୋତି ଦ୍ୱେ ସ୍ନେହା – ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ। ଦୋସୋତି ଯୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ୟାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ ବ୍ୟାପତ୍ତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜନା ବ୍ୟାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ । ଅନିସ୍ସିତୋ ଛେତ୍ୱ ସିନେହଦୋସନ୍ତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତଣ୍ହାସ୍ନେହଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଛେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ସୋତଂ ଅନିସ୍ସିତୋ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଅନିସ୍ସିତୋ ଛେତ୍ୱ ସିନେହଦୋସଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ପହାୟ ପଞ୍ଚାୱରଣାନି ଚେତସୋ, ଉପକ୍କିଲେସେ ବ୍ୟପନୁଜ୍ଜ ସବ୍ବେ;

ଅନିସ୍ସିତୋ ଛେତ୍ୱ ସିନେହଦୋସଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୫୩।

ୱିପିଟ୍ଠିକତ୍ୱାନ ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚ,ପୁବ୍ବେୱ ଚ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ;

ଲଦ୍ଧାନୁପେକ୍ଖଂ ସମଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ୱିପିଟ୍ଠିକତ୍ୱାନ ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚ, ପୁବ୍ବେୱ ଚ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି – ୱିପିଟ୍ଠିକତ୍ୱାନ ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚ, ପୁବ୍ବେୱ ଚ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ।

ଲଦ୍ଧାନୁପେକ୍ଖଂସମଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାତି ଯା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ଉପେକ୍ଖା ଉପେକ୍ଖନା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ଚିତ୍ତସମତା ଚିତ୍ତପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତା [ଚିତ୍ତୱିସଟତା (କ।) ପସ୍ସ ମହାନି। ୨୦୭] ମଜ୍ଝତ୍ତତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ସମଥୋତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତି ଅୱିସାହାରୋ [ଅୱିସଂହାରୋ (କ।) ପସ୍ସ ଧ। ସ। ୧୧, ୧୫] ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହଟମାନସତା [ଅୱିସଂହଟମାନସତା (କ।)] ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧି; ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ଉପେକ୍ଖା ଚ ସମଥୋ ଚ ସୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧା ପରିଯୋଦାତା ଅନଙ୍ଗଣା ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସା ମୁଦୁଭୂତା କମ୍ମନିୟା ଠିତା ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତା। ଲଦ୍ଧାନୁପେକ୍ଖଂ ସମଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପେକ୍ଖଞ୍ଚ ସମଥଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି – ଲଦ୍ଧାନୁପେକ୍ଖଂ ସମଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ୱିପିଟ୍ଠିକତ୍ୱାନ ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚ, ପୁବ୍ବେୱ ଚ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ;

ଲଦ୍ଧାନୁପେକ୍ଖଂ ସମଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୫୪।

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପରମତ୍ଥପତ୍ତିୟା,ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତୱୁତ୍ତି;

ଦଳ୍ହନିକ୍କମୋ ଥାମବଲୂପପନ୍ନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପରମତ୍ଥପତ୍ତିୟାତି ପରମତ୍ଥଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ପରମତ୍ଥସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଲାଭାୟ ପଟିଲାଭାୟ ଅଧିଗମାୟ ଫସ୍ସନାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ

ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମ୍ପଦାଯ ଥାମଓ୍ୱା [ଥାମସା (କ।)] ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯୋ ପରମତ୍ଥପତ୍ତିଯା।

ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ଓ୍ୱାଯମତି ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାଓ୍ୱାଯ ଓ୍ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଓ୍ୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା [ଭାଓ୍ୱନାପାରିପୂରିଯା (ସ୍ୟା।)] ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ଓ୍ୱାଯମତି ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତୀତି – ଏଓ୍ୱଂ ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

ଅଥ ଓ୍ୱା, ‘‘କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅଓ୍ୱସିସ୍ସତୁ [ଅଓ୍ୱସୁସ୍ସତୁ (ସ୍ୟା।) ମ। ନି। ୨।୧୮୪; ସଂ। ନି। ୨।୨୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ସରୀରେ ଉପସୁସ୍ସତୁ ମଂସଲୋହିତଂ, ଯଂ ତଂ ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସବଲେନ ପୁରିସଓ୍ୱୀରିଯେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ନ ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ଓ୍ୱୀରିଯସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ [ଓ୍ୱିରିଯସ୍ସ ଠାନଂ (ସ୍ୟା।)] ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

ନାସିସ୍ସଂ ନ ପିଓ୍ୱିସ୍ସାମି, ଓ୍ୱିହାରତୋ ନ ନିକ୍ଖମେ;

ନପି ପସ୍ସଂ ନିପାତେସ୍ସଂ, ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେ ଅନୂହତେତି।

ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

‘‘ନ ତାଓ୍ୱାହଂ ଇମଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି ଯାଓ୍ୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଓ୍ୱେହି ଚିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

‘‘ନ ତାଓ୍ୱାହଂ ଇମମ୍ହା ଆସନା ଓ୍ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି ଯାଓ୍ୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଓ୍ୱେହି ଚିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

‘‘ନ ତାଓ୍ୱାହଂ ଇମମ୍ହା ଚଙ୍କମା ଓରୋହିସ୍ସାମି…ପେ… ଓ୍ୱିହାରା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଅଡ୍ଢଯୋଗା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ପାସାଦା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ହମ୍ମିଯା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଗୁହାଯ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଲେଣା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… କୁଟିଯା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… କୂଟାଗାରା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଅଟ୍ଟା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ମାଳା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଉଦ୍ଦଣ୍ଡା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି … ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ମଣ୍ଡପା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ରୁକ୍ଖମୂଲା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି ଯାଓ୍ୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଓ୍ୱେହି ଚିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେଓ୍ୱ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ [ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ (କ।) ମହାନି। ୧୭] ଅରିଯଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସଯିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂଯେଓ୍ୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ…ପେ… ସାଯନ୍ହସମଯେ … ପେ… ପୁରେଭତ୍ତଂ… ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ… ପୁରିମଯାମଂ… ମଜ୍ଝିମଯାମଂ… ପଚ୍ଛିମଯାମଂ… କାଳେ… ଜୁଣ୍ହେ… ଓ୍ୱସ୍ସେ… ହେମନ୍ତେ … ଗିମ୍ହେ… ପୁରିମେ ଓ୍ୱଯୋଖନ୍ଧେ… ମଜ୍ଝିମେ ଓ୍ୱଯୋଖନ୍ଧେ… ପଚ୍ଛିମେ ଓ୍ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଅରିଯଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସଯିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି।

ଦଳ୍ହନିକ୍କମୋ ଥାମବଲୂପପନ୍ନୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଓ୍ୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋ କାଯସୁଚରିତେ ଓ୍ୱଚୀସୁଚରିତେ ମନୋସୁଚରିତେ ଦାନସଂଓ୍ୱିଭାଗେ ସୀଲସମାଦାନେ ଉପୋସଥୁପଓ୍ୱାସେ ମତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ [ମେତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ (ସ୍ୟା। କ।) ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ୟାକରଣେ ୪।୩୯ ସୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ] ପେତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ ସାମଞ୍ଞତାଯ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତାଯ କୁଲେଜେଟ୍ଠାପଚାଯିତାଯ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ଦଳ୍ହନିକ୍କମୋ। ଥାମବଲୂପପନ୍ନୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଥାମେନ ଚ ବଲେନ ଚ ଓ୍ୱୀରିଯେନ ଚ ପରକ୍କମେନ ଚ ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମ୍ପୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ଦଳ୍ହନିକ୍କମୋ ଥାମବଲୂପପନ୍ନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓ୍ୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯୋ ପରମତ୍ଥପତ୍ତିଯା, ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ ଅକୁସୀତଓ୍ୱୁତ୍ତି;

ଦଳ୍ହନିକ୍କମୋ ଥାମବଲୂପପନ୍ନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୫୫।

ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ଝାନମରିଞ୍ଚମାନୋ,ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ;

ଆଦୀନୱଂସମ୍ମସିତା ଭୱେସୁ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ଝାନମରିଞ୍ଚମାନୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲାନରତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅନିରାକତଜ୍ଝାନୋ ୱିପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରୂହେତା ସୁଞ୍ଞାଗାରାନଂ ଝାଯୀ ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ ସଦତ୍ଥଗରୁକୋତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ। ଝାନମରିଞ୍ଚମାନୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଝାନଂ ନ ରିଞ୍ଚତି – ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ସଂଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ସଂଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋତି – ଏୱମ୍ପି ଝାନଂ ନ ରିଞ୍ଚତି।

ଅଥ ୱା, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ପଠମଂ ଝାନଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ଏୱମ୍ପି ଝାନଂ ନ ରିଞ୍ଚତୀତି – ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ଝାନମରିଞ୍ଚମାନୋ।

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀତି ଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା…ପେ… ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। କତମେ ଅନୁଧମ୍ମା? ସମ୍ମାପଟିପଦା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦା ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅନୁଧମ୍ମା। ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀତି ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁୱକାଲଂ ସତତଂ ସମିତଂ ଅୱୋକିଣ୍ଣଂ ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଉଦକୂମିକଜାତଂ [ଉଦକୁମ୍ମିଜାତଂ (ସ୍ୟା।), ଉଦକୁମ୍ମିକଜାତଂ (କ।)]

ଅୱୀଚିସନ୍ତତିସହିତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପୁରିମଯାମଂ ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ପଚ୍ଛିମଯାମଂ କାଳେ ଜୁଣ୍ହେ ୱସ୍ସେ ହେମନ୍ତେ ଗିମ୍ହେ ପୁରିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ମଜ୍ଝିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ।

ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ମସିତା ଭୱେସୂତି ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ମସିତା ଭୱେସୁ, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ମସିତା ଭୱେସୂତି – ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ମସିତା ଭୱେସୁ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ଝାନମରିଞ୍ଚମାନୋ, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ;

ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ମସିତା ଭୱେସୁ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୫୬।

ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂପତ୍ଥଯମପ୍ପମତ୍ତୋ,ଅନେଳମୂଗୋ[ଅନେଲମୂଗୋ (ସ୍ୟା। କ।)]ସୁତୱା ସତୀମା;

ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ପଧାନୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ପତ୍ଥଯମପ୍ପମତ୍ତୋତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହକ୍ଖଯନ୍ତି ରାଗକ୍ଖଯଂ ଦୋସକ୍ଖଯଂ ମୋହକ୍ଖଯଂ ଗତିକ୍ଖଯଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଯଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଯଂ ଭୱକ୍ଖଯଂ ସଂସାରକ୍ଖଯଂ ୱଟ୍ଟକ୍ଖଯଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଦିଯନ୍ତୋ ପିହଯନ୍ତୋ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୋତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ପତ୍ଥଯଂ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ସାତଚ୍ଚକାରୀ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ପତ୍ଥଯମପ୍ପମତ୍ତୋ।

ଅନେଳମୂଗୋ ସୁତଵା ସତୀମାତି। ଅନେଳମୂଗୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞଵା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ଵିଭାଵୀ ମେଧାଵୀ। ସୁତଵାତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିଵଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ଵଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧା। ସତୀମାତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତାତି – ଅନେଳମୂଗୋ ସୁତଵା ସତୀମା।

ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ପଧାନଵାତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଵିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ଞାତଧମ୍ମୋ ତୁଲିତଧମ୍ମୋ ତୀରିତଧମ୍ମୋ ଵିଭୂତଧମ୍ମୋ ଵିଭାଵିତଧମ୍ମୋ ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ଞାତଧମ୍ମୋ ତୁଲିତଧମ୍ମୋ ତୀରିତଧମ୍ମୋ ଵିଭୂତଧମ୍ମୋ ଵିଭାଵିତଧମ୍ମୋ। ଅଥ ଵା, ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ଖନ୍ଧା ସଂଖିତ୍ତା ଧାତୁଯୋ ସଂଖିତ୍ତା ଆଯତନାନି ସଂଖିତ୍ତାନି ଗତିଯୋ ସଂଖିତ୍ତା ଉପପତ୍ତିଯୋ ସଂଖିତ୍ତା ପଟିସନ୍ଧିଯୋ ସଂଖିତ୍ତା ଭଵା ସଂଖିତ୍ତା ସଂସାରା ସଂଖିତ୍ତା ଵଟ୍ଟା ସଂଖିତ୍ତା। ଅଥ ଵା, ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଖନ୍ଧପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଧାତୁପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଆଯତନପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଗତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଉପପତ୍ତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ପଟିସନ୍ଧିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଭଵପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ସଂସାରପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଵଟ୍ଟପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ସଙ୍ଖାରପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଅନ୍ତିମଭଵେ [ଅନ୍ତିମେ ଭଵେ (କ।) ଚୂଳନି। ମେତ୍ତଗୂମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୨୮] ଠିତୋ ଅନ୍ତିମସମୁସ୍ସଯେ ଠିତୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧରୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ।

ତସ୍ସାଯଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ଭଵୋ, ଚରିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ;

ଜାତିମରଣସଂସାରୋ [ଜାତିଜରାମରଣସଂସାରୋ (ସ୍ୟା।) ଏଵମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ], ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି।

ତଂକାରଣା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ। ନିଯତୋତି ନିଯାମା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା। ଚତୂହି ଅରିଯମଗ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ନିଯତୋ। ନିଯାମଂ ପତ୍ତୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ ଅଧିଗତୋ ଫସ୍ସିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ପତ୍ତୋ ନିଯାମଂ। ପଧାନଵାତି ପଧାନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଵୀରିଯଂ। ସୋ ଚେତସୋ ଵୀରିଯାରମ୍ଭୋ ନିକ୍କମୋ ପରକ୍କମୋ ଉଯ୍ୟାମୋ ଵାଯାମୋ ଉସ୍ସାହୋ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଥାମୋ ଧିତି ଅସିଥିଲପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଧୁରସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ ଵୀରିଯଂ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଵୀରିଯବଲଂ ସମ୍ମାଵାଯାମୋ। ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମିନା ପଧାନେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପାଗତୋ ସମୁପାଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଧାନଵାତି – ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ପଧାନଵା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ପତ୍ଥଯମପ୍ପମତ୍ତୋ, ଅନେଳମୂଗୋ ସୁତଵା ସତୀମା;

ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ପଧାନଵା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

୧୫୭।

ସୀହୋଵ ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତସନ୍ତୋ,ଵାତୋଵ ଜାଲମ୍ହି ଅସଜ୍ଜମାନୋ;

ପଦୁମଂଵ ତୋଯେନ ଅଲିମ୍ପମାନୋ[ଅଲିପ୍ପମାନୋ, ସୁ। ନି। ୭୧], ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଵିସାଣକପ୍ପୋ।

ସୀହୋଵ ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତସନ୍ତୋତି ଯଥା ସୀହୋ ମିଗରାଜା ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତାସୀ ଅପରିସନ୍ତାସୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅନୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଅନୁସ୍ସଙ୍କୀ [ଅନୁସ୍ସୁକୀ (ସ୍ୟା।)] ଅନୁତ୍ରାସୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତାସୀ ଅପରିସନ୍ତାସୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅନୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଅନୁସ୍ସଙ୍କୀ ଅନୁତ୍ରାସୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରଵୋ ଵିଗତଲୋମହଂସୋ ଵିହରତୀତି – ସୀହୋଵ ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତସନ୍ତୋ।

ଵାତୋଵ ଜାଲମ୍ହି ଅସଜ୍ଜମାନୋତି। ଵାତୋତି ପୁରତ୍ଥିମା ଵାତା ପଚ୍ଛିମା ଵାତା ଉତ୍ତରା ଵାତା ଦକ୍ଖିଣା ଵାତା ସରଜା ଵାତା ଅରଜା ଵାତା ସୀତା ଵାତା ଉଣ୍ହା ଵାତା ପରିତ୍ତା ଵାତା ଅଧିମତ୍ତା ଵାତା ଵେରମ୍ଭଵାତା ପକ୍ଖଵାତା [ପକ୍ଖିଵାତା (ସ୍ୟା।) ଚୂଳନି। ଉପସୀଵମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୪୩, ଖଗ୍ଗଵିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୩୮ ନତ୍ଥି ପାଠନାନତ୍ତଂ] ସୁପଣ୍ଣଵାତା ତାଲପଣ୍ଣଵାତା ଵିଧୂପନଵାତା। ଜାଲଂ ଵୁଚ୍ଚତି ସୁତ୍ତଜାଲଂ। ଯଥା ଵାତୋ ଜାଲମ୍ହି ନ

ସଜ୍ଜତି ନ ଗଣ୍ଠାତି ନ ବଜ୍ଝତି ନ ପଲିବଜ୍ଝତି, ଏଓମେଓ ଦ୍ୱେ ଜାଲା – ତଣ୍ହାଜାଲଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାଜାଲଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ପହୀନଂ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଂ, ତଣ୍ହାଜାଲସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିଜାଲସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରୂପେ ନ ସଜ୍ଜତି ସଦ୍ଦେ ନ ସଜ୍ଜତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଓିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନ ସଜ୍ଜତି ନ ଗଣ୍ଠାତି ନ ବଜ୍ଝତି ନ ପଲିବଜ୍ଝତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଓିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଓିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଓିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଓିହରତୀତି – ଓାତୋଓ ଜାଲମ୍ହି ଅସଜ୍ଜମାନୋ।

ପଦୁମଂଓ ତୋଯେନ ଅଲିମ୍ପମାନୋତି ପଦୁମଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ। ତୋଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ। ଯଥା ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ତୋଯେନ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତଂ ଅପଲିତ୍ତଂ ଅନୁପଲିତ୍ତଂ, ଏଓମେଓ ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତଣ୍ହାଲେପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାଲେପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିଲେପସ୍ସ ପଟିନିସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରୂପେ ନ ଲିମ୍ପତି ସଦ୍ଦେ ନ ଲିମ୍ପତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଓିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଓିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଓିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଓିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଓିହରତୀତି – ପଦୁମଂଓ ତୋଯେନ ଅଲିମ୍ପମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସୀହୋଓ ସଦ୍ଦେସୁ ଅସନ୍ତସନ୍ତୋ, ଓାତୋଓ ଜାଲମ୍ହି ଅସଜ୍ଜମାନୋ;

ପଦୁମଂଓ ତୋଯେନ ଅଲିମ୍ପମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୫୮।

ସୀହୋ ଯଥା ଦାଠବଲୀ ପସଯ୍ହ, ରାଜା ମିଗାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଚାରୀ;

ସେଓେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ।

ସୀହୋ ଯଥା ଦାଠବଲୀ ପସଯ୍ହ, ରାଜା ମିଗାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଚାରୀତି ଯଥା ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଦାଠବଲୀ ଦାଠାଓୁଧୋ ସବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ପାଣେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭଓିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଚରତି ଓିହରତି ଇରିଯତି ଓତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ପଞ୍ଞାବଲୀ ପଞ୍ଞାଓୁଧୋ ସବ୍ବପାଣଭୂତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପଞ୍ଞାଯ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭଓିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଚରତି ଓିହରତି ଇରିଯତି ଓତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ସୀହୋ ଯଥା ଦାଠବଲୀ ପସଯ୍ହ, ରାଜା ମିଗାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଚାରୀ।

ସେଓେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନୀତି ଯଥା ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଅରଞ୍ଞଓନମଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଚରତି ଓିହରତି ଇରିଯତି ଓତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଅରଞ୍ଞଓନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଓତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ଓିଜନଓାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି ଏକୋ ନିସୀଦତି ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଓିସତି ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି ଏକୋ ଚରତି ଓିହରତି ଇରିଯତି ଓତ୍ତେତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି – ସେଓେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ସୀହୋ ଯଥା ଦାଠବଲୀ ପସଯ୍ହ, ରାଜା ମିଗାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଚାରୀ;

ସେଓେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୫୯।

ମେତ୍ତଂଉପେକ୍ଖଂ କରୁଣଂ ଓିମୁତ୍ତିଂ,ଆସେଓମାନୋ ମୁଦିତଞ୍ଚ କାଲେ;

ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅଓିରୁଜ୍ଝମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗଓିସାଣକପ୍ପୋ।

ମେତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖଂ କରୁଣଂ ଓିମୁତ୍ତିଂ, ଆସେଓମାନୋ ମୁଦିତଞ୍ଚ କାଲେତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା

ୱିହରତି ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ, ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି; କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତୀତି – ମେତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖଂ କରୁଣଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ, ଆସେୱମାନୋ ମୁଦିତଞ୍ଚ କାଲେ।

ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନୋତି ମେତ୍ତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି, ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା…ପେ… ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ହେଟ୍ଠିମାଯ [ଅଧୋଗମାଯ (ସ୍ୟା।)] ଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା… ଯେ ଦସସୁ ଦିସାସୁ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। କରୁଣାଯ ଭାୱିତତ୍ତା… ମୁଦିତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା… ଉପେକ୍ଖାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା…ପେ… ଯେ ଦସସୁ ଦିସାସୁ ସତ୍ତା ତେ ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନୋତି ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନୋ, ଅପ୍ପଟିୱିରୁଜ୍ଝମାନୋ ଅନାଘାତିଯମାନୋ [ଅଘଟ୍ଟିଯମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ଅପ୍ପଟିହଞ୍ଞମାନୋତି – ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ମେତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖଂ କରୁଣଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ, ଆସେୱମାନୋ ମୁଦିତଞ୍ଚ କାଲେ;

ସବ୍ବେନ ଲୋକେନ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନୋ, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୬୦।

ରାଗଞ୍ଚଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହଂ,ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱାନ ସଂଯୋଜନାନି[ସଂଯୋଜନାନି (କ।)];

ଅସନ୍ତସଂ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯମ୍ହି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହନ୍ତି। ରାଗୋତି ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଦୋସୋତି ଯୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ…ପେ… ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ମୋହୋତି ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହନ୍ତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ମୋହଞ୍ଚ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହଂ।

ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱାନ ସଂଯୋଜନାନୀତି। ଦସ ସଂଯୋଜନାନି – କାମରାଗସଂଯୋଜନଂ ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନଂ। ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱାନ ସଂଯୋଜନାନୀତି ଦସ ସଂଯୋଜନାନି ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱା ପଦାଲଯିତ୍ୱା ସମ୍ପଦାଲଯିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତୀକରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱାନ ସଂଯୋଜନାନି।

ଅସନ୍ତସଂଜୀୱିତସଙ୍ଖଯମ୍ହୀତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଅସନ୍ତାସୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅନୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଅନୁସ୍ସଙ୍କୀ ଅନୁତ୍ରାସୋ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରତୀତି – ଅସନ୍ତସଂ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯମ୍ହି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

''ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହଂ, ସନ୍ଦାଲଯିତ୍ୱାନ ସଂଯୋଜନାନି;

ଅସନ୍ତସଂ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯମ୍ହି, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

୧୬୧।

ଭଜନ୍ତି ସେୱନ୍ତି ଚ କାରଣତ୍ଥା,ନିକ୍କାରଣା ଦୁଲ୍ଲଭା ଅଜ୍ଜ ମିତ୍ତା;

ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞା[ଅଓଟ୍ଟପଞ୍ଞା (କା।)]ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ।

ଭଜନ୍ତିସେୱନ୍ତି ଚ କାରଣତ୍ଥାତି ଅଓଣ୍ହକାରଣା ପରତ୍ଥକାରଣା ଉଭଯତ୍ଥକାରଣା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥକାରଣା ସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥକାରଣା ପରମତ୍ଥକାରଣା ଭଜନ୍ତି ସମ୍ଭଜନ୍ତି ସେୱନ୍ତି ନିସେୱନ୍ତି ସଂସେୱନ୍ତି ପଟିସେୱନ୍ତୀତି – ଭଜନ୍ତି ସେୱନ୍ତି ଚ କାରଣତ୍ଥା।

ନିକ୍କାରଣାଦୁଲ୍ଲଭା ଅଜ୍ଜ ମିତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମିତ୍ତା – ଅଗାରିକମିତ୍ତୋ ଚ ଅନାଗାରିକମିତ୍ତୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ଅଗାରିକମିତ୍ତୋ…ପେ… ଅଯଂ ଅନାଗାରିକମିତ୍ତୋ। ନିକ୍କାରଣା ଦୁଲ୍ଲଭା ଅଜ୍ଜ ମିତ୍ତାତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ମିତ୍ତା ଅକାରଣା ନିକ୍କାରଣା ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯା ଦୁଲ୍ଲଭା (ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧା ସୁଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧା) [( ) ନତ୍ଥି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ] ତି – ନିକ୍କାରଣା ଦୁଲ୍ଲଭା ଅଜ୍ଜ ମିତ୍ତା।

ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞା ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସାତି। ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞାତି ଅଓନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଅଓନୋ ହେତୁ ଅଓନୋ ପଚ୍ଚଯା ଅଓନୋ କାରଣା ଭଜନ୍ତି ସମ୍ଭଜନ୍ତି ସେୱନ୍ତି ନିସେୱନ୍ତି ସଂସେୱନ୍ତି ପଟିସେୱନ୍ତି ଆଚରନ୍ତି ସମାଚରନ୍ତି ପଯିରୁପାସନ୍ତି ପରିପୁଚ୍ଛନ୍ତି ପରିପଞ୍ହନ୍ତୀତି – ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞା। ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସାତି ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିନା ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିନା ପାଣାତିପାତେନ…ପେ… ଅସୁଚିନା ଅଦିନ୍ନାଦାନେନ… ଅସୁଚିନା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେନ… ଅସୁଚିନା ମୁସାୱାଦେନ… ଅସୁଚିଯା ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତା… ଅସୁଚିଯା ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତା… ଅସୁଚିନା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେନ ସମନ୍ନାଗତା… ଅସୁଚିଯା ଅଭିଜ୍ଝାଯ ସମନ୍ନାଗତା… ଅସୁଚିନା ବ୍ଯାପାଦେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିଯା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିଯା ଚେତନାଯ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିଯା ପତ୍ଥନାଯ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚିନା ପଣିଧିନା ସମନ୍ନାଗତାତି ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଅସୁଚୀ ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତାତି – ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞା ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା।

ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋତି। ଏକୋତି ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ…ପେ… ଚରେତି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ…ପେ… ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋତି ଯଥା ଖଗ୍ଗସ୍ସ ନାମ ୱିସାଣଂ ଏକଂ ହୋତି ଅଦୁତିଯଂ…ପେ… ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ। ତେନାହ ସୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ –

‘‘ଭଜନ୍ତି ସେୱନ୍ତି ଚ କାରଣତ୍ଥା, ନିକ୍କାରଣା ଦୁଲ୍ଲଭା ଅଜ୍ଜ ମିତ୍ତା;

ଅଓଣ୍ହପଞ୍ଞା ଅସୁଚୀ ମନୁସ୍ସା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ’’ତି।

ଚତୁତ୍ଥୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଅଜିତୋ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ ଅଥ ମେତ୍ତଗୂ;

ଧୋତକୋ ଉପସୀୱୋ ଚ, ନନ୍ଦୋ ଚ ଅଥ ହେମକୋ।

ତୋଦେଯ୍ୟ-କପ୍ପା ଦୁଭଯୋ, ଜତୁକଣ୍ଣୀ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଭଦ୍ରାୱୁଧୋ ଉଦଯୋ ଚ, ପୋସାଲୋ ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ମୋଘରାଜା ଚ ମେଧାୱୀ, ପିଙ୍ଗିଯୋ ଚ ମହାଇସି।

ସୋଳସାନଂ [ସୋଳସନ୍ନଂ (ସ୍ୟା। କା।)] ପନେତେସଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂୱ ସାସନଂ;

ପାରାଯନାନଂ ନିଦ୍ଦେସା, ତତ୍ତକା ଚ ଭୱନ୍ତି ହି [ୱା (କା।)]।

ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତାନଂ, ନିଦ୍ଦେସାପି ତଥେୱ ଚ;

ନିଦ୍ଦେସା ଦୁୱିଧା ଞେଯ୍ୟା, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଲକ୍ଖିତାତି।

ଚୂଳନିଦ୍ଦେସପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।